

Kölcsönsorok / 2

***Cseke Gábor újabb tolmácsolásai
a mai román költészetből
és prózairodalomból***

2012

Tartalom:

I.

Átjáró

CSEKE GÁBOR – DAN CULCER: *Odaát / Dincolo*

KOCSIS FRANCISKO: *Párbeszéd a fordító státusáról*

CSEKE GÁBOR: *Költő és fordító*

II.

Kisantológiák

AVP (VIOREL PADINA)

Az acélversezet (Poemul de oțel) – részletek

Keserű csillag / Steaua pelin

A Marson egy üzemben / La Marte într-o uzină

Hirtelen érkezik / Haman venind

Virágbaborult tüdőrózsa / Dinspre bojocii în floare

Sebkirálynő / Rana regina

Anton Pann

A palotákban / În palate

Honpolgár / Cetățean

Pióca / Lipitoare

Test / Trup

Idő / Ceas

A kélgyó / Năpârca

Arany / Aur

A gépkocsi / Mașina

Lágy sakk / Șah moale

Táj / Peisaj

TUDOR BALTEȘ

A folyó (Râul)

A köd világa (Ținutul de ceață)

Vert hadak (Oștile invinse)

Tengeri emlékek (Amintiri marine)

Egy más kor hava (Zăpezile altei vârste)

Ez a délután (După-amiaza asta)

Irtózat (Fobie)

Ólomkatonák (Soldații de plumb)

Ellenpont (Contrapunct)

ȘTEFAN BASTOVOI

A menyasszony (Mireasa)

Az orosz csaj (Rusoaica)

Kedves utca, ma verset írok hozzád (Dragă strada, azi îți voi închina un poem)

Gitár (Chitara)

Az aranyhalacska (Peștișorul de aur)

A megígért elefánt (Elefantul promis)

Egy nyugtató az Istennek (Un Diazepam pentru Dumnezeu)

Isten – micsoda név! / Dumnezeu – acest nume?

Az isten a hídon / Dumnezeul pe pod

Az isten érkezése / Dumnezeu a venit

Szondi

Isten az étkezdében / Dumnezeu în cantină

Az isten elalszik / Dumnezeul adoarme

Isten szólt / Dumnezeu a vorbit

A háború könyve (Cartea războiului) – részletek

Gyertek, irtsuk ki a földről a szellentőket / Mergem să ucidem bășinosii pământului

A kétfaszú kutya / Câinii cu două falusuri

HORIA BĂDESCU

Földalatti napló (Jurnal de subterană) – Részletek egy ciklusból

A másik nap utáni első nap

A másik nap utáni második nap

A másik nap utáni egyik nap

A másik nap előtti egyik nap

A másik nap utáni egyik nap

A másik nap előtti egyik nap

A másik nap utáni egyik nap

A másik nap előtti egyik nap

A másik nap utáni utolsó nap

Egyik napról a másikra (De la o zi la alta)

Február (Februarie)

ILINCA BERNEA

Az eső íze (Gustul ploii)

A ragály (Molima)

Éhségstrájk (Greva foamei)

A Hamupipőke (Cenușăreasa)

A kínzókamra (Sala de tortură)

ANA BLANDIANA

Jégorgona (Orga de gheață)

Vándorférgek (Viermi călători)

Egy ország madarakból is áll (O țară e făcută și din păsări)
Télen a csillag (Iarna stelele)
Feltétel (Condiție)
Ellenségesen havazó (Ninge cu dușmănie)
Hallom (Aud)
Miért (De ce)

TEODOR BORZ

Kupecek (Geambași)
Kutyaélet (Viața de câine)
Levél (Scrisoare)
A mi tönkünk (Butucul nostru)
Péntek megszelídítése (Îmblânzirea lui Vineri) – versciklus
 Előhang / Predeslovie
 Péntek, az olvasóhoz / Vineri, către cititor
 A mező / Câmpia
 Pénteknek szóló lecke / Lecție pentru Vineri
 A puska por szaga / Mirosul prafului de pușcă
 Nyilatkozás / Declarație
 Egyszer majd felkerekedünk / Cândva pornim
 Klasszikus távolodás / Clasica detașare
 A víz képlete / Formula apei
 Vágy / Dorință
 Tanulság / Povață
 Péntek köszöntője / Urarea lui Vineri
 A nők / Femeile
 A sziget / Insula
 Meglehet / Poate
 Inkvizítor / Inchizitor
 Inkviziáció / Inchiziție
 Jótanács Pénteknek (és a fiamnak) / Sfat pentru Vineri (și pentru fiul meu)
 Robinson Péntekhez / Robinson către Vineri
 A félelem / Spaima
 Emlékezet / Memorie
 Péntek a győztesek előtt / Vineri în fața cuceritorilor
 Vigyázz / Să ai grijă
 Ne ölj / Să nu ucizi
 Robinson mondhatja Péntekhez / Spusa lui Robinson către Vineri
 Búcsú a szigettől / Despărțire de insulă
 A tükörből / Din oglindă
Don Miguel de Cervantes Saavedra
Váltságdíj (Răscumpărare)
Az ég (Cerul)
Emlék (Amintire)

EMIL BRUMARU

A magasztos cseléd (Suprema servitoare)

Elégia (Elegie)

Elhallgatott szerelem (Dragoste nemărturisită)

Csujogatás (Chiuitură)

Mesés summám hogyha volna (De-aș avea o sumă fabuloasă)

Elégia (Elegie)

Az utolsó elégia (Ultima elegie)

DOREL BUCUR

csíkos levegő (aer cu dungi)

a váróteremben (în sala de așteptare)

látképezés (panoramare)

marad valami (rămâne ceva)

MARIA POPESCU-BUTUCEA

A szavak kék vére (Sângele albastru al cuvântului)

A függőágy (Hamacul)

Éjszakai gondolat (Gând de noapte)

PETRE CIMPOEȘU

Schopenhauer sültet ebédel (Schopenhauer mâncând friptură)

A rettegett boldogság (Teama de fericire)

Vidéki emlékekről másként (Alte amintiri din provincie)

Noé

Álmatlanul (Insomnii)

Holtakról csak jót (Despre morți numai bine)

A kutyás hölgy (Doamna cu cățelul)

GEORGE CHIRILĂ

Anyám, odahaza

Csendről beszélj nekem

Táj újholddal és tücskökkel

Ottfelejtett repesz

ȘERBAN CODRIN

A balladaköltő (Baladierul) – részletek

(137)

(143)

(333)

(338)

Testamentum a Homok Utcából avagy Versek a munkakönyvből

(Testamentul de pe Strada Nisipuri sau Poeme din cartea de muncă)

A POKOL (IADUL)

A váltókezelő / Acarul

A futó / Alergătorul

A betonöntő / Betonistul
A szakácsnő / Bucătăreasa
Az önkiszolgáló étterem pénztárosnője / Casierita de la bufetul cu autoservire
A krumpliszedő / Culegătorul de cartofi
A kádár / Dogarul
A fényképész / Fotograful (Pillanatkép sintérrel – Instantaneu cu hingher)
A forgalmista / Impegatul
Az ápolónő / Infirmiera
A raktáros / Magazionerul
A szivattyúkezelő / Motopompistul
A milicista / Milițianul
A fazekas / Olarul
A mezőőr / Paznicul de câmp
Az erdész / Pădurarul
A leselkedő / Pândarul
A mosónők / Spălătoresele
A félszeg / Stânjenarul
A sofőr / Șoferul
A parfümárus / Vânzătoarea de parfumuri
A TISZTÍTÓTŰZ (PURGATORIUL)
Az agronómus / Agronomul
A csillagász / Astronomul
A népdalénekes / Cântărețul de muzică populară
Az újsággyűjtő / Colecționarul de ziare
A karmester / Dirijorul
A dizőz / Dizeuza
Az orvos / Doctorul
Az óvónő / Educatoarea
A bíró / Judecătorul
A logika tudora / Logicianul
A falusi körorvos / Medicul de circumscripție comunală
Az időjós / Meteorologul
A festő / Pictorul
A költő / Poetul
A földrengéskutató / Seismologul
A jövőkutató / Viitorologul
A PARADICSOM (PARADISUL)
A népek négy nagy tanítója / Cei Patru Mari Dascăli ai Poporului
A kormányos (A Nagy Kormányos) / Cârmaciul (Marele Timonier)
A kertész / Grădinarul
Az emberiség Nagy Embere / Marele Om al omenirii
A forradalmárok / Revoluționarii
A pribékek / Torționarii

TRAIAN T. COȘOVEI

Téli vers (Poem de iarnă)

Az ember, aki nem látott havat (Omul care nu a văzut zăpadă)

Reggel, a sztráda mentén (Diminieața, lângă autostradă)

A civilbe öltözött angyal (Îngerul îmbrăcat în civil)

Kártyások (Jucătorii de cărți)

ION CRISTOFOR

A bűnbak (Țapul ispășitor)

Álmodban hallod a levelek (Auzi prin somn frunzele)

Látomás (Viziune)

Egy lepke (Un fluture)

A dzsesszbanda (Orchestra de jazz)

Késő (Târziu)

Árnyékban (În umbră)

DAN CULCER

Északfölde (Pământul de la nord)

Hallgató (Tăcere)

Zárt vidék (Ținut izolat)

Vakulás (Orbire)

őszülünk együtt az országgal (să-mbătrânim cu țară)

Megkövült pillanat (Clipă calcinată)

Tehozzád éntőlem (De la mine pân' la tine)

Közmondás (Proverb)

Gyerek valék (Copil eram)

Indulás szünidőre (Plecarea în vilegiatură)

Consecutio temporum

Háború után, korszak kezdetén (După război, la început de eră)

Sosemlátott semmivétett semmiségek (Numenale nimicuri nimicite)

A Siralomvölgyben (În Valea Plângerii)

Szélreszorult állatok (Animalele la margine)

Egy bocskoros katona (Un soldat în opinci)

NICHITA DANILOV

Éjjeli tájkép (Peisaj nocturn)

Part (Țărm)

DAN DĂNILĂ

Részegség (Beție)

Költők kongresszusa (Congresul poetilor)

A vakolat meséje (Povestea mortarului)

Napok (Zile)

Az iránytű (Busola)

A tea szertartása (Ceremonia ceaiului)

MIRCEA DINESCU

Kékszívű dal (Cântec de inimă albastră)

Az utazás (Călătoria)

Téli engedékenység (Indulgență de iarnă)

Egy gyár másik gyárat szólít maga után (O fabrică cheamă după ea altă fabrică)

A művész villája (Vila artistului)

A vőlegény kételyei (Indoielile logodnicului)

Beszéd egy keleti ország Európába lépésekor (Discurs la întrarea unei țări estice în Europa)

ALEXANDRU DOHI

Tulajdonképpen (În mod normal)

Ama fiatal arca volt (Era fața acelui om tânăr)

Felszívódva (Absorbit)

ION DUMBRAVĂ

Most éppen jó (Acum e chiar bine)

az utolsó mese (ultimul basm)

valami búzlik (ceva e putred)

az utca télen (iarna pe uliță)

verses menetelés (poem în marș)

ma. holnap (azi. mâine)

a dolgok rendje (ordinea lucrurilor)

az írás nehézségei (dificultățile scrierii)

másképp (altfel)

végtére (până la urmă)

hármaskép (triptic)

szabadság és kockázat (libertate și risc)

TEODOR DUNA

NICOLAE ESINENCU

A baráti kemence (Cuptorul frătesc)

A kucsmák (Cușmele)

Emigránsok (Emigranții)

Nyomok (Urme)

A tenger (Marea)

Kötéltánc (Echilibristică)

Álom (Vis)

Özvegyi ingváll (Cămașa de vădană)

Körkérdeés (Sondaj)

ANDREI FISCHOF

Szavak szántóvetője (Plugar al cuvintelor)
A könyvek szaga (Mirosul cărților)
Gondolatok (Gânduri)
Ki-ki a saját nyomain (Fiecare cu urmele sale)
Hibaigazítás (Erata)
Baglyok évadján (Ceasul cucuvelelor)
A ráolvasás vége (Sfârșit de descântec)
Ciklusok (Cicluri)
Utószó (Postfață)
Fémszavak (Cuvintele metalice)
Semmi (Nimic)
Vagyis (Adică)
Véletlen (Accident)
Tél Haifában (Iarna la Haifa)

DINU FLĂMÂND

Távoli közelség (Îndepărtată apropiere)

- I.
- II.
- III
- IV.

TEODORA GĂLĂȚEAN

Hazafiság és árulás között (Între patriotism și trădare)
November elsején Romániába vágyom (Mi-e dor de România pe 1 noiembrie)
Alter ego
Erkélyről szeretném nézni az esőt (Aș vrea să privesc ploaia dintr-un balcon)
Ortansát újra látva (Reîntâlnind-o pe Ortansa)
halál kis h-val (moarte cu m mic)

OVIDIU GENARU

Ölelkezők (Imbrățișaji)
Ágyó és harmat (Adio și rouă)
Egy könnyecsep vallatása (Anchetarea unei lacrimi)
Szinte (Aproape)
Az este (Seara)

GHEORGHE GRIGURCU

Nézd e mankós virágszirmokat (Privește aceste corole în cârje)
Ellapított (Aplatizat)
Nem is tudod, mit tégy (Nu mai ști ce să faci)
Folyók (Râuri)
Képeslap a Keserű Városból (Ilustrata din Amarul Târg)

A hold álma (Visul lunii)
Oly egyszerű (Atât de simplu)
Senki, ó, senki (Nimeni, vai, nimeni)
A gyerekkori ház (Casa copilăriei)
Az ablakok ahonnan (Ferestrele din care)
A Keserű Város fölött pár eladó felhő (Deasupra Amarului Târg câțiva nori de vânzare)

FLORIN IARU

Magas emeletek (Marile etaje)
Gyémántos levegő (Aer cu diamante)
A fekete zsebkendő (Batista neagră)

LETIȚIA ILEA

ne kérdezzetek (nu mă întrebați)
üres (pustiu)
címtelen vers (poem fără titlu)
fedélzeti napló – 2005 augusztusa (jurnalul de bord – august 2005)
kiadóimnak (editorilor mei)
az élet maga (chiar viața)
távozásokról (despre plecări)
a hideg (frigul)

CEZAR IVĂNESCU

De profundis
Termés (Rod)
Torony (Turn)

MIRCEA IVĂNESCU

Tétova szerelem (Iubire nedeslușită)
Havak idején (Vremea zăpezilor)
Kilábalás az időlegességből (Ieșire din vremelnicie)
Szó, szó, szó... (Vorbe, vorbe, vorbe...)
A vers – az valami más? (Poezia – e altceva?)
Magány (Singurătate)
Nem tudni (Nu se știe)
Predeal
Tiszta levegő (Aer curat)
Válás a kecskétől (Despărțirea de capră)

KOCSIS FRANCISKO

Jelentés a költőkről (Raport despre poeți)
A bűvészek (Iluzioniștii)
A faló (Calul de lemn)
A madár (Pasărea)
A katona éjjel (Soldatul în noapte)

Egyes számban (La numărul singular)
Vadászat, ezüst agyarral (Vânătoare cu colți de argint)
Tanulságok (Învățăture)
szellemvitorlás (fregata nălucilor)
Feed-back
Jelenet a természetből (Scenă în natură)
Október (Octombrie)
2004
2005
2006
2007
2008
Nyilatkozat (Declarație)
Hideg (Frig)

CLAUDIU KOMARTIN

Vers (Poem)
1989. XII. 21. (21 XII 1989)
Vers (Poem)
Versek Atyuskáról (Poemele cu tătuca) Mese Ruszlánnak * O poveste
pentru Ruslan

EMILIAN MIREA

őrség (santinele)
a sírfelirat már készen (epitaful e deja scris)
lírai átalakulás (metamorfoza lirică)
a csontos fa (copacul cu oase)

ANCA MIZUMSCHI

Metróállomások (Stațiile de metrou)
Az ezüstözött konzervnyitó (Desfăcătorul argintat de conserve)
Csiga (Melc)
A Lumière testvérek találománya (Invenția fraților Lumière)
Anca Misumschi by Zara

ION MUREȘAN

Pohár (Pahar)
Az alagút (Tunelul)
Az istenekről (Despre zei)
Az ablakból (De la fereastră)
A versől való vers (Poemul despre poezie)
Középszerű dal. Strófák 1930-as hírekre (Cântec mediocru. Strofe pentru fapte diverse, 1930)
Hideg (Frig)
Az érthetetlen vers (Poemul care nu poate fi înțeles)

ALEXANDRU MUȘINA

Egy tehén, egy költemény (O vacă, o poezie)

Konyhai versek (Poeme din bucătărie) – Az Album duminical / Vasárnapi album című ciklusból

- (1) konyhai vers
- (2) konyhai vers
- (3) konyhai vers
- (4) konyhai vers
- (5) konyhai vers
- (6) konyhai vers
- (7) konyhai vers
- (8) konyhai vers
- (9) konyhai vers
- (10) konyhai vers
- (11) konyhai vers
- (12) konyhai vers

IOAN MUȘLEA

Csodával határos (Ca prin minune)

Labirintus gyanánt (În chip de labirint)

Valami akárha gomolyag (Ceva ca un ghem)

Lábnyomok (Urme de pași)

HORIA-ROMAN PATAPIEVICI

Én, én (Eu, eu)

Örök küszöbök (Eterne praguri)

Chalaos

Hazug nóta Fuendetodosból / Cântec de mincinos din Fuendetodos

Dona Maria

Maja vestida, Maja desnuda

Az utolsó arckép / Ultimul portret

Goya

Kérdezlek... / Te întreb...

ADRIAN PĂUNESCU

Itatós-világ (Civilizația de sugativă)

Saját szakállamra (Pe cont propriu)

Rezesbanda (Alămuri)

MIRCEA PETEAN

Anna verseiből (Din Poemele Anei)

I. 1, 2, 3, 4, 5.

DANIEL SILVIAN PETRE

Golgota

(Varázs)ige a haldoklókért (Des)cântec pentru muribunzi

Fölötte fontos dolgokról (Despre lucrurile cu adevărat importante)
Legimádottabb ellenségem (Cel mai iubit dușman al meu)
Holtak rőt levele (A ruginit frunza din morți)
Imádság (Rugăciune)
Sandwich blues
A postás mindig kettőt köpik (Poștașul scuipe intotdeauna de două ori)

IOAN ES. POP

koncentrációs mámor (șlagăre de concentrare)
séták a veremben (groapa cu alei)
A 40-es villamos istensége (Dumnezeul tramvaiului 40)
Romi
Kettő (Doi)
Menet (Marș)

ADELA POPESCU

Szárny (Aripă)
Ami marad (Ce mai rămâne)
Kiáltás (Strigăt)
Kellett volna a mindennapos színház (Ne trebuia un teatru în fiecare zi)
Történelem (Istorie)
Szökés (Fugă)
Sors (Destin)
Út (Drum)
Spirális (Spirala)
Ív (Arc)
Dimenzió (Dimensiune)
Stílus (Stil)
Küszöb (Prag)
Lépcsők (Scări)
Lenni (A fi)
Jel (Semn)

VASILE ROMANCIUC

Bazsalikom (Busuioc)
Egy pipacs fényében (Luminați de-un mac)
Az oroszlánrész (Partea leului)
Kutyák és csontok (Câini și oase)
Hamis világ (O lume falsă)
Az éj színe, a hallgatás hangja (Culoarea nopții, sunetul tăcerii)
Ólomkatonácskák (Soldăței de plumb)

GRIGORE SCARLAT

Őszi délután
Mikor a fegyverek...
Csendről beszélj nekem
Anyám, odahaza

A folyó (Râul)
Eminescu – részlet)

OCTAVIAN SOVIANY

A forradalmak óriásai (Marii oameni ai revoluției)

invokáció / invocație

Sanson, a hóhér / călăul Sanson

marat

saint-just

marx

engels

rosa luxemburg

vlagyimir iljics lenin

lev davidovics trockij

joszif visszarionovics sztálin

ernesto che guevara

SORIN STOICA

Miért álmodozunk? (De ce visăm?)

Ha láthatatlan lennék... (Dacă aș fi invizibilă...)

Kapitalizmus (Capitalism)

Hazafinak lenni (Să fii patriot)

Hogy néz ki egy paraszt (Cum arată un țăran)

Beszszelők (Alcoolicii)

Tehetség (Talent)

Miért nincs szoknya a férfiakon? (De ce bărbații nu poartă fustă?)

A zene (Muzica)

Miért nyírják tövig a katonák haját? (De ce soldații trebuie să se tundă pe piele?)

Boksz (Box)

A felnőttek miért nem játszanak? (De ce nu se mai joacă oamenii mari?)

Ha egy földönkívülivel találkozna... (Dacă m-aș întâlni un extraterestru...)

Király és elnök (Rege și președinte)

Hogy néz ki Bulă? (Cum arată Bulă?)

Szórakozás (Distracție)

Március 8 (8 Martie)

A legostobább állatok (Cel mai idiot animal)

Kommunizmus és kapitalizmus (Comunism și capitalism)

Ștefan cel Mare idejében (Pe vremea lui Ștefan cel Mare)

A pszichológus (Psihologul)

Az angyal (Îngerul)

A nap (Soarele)

Meseszerű hashajtás (Narativ și laxativ)

Mire jó egy állat farka? (La ce-și folosește un animal coada?)

Ihaj és csuhaj (Muzica populară și manele)

A holdra ugató kutyák (Câinii care urlă la lună)

A juh (Oaia)
Vers a nyúlról (Poezie despre iepure)
A kenguru (Cangurul)
Egymillió dollárom ha volna (Dacă aş avea un milion de dolari)
Hős (Erou)
A köd (Ceaţa)
Könnyek (Lacrimi)
Születésnap (Ziua de naştere)
A számítógép (Calculatorul)
Ázsiaiak (Asiaticii)
Láangelme (Geniu)
Polgármester (Dom' Primar)
Háború (Război)
Légy humorodnál? (Să ai umor?)
A demokrácia (Democraţia)
A manipulálás (Manipularea)
A legnagyobb román író (Cel mai mare scriitor român)
A miniszter (Ministrul)
Véres költemény (Poezie sângeroasă)
Az öregek (Bătrânii)
Költségvetési vers (Poezie de la buget)
Robinson Hud
Idegek (Nervi)
A törökökről (Despre otomani)
Egy jó film (Un film bun)
Szegénység (Sărăcie)
Folklór (Folclor)
Csöves (Teava)
Meggyes rétes (Plăcinta cu vişine)
Egy búzatábla (Un lan de grâu)

MIRCEA FLORIN ŞANDRU

Csöndben (În linişte)
Fekete méz (Miere neagră)
Pisztrángászat (Pescuit de păstrăvi)
Színes kenguru (Cangurul roz) – Részletek egy ciklusból
 Apám kezében a kezem
 Fényben állt minden, akár egy álom
 Fehér iszákban édes, ropogós
 Csíkos csörgébe bugyolálta testünk
 Ha letépem, a kis virág
 Gyermekként színes kengurum vala
 A varázstóra emlékszel-e még?
 Anya és apa fényképről néz le rám
 Mezítláb jártam sok-sok nyáron át
 Cseresznyefák közt egy madárijesztő, seregélyek réme

Egy száradó ruha (O rochie întinsă la uscat)
Majd megajándékozom (O să-i fac daruri)
Szelídnek tűnik az éjjel (Noaptea pare blândă)
Melanie
Az isten jár-kei (Dumnezeul vine și pleacă)

ROBERT ȘERBAN

Tükörmese (Poveste în oglindă)
Füst (Fum)
Ami az életből marad (Ce rămîne din viață)

COSTIN TĂNĂSESCU

Mit akarok tőled (Ce vreau de la tine)
A boszorkány (Vrăjitoarea)
Seb (Rană)
Együgyűség (Naivitate)
A szoborgyár (Fabrica de statui)
Az álom (Visul)
A seb fogságában (Captiv în rană)
A falépcső (Scara de lemn)

DORIN TUDORAN

Mindegyik (Fiecare)
Refrén (Refren)
Vizek (Ape)
Pillanatkép (Stop-cadru)
Óramű (Orologerie)
Egy csók az alkonyatban (Un sărut în amurg)
Az utolsó hó (Ultima zăpadă)
Váratlanul (Pe neașteptate)
A látogatás (Vizita)
A vesszőcske (Nuielușă)
Antikvitás (Antichitate)
Az ólomöntés (Topitoria de plumb)
Földalatti napló (Jurnal de subterană)

VICTOR ȚARINĂ

A híd végén (La capătul podului)
A mellszobor megkísértése (Încercare de bust)
Konyhában (În bucătărie)
Egy pohár fény (Un pahar de lumină)

IOAN VIERU

Karcsúság és kép
Chagall úr
Az eső szárnya

Lámpahomályban
Tükrök mélyén Remény Asszonyság
levelezés (corespondență)
a pusztaság öntözése (irigarea pustiului)
az utazás (călătoria)
a köztes tér (spațiul intermediar)
Darázsra (Roi de viespi)

III.

„Egykék”

IOAN ALEXANDRU

Jön az idő (Vine vremea...)

EUGEN CIOCLEA

Kilencedikben... (În clasa a noua...)

MARIUS CONKAN

A halál testvére (The brother of death)

LOREDANA CRISTEA

vénleányok háza (casa fetelor bătrâne)

TRAIAN FURNEA

A bogáncsok (Ciulinii)

IOANA IERONIM

A találkozás (Întâlnirea)

NEGOIȚĂ IRIMIE

A téli Erdély (Iarna în Ardeal)

EUGEN JEBELEANU

Húgom (Sora mea)

NICOLAE LABIȘ

Mi, nem! (Noi, nu!)

ALEXANDRU LUNGU

Madárvonat (Trenul cu pășări)

ILARION MUNTEANU

Depresszió (Depresie)

MARTA PETREU

Téli szabályzat (Regulamentul de iarnă)

IOAN PLEȘ

Az utazás (Călătoria)

RADU SERGIU RUBA

A purgatórium keresése (În căutarea purgatoriului)

MARIN SORESCU

Lajtorja az égbe (Scara la cer)

IULIAN TĂNASE

Az odaígért kar (Brațul promis)

CORINA UNGUREANU

Márciusi torokfájás (Guturai de martie)

MATEI VIȘNIEC

Az erdőn át, nyulak után (Prin pădure, după iepuri)

IV.**Próza**

ION LUCA CARAGIALE: *A Respublika és a népek (Boborul)*

DAN CULCER: *Az árnyék (Egy amatőr fényképész vége)*

EMIL GÂRLEANU: *Az utazó (Călătorul)*

OVIDIU GENARU: *Rajzszeg, négyszögű fejjel (Pioneze cu cap pătrat)*
Előre nem látott akadályok (Greutăți neprevăzute)

MIRCEA NEDELCIU: *Éjfél felé (Ora spre zero)*
Hamarost beállt az ősz (Imediat veni toamna)

CONSTANTIN NOICA: *Az egyszerű örömekről (Despre bucuriile simple)*

TUDOR OCTAVIAN: *Történetek B. Vasile életéből (Intâmplări din viața lui B. Vasile)*

Az abszolút fánk (Gogoașa absolută)

Leánykérő muri (Petrecerea de peșit)

Boldog gyermekkor (Copilărie fericită)

A tolvajlás ösztöne (Darul furatului)

Hiábavaló testvér (Fratele degeaba)
Egy ostobaság (O tâmpenie)
Az én fürdőszobám (Baia mea)
Egy rendhagyó génius (Un geniu neconvențional)
Trabantvásárlás kiutalással (Cu aprobare pentru Trabant)
Szónoki kérdések (Întrebări retorice)
Besúgó a családban (Un turnător în familie)
A várakozás bére (Taxa de așteptare)
Ötven év múlva (După aproape cincizeci de ani)
Érthetetlen (De neînțeles)

ROMULUS RUSAN: *A narancssárga kés (Cuțitul portocaliu)*

MARIN SORESCU: *Felhőváros (Orașul din nori)*

*

A fedőlapon Mihai Stănescu rajza

I. Átjáró

CSEKE GÁBOR – DAN CULCER Odaát / Dincolo

a város rám várt én belésszülettem
devenit-am și clujean și poet
de immár világpolgár lettem
ezit între cauză și effect

várom az álmaim halálát
am obosit să trag, o barcă pe uscat,
az idő kócos kopott szakállát
bombănind și mascat

bástyák tövén de jót hugyoztam
simțind că nu se mai poate
a málló köveket lelocsoltam
ocrotit de bezna din cetate

Hója felől vihar jött és a zápor
m-a alungat spre casă
menekülőben oly közel a távol
ca limba dată sau aleasă

megkóstolnánk e vélt kalácsot
de a fogaink jaj belevásnak
totuși mușcăm căci mai avem putere
kihunyó életünk még felviláglik
mixînd lucid reale și himere.

KOCSIS FRANCISKO – CSEKE GÁBOR

Párbeszéd a fordító státusáról

– *Tisztelt Cseke Gábor, társadalmunk jelenideje felgyorsult, az emelkedők hanyatlásokkal váltakoznak, minek folytán minden összesűrűsödik, időnk kíméletlen kötelezettségektől zsúfolt, s nem marad időnk saját magunkra, meg arra, amit tenni szeretnénk. Ennek dacára, e pokoli ritmusban, sikerül önnek egy idősíkot kihasítani, hogy nagy szenvedélyének, a fordításnak éljen. Odaadással és végsőkéig vitt precizitással fordítja a román irodalmat, különösen a verset. Mondaná el, néhány mondatban, fordítóvá válásának történetét.*

– Bár filológiát végeztem, jó szándékú műkedvelőnek tartom magam mind az irodalom, mind a fordítás terén. Ne gondolja, hogy az álszerénység beszél belőlem, egyszerűen nem érzem magam profinak. Ezért is van az, hogy bizonyos dolgokat nagy kedvvel végzek, közéjük tartozik a fordítás is.

– Hogyan váltam fordítóvá... Született kalandkedvelő vagyok, Jules Verne vagy Jókai Mór megkésett hőse (de említhetném Mark Twaint is, meg Jack Londont, Daniel Defoe-t, Robert Louis Stevensont, B. Travent stb.), akit végzetesen megfosztottak a földrajzi távlatoktól, és saját belső világomba zártan kénytelen kalandozni. Próbáltam megfogalmazni énem e sajátját néhány versemben, amelyek közül egy rövidet idéznék is: *„távol mindentől ami távoli / elzárva mindentől ami elérhetetlen / megfosztva mindentől ami reménytelen / marad a gondolat titkos csapása”*.

Valahogy innen eredeztethető kalandom a fordítással is. A kihívásokat szeretem tettekre váltani. Mozgósító számomra bármi, ami az első pillanatra lehetetlennek vagy nehezen elérhetőnek látszik. Az első fordítások azt jelentették számomra, mint másnak a kereszt-rejtvény. Egész egyszerűen kikapcsolódtam velük. Nem kellett saját ihletemet gyötörnöm, nyugodtan megpróbáltam olyan költőkhöz idomulni, akik valamilyen módon felkeltették az érdeklődésemet. Valahányszor szerzőként válságba kerültem, a fordításokhoz menekültem. A menedékemnek számított. Igaz, hogy olyankor az író lustálkodott bennem, de a fordításokkal megváltottam magam. Idővel némi tapasztalat is ragadt rám. A román nyelvet választottam, mert anyanyelvem után ez volt számomra a legkönnyebben elsajátítható.

– *Ön kihívásról beszélt az imént. Számos olyan magatartás, meggyőződés, sőt olykor elmélet is létezik a fordítás aktusával*

kapcsolatban, kezdve ama posztulátummal, miszerint minden fordítás ferdítés, vagyis árulás is (traduttore traditore) s befejezve az ellenkező véglettel, amely szerint bármilyen szöveg lefordítható, amennyiben a Bibliát is sikerült úgy átültetni a nemzeti nyelvekre anélkül, hogy elveszett volna az eredeti rezonanciája és az üzenet szuggesztivitása, a lét rejtélye és az istenivel való titokzatos kapcsolat. Valamennyi fordítónak megvan a maga „parancsolata”, besorol valamilyen hagyományba. Ön milyen véleményen van és mely szempontokhoz igazodik? A fordító több-e közvetítőnél, tolmácsnál, két nyelv közötti teherhordónál? Alkotó munka-e az övé, vagy csak a szerző hangját közvetíti egy másik nyelven?

– Volt már némi fordítói múlt a hátam mögött, amikor tudomást szereztem ezekről az elméletekről – ön szempontoknak nevezte őket – egyik nyelvről a másikra fordítással kapcsolatban, különös tekintettel a költészetre. Ez is műkedvelésem egyik jele, hogy zavartalanul gyakoroltam a fordítást, anélkül, hogy tudatában lettem volna valódi buktatóinak. Fordítóként semmiféle komplexusaim nem voltak. Egyetlen szempont, amihez váltig szeretnék ragaszkodni, hogy sose végezzek fél munkát, ne fuseráljak, s amit elkezdtem, azt fejezzem is be, ne adjam fel. Ezért aztán igen fontos számomra a „csábítás” pillanata. Az a mozzanat, amikor egy szöveg megpróbál engem „elcsábítani”. Jó ideje olvasom a román irodalmat egyazon hátsó gondolattal, s úgy ízelegetem a különböző szövegeket, mintha máris esetleges fordítója lennék, s ezalatt szinte gépiesen teszem fel magamnak a kérdéseket: *vajon le tudnám-e ezt fordítani? vajon megéri a fáradságot? felkészült vagyok-e erre a kalandra? ez a legmegfelelőbb pillanat-e vagy jobb, ha későbbi időpontra halasztom?* A válaszoktól függően aztán eldől az illető szöveg sorsa is. Érdeklődött a „parancsolataimról”. Az egész egyszerűen annyiból áll, hogy már kezdetből eldöntöm, a fordítás mely módszerét választom. Bizonyos esetekben, lelkiismeret furdalás nélkül megengedem magamnak a ferdítést is. Máskor igyekszem minél hűbben megfelelni. A szövegtől és a pillanattól függ minden, de talán a szerző is befolyásol ebben. Bizonyos költők, irányukból kifolyólag valami megmagyarázhatatlan és kötelező tiszteletet ébresztenek, s arra kényszerítenek, hogy tökéletességre törekedjek. Mások sokkal hermetikusabbak, saját világukba és diskurzusukba zárkóznak, s alig hagynak valamennyi rést a közeledéshez. A tényleges, pillanatnyi adottságoknak megfelelően választom ki a megközelítés módját és formáját, amivel sikeresen túlélhetem a vállalt kalandot. Hogy mennyiben vagyunk mi, fordítók cipekedő hordárok vagy társzerzők a fordítás műveletében, rajtunk fordul

meg. Amennyiben van némi írói vagy költői hajlandóságunk, nem érhetjük be a csak hasznos fordításokkal. Óhatatlanul újat alkotunk. A szerző hívatlan partnerévé válunk, s ahogyan az ő szövegét tiszteletben tartjuk, ugyanúgy tisztelnek majd bennünket is mint társalkotó fordítót.

– *A pillanat és a szöveg, az olvasás és a konjunktúra, az érzelem és a csábítás képezik azokat az érveket, amelyek eldöntik, hogy egy szöveget lefordítanak, ezekhez sokszor jóval prózaibb tényezők is társulnak. Valahányszor a két nyelvet beszélők egy másik nyelven írt szöveget olvasnak, akaratlanul, a tudatuk mélyén (nem teljesen tudattalanul) megtörténik annak nyers átfordítása a domináns nyelvre. Önnel megtörtént-e ez a fajta áttétel egy mű tanulmányozása közben? Előfordult, hogy jóval korábban lefordított szöveget ismét elővesz, és azt újraolvasva, anélkül, hogy a korábbi variánsra pillantana, mintha régi filmet nézne, újraértelmezve, újraérezve, újraélve azt? Szívesen elővenne egy művet, hogy egy más síkon újraélje az első benyomásokat és hangulatokat, az időközben szerzett tapasztalattal gazdagabban, egy árnyaltabb érzésvilágban?*

– Nem föltétlenül. Vannak szövegek, amiket azonnal románul sajátítok el, anélkül, hogy magyarra tolmácsolására szükségem lenne. Találkoztam viszont egy másik, sokkal gyakoribb és talán érdekesebb jelenséggel. Miközben román szöveget olvasok, az az érzésem, hogy bár bizonyos kifejezésekben, szavakban, fordulatokban nem vagyok biztos, csak hozzávetőlegesnek tűnnek, összefüggésben az egész érthető, világos, természetes. Jobban megértem románul, mint hogy kifejezhessem magyarul. A románul olvasás gyakorlása miatt mind gyakrabban gondolkozom románul, s az az érzésem támad, hogy bármikor készen állok a fordításra, minden gond nélkül. Ámde ahányszor neki is láttam az illető szövegeket átültetni, rá kellett jönnöm, hogy előzetes becslésem tulajdonképpen felületes, értelmező és csak pillanatnyi kapcsolatot jelentett a szöveggel, amelynek valódi jellegzetességei tulajdonképpen csak fordítás közben mutatkoztak meg igazán.

Dan Culcer ifjúkori verseiből fordítva, annak idején az volt a meggyőződésem, hogy amit az ember egyszer jól megcsinált, az évtizedek múltán is változatlanul érték marad. Belátom, tévedtem. Nemrégiben újraolvastam e fordításaimat, s mindjárt rábukkantam néhány naivitásra és fordítói „dadogásra”, amelyeket könnyen kiküszöbölhetnék, ha újr fordítanám a szövegeket. Csakhogy – és erről akartam szólni – sehol sem találom az eredeti szövegeket, ilyen körülmények között pedig nem lenne tisztességes, hogy az

eredeti hiányában csiszolgassak a fordításon, hiszen ezáltal esetleg még inkább eltávolodom az eredetitől.

A könnyed könnyelműség, amivel valamikor a fordítói munkába belevágtam, ma a legtermészetesebb módon büntet: hosszú időn át elhanyagoltam, hogy a fordításokkal együtt megőrizsem az eredetit is – rosszabbik esetben annak egy másolatát –, amely után dolgoztam, s ezzel magamat hoztam lehetetlen helyzetbe: képtelen vagyok az önkorrekcióra vagy hogy szövegellenőrzést lehessen végezni. E balfogás nyomán azt a következtetést vontam le magamnak, hogy egy fordító számára a tolmácsolás önmagában csak félmunka, a másik felébe pedig beletartozik valamennyi kalandja tapintható nyomainak a megőrzése, hogy bármikor újra lehessen kezdeni, ha úgy hozza a sors.

Érdekességként megemlítem, hogy a nyolcvanas évekből származó újsággyűjteményekben tallózva, nemrég rábukkantam Mircea Florin Șandru általam fordított verscsokrára. Eszembe jutott akkor, hogy tulajdonképpen a Kriterion könyvkiadónál 1988-ban megjelent, *A nagy teremben* című, általam válogatott és tolmácsolat verseskötetének megjelenését akartam e versekkel jelezni. Mivel szerettem volna, ha az olvasó kiadatlan verseket kap ráadásnak, Șandru felajánlotta ezt a friss csokrot, amelyben szerepelt egy *Fekete méz* (*Miere neagră*) című vers is. A csokor meg is jelent, aztán az egészről megfeledkeztem.

2002-ben Mircea Florin Șandru váratlanul megajándékozott dedikált új verseskötetével, aminek az volt a címe, hogy – *Miere neagră!* A cím azonnal megtetszett nekem, anélkül, hogy emlékeztem volna: egy hasonló című vers már járt a kezemben, sőt le is fordítottam. Lapozgattam a kötetet, érdeklődve keresve a tartalomjegyzékben az illető darabot, de hiába, könyvben egy szó sem esett mézről! Kíváncsi lettem s magyarázatot kértem a szerzőtől, aki egyszerű választ adott: az illető verset nem vette fel a kötetbe, csak a címét használta fel, mert „jól hangzott”. Kérésemre akkor elküldte a vers szövegét is, amit azon nyomban le is fordítottam (közben az is kiderült, hogy ráadásul másodízben), fölötte gyanús gyorsasággal. Még akkor sem tudatosult bennem, hogy tulajdonképpen egy újrafordítással állok szemben, a rádöbbenés 2006 végén következett be, a csíkszeredai könyvtár csendjében... Így aztán ma már ugyanannak a versnek két variánsa fekszik előttem.

Miere neagră: *Miere neagră, dulce-amară/ Limba o simte, Dumnezeire/ Soarele taie umbra în fire/ Vara se stinge, stranie vară.// Faguri sălbatici trunchiul ascunde,/ Fumul împrăştie roiul departe,/ Crengile ard peste frunzele moarte,/ Smulge toporul*

aşchii rotunde.// Fagul e putred, în risipire/ Caut cu mâinile miezul de ceară,/ Limba o simte, dulce-amară/ Miere sălbatică, Dumnezeire.

1. variáns (1988), Fekete méz: Fekete méz, te keserű-édes/ Mennyei íz a nyelvem hegyén/ Árnyékot szabdal a déli fény/ Micsoda nyár, furcsa és véges// Vadlépet rejt a korhadt fa odva/ A bolyt ki tudja mily füst űzte el/ Avar fölött az égő ág perel/ Szilánk dől a fejsze szerte dobja// Málladozó lép romló telepe/ Kezem a maradék viaszra téved/ Nyelvem hegyén, te keserű-édes/ Mennyei ízű vadméz, fekete.

2. variáns (2002), Fekete méz: Fekete méz, te keser-édes/ Nyelvemhez ér s már istenedek,/ Fény aprította árnyékszeletek,/ Múlóban a nyár, elhagyni képes.// Fatörzs mélyén vadméhek odva/ A füst a rajt jól tova űzte./ Levelek, ágak fúlnak a tűzbe,/ Gömbölyű forgács gyúl ma halomba.// A kas lepusztult, tünedezőben,/ Kezem a lép után matat./ Keser-édesség a nyelvem alatt,/ Fekete vadméz, istenedőben.

Nyugodtan újrafordításnak nevezhetem, de nem a tudatos újrázás értelmében, s a lehetséges kérdésre, hogy melyik a sikerültebb, egyetlen válaszom van: mindkettő az én törvénytelen gyerekelem...

– *A kérdés valósággal felkínálja magát, el se tudod űzni, a válasz mégsem egyéb jelentőségteljes tanácsalanságnál: képtelen vagy választani, akárcsak gyermekeid közt, és nem azért, mintha valahol a lelkedben nem történt volna már meg a kivételezés, hanem mert valami furcsa atyai érzés fog el és arra késztet, hogy pártatlan légy, legalább is látszatra. Ráadásul, ellentételezésként, olykor a mérleg nyelve a sebezhetőbb fél oldalára billen. A két változat közül, ha választanom kellene, a második a szebb, a meggyőzőbb, akárha egy enyhén bepárásodott tükörben tündökölné, a másik élesen, valamennyi vonásával tükröződik, amelyek között vannak olyanok is, melyek kissé megbontják az egész összhangját, a hűség bizonyítékaként. Ha már itt tartunk, melyek azok a nehézségek, amikkel egy fordító szembesül, először, amikor kézbe veszi magát a szöveget, és döntést hoz az átültetés milyenségében, majd másodszor, amikor a hasznosításról, a közlésről, az olvasó felé közvetítésről és ennek megkönnyítéséről van szó? Rátalál-e a haszonélvezőre, avagy erre irányuló erőfeszítései meddők maradnak? Melyek a befogadás jelzései és ezek mennyire nevezhetők ösztönzőeknek?*

– Mióta az eszemet tudom, mindig az volt a vágyam, hogy a közönség elismerje a teljesítményemet. Gondolom, ez természetes dolog. Ugyanakkor, egy belső hang valahonnan arra biztat, hogy ne legyek

mohó és türelmetlen, amikor sikerről van szó. Mind a két oldal tanácsára figyelve fokozatosan hozzászoktam, hogy saját magamat értékeljem, és amikor valóban meg vagyok győződve a siker esélyéről, a többivel ne törődjek. Attól tartva, nehogy másként ítéljenek meg, mint ahogy azt én elképzelem, előszeretettel lettem saját magam kritikusa. Kissé gőgösen hangzik, ugye? És mégis, ez a „ravaszkodás”, amely édestestvére az önámításnak, ma is képes elegendő erőt adni ahhoz, hogy kettéválasszak két teljesen különböző dolgot: az alkotó munkát, illetve ennek a menedzselését.

Így aztán már semmi szükségem kiadóra ahhoz, hogy elképzelhessem, miként mutat majd az a mű, amin éppen dolgozom. A megírt, elvégzett munkák könyvekként élnek bennem. Nem esek kétségbe a jövő miatt. Tudom, hogy egy elvégzett munka, bármi is legyen, egy étel vagy egy fordítás – csak alkotás legyen – végtére akkor is hasznot jelent, ha csőd szaga van. Egyáltalán nem érzem jól magam, ha valaki más szabja meg, mit kell tennem. Alkatilag kedvelem a fegyelmet, de jobb, ha a saját magam ura vagyok. Életemben, újságírói és írói pályámon ellenkezés nélkül annyi kompromisszumra kényszerültem, olyan megalázó és fölösleges utasításokban volt részem, hogy egész egyszerűen nem akarom, hogy továbbra is az orromnál fogva vezessenek.

Banális, de igen jellemző történetet mondanék el.

2004-ben, a Kölcsönsorok című fordításkötetem véglegesítésekor, a Vatra folyóiratnak köszönhetően történetesen megismerkedtem Petre Cimpoeșu prózájával, amely az első pillanattól kezdve elvarázsolt. Addig megjelent könyvei – *Simion liftnicul*, *Erou fără voie*, *Povestea Marelui Brigand* – annyira fellelkesítettek, hogy mutatóványt is fordítottam prózájából, csak úgy, a magam kedvtelésére, hogy lássam, miképpen hangzik magyarul egészséges, briliáns iróniája. A lelkesedésemből az lett, hogy feladván elveimet, egy budapesti kiadóhoz fordultam, megtudni, vajon nem érdekli-e valamelyik, a román kritika által is elismert Cimpoeșu-mű kiadása? Tudja, milyen választ kaptam? Hogy a szóban forgó kiadó csak olyan külföldi írótól közöl, akiknek legalább 4-5 elismert mű áll a hátuk mögött. Viszont – jött a biztatás –, ha már szóba kerültek a fordítások, nem lenne rá kedvem lefordítani *ixulescu* könyvét? A szerző valódi nevének itt semmi jelentősége, a lényeg az, hogy bár ismertem a szóban forgó szerzőt, éppen csak irodalmi hajlamairól nem tudtam, következésképp azt válaszoltam: nincs elég időm ahhoz, hogy megrendelésre fordítsak; azt írom meg és azt fordítom le, ami tetszik nekem, annál is inkább, mivel legtöbbször szerzői erőfeszítéseimért semmiféle ellenszolgáltatás nem jár... Ám hogy

mégis csak meggyőzzem a kiadót, irodalmi jellemzést állítottam össze Petre Cimpoeșu helyéről és szerepéről a jelenkori román prózairodalomban, s bár írónk azóta is sikert sikerre halmoz újabb műveivel, ráadásul most már külföldön is, javaslatom süket fülekre talált. Persze azért valamikor mégis csak lefordítom majd Cimpoeșut, de kizárólag a saját szórakoztatásomra. Remélem, sikerülni fog...

Hasonló tanulsága van a Ioan Es. Pop versei kalandos történetének. A költőt a LiterNet kiadó révén ismertem meg, melynek jóvoltából 2006-ban az interneten megjelent a *petrecere de pietoni* című kötet. Már első látásra messziről megéreztem Ioan Es. Pop szövegeinek vérbeli erdélyiségét, ami hirtelen reakciót váltott ki belőlem: elhatároztam, hogy azon nyomban lefordítom a teljes kötetet. Félretettem minden akkori kötelezettségemet és rekordidő alatt elkészültem a tolmácsolással. Közben kapcsolatba léptem a kiadóval, illetve a szerzővel, mindketten jó néven vették szándékomat, én meg rendre, két nyelven közzétettem a kötet egész anyagát egy irodalmi honlapon – amely sajnálatos módon, azóta megszűnt létezni. A visszhang meglepően kedvező volt, számomra azonban nem jelentett újdonságot: teljességgel tudatában voltam a fordítás jelentőségének és sikerének. A költő lelkesedése és öröme arra készítetett, hogy ne álljak meg itt és a könyvhöz illesszek még egy bő válogatást Ioan Es. Pop más verseskönyveiből is. Így aztán a fiókomban most Pop válogatott verseinek tekintélyes kötete lapul, amelyet, bár egy évnél több is eltelt a kézirat befejezésétől, azóta sem tudtam kiadónál elhelyezni. Mindenki vonakodik, mondván, hogy a fordítások, különösen valamely közép-európai nyelvből, senkit sem érdekelnek, a kézirat megjelentetése pedig attól függ, milyen pénzügyi támogatást, szubvenciót stb. tudok hozzá szerezni.

Mindennek a tetejében, a LiterNet, mely amúgy nonprofit kiadó, egy korábbi egyezségnek megfelelően ugyan megkapta tőlem a kötet kéziratát, s profiljában magyar, német, angol és francia nyelvű könyvek kiadása is szerepel, máig a füle botját sem mozdította. Ez nem akar szemrehányás lenni, csupán tényeket és helyzeteket szögezlek le...

Ezen a ponton pedig megáll minden tudomány. Véleményem szerint nem helyénvaló és mélységesen megalázó foglalatosság, hogy a szerzők és a fordítók koldusokként járjanak házról házra, műveik megjelentetése végett, miközben a kiadók holmi passzív közvetítők maradnak, akiket csak a saját számításuk érdekel, anélkül, hogy kockázatot vállalnának az értékteremtésben. Ők nem hajlandók kockáztatni, és csak akkor „segítenek”, ha felhajtottak a számukra

valamennyi pénzt. Ám nézzük csak meg közelebbről, mit is tesz egy mai kiadó a szerzőért, például érettem. A szöveget én szedem ki és korrigálom. A szerkesztői munkához rendszerint hiányzik a szakképzett emberük. A nyomdai munkálatokat legtöbbször egy akármilyen nyomda végzi el, a terjesztés kritikán aluli. Szerzői jogdíjról még csak ne is álmodjak, jó ha kapok egy öl szerzői példányt. Úgy értékesítem ahogy jólesik... Nem is marad a kiadó számára egyéb tennivaló, csak hogy a „hírnevét” adja mások erőfeszítéséhez. Nekem semmi kedvem, hogy valami közöm is legyen az irodalmi gondnokok e félresikerült világához. Igyekszem elvégezni a munkámat, a többi néma csönd – egyelőre.

– Ha különböző hőfokon is, de valamennyiünknek részünk volt e megaláztatásokból; egyesek nem szívesen beszélnek róla, akiknek pedig meg kellene hallaniuk, úgy tesznek, mintha nem rájuk tartozna. Ugyanilyen jól tudom azt is, hogy az író egyfajta önkéntes, s ugyanez áll a fordítóra is, mert egyik is, a másik is (amennyiben nem egy és ugyanaz a személy) őket uraló késztetésből cselekednek, szenvedélyből, mely egyfajta lágy adrenalin, s erőfeszítésüket akkor is meghozzák, ha nem kéri tőlük senki és nem számíthatnak semmilyen fizetségre. A tolmácsolás nem olyan egyszerű művelet, ahogy azt egyesek gondolják, egy alkotást kifejezésében és szellemében visszaadni jóval többet igényel, mint annak a nyelvnek az ismeretét, amelyből fordítunk. Mindenek előtt arról a műveltségbeli alapozásról van szó, amelyre egy kultúra épült, amely sajátossá teszi, árnyalja, jelentésessé teszi, amit egy felületes értelmezés elront. A Kölcsönsorok antológia összeállításakor szembesült-e nehézségekkel? Melyek voltak ezek és hogyan lépett túl rajtuk? Voltak olyan pillanatai, amikor úgy érezte, hogy az egyenlőségjelet a tolmácsolásban viszonylagosnak érezte?

– Az antológia, amelyre utal, hosszas tudatosodási folyamat eredménye. Kezdetben egyszerűen csak fordítottam és beértem ennyivel, gyakoroltam csupán, azt hittem, ennyiből áll az egész. Évtizedek teltek el, amíg rendre rájöttem: mindaz, amit mennyiségileg megvalósítottam, kötelezően minőségi szempontoknak is meg kell hogy feleljen, ez viszont egy kicsit bonyolultabb dolog. Bevezető tanulmányomban egy helyütt meg is jegyzem, milyen döntő szerepe volt a román irodalom szellemének megértésében annak az 1989-ben készített interjú sorozatnak, amelyet az eminescui életmű magyar fordítóival készítettem a nagy román költő halálának centenáriuma alkalmából. Itt és most bevallhatom, hogy az olyan remek költőkkel és fordítókkal folytatott beszélgetések, mint amilyen Kiss Jenő, Márki Zoltán, Jancsik Pál, Lászlóffy Csaba,

Lászlóffy Aladár, Lőrinczi László, Anavi Ádám, Jánosházy György, Székely János, Tóth István, nem csupán az eminescui líra lényegének elmélyítésére korlátozódtak, számomra ugyanis a tolmácsolás elméletének és gyakorlatának valóságos iskoláját is jelentette. Ezek során tudatosult bennem, hogy a fordító tevékenységét egy sor mellőzhetetlen, sajátos szabály igazgatja, melyek révén a tolmácsolás a szerző szándékainak mentén valósul meg. Mindenik beszélgetőtársamtól tanultam valami fontosat, egy-egy szempontot, eljárást, amit aztán alkalmam volt elemezni, átgondolni, kipróbálni, a magamévá tenni. Újra elővettem nemrég az 1989-ben készült, *A költő és fordítói* kifejező cím alá sorolt interjúkat, s egy egész sor konkrét válasz található bennük, éppen az ön kérdéseire, amiket aztán számtalanszor ki is próbáltam fordítói gyakorlatomban. Ahelyett, hogy saját műhelyemből vett példákkal jönnék, röviden felsorolom a legérdekesebb vonatkozásokat.

– Kiss Jenőnek például az volt a tulajdonképpeni véleménye, hogy egy költő művét akkor lehet kedvező körülmények között lefordítani, ha az egységes koncepció alapján történik, s lehetőleg egy és ugyanazon fordító által. Márki Zoltán rendkívül körültekintő alkotó, és ezért úgy látja, vannak dolgok, amiket, bármilyen zseniális fordítások is léteznek a világon, csakis a saját anyanyelveden tudsz kimondani. Jancsik Pál fordítóként esküdt ellensége a könnyű, rutinos megoldásoknak és mindig új és új megoldásokat keres a már-már lehetetlennek látszó feladatokhoz. Lászlóffy Csaba számomra bebizonyította, hogy a fordító nyelvi-stilisztikai igényessége nem csupán az ő magánszórakozása, hanem határozott lépés a tökéletesség felé. Lőrinczi László, Quasimodo és Arghezi ihletett fordítója, megosztotta velem azt az utat, amit a forma fetiszizálásától megtett egészen addig, hogy elfogadja Eminescu legnagyobb fordítója, Gáldi László elméletét, miszerint a fordításnak azt kell visszaadnia, amit a költő mond. A versnek ugyanis nincsen formája, csupán tartalma, s a tartalom maga a forma is. A vers tehát a szövegen alapszik, így a fordításnak a szavakat kell visszaadnia. Ezek zenéje és ragyogása pedig már egészen más kérdés! Anavi Ádám révén gazdagabb lettem egy paradoxonnal, ő azt tartja ugyanis, hogy a fordítás olyan, mint egy hódítás, amely a hódítót gazdaggá teszi, de a meghódítottat egy fikarcnyival sem teszi szegényebbé! Jánosházy György vérbeli gyakorlati embernek bizonyult: azt sugallta, hogy a fordítónak nincs miért sietnie, amennyiben tehát elakad, tartson szünetet, s később újra előveszi a darabot. Székely János a fordítások állandó csiszolásának híve volt, nem hitt a variánsokban. Tóth Istvántól egy mondást örököltem

meg a fordítással kapcsolatban, mely szerint a fordítás olyan mint egy nő. Ha szép, akkor hűtlen, ha pedig hű, akkor hiányzik a ragyogása. A fordító meg szeretné egymáshoz közelíteni a két ellentmondó tulajdonságot... Különben az egész interjúcsokor szerves része lesz a Kölcsönsorok készülő II. kötetének, amely román költőkből és prózaírókból készült újabb fordításaimat tartalmazza.

– *Ön megelőzött, mielőtt feltettem volna a kérdést, így másképpen fogalmazok. Mindketten tudjuk, hogy a két irodalom közötti nem éppen tüneményes kapcsolatokban tapasztalható a közeledés egyfajta elutasítása (vagy tévednék, csak egyéni benyomás lenne?), dacára a két nyelvet ismerők nagy számának, ami például elég lenne ahhoz, hogy a kapcsolatok kevésbé merevek, ha nem tisztelettudóak legyének... Sokféle magyarázat létezik erre, egyesek történelmi, mások szociológiai vétetésűek, a legagresszívebbek pedig jócskán politikai töltetűek, s az értelmes kulturális érvek helyét bitorolják. Mindig létezett a fordítóknak egy szerény, önzetlen csapata, aki az idők során megkísérelte lerombolni a kultúránk közötti falakat, azon munkálkodva, hogy e kapcsolatok történetében ne maradjanak üres lapok. Túl nagy dolog lenne arra kérnem, tekintse át e kapcsolatok múltját? Mit gondol, hogyan alakulnak majd a továbbiakban a nem túl távoli (közeli) jövőben? Tapasztalt valamilyes kedvező változást az új kontinentális szervezetbe lépésünk után? Vagy ellenkezőleg, a szkepszis e tekintetben még csak mélyült?*

– Az ön kíváncsisága abszolút természetes, azért pedig, hogy tisztességes legyek, általánosságokat fogok mondani, amit mindenkinek tudnia illik, aki Európa e részén él. A románok és magyarok közötti kölcsönös érdeklődés nem fordításokkal indult, hanem bizonyos történelmi, földrajzi vagy gazdasági ismeretek átvételével. Irodalmaink csupán a XIX. század elején kezdtek egymás iránt érdeklődni. Első lépésként a folklór volt az, ami közelített bennünket, ezt pedig azok a szorosabb irodalmi barátságok erősítették, amelyek főként Erdélyt jellemezték. A fordítások általi közeledés kiemelkedő, ismert személyiségei egyebek mellett Ács Károly, George Coșbuc, Iosif Vulcan, Veress Endre, Liviu Rebreanu, Ion Chinezu, Kádár Imre, Octavian Goga, József Attila... Ha mérleget készítenénk mind a két oldalon, a román irodalom magyarul való megközelítése jóval messzebb jutott. Ennek a ténynek azonban meglehetősen egyszerű a magyarázata: Trianon közjátéka a Magyarország határain kívül rekedt magyarokat kisebbségekké változtatta, akik úgy védelmezték a létüket, hogy a népi diplomácia

legtermészetesebb eszközehez nyúltak: pozitívan viszonyultak a kényszerű együttéléshez és együtt munkálkodáshoz. Nagyszüleim és dédszüleim semmivel sem voltak jobbak román kortársaiknál, csak hogy egy teljesen más helyzetben találták magukat: politikailag, ideológiailag és nyelvileg hátrányos helyzetbe, egy fordított világba kerülve, saját érdekében rákényszerültek, hogy egész egyszerűen alkalmazkodjanak és szövetségeseket keressenek a legyőzők között. E korparancs alól a magyar írók se vonhatták ki magukat, akik egyik napról a másikra erdélyiek, majd nemsokára transzsilvanisták lettek, a legjobbak pedig következetesen vallották a kapcsolatok és a megismerés szükségességét az alkotás révén. A románoknak talán megfelelt az is, hogy passzívan elfogadják a másik fél közeledését, miközben torkig lehettek a modern állam szervezőiként rájuk háruló új szereppel, hiszen annyi évszázad mármár feltétlen behódolás után hirtelen teljhatalmú urak, s egyben felelősök is lettek. Mindenki a maga szerepével – vélekedek ma, visszapillantva a múltra –, e folyamat pedig szüntelen távolodáshoz vezetett, a közeledés kísérletei és próbálkozásai ellenére, amelyek mindig is jelen voltak társadalmunkban. A népi demokrácia valamennyi dolgozó ember közötti testvériség eszméjét hirdette, de ez az igény csupán a kijelentések és az elvek szintjén maradt, s az évek teltevel egyre jobban kiüresedett. A Ceaușescu-éra utolsó évei már a román „kommunista” társadalom által gyakorolt társadalmi demagógia gyűlöletes arcát is megmutatta, emiatt a kisebbségek nem találtak rá önmagukra az egységes dolgozó nép dogmájában. Ez a nemzeti színezetű visszafejlődés károsan hatott mind a románok, mind a magyarok egyéni és közösségi magatartására. Az együtt dolgozás parancsát ma egy elvakult irigység és versengésvágy veszélyezteti mindkét oldalon, a kultúra iránt pedig, általában is, a társadalom szinte teljes érdektelenséget mutat. Az irodalmak, a különböző kultúrák szinte teljes elszigeteltségben élnek, dacára azon nagyívű nemzetközi projekteknek, amikre nem keveset költenek.

– Érdemes megemlíteni Domokos Sámuel, budapesti kritikus, irodalomtörténész és fordító 1985-ben megjelent, mai román-magyar irodalmi kapcsolatokról szóló könyvét, amelyben így ír: *„Mind nálunk, mind pedig a románoknál a felvilágosodás eszméi teremtték meg az irodalmi kapcsolatok megindulásának lehetőségét a múlt század közepén. A románoknál 1830-ban jelentek meg az első fordítások irodalmunkból, az első magyar tolmácsolások a román irodalomból pedig 1831-ből valók.”* Az első lépések tehát szinte egy időben történtek, a visszafejlődés kacsringói később

keletkeztek. Reménykedhetünk, amennyiben bízunk az élet törvényszerűségeiben, hogy a végkifejlet is egy ütemben következik majd be.

– *Visszakanyarodok a román költői antológiához, a Kölcsönsorokhoz, mert ön megkerülte a kérdést. Ami az én hibám, hiszen nem kérdeztem elég nyíltan és rámenősen. A román olvasó éppen annyit fog róla tudni, amennyi információt mi e beszélgetés keretén belül kínálunk neki (s amennyit megtudhatott egy korábbi számunkban közölt szemlénkből). Szóljon a létrejöttéről, a benne szereplő szerzőkről és arról a jóval átfogóbb internetes gyűjteményről, amelyben jelentős válogatás található a román lírából, s használja ki az alkalmat, hogy eloszlason minden kétértelműséget a fordítók személyét illetően, mert egy kevésbé figyelmes böngésző eltévesztheti a... koordinátákat. Tehát, a Kölcsönsorokról, majd az internetes oldalról és Andrassew Ivánról. Miért? Hogyan? Mi lesz a folytatás?*

– Nincs mit tennem, lássuk hát a történetet... Azt, ami 2004 februárjában történt, amikor szabályosan elmenekültem Bukarestből, ahol több mint három évtizeden át voltam kénytelen élni, és Csíkszeredában telepedtem meg, hogy jól megérdemelt nyugdíjas éveimet ott éljem le, kicsomagoltam személyi irataim maradványait. Számba véve a román költészetből végzett fordításaimat, összeállt egy 20 költőt tartalmazó első szerzői lista, ami – így gondoltam akkor – alapjául szolgálhat egy szubjektív kortárs román költői antológiának. Nem gondoltam akkor egy ilyen könyv lehetséges olvasóira, csupán azoknak a kéziratoknak a véglegesítésére és egyszerű összeillesztésére, melyek a korábbi évek során összegyűltek, mialatt nekem sem időm, sem türelmem nem volt ahhoz, hogy jó gazdájuk legyek. Amikor már a kezemben volt az antológia első formája, rájöttem, hogy ezt a teljességgel szubjektív és véletlenszerű válogatást valamiképpen indokolni is illene, felhívva az olvasóim figyelmét választásom szempontjaira. És mivel a kötetbeli fordítások tulajdonképpen a román valósággal, még pontosabban a románokkal – közöttük mindenféle költő is akadt – való kapcsolataim mentén keletkeztek, jónak láttam papírra vetni alakuló emlékeimet, benyomásaimat és véleményemet, abban a formában, ahogy pályakezddésem és újságíróvá-lírikussá válásom idején láttam a világot. Kezdetben néhány oldalas, invokáció szerű szövegre gondoltam, amely mintegy elnézést kér a kötet elfogultságáért, menet közben azonban teljesen belegabalyodtam a vallomások sűrűjébe, s azt mondtam magamban, hogy amennyiben válaszolok erre a nemvárt kihívásra, az antológiával együtt valami

eddig nem látott elegyet hozhatok létre, ami előreláthatóan felkeltheti kortársaim figyelmét. Ekként született az *Én és a románok* című esszé, amely bevezeti a tulajdonképpeni verses könyvet. Az anyagot Kanadában sikerült véglegesítenem, ahol 2004-ben a lányoméknál töltöttem két kerek hónapot, ezalatt kellő nyugalmam és eltökéltségem is került ahhoz, hogy tágítsam a válogatást, a lefordított költők száma így 36-ra bővült.

– Létezik viszont egy másik történet is, a *Román költők antológiájáé* (480 vers 61 költőtől, 61 fordító tolmácsolásában), amelyet magam állítottam össze és internetes szerkesztése a Budapesten élő magyar író, Andrasew Iván munkája (<http://mek.oszk.hu/02200/02203>). Tulajdonképpen még a múlt század végéig nyúló magánvállalkozásunkról van szó, amikor is lefektettük antológiánk alapjait. E folyamatos kalandban Iván barátom volt mind a kezdeményező, az ösztönző, mind a szükséges közönség, újabb és újabb rendeléssel, megjegyzésekkel sarkallva munkámat. Türelemmel, apró léptekben sikerült a saját és a szerkesztőségi könyvtárból, a kulturális lapok gyűjteményeiből szerre kiválogatni klasszikus és jelenkori román költők alkotásait Balogh József, Kenéz Ferenc, Kányádi Sándor, Szonda Szabolcs, Jánk Károly, Orbán János Dénes, Lendvay Éva, Áprily Lajos, Páskándi Géza, Szemlér Ferenc, Kiss Jenő, Goron Sándor, Franyó Zoltán stb. stb. fordításában. Abszurd vállalkozás lenne itt felsorolni mind a 61, a projektben szereplő fordítót. Ezt az anyagot egészítették aztán ki menet közben az én fordításaim is. Azt lehet mondani tehát, hogy az internetes antológia amolyan otthont adó fészke volt a Kölcsönsorok antológiájának: ez utóbbi anyaga megtalálható az internetes változatban, amely viszont jóval gazdagabb, átfogóbb és változatosabb, mint az én szerény vállalkozásom. Külön megemlíteném belőle az Eminescunak szentelt fejezetet, amely az eminescui életmű magyarra fordításának tanulságos története mellett, azon versek magyar nyelvű fordításvariánsait is tartalmazza, amelyeket háromnál több fordító is tolmácsolt, beleértve a híres Esticsillagot (Luceafărul).

– Tudom, az is érdekli önt, hogy mindezt miért tettük? Hát, mert egyszerűen jó és megvalósítható dolognak tartottuk. És maga a tény, hogy rajtunk kívül senki más nem akarta megcsinálni, az úttörés varázsával ajándékozott meg. Kihívás volt a számunkra. De úgy is fogalmazhatnánk: miért ne tettük volna?... Sajnos viszont, hogy a magánkezdeményezések sokszor ki vannak szolgáltatva személyes sorsunk vargabetűinek. Nekünk is került egy sor más elfoglaltságunk, a Román költők antológiáját pedig egy idő után már

nem bővítettük, bár én tovább folytattam saját fordítói munkámat, hiszen asztalomon van már a Kölcsönsorok készülő, második kötete, amely szándékom szerint újabb lépést jelent majd a fordítások esztétikájában és gyakorlatában. Bővitem a lefordított költők körét, újabb felfedezések és kapcsolatok révén, a fordítással kapcsolatos eszmecserékkal kiegészítve.

– *Tudnivaló, hogy egy nyelv elsajátítása, annak teljes jelentés- és árnyalati gazdagságában, nem egyszerű dolog. Egy fordító, a nyelv értelmének alapos elsajátítása mellett, jó ismerője kell hogy legyen ama műveltségnek is, amelyből átültet. Ahhoz azonban, hogy hozzáértővé váljon, egy egész sor olyan eszközre van szüksége, melyeket felhasználhat munkájában, mint amilyenek például a szótárak (kifejezésekhez, művekhez, szinonimákhoz, nyelvi archaizmusokhoz, régi kifejezésekhez, bibliográfiákhoz stb.), az irodalomelméleti és irodalomtörténeti munkák stb. Az idők során létrejött néhány ilyen munka – megemlítendő Szász Lőrinc kifejezésgyűjteménye, mely igen jó, de keveset markol, készítője közben bővített rajta (elérhető az interneten, a transindex.ro honlapon), majd a Carocom kiadásában megjelent magyar–román, meglehetősen vaskos szótár, amelyben viszont elég sok a... hézag – de szükségét érezni jóval átfogóbb és időszerű szótárak létrehozásának, amelyek nyomon követik a nyelvek fejlődését. Ezek közül az eszközök közül melyeknek érezte ön leginkább hiányát? Melyek lennének azok az alpművek, amelyek lehetővé tennék a kultúránk közötti kölcsönös ismerkedést, amelyek nem csupán a fordítók számára igen hasznosak, de a kulturális szféra más szereplői számára is?*

– Te jó ég, még hogy szótárak, adatbázisok, alpmunkák, lexikonok, elméletek! Mi lesz velünk? Sajnos, hogy nélkülük bajos meglenni. És mégis... Aki elkötelezi magát a fordításnak, az egyúttal az állandó tanulás vermébe esik. Milyen boldog lennék, ha nem kellene szüntelen ingajaratban pendlizni az íróasztal és a könyvespolc között! Mindegyre olyan szövegekről álmodok, amelyeket egyetlen nekifutással megfejtethetek, mindenféle segédeszköz nélkül. Ritka alkalom, amikor egy verset első olvasásra és szótári keresgélés nélkül képes vagyok lefordítani. Amúgy nem vagyok lusta teremtetés, egyszerűen csak nem szeretem segédeszközökre pazarolni az időt, ezek úgy érzem, mindegyre visszafognak a lendületből. Ezért aztán nem igazán kedvelem a kétnyelvű szótárakat és egy idő óta a román nyelv értelmező szótárait használom, amelyek nem csak hogy formában tartanak, hanem tudásszintemet is gazdagítják. Így a magam számára sikeresen megoldottam a nagyon hiányzó, átfogó

román-magyar és magyar-román szótár hiányát, s a saját magam tolmácsa lettem. Leggyakrabban N. Breban *Dicționarul general al limbii române* c. munkáját forgatom, csak nagy ritkán fordul elő, hogy még komplexebb forrást kell keresnem.

– Arra a kérdésre, melyek lennének a kultúránk közeledéséhez szükséges alpművek, azt mondhatom, hogy első lépésként megtenné nyelveink kölcsönös ismerete, legalább az olvasás szintjén. Utána egy Petőfi versgyűjtemény és Eminescu összes, majd egy József Attila és egy Lucian Blaga kötet, végül egy regény Jókai Mórtól, egy meg Liviu Rebreanutól már egészen látványos hatással járna. Az eredménytől függően, a kísérletet folytatni kell, vagy fel is lehet függeszteni. De mert sosem érzük meg a kölcsönös két-nyelvűség eljövételét, itt vagyunk mi, fordítók, akik a bezárkózás elleni oltásadagokat szállítjuk. Szerencsére, 1. számú receptemet az ország bármelyik könyvtára beváltja... Már csak a kedvező széljárás hiányzik...

– *Úgy van, a kedvező szél... Pillanatnyilag azonban úgy tűnik, Eolnak más terve van, mert akár egy pohár vízben is képes vihart kavarni... De azért higgyünk benne, hogy nap mind nap az ön által emlegetett gyakorlatra készülünk. Ehhez meg az szükséges, hogy komolyan vegyenek bennünket és egy minimális támogatásban részesítsenek.... Itt akár pontot is tehetnénk párbeszédünk végére, de minden esetben, amikor azon töprengök, milyen kérdéseket és hogyan tegyek fel, egy komisz hang belülről azt súgja, hogy valamennyi beszélgetés után még mindig marad valami kimondatlan, valami, amit a kérdező szem elől téveszt. Az ilyesfajta kérdések közül melyek azok, amikre ön számított, de nem hangzottak el? Talán több is van belőlük? És ha nem hangzottak is el, az alábbi hely megbírja a válaszokat. Nos, kérdezzen ön is magától!*

– Az ember legtöbbször akkor tesz fel magának kérdéseket, ha nem találja a szükséges és biztos választ. Egy efféle kérdés régóta nem hagy nyugodni: meddig foglalkozom még egyáltalán fordítással? – elvégre nem kötelez rá senki, a szabad választás az enyém volt s az ma is. Bármikor abbahagyhatom, akár végleg is, s néhány barátot és ismerőst leszámítva senkit se érdekelne a dolog. Ennek a tágas, bonyolult és agyonzsúfolt világnak meg se kottyanna egy ilyen fordulat. A fordítók jönnek és mennek, az élet megy tovább, nincs idő ilyen „apróságokkal” foglalkozni. Az én kedvtelése, meg a tiéd és mindazoké, akik velünk egy csónakban eveznek, csakis a miénk, nem fertőz, bár tiszta szívből ezt óhajtanánk. Nemrégiben tárgyaltam egy magyarországi kiadóval jövőre vonatkozó terveimről,

mire szinte szóról szóra elmondta ugyanazt, amivel általában a románról magyarra fordítandó művek terveit szokták fogadni: „*Ugyan, ha egy Cioran- vagy egy Noica-mű lenne, esetleg Blaga... De így... Csak én és ön olvasná el...*”

– És mégis, valami azt súgja, hogy ne adjam fel egykönnyen. Minden jogom és szabadságom megvan ahhoz, hogy ne tegyek semmit és a magam kis, személyes dolgaival törődjek. De ugyanilyen jogom van és ugyanígy szabad vagyok hallgatnom a készítésre, s időm egy részét arra érdemes szövegek értelmezésével eltölteni, hogy az eredeti által sugallt szemlélet és forma szerint újra alkossam, majd élvezzem a siker ízét, azét a sikerét, amit a haszontalanságok legyőzői – például az alpinisták – élveznek, egyáltalán bárki, aki egyetlen célt követ: az örömezés újrateremtését az emberiség életében.

Megjelent a Vatra c. marosvásárhelyi folyóiratban (2007. 11. sz.)

CSEKE GÁBOR

Költő és fordító

1989-ben nagyszabású, jócskán átpolitizált országos ünnepségeken emlékeztek meg Romániában Mihai Eminescu halálának centenáriumáról. Sok minden jelent meg azokban a hónapokban a költőről, de még több a korabeli politikai osztály ideológiai eszményeiről, az akkor még megdönthetetlennek és csalhatatlannak hitt vezető érdemeiről.

A bukaresti Előre is derekasan kivette a részét a kampányszerű emlékezésből, mindenek előtt azért, hogy a főszerkesztő egyetértett egy általam javasolt interjúsorozattal, amelynek során a nagy román költő fordítóit szólaltattam meg. Az 1989 tavaszán készült sorozat időben és elképzelésben pár hónappal megelőzte azt az 1989 második felében megjelent kötetet (*Eminescu a magyar irodalomban. Szerkesztette Mózes Huba. Kriterion*), amely alapos dokumentációval, a kérdést átfogóvá téve tárta föl a magyar irodalmi érdeklődés Eminescu felé fordulásának aspektusait. Csak sajnálni tudom, hogy szándékaink akkor nem találkoztak, s interjú-sorozatom nem gazdagíthatta az azóta is alapmunkának számító tanulmánykötet anyagát.

Eminescuról előljáróban tudni kell legalább az alábbiakat:

A román irodalom és költészet örökifjú és első modern, világirodalmi mércével is mérhető költője Mihai Eminovicsként született 1850. január 15-én az északkelet moldvai Botoșani megye Ipotești nevű falujában, kisbojár (keves földű birtokos) családban. Az 1889-ben fiatalon és elborult elmével meghalt költő életműve szinte teljes egészében hozzáférhető magyar nyelven. Verseken kívül írt prózát, meséket, s egy időben a publicisztikát is művelte. Első verse 1866-ban a budapesti Familia c., a nagyváradi illetőségű Vulcan Iosif folyóiratában jelent meg. Az életmű legmaradandóbb része költészeti terméke. A román irodalmi köztudat mindmáig képtelen elviselni azt, hogy valaki valaha is revízió alá vegye Eminescut. Alakja a román nemzeti mítosz irodalmi vetületeként szerepel.

Magyarul 1885-ben jelent meg első verse a Kolozsvári Közlönyben, s azóta a legjobb magyar költők, műfordítók versengtek azért, hogy a román romantika e sajátos lángelméjének verseit a lehető legpontosabban és leghatásosabban lefordítsák. Így történhetett, hogy azon túl: majd minden verse olvasható magyarul, költészetének egy jelentékeny része variánsok egész csokrában szerepel a magyar műfordítás-irodalomban.

Az alább olvasható összegzés az Előrében 1989-ben megjelent sajtóanyag megszerkesztett, átdolgozott változata.

*

1966-ban elegáns vászonkötésben, bibliofil kiadásban napvilágot látott Romániában egy nem túl nagy méretű, barna színű, nyלבorítékkal ellátott verseskötet, *Eminescu költeményei* címmel. A szerkesztő Kacsó Sándor ekként mutatta be előszavában a vállalkozás jelentőségét:

„Olvasóinkat, akiknek asztalára most letesszük Eminescu költészetének a megközelítőleg teljes magyar tolmácsolását, arra kérjük, ne róják fel túlságosan, hogy bizony, évekbe került, amíg vállalt feladatunknak megfeleltünk. Vegyék figyelembe, hogy az eddigi leggazdagabb magyar Eminescu-kötettel szemben közel négyszáz költeményt találnak, s a felhasznált régebbi fordítások tetemes részét is javított vagy éppen teljesen átdolgozott formájukban.”

Az évekig tartó feladat kezdeményezője, a romániai magyar irodalom immár klasszikussá vált alakja 1984 óta már nem tud tanúságot tenni. A szerkesztés körülményeire, valódi dimenzióira viszont jól emlékszik **Kerekes György**, a román irodalom elismert tolmácsolója, a kolozsvári Dacia Könyvkiadó szerkesztője.

– Régi álma volt Kacsó Sándornak a teljes Eminescut összehoznia, olyannyira, hogy amikor végre elérkezett rá az alkalom, a szerkesztői aprómunkát sem igen adta volt ki a kezéből. Így aztán mi inkább csak kívülről figyelhettük buzgólkodását. Az 1955-ben, illetve 1961-ben megjelent magyar nyelvű Eminescu-válogatások után kapóra jött a kiváló irodalomtudós és akadémikus, Perpessicius gondozásában 1963-ban megjelent eredeti kritikai kiadás, amely a maga valóságában tárta felé a költő lírájának igazi méreteit. A munka azonnal elkezdődött, s megszakítás nélkül folytatódott 1964-65-ben. Kacsó Sándor haladéktalanul összehívta mindazokat, akik fordítóként szóba jöhettek, neves költőktől alig induló, fiatal ígéretekig. Nagyszabású munka folyt. Egyes, már lefordított verseket éppen csak kijavítottak, másokat újrafordítottak s voltak teljesen új fordítások. Eminescu legnagyobb költeményének, a Luceafărulnak több fordítása is létezett, végül mégis a Kiss Jenőére esett a választás... Könyvkiadásunk büszke lehet a teljesítményre: tulajdonképpen a kötettel kezdett kiteljesedni a klasszikus román irodalom magyarra fordításának nagyszabású folyamata, ugyanakkor mind a mai napig ez a legteljesebb Eminescu-fordítás a világ bármely nyelvén!

Az Eminescu-centenárium alkalmával ezután rendre fölkerestük a kötet fordító gárdájának elérhető tagjait, hogy szót ejtsünk velük az Eminescuhoz fűződő szellemi-érzelmi kapcsolatukról, műfordítói eszményeikről és tapasztalataikról.

93 versszak 10 napja

Úgy tűnik, **Kiss Jenő** mindig készen áll egy ilyen beszélgetésre: szeme kigyúl, hangja érzékenyül, láthatóan is átéli a felidézett emlékeket.

– Eminescu élete és munkássága olyan mély érdeklődést váltott ki belőlem, hogy bejárva szülőhelyét, egy visszaemlékezésben már 1959-ben felidéztem alakját (*Barátság, szerelem*). Az idő tájt ugyanis félelmetesen szép feladatra izzított fel engem: átültetni valamennyi költeményét, egyes-egymagamban. A két világháború között valaki már megbirkózott vele: Kibédi Sándor proletár költő. Teljesítménye akkoriban – a mennyiséget tekintve – általános tiszteletet váltott ki, ám fordításai messze alatta maradtak a költő színvonalának. Az igazi Eminescu évtizedeken át csak néhány kiváló fordító itt-ott megjelent alkalmi tolmácsolásaiban élt magyarul. És a jó fordítások között is jelentős hangvételi különbségek mutatkoztak.

Az lenne az ideális, gondoltam én, ha a költő világa ugyanolyan egységes, töretlen maradna egy más nyelv prizmáján keresztül is. Ha e másik nyelven is egyetlen emberként szólalna meg. Ezt pedig, úgy véltem, csak egyetlen fordító biztosíthatja!

– Volt-e valamilyen akadálya e konkrét terv kivitelezésének?

– Jó néhány nyugalmas esztendőre, ha nem éppen egy egész évtizedre lett volna ehhez szükségem. Ám huzamosabb időn át nem kevesebb mint három felelős munkakör között osztottam meg magam, s akkori körülményeim között ilyen méretű „kikapcsolódásra” nem számíthattam... Most utánagondolva, az is előfordulhatott volna, hogy nekiszánásom kudarcra végződik. Ámbár az „egy fordító” elvét később a román népballada fordítások több tízezer során át mégis keresztülvittem, s úgy érzem, sikerrel. Talán akkor az Eminescu-vállalkozás se ütött volna ki balul.

– Beszéljen most elkészült Eminescu-fordításairól.

– Mindössze néhány versét ültettem át a költőnek, a magyar Eminescu-gyűjtemény összeállítása idején, majd utólag még egyetkettőt. De büszkeségemre, ezek között van az Estcsillag is, Eminescu talán legnagyobb költeménye, amelyet számos fordító előd után boldogan szólaltattam meg magam is anyanyelvemen, még hozzá tíz nap leforgása alatt!

– E legendásan bravúros fordítás történetét megírta már, de ha összefoglalná számunkra...

– Perpessicius irányításával 1958-ban megjelent a teljes költői életművet felölelő bibliofil Eminescu, majd 1963-ban, némi helyesbítéssel ennek második kiadása. Ez arra ösztönözte az egykori Irodalmi Kiadó szerkesztőségét, hogy megjelenesse magyarul a költő valamennyi versét, beleértve a korábbi kiadásokból hiányzó posztumusz alkotásokat. Addig a teljes életműnek csupán az egy-negyede volt hozzáférhető magyarul. Valamennyi fellelhető fordítót mozgósítottak, s azok dolgoztak is teljes erőbedobással, míg a kötet végül összeállt. Csak a Luceafărul körül merültek föl kétségek. A jelenlegi kutatók a költemény nyolc és fél fordítását tartották nyilván akkor, mert a Gáldi László kísérlete a fordító halála miatt félbemaradt. Ennyiből kellett kiválasztani azt az egyetlen egyet, ami aztán bekerüljön a gyűjteménybe. Mindössze három olyan fordítás akadt, amelyik egyáltalán szóba jöhetett: az Áprily Lajosé, a Berde Máriáé és a Franyó Zoltáné. Áprily közismert fordítását azért mellőzték, mert nem respektálta Eminescu keresztrímes versformáját. Berde Mária egy olyan verziót ültetett át, amelyből három versszak hiányzott. A legfrissebb fordítás, a Franyóé ugyan jó

lett volna, de akadtak részek benne, amelyek megkérdőjelezhetők voltak, mind értelmi, mind nyelvi szempontból, részletek, amelyek nem álltak Eminescu színvonalán.

– A szerkesztők tehát gondban voltak...

– Éppen akkor kukkantottam be a szerkesztőségbe, amikor kollégáim efölött töprengtek. Gyorsan véleményemet kérték, mivel úgy-ahogy ismertem Eminescu világát. De ahelyett, hogy tanácsot adtam volna, váratlan elhatározással felajánlottam: amennyiben tíz nappal elhalasztják a kötet felküldését, ezalatt megpróbálom magam is lefordítani az egész költeményt. És a tizenegyedik napon átadtam az új fordítást! El lehet képzelni, mit jelentett számomra az a tíz nap, szerkesztői feladataim mellett 93 versszakot lefordítani! Egyszerűen nem volt időm tanulmányozni a korábbi átültetéseket, lapozgatni, mérlegelni elődeim munkáját, minden idegszállammal a magam feladatára összpontosítottam. Munkám minden nap belenyúlott a késő éjszakába. De minél ellenállóbb volt a szöveg, annál nagyobb szenvedéllyel vetettem rá magamat. És ösztönzött valami más is. Maga a költemény, Eminescu e legjelesebb műve, különös világával, sajátos hangulatával és mély mondanivalójával. Minden egyes sor átültetése egyre bennebb és bennebb sodort ebbe a világba, mint valami varázslatos mesebeli erdőbe. Mert más olvasni egy verset, és más minden ízében magunkévá tenni. S a fordítóknak, ha nehéz munka árán is, éppen ebből a gyönyörűségből jut ki... A szerkesztők utólag bevallották: végig kételkedtek abban, hogy vállalásomat ily rövid idő alatt teljesíteni tudom. Hogy végül mégis sikerült, mindez vigaszul szolgált arra, hogy az egész Eminescuval nem volt lehetőségem megbirkózni, de sikerült átültetnem a Luceafărul, valamennyi költeménye közül a legkiemelkedőbbet.

– Szokott-e később javítani saját fordításain?

– Többször is megfogalmaztam már, hogy egy-egy kerekébb irodalmi évforduló nem csak ilyen-olyan megemlékezések írására kellene hogy serkentse az életmű ismerőit, főként a fordítókat, hanem eddigi eredményeik tovább fejlesztésére is. Örömmel látom, mások is osztják e véleményt, s újabb átültetésekkel teszik színvonalasabbá egyes Eminescu-versek magyar kínálatát... A költő engem sem hagy nyugodni. Vissza-visszatértem már meglévő tolmácsolásaimhoz, töprengtem rajtuk, mérlegeltem őket. Különösen az Estcsillag izgatott, javítottam is rajta két szakasz erejéig. Egy 1984-re tervezett Eminescu-kiadás alkalmával felkerestem a kiadót, hogy a közben megejtett javításokat a szövegre átvezessem, de amikor ismételten összevetettem azokat előző megoldásaimmal,

kénytelen voltam eltekinteni szándékomtól. Úgy van jól, állapítottam meg, ahogy van, fordításom úgy hiteles és kifejező erejű, ahogy akkor, abban a tíz napig tartó teremő lázban papírra vetettem.

Nem fordítom – túlságosan szeretem

Márki Zoltán szabadkozik:

- Igazából nem is vagyok Eminescu-fordító, mert egy-két versen kívül, s ezek közül a *Ficsúrjaink* éppen a Kacsó Sándor által szerkesztett 1966-os „összes versekbe” készült, nem nyúltam a költő munkáihoz.
- Nem álltak önhöz elég közel?
- Ellenkezőleg. Eminescu azon költők közé tartozik, akiket azért nem fordítok, mert túlságosan szeretek. A „költőfejedelem”, ahogy említeni szokták, számomra a román költészetet, de azon túl a nép és a táj lelkét hozta közel hozzám. Magát a nyelvet! Persze, nem Eminescutól tanultam meg románul, amikor először mint olvasó felfedeztem magamnak, de a szép román fogalmazást mindenképpen tőle!
- Mikorra esett ez a felfedezés?
- Első gimnazista lehettem, tehát tíz éves koromban. Korábban is tanultuk egy-egy egyszerűbb, dallamosabb verset, de tudatosan csak a gimnáziumban figyeltem föl rá mint jelenségre. És mindjárt énem legmélyére fogadtam. Legszívesebben eredetiben olvastam mindig.
- Pedig fordításban is rendelkezésére állt sok munkája...
- Hogyne, Eminescut még az életében többen fordították magyarra, később pedig általam fordítókként is nagyra becsült, rangos költők versengtek egy-egy darabjának tolmácsolásán. Emlékszem, volt egy barátom, aki ha bármilyen kritikus helyzetbe került, mindjárt talált rá megfelelő Eminescu-idézetet. Igaz, inkább a lehangolt Eminescu állt közel hozzá, de a sűrűn idézettek között például olyan remekmű szerepelt, mint a *Glossza*. Hiába a sok-sok zseniális fordítás, léteznek Eminescu-sorok, amelyek számomra csakis román nyelven rögződtek. Bizonyos költői mondanivalókat ugyanis – Ady jó példa erre! – csak az eredetivel lehet kifejezni.
- Itt van például ez a mindenki által ismert sor és cím, a *De ce nu-mi vii...* Annyira hatásosan, mint amilyen az eredeti, egyik nyelven se lehetne elmondani. Annak ellenére állítom ezt, hogy e verset ugyancsak sokan lefordították, s nem is akármilyen fordítók!

- Mindezek után miért vállalta el mégis a Ficsúrjaink tolmácsolását?
- A verset annak idején Kacsó Sándor kínálta föl, újrafordításra, hiszen egyszer már, az ötvenes évek elején megbirkóztam vele. Meglehetősen szabadon éltem a fordítói joggal, s ha összevetjük a kettőt, a tartalmi egyezéseket tiszteletben tartva formát változtattam, vagyis sorokat cseréltem föl egymással, valószínűleg így követelte meg a magyar szövegváltozat logikája. Az érdekes az, hogy Kacsó Sándor rendkívül jónéven vette a módosításokat. Ezzel aztán véget is ért az én Eminescu-tolmácsolásom, s a továbbiakban inkább hűséges olvasója lettem.

Eminescu csak egy állomás...

Jancsik Pál fölemeli négy ujját:

- Ennyi az én hozzájárulásom a Kacsó-féle Eminescu összeshez. Valamennyi posztumusz vers fordítása. Mivel az egykori Ifjúsági Könyvkiadó részlege Kacsó Sándorékkal egy épületben székelt, engem könnyű volt beszervezni. Meg aztán... Eminescuról volt szó...
- Mikor ismerkedett meg verseivel először?
- Még a Cenk alatt, amikor Brassóban éltem, tizenéves koromban. A leginkább líraisága, a zeneisége ragadott meg, a rímes verselési mód, ami gazdaggá teszi eszköztárát.
- Következetes műfordítói tevékenységet folytat. Hány költőt tolmácsol mostanig?
- Számszerűen ezt nehéz lenne meghatározni, mindenesetre Eminescu csak egy állomás műfordítói tevékenységemben. Fordítottam például oroszról és németből is, főleg ez utóbbi foglalkoztatott gyakran. De kiadói munkám révén kivettem a részemet a klasszikus és a jelenkori román költészet átültetéséből is. A klasszikusok közül Coşbucot és Arghezit említhetném néhány vers erejéig, a maiak közül Ioan Alexandru dominál mennyiségileg is, akitől egy kötetnyi fordítást jegyeztem az Albatros Kiadó Legszebb versek sorozatában.
- Könnyedén fordít, vagy megkínlódik a fordításért?
- A vers indíttatása és fogadtatása nálam általában a kötött versformákat hívja elő. Ez nyilván félig-meddig készenlétben álló eszköztárra utal, lehetővé teszi a fokozott játékosságot, a variációs lehetőséget. Amikor az ember fordít, s még hozzá kötött formájú verset, akkor mindennek nagy hasznát veszi. Ennek ellenére nem mondhatom, hogy könnyen fordítok, mert nem szeretem a túlsá-

gosan nyilvánvaló, rutinos megoldásokat. Az említett Eminescu-versekkel való találkozás és próbálkozás például a költő zeneiségét és formai remeklését hozta hozzám közel, s azzal tett próbára engem.

– Nyert-e, gazdagodott-e valamivel saját költészete fordítói munkája által?

– Formakészségem mindenképpen, bár nem csak kötött versformákban alkotó költőktől tolmácsoltam. Ezen kívül tágabbá, összefüggőbbé vált a versvilágom. Igaz, ez olvasás útján is elérhető, de olyan mélységben, amelyet egy-egy fordítás élménye nyújt az embernek, aligha lehetséges.

– Januárban, a költő születésének évfordulójára újabb fordításokkal jelentkezett...

– Igen, valami arra ösztönzött, hogy nekiálljak, s Franyó Zoltán után magam is elkészítsem a *Dorința* c. Eminescu-vers újabb magyarítását. A műfordító fontos feladata, hogy az eredeti nyelvben domináló zeneiséget hűen visszaadja és hatásában reprodukálja, lehetőleg a vers természetes folyása alapján. Ezt tettem én is *A vágy-gyal*, bár továbbra is tisztellem a Franyó szövegét. Sajnos, sokban eltér az eredetitől, van viszont egy sora, amit bárhogy is igyekszem, nem oldottam volna meg jobban, frappánsabban, úgy kellett átvennem, ahogy annak idején a Mester lefordította.

(Jancsik Pál: Vallomásos sorok * *Eminescu számomra egy európai nyelvben, a román nyelvben testet öltő nemzeti nagyság; költői nagyság, vagy ahogy a századforduló táján mondták, a zseni – minden, a mélyben meghúzódó szenvedésével, gyötrelmével együtt. A nagy tehetség, a szenvedély a mélyből feltörő gyarmat – melyben sokirányú műveltsége mellett népének szenvedése, törekvése és vágya is benne volt – örök szépségű, halhatatlan zenéjű művekké formálta...*

Eminescu számomra az a nagyság, aki nem lehet kicsinyes és szűkkeblű, ezért műve kisugárzásában benne van a más fogantatású, modern szellemiségű, huszadik századi vétetésű művek létének-szükségességének elismerése, a befogadásukra való ráhangolás...

Eminescu számomra igen fogékony életkorban került lélekközelbe, s ez biztosította helyét a nagy példaképek között; a verseiben, a műveiben való elmélyülés, a fordítás a nagysággal való találkozás meg-megújuló, gyönyörű élményével ajándékoz meg...)

Újrafordítás

Lászlóffy Csaba ezzel fogad:

- Nemrég bukkantam rá egy Eminescu-versre, mely nem szerepel a magyar nyelvű bibliofil kiadásban. Valószínűleg Shakespeare-versnek tekintették, amit Eminescu lefordított, de nem igaz, mert csak ihletődött a nagy drámaköltő egyik szonettjéből. A vers önállónak tekinthető.
- Úgy tudom, egy újrafordítást is végrehajtott, a Sara pe deal esetében...
- Diákkorom óta élt bennem a vágy, hogy Eminescu egyik legszebb versét megpróbáljam lefordítani, annak ellenére, hogy ritmikailag magyarul nagyon nehezen visszaadható. A bibliofil kiadásban aztán viszontláthattam, rangos fordításban, Franyó Zoltán jóvoltából. Időnként elővettem a fordítást, s mindinkább megjött a kedvem, hogy javítsak egy-egy kényszermegoldásán s feloldjam a fölösleges tehertételeket. Több helyen is pontatlannak éreztem Franyó magyarítását – főként az első versszak 2. sorában („villan a csillagok ezre”), a második versszak 1. sorában („csupa pompa”) és az erőltetett rímekkel is túlbonyolított harmadik versszakban („fellegeket tört sugarak nyila pásztáz,/ Vén eresztét nyújtja a holdba néhány ház...”), s úgy tűnt, hogy a műfordító nem kínlódott meg eléggé a vers képanyagával, hangulatával, inkább csak a ritmushűséget vigyázta.
- Sikerült jobb megoldást találni?
- A kényszermegoldások kijavítása helyett az egész verset sorról sorra, egyszerűen újra fordítottam; néha az igék ritkításával (veri, szántja, füstöl, hív, fekve) igyekeztem rejtelmesebbé tenni. Szinte mindenütt a természetes, az egyszerűbb megoldás bizonyult hitelesebbnek.

Azt fordítsuk, amit a költő mond

Lőrinczi László éppen műfordításait rendezte sajtó alá, kapóra jött számára beszélgetésünk témája:

- Fiatal koromban valósággal bámultam a műfordítókat. Különösen Dsida Jenő és Szemlér Ferenc játszi könnyedsége, eleganciája bűvölt el. Amikor aztán Dsida 1936-ban, tíz évvel első kísérlete után újrafordította Eminescu Glosszáját, írt hozzá egy tanulmányt a

műfordítás titkairól, amiben azt fejtegette, hogy a költészet jövője a magyar nyelv vonatkozásában a tiszta rím felé halad, az asszonánccal ellentétben, amely úgymond eldurvítja a költészetet, a műfordítást. Az új Glossza gyakorlatilag igazolta a költő műfordítói elveit, amelyektől, bevallom, én nagyon megijedtem. Hát még, amikor nem sokra rá megjelent Szabédi László válasza is, amelyben azt bizonyította, hogy az asszonánc Arany János óta mekkora karriert futott be és milyen hihetetlen lehetőségeket rejt a költészet, a műfordítás jövője szempontjából. Ez a vita teljesen összezavart, nem mertem kételkedni a tekintélyekben, s jó ideig, bár a versfordítás jobban érdekelt, prózával foglalkoztam. Csak magamban, titkon tanulgattam tovább a prozódia szabályait, a fordítás műfogásait, amelyekről – döbbenetén tapasztaltam – egyetlen műfordító sem beszél szívesen.

– Végül is, mikor tört meg a jég a versfordítás irányában?

– Amikor Arghezi végérvényesen berobbant az irodalmi köztudatba. Emlékszem, kezdtek megjelenni a folyóiratokban *Antepostume* felcímű versei, s engem valósággal lenyűgöztek. Hamarosan összehoztam egy kötetet Arghezi, Brecht és Quasimodo versfordításaimból, amelynek visszhangja volt. Aztán közeledett egy Eminescu-évforduló, szoros határidőket szabtak ki, mert 1964-re tervezték a kötetet, a költő halálának hetvenötödik évfordulójára, de így is csak két év múlva készült el. Én úgy fordítottam akkor Eminescut, mint aki az ábécét tanulja. Össze is szólalkoztam egy fordítótársammal, aki egy daktilikus verset jambusban fordított. Szép, szép, mondtam neki, csak hogy a jambus nem daktilus. Rám nézett és vállat vont: mit számít az? A mai eszemmel visszagondolva arra a vitára, azt hiszem, mégis neki volt igaza. Az én álláspontom az alakhű fordítás-eszményben gyökerezett, amely szentségtörésnek tekintette, ha valaki változtatott az eredeti ritmuson vagy rímképleten. Pedig amikor rájöttem, hogy milyen könnyen lehet játszani a formával, s felvázolva az eredeti formahálót, a fordító azt igyekszik tartalommal megtölteni, tulajdonképpen nem tesz egyebet, mint a külsőségek kényszeréhez igazítja a mondanivalót, s ezáltal önkényesen, impresszionisztikusan el is távolodik tőle.

– Ez amolyan végső tanulságként hangzik...

– Tulajdonképpen a nagy Eminescu-fordítónak, Gáldi Lászlónak adok igazat, aki szerint azt kell fordítani, amit a költő mond. Nem szabad hamisítani sem a ritmus, sem a rím kedvéért! Kezd úgy kinézni a dolog, hogy a műfordítás külön tudománnyá válik. Meg kell szívlelni azt a tanulságot, amit a nyelvtudomány úgy fogalmazott meg, hogy a versnek nincs külön tartalma, amiről a forma lehámozható lenne.

A vers csak tartalom, vagyis maga a forma: a nyelv, maga a mondat, a szó. Nagyszerű példa erre Arghezi *Cuvinte potrivite* kötetcíme (1921-ből), amely tulajdonképpen azt jelenti, hogy az „összerakott szavak”. Igaz, sokféleképpen lehet értelmezni, jelenthet összeillőt is, de összeillesztettet is, mindenesetre Szemlér Ferenc fordításában *Illő igék* lett belőle, ami szépen hangzik, de hangulatban és tartalomban messze áll az eredetitől. Arghezi tehát, bár nem volt nyelvész, megértette: a nyelvtől, a szótól függ a vers, a szóhalmazt kell hiánytalanul visszaadni. Hogy aztán ennek a fényeit, a zenéjét miként reprodukálom, az egy további kérdés.

– Nem tanítják sehol a műfordítás esztétikáját?

– Sajnos nem hogy nem tanítják, de ilyen esztétika nem is igen létezik, legalább is összefüggő és egyértelmű formában. Léteznek ilyen irányú kísérletek, de főként ellentmondó vélemények vannak. Hányszor vitatkoztam erről olasz írókkal is! Az 1984-es Eminescu-kollokviumon a felszólalók gyönyörű fordításokról beszéltek, holott ezek a nálunk honos fordítói eszmények szerint alig-alig ütnék meg a kezdő amatőr szintet. Ha valaki ilyen szövegekkel jelentkezne, azt mondanánk, menjen haza s tanulja meg előbb a műfordítás ábécéjét, tanulja meg, mi a szonett, s utána majd beszélünk... De az olasz fordítók nem hatódnak meg a formától, szerintük azt kell nézni, mit mondott Eminescu. S ha a fordító eléri azt a hatást, amit a költő, mindegy, hogyan csinálta.

– Ezek szerint mindaz, amit nem ennek az eszménynek a szellemében fordítottunk, az enyhén szólva divatjamúlt?

– Nem erről van szó, csak a kérdés ellentmondásosságára kívántam rámutatni. Óriási Eminescu fordítóirodalmunk van, mintegy 100 magyar fordítója ismeretes, s érdemes lenne egyszer egy olyan gyűjteményt is összeállítani, amely valamennyi fordítási változatot felölelné. Csakhogy... az elmúlt száz esztendő alatt jócskán megváltozott a világ, új nemzedékek nőttek fel, s az újabbak kissé másként fogalmaznak és másként gondolkoznak, mint mi, és főleg, mint a mi elődeink. Az 1966-ban megjelent kötetből kiindulva lehetne valami igazán újat csinálni. Mert ha mi nem éreznénk ezt kötelességünknek Eminescuval szemben, aki az európai líra egyik forradalmasító alakja – mert teljesen megújította a román költői nyelvet –, akkor ugyan ki, rajtunk kívül? Ennek mindig sajátos fejezetnek kell lennie a romániai magyar irodalomban, annak tennivalóiban, hogy a költő örökké éljen a mindenkori olvasók tudatában.

- Ön mivel járult hozzá az Eminescu-életmű átültetéséhez?
- Beszélgetésünkre készülődve előkerestem fordításaimat, tizenhárom darab van belőlük. Nagyon szép része az életemnek, amikor ezeket csináltam, előbb a Kacsó-féle kötetbe, majd egy évvel később a Gáldi szerkesztette antológiába, amely az Európa Könyvkiadónál jelent meg. Én főként Eminescu fiatalkori verseit kedvelem. Bizonyos elégtételeim, hogy amikor az Európa kötete készült, a *Somnoroase pășărele* változatai közül a szerkesztő az enyém mellett döntött Dsida Jenő ellenében!

Mindig akadtak lelkesek és merészek

Anavi Ádám jó alkalomnak találja az eszmecserét ahhoz, hogy a költészet rejtett titkait általa jobban megértsük.

– Amikor először kísértett meg a fordítás kalandja, felkészületlenül, fejletlen eszközökkel, naiv merészséggel fogtam fordításhoz. Csak a serkentő inger munkált bennem, de nem mértem fel és nem ismertem a jó fordítás előfeltételeit és nehézségeit. Az első próbálkozás szálnalmas zöngemény lett. Csak hosszú idő után született meg az első elfogadható fordítás, a *La steaua* átültetése. De akkor már sok kitűnő Eminescu-fordítást ismertem. Csodáltam is mindet, majd egyre inkább összehasonlító elemzéssel igyekeztem a mélyükre hatolni.

– Mit nyert az elemzések révén?

– Tapasztalatot. De nem csak a fordító, hanem minden gyakorló költő elkerülhetetlenül szembe kerül az alkotás dilemmáival, a prozódiai és képalkotási kérdésekkel. Eminescu kézíratainak, versei különböző változatainak tanulmányozása is kitűnően igazolja ezt. Egyik kéziratában az *Esticsillag* első szakaszának 4. sora a következőképpen hangzik: „*Un ghiocel de fată*”. Ezzel szemben a kötetbe fölvetett, közismert változatban „*O prea frumoasă fată*” szerepel. Szerintem az első változat többet mond, metafizikusabb, Eminescu mégis beírta egy közhelyesen hangzó megoldással. Miért? Az indoklás kézenfekvő: mert az első változat nem illeszkedett a vers ritmusába, és ez, úgy látszik, mindennél fontosabb szempont volt a számára. Ámbár, milyen jól hangzana magyar nyelven: „Egy hóvirág leánya!”

– A hangzás viszont, tudjuk, nem minden...

– Szokatlan élményben volt részem a hagyatékként az írószövegre maradt Franyó-házban, ahol jeles műfordítónk születésének centenáriusáról emlékeztünk meg. Az irodalmi műsor egyik

pontjaként Jarcsek-Zamfirescu Ildikót konferálták be, aki a Temesvári Német Színház művészeként a Luceafărul adta elő. A művésznő meleg alt hangján egyszerűen, mintha okos gyermekeknek mondaná, rákezd a versre: „A fost odată ca-n povești...” Dús orgánuma betölti a termet, áhítatot varázsolva száll a vers, s már-már észrevétlenül vált át a németbe. A hallgatóság felkapja a fejét. Kis idő múlva magyarul zeng a költő üzenete... Aztán ismét románul... magyarul... németül... egymást váltogatva a költemény nagyobb egységei szerint... egyazon tökéletes hangzásban, hangsúlyban, ugyanazon verszenében három nyelven száll, hullámszik a költemény az arcok, szemek, tekintetek egymást kereső örömeiben. A fordítás mindent elsőpró győzelmének voltunk tanúi és részesei.

- Elképzelhető tehát a tökéletes fordítás egyik nyelvről a másikra?
- Tudor Arghezi szerint a vers az egyik nyelvben születik, a másikon meghal. De ez nem szükségszerű és nem mindig áll fenn! Nyelvünk viszonylatában, a nyelv fejlődése, a több száz éves fordítói gyakorlat, tehát a tudatos, szervezett erőfeszítés a magyar nyelvet a fordítás alkalmas eszközévé tette, s a legkülönbébb versformák és ritmusok megvalósítására alkalmas hangszerré művelte. Ennek bizonyítéka, hogy számos olyan szólásmondás gazdagítja ma a nyelvet, amely fordításként került a köztudatba. És mégis, ezek aránya a csökkent értékű, csak részben sikeres fordításokhoz képest kevés. Minél tömörebb és súlyosabb gondolatokat közlő, egyszerűbb egy verssor, annál inkább fennáll a károsodás veszélye. Ezért nagy feladat minden időkben Eminescut fordítani.
- Mégis, őt tolmácsolni örök ambíciót és nem szűnő vonzalmat jelent műfordítóinknak.
- Igen, mert a nehezen fordítható értékes szöveg – legyen az vers vagy próza – megközelíthetetlen, kísértő csúcsként állandó kihívást jelent. És mindig akadtak lelkesek és merészek, akik e kihívásra válaszoltak. Ellentmondásosan pozitív jelenség mifelénk, hogy a nagy lefordíthatatlanokat fordítják a legtöbbször és a legnagyobb intenzitással.
- Mit nyert a műfordítások által?
- A fordítás mindig hódítás, mégpedig olyan, amitől a hódító gazdagabb lesz, ám a meghódított sose lesz tőle szegényebb.

Nem szabad a futószalagnak dolgozni

Jánosházy György az Igaz Szó centenáriumra szánt újrafordítások próbanyomását ellenőrizte, kézenfekvő volt a kérdés: műfordítóként milyen része volt a teljes Eminescu kihordásában?

– Benne voltam nyakig, annak ellenére, hogy a kötet törzsanyaga tulajdonképpen már le volt fordítva. Csak válogatni kellett a variánsokból. A hagyatéki anyagot Kacsó Sándor szétosztogatta közöttünk, néhány hosszú vers jutott nekem, s örültem, hogy megbirkózhattam velük. Mert ami Eminescunál egyszerűnek látszik, az nagyon is kifinomultan bonyolult. De ezt csak birkózás közben érzi meg az ember. A vérbeli műfordító nem elégszik meg az egyszer elvégzett feladattal, újra és újra nekigyürkőzik.

– Mondana egy példát is?

– Elhatároztam, hogy újrafordítom, mások után, a *Peste vârfuri*-t a centenárium alkalmából. Aztán kiderült, hogy tőlem teljesen függetlenül még két költő – Egyed Emese és Kovács András Ferenc – is lefordította ugyanazt a 12 sort. És ennek mindhárman örülhettünk. Minél több egy vers fordítás-változata, annál nagyobb az elégtétel is. Nem a sok sor nyújtja a fordító örömét, hanem az a pár vers, amit sokak után sikerül jól újrafordítania. Nem szabad a futószalagnak dolgozni. Időnként félre kell tenni egy megoldást, majd újra elővenni, próbálkozni. Teljes elégedettségre úgy sem lehet okunk. Mert a műfordító, a legjobb esetben is, csak megközelelti az eredetit.

– S ez a megközelítés maga a fordítás.

– Igen, de a tanulság is, amit a fordító leszűr a maga számára. Eminescut például nagyon hasznos újra és újra elővenni, mindig rájön az ember valamire, amit azelőtt nem vett észre. Látszólagos könnyedsége, keresetlensége nagyon is megdolgozott és átgondolt, a kimagasló tehetség mellett kemény munka eredménye. Ráadásul annak a dialektusnak, amelyet irodalmi tökélyre vitt, a moldovainak, önmagában is olyan sajátos a zenéje, hogy roppant nehéz visszaadni magyarul. Erdőzsongásának például nem szabad kátógássá durvulnia, meg kell őriznie a versélményt, meg kell őriznie a versélményt döntő módon meghatározó légyságát.

– Ön mint aki több nyelvből fordít, mely népek irodalmában találkozott az Eminescu költészetéhez hasonló sajátos jelenséggel?

– Úgy érzem, a régebbi spanyol költészetből a románc műfaja áll legközelebb ehhez a „*dor*” – a magyarban e nosztalgiára nincs

azonos értékű-értelmű szavunk – jegyében fogant zeneiséghez. És jó néhány portugál költő emlékeztet még Eminescura.

(Jánosházy György: Iskola * *Több mint húsz esztendővel ama sokat emlegetett „teljes” magyar Eminescu könyv után, a centenáriumra készülődve ültem neki ismét Eminescu fordításának. Szerencsémre, ezúttal a költő java terméséből, életében megjelent kötetéből. És most jöttem rá igazán, milyen nagy költő Eminescu: milyen rendkívüli művészi érzékenység, milyen bravúros ökonómia, a gondolati és zenei építkezésnek milyen bámulatos tudatossága, tervszerű rendje rejlik verseinek látszólagos egyszerűsége és spontaneitása mögött. Nincs szebb, nemesebb, lebilincselőbb ennél az egyszerűségnél – és nincs nehezebb és egyben vonzóbb feladat, mint ezt a rafinált természetességet más nyelv közegébe átültetni. Azt hiszem, minden költőnek elő kellene vennie időnként egy-egy Eminescu verset, fordítás végett: nincs jobb iskola a művészi fegyelem gyakorlására, és nem lehet nagyobb öröme annál, mint ha e versek példás gondolatszövését és megejtő dallamait sikerült a maga nyelvén – bár megközelítően – visszaadnia.)*

Változatok nélkül

Székely János új drámája befejezésével birkózott, de kedvemért hajlandó volt szusszanásnyi szünetet tartani.

– Eminescu és költészete mindenkor megérdemlik ezt. Bár az én fordítói hozzájárulásom a teljes kiadáshoz korábbra datálódik. Az ötvenes évek elején válogatás készült, szintén Kacsó Sándor szerkesztette, akkor éppen a kiadónál dolgoztam, beosztottjaként, természetes, hogy vállaltam a munkából, s aminek közben nem került gazdája, azok is hozzám kerültek. Akkor készült a *Kék virág* máig érvényes fordítása, az 1966-os kötetbe is azt vették fel. Sajnos, szerintem a szerkesztő három helyen rontott a szövegén, az eredetihez való hűség jegyében, s azóta úgy fut... Ha lehetne, visszajavítanám... Igaz, a műfordítással inkább csak kísérleteztem. Egyszer, a kórházban elhatároztam, hogy lefordítom Mallarmé összes verseit. Szörnyen felsültem vele magam előtt. Tolmácsoltam Beniuc válogatott verseit, nem volt velük sikerem. Mircea Eliade kötetnyi elbeszélését ültettem át, de szörnyen kínlódtam vele, mert nem tudok megelégedni a szimpla szöveggel. Ha prózát írok is, annak lejtése kell hogy legyen.

– Mikor került közel Eminescu költészetéhez?

- Az iskolában. Szinte anyanyelvi szinten értem a román nyelvet, s az eredeti ismeretében nagyon méltányolni tudom a verszenéjét, utolérhetetlenül tökéletesnek tartom. Olyan zenei hatásokat sikerült produkálnia, amelyet a román költészet azóta se ért el. Érdekes paradoxon: a maga idejében a költői nyelvet tökélyre vitte, ezért minta lett és érték. Így konzervált egy állapotot, amelyen a költészet azóta se lépett túl. Érdekes végigkísérni Eminescu változatain a vers születésének és állandó csiszolásának folyamatát. Neki az eszménye a tökély volt és ebben utolérhetetlen.
- A tökéletesség ambíciója öntől sem idegen...
- Valóban, csak nálam ez úgy nyilvánul meg, hogy addig nem tudok tovább lépni a versben vagy fordításban, amíg meg nem oldottam a feladatot, meg nem találtam a pontos szót, ritmust, rímet. Ezért dolgoztam változatok nélkül.

A műfordítás és a nő

Tóth István, somostetői házának udvarán, új Eminescu-fordításait teregeti elé.

- Régóta készülök már a *Glossza* és *A csillagig* tolmácsolására, de csak most kaptam bátorságra. Dsida Jenő és Szabédi László után kockázatos vállalkozás lett volna, ezért korábban mindegyre halogattam.
- Minek a hatására szánta el most magát?
- Többek között a költő halálának centenáriuma vitt rá, meg az a tény, hogy az Igaz Szó (a mai Látó elődlapja – Cs. G.) felszólította a műfordítókat, próbálkozzanak Eminescu versek újrafordításával. Persze, erre csak úgy kerülhetett sor, hogy időközben a nagy költő alapos ismerője lettem.
- Milyen úton-módon érte ezt el?
- Egy költőt megismerni leginkább versei fordításán keresztül lehet. Mint az *Ecou* – a Visszhang – fordítója, amely sok fejtörést okozott nekem, rá kellett jönnöm, hogy Eminescu nem csak általában, hanem a legapróbb formaelemében is precíz költő. A vers 19. sorában például váratlan ritmusváltás áll be, a jambust trocheusra változtatja, s szerintem azért, hogy ezzel is érzékeltesse, kiemelje a versbeli pillanat rendkívüliségét, mozgalmasságát. Erre az apróságra például sose jövök rá, ha történetesen nem fordítom a verset.
- Honnan tudhatni, hogy a ritmusváltás a költőnél tudatos lépés?

– Ez biztos, már csak azért is, mivel az egész, több száz soros poémában sehol másutt nem fordul elő ilyesmi. Éppen csak az említett, fordulatot hozó részben. Egy ilyen költői eszmény arra kötelezi Eminescu mindenkori fordítóit, hogy formailag maguk is precíz megoldásokat keressenek.

– Minden esetben létezik ilyen megoldás?

– Műfordítói körökben dívik egy félig tréfás mondás: a műfordítás hasonlatos a nőhöz. Ha szép, nem hű, és ha hű, akkor nem szép. Ez így igaz, mégis meg kell próbálni a szépség és hűség erényeit közelíteni egymáshoz.

– Mily nagyságrendű tapasztalatra alapozza meggyőződését?

– Az ötvenes évek elejétől fordítok – német, francia, olasz stb. költők mellett – román verseket. Kezdetben kuruckori balladákat és Coşbucot magyarítottam, akit melleleg nagyon szeretek, mert rendkívüli módon ragadta meg az erdélyi román falu sajátos lelkületét. Azóta mintegy 50 költőtől fordítottam több-kevesebb verset. Könyvet állítok össze belőlük.

*

A rendhagyó műfordítói „névsorolvasás” óta több mint két évtized telt el: elegendő ahhoz, hogy a felkeresettek közül néhányan örökre felhagyjanak a műfordítással. Kiss Jenő, Székely János, Tóth István, Anavi Ádám, Lőrinczi László nincsenek már az élők között, s a többiek is besoroltak már az idős nemzedékbe. Amit beszélgetéseink során megosztottak velem, az tulajdonképpen a műfordítás kvintesszenciája: tőlük tanultam meg tudatosan mindazt, amit annak előtte inkább csak ráérzésre, hálógkovácsként követtem tolmácsolás közben. Eminescu révén ők voltak az én tulajdonképpeni házitanítóim...

II. Kisantológiák

AVP (VIOREL PADINA)

Született 1950-ben Gura Padinii-ban (Olt megye). Valódi neve Viorel Abălaru, költői névként az AVP-t (Abălaru Viorel Padina) használja. Szerzője az 1980-ban kiadott Apelul către Europa (Felhívás Európához) c. röpiratnak, majd a NU (NEM) c. szamizdat folyóirat szerkesztője. Bemutatókönyv kötetét (Poemul de oțel – Acélversezet, 1982) a Cartea Românească kiadó díjazta. A könyv csak 1990 után látott napvilágot, mert a cenzúra visszadobta, a szerzőt a titkosrendőrség figyelte és üldözte. A rendszerváltás után publicisztikával is foglalkozik. Kortársai az egyik legkorszerűbb és legmerészebb román költőnek tartják.

Az acélversezet (Poemul de oțel)

Részletek

Keserű csillag/Steaua pelin

Rosszul vagyok s mindjárt virágot okádok, mikor nősz meg, te átok? (ügyészként faggatlak minderről, méghozzá szív szerelemből...) Szüecske, kutyatej, bakacsin, mesterem, magad vagy a kín...! Lógsz a keserűlapi csillagán (sugarára leltél, szarvak közé estél), csillagod leszakadt, testedre ráakadt, megölel s csupa hár, szépségem de megdagadtál!

A Marson egy üzemben/La Marte într-o uzină

A Marson egy üzemben ülve gubbaszt Mary, semmi bűne, processzorhoz száll imája, belepte a chip rozsdája. Maryt egyre szölongatom, hogy este betakargatom, de Marynek más kéne, túl nagy az erénye. És mert dolgozik, vakulásig, a Mars is elpirulni látszik, Mary nem ismer szerelmet, tíz fonttal több sose kellett, két egyenes szalmaszál (ropd a táncot, válasszál).

Hirtelen érkezik/Haman venind

Szabad-e, kisasszony, kesztyűd szorongatnom, szabad-e sírnom? amilyen hamar csak lehet, hozd rendbe az eszemet, a lelkemet. Olyan lobbal érkezik, díszlépése csupa sikk, a tavasz meg elfut balra, az északi sarkra. Szerelmünk odalesz, belissima, a stressz pedig felsebez, ohó, aha, kebled jégvirágért piheg (ki érti meg?), a hold kiöltözött a vaksi tanyák fölött, coco szólongat, roko kéreget, ágyó, szerelem, ágyó, ételek

Virágbaborult tüdőrózsa/Dinspre bojocii în floare

Virágbaborult tüdőrózsa kéken bólogat ringatózva, a szív felől fény támad, kövéren és szelíden fordul utánad. Tehetetlen, könnyű pára, rátaláltam a vidrára, mintha a tükörbe fúlnék, tükör mélyén felragyognék, gatyakorc a gerendára (melledből a csúfság viszket valahára).

Sebkirálynő/Rana regina

Húvös fényben a szodomita dög, a gyilkos dölyfösen böfög, szikrázik a palloson az él, kéjesen az ajkadhoz ér. Szennyvízi lándzsa sír az éjben, vitézke ugrik lesre szépen, zölden suhint a fejsze, erdőt döngve teper le. Az újszülött nyöszörög megint, üzennek régvolt szerelmeink, engedékeny meg az a vágott téged aztán jól felvágott. Nyugati pillangók raja száll itt keskeny homloka körül játszik, s keletről galambok szállnak, édes agyvelőbe vájnak. Légy résen, míg a hét elúszik, a seb a romok közt lenyugszik, egy és két óra között láthatók újabb dögök

Anton Pann

Te adsz nekem, én nem adok, te csodálsz és én hallgatok, csókkal illeted kobakom, ezt is válasz nélkül hagyom. Csavargó döntsön fel, tündéreim, ördögös lelkű kedveseim, szerelmetes lelkeim. Ama világon egyedül, hol a gondolat veled ül, lócsöd angyalokat páhol, szárnyasokat a javából. Csöndesebben (int a dáma), gondolj anyádra... Lányom, az anyád meg se kottyán, meghalok, ha kedvem szottyán.

A palotákban/În palate

Rézpalotában rézlány ül magában. Az ezüstben ezüstitány magában. Az aranyban aranylány ül magában. Az idegpalotában ideges lány magában. A papírpalotában, szürke fecni és stanicli, e táncból nem maradt ki senki?

Honpolgár/Cetățean

Honpolgár vagyok. Gyerekem nincsen és egy üres házban lakom, kedves feleségem gyűlöletében. Őkelme más vizeken jár, egyikük mérnök elvtárs, fűtő a napnál.

Pióca/Lipitoare

Kinyújtotta felém külön piócáját, oda helyezte el saját vérszívóját, ahol fájt nekem, s amikor az megszilárdult, mint a kő, kitepte a szívemet. Majd megmutatta az agyvelőt, ami fröcskölve rákerült, jól eltömte földdel, betakarta földdel s minden a helyére került.

Test/Trup

Testét, legalább is a holtat, kitüntették. Kerek fejével két kezében (levágták éppen) fürgén lépkedett fejlevéve, lágy csiganyál maradt nyomában, vidám agyvelő-illatárban.

Idő/Ceas

A megszabott időben a szellem elvágódott az utcán, kegyetlenül hörgött mint egy dúvad. Azok rabszállítói, akik a hajdaniakat (a gyerekeket) elásták, az ajtónál várakoztak s mindenkire egyből lecsaptak.

A kélgyó/Năpârca

Az áldozat felé igyekezve, a kélgyó kinyújtotta nyelvét mintha fohászkodna, s szája mellé simulkozva, hozzátapadva mérgével táplálta a holtat

Arany/Aur

Arany lapok közt lenni mily érzékiség, csiga barátocskám. A nyakszirtre tespedő dupla aranytallér visszalő

A gépkocsi/Maşina

A gépkocsi elém állt, hörgött és úgy dalolt. Miért hörögsz, miért dalolsz, miért zokogsz, szerelmem? De ő nekem egy szót se szólt, és dolgozott, hörgött, dalolt, és dolgozott, hörgött, boldogságos testvérem ami volt

Lágy sakk/Şah moale

Látok egy puha sakktáblát, jó meleg, figurái lágyak, törékenyek, lágy könnyek peregnek, pityeregnek. Szarvai közé rejtven fejét, egy lágy faun fel-felbőg, amit aztán megun. A futár menten nekiszalad, a faunnak feje szakad, a futár letépdesi s a lágy király elé veti, aki a bástyába zárja, meg is lágyul önmagába, s az ellenség táborából egy lágy lovacska belevágja patáját a lefejezett lágyékába, magával ragadja, elszopogatja. A ló lágy és nedves, dorongja meleg és durván kedves. Lágy sakk lágy sakk

Táj/Peisaj

Este kilenc óra tájtól besötétedett magától. Egy mondatot éreztem a választékom közé hullani, s amikor odapillantottam, egy „i” betűt láttam, ami egy, a lábamba fúródott „pha”-val repdesett. Egy pár vöröses belsőség ott termett, hallatszott egy kattánás (üveg-harangon kopogtatás), egy nyávogás, egy sóhajzás

TUDOR BALTEȘ

Született 1933-ban, meghalt 1979-ben. Zaklatott életében – miközben volt könyvelő, biztosítási ügynök, pedagógus – kiteljesedést jelentett alapító tagsága a Vatra c. marosvásárhelyi folyóiratnál. Irodalmi sikereit mindenek előtt fordításaival érte el: Sütő András darabjait fordította, majd Kányádi Sándor verseit, s halála évében jelent meg 37 fiatal erdélyi magyar költő verseit és rövid irodalomkritikai bemutatását tartalmazó antológiája, a Tineri poezi maghiari din România (Fiatal romániai magyar költők, Dacia, 1979). Hátrahagyott, szikár szépségű költői műve (Cu mâinile goale – Üres kézzel) 2009-ben jelent meg a marosvásárhelyi Romghid kiadónál. (A válogatás és fordítás ennek alapján készült.)

A folyó (Râul)

Fölrezzenek. Ez az a folyó.
Csak az opálos hullám,
A derekadat körbefolyó
Túnt emléke hullt rám.

A köd világa (Ținutul de ceață)

Az álom ködös, mocsaras világa
közelít, egyre közelít. Várom
hogy megérezem jeges lehet
terméskő súlyát a szívemen.

Tovább, tovább, még jócskán kell eveznem
a reggeli napfény partja felé,
vágyom a nap orcája, a zsenge fű után,
a mocsáron és ködön túli világba.

Vert hadak (Oştile invinse)

A folyó mentén, kígyózva,
a vert seregek;
vizek és emberek özönlenek,
özönlenek, özönlenek.

Tengeri emlékek (Amintiri marine)

Ma elidőztem a parton.
A tenger állja adott szavát.
Szívem egy napozóra vágyott
amelyről a tenger makacsul kimosta
tegnapjaink nyomát.

*

A nap hajótörése után
a tenger magánya
akár a világ első
napján.

*

A túl sok kék
ragyogásban
mindegyre elomlik
a tenger.

Egy más kor hava (Zăpezile altei vârste)

Itt nem dúlnak már bőszt csaták.
Hevük-huzatjuk messzire jár –
Csak a holt levelek száraz özöne
taszít téged ravaszul
egy más kor hava felé.

Ez a délután (După-amiaza asta)

Olyan e délután akár egy mélyen ásító eb
ha elszunnyad az udvaron a diófa alatt
lustán nyújtózik egyet és bundáját kirázva
csöndesen elporoszkál a jegenyék között.

Irtózat (Fobie)

Ki vagyok kérdezem
este nyolc tájt –
az ajtók zárva
az ablakok beszögezve –
innen nincs kiút
csak a kéményen át
a füsttel.

Ólomkatonák (Soldații de plumb)

Az ólomkatonák hazatérnek
a háborúból. Író-
gépem külön-

békét kötött.
(A szőnyegen a gyerek játszik,
zavartalanul
játszik.)

Az ólomkatonák szüntelenül
menetelnek
és nem jutnak sehová
soha.
(Csak a halottak számára
ért véget a csata.)

Ellenpont (Contrapunct)

Állomás környéki szürke tér
utcák, a szél –

(Szerelmem irántad,
szerelmed irántam)

a postaládában egy elszáradt levél –
elvétette az évet,
el az évszakot –

(a két szerelem,
hidd el, valami más)

ȘTEFAN BASTOVOI

Született 1976-ban, Kisinyovban (Moldova Köztársaság). Az Octav Băncilă művészeti középiskola utolsó évében kórházba utalják, ahol megírja első, nagy figyelmet keltő versciklusát (Un Diazepam pentru Dumnezeu – Egy nyugtató az Istennek). 1996-1998 között a temesvári egyetemen filozófiát hallgat, majd félbehagyja tanulmányait. Jelenleg Savatie testvér néven egy moldáviai kolostorban él. A moldáviai írószövetség tagja.

A menyasszony (Mireasa)

Tested az ágyban az égen
folyó tejútra hasonlít.
A fekete pokrócon hosszan, fehérén terülsz el
de gyorsan összegörnyedsz
ijeszt a hely mely a szüléssel fenyeget.
Szép vagy
és friss akár a reggel fejt tej.
Tested senki se érintette.
Húsod lázban ég.
Ajkaid vöröslenek és lágyak.
Melleid megmerevednek és bimbói hegyesen
akár a lándzsahegyek merednek elő –
mellkasom immár átszakítva!
Mint sebzett bika érzem egyre
mélyebbnek a lábaid közti sebet.
Vér buggyan elő belőled
és átszeli az eget
mint egy üstökös.
A hold megriad.
Még egy kevés
és testem egy csecsemőé
és belőled kél életre
és újra szeret

Az orosz csaj (Rusoaica)

Szemei csalfák
mint Oroszhon régi térképe.
Köröskörül erdők
nőnek, Szibéria zöldell,
középen szarvasok iramlanak
és a mókusok és valamennyi
barna vadállat.
Amikor meglepődik
és amikor szeret
oly magasba ívelnek szemei
hogy maga Nagy Péter
is meghajlás nélkül bevonulhat rajtuk.
Mikor gondba esik
a hűvös erdőkből előjönnek a teherautók
és a vöröslő hóra kirakják a deportáltakat.
Köröskörül erdők magaslanak
és fagyos Szibéria
középen nyargalnak a szarvasok és valamennyi barna vadállat
és a mókusok a tüzet ülik körül.

Kedves utca, ma verset írok hozzád (Dragă strada, azi îți voi închina un poem)

Kedves utca
ma hozzád írom
a legboldogtalanabb verset.
Ha akarod
én eldobhatom a bakancsaimat
és kipúderezett ráncaidat
meztelen lábbal illetem
magányosan és kedvem szegetten
mint egy haldokló elefánt.

Gitár (Chitara)

Valahányszor
gondosan
hozzákötözöm pilláimat
a lábujjaimhoz,
jön egy madár
és a mellemet tépdesi.
Gitár vagyok
melybe visszaáramlik a zene.

Az aranyhalacska (Peștișorul de aur)

Az embertehén
néhány éve már
ugyanazt a halat fogja.
Reggel kimegy a partra
előveszi tábori székét
a kukacot, a botot
nagy nyugalommal pipára gyújt
és várja a hal érkezését:
Szeretnék egy szivarat, Sigmund Freud
kalapját és szemüvegét,
mondja, holmiját összeszedve,
és,
ha lehet,
egy halacskát
amit sose foghatok ki.

A megígért elefánt (Elefantul promis)

Elhoztam neked
a megígért elefántot.
Füvet eszik krumplihéjat uborkát

olykor-olykor adhatsz neki
egy narancsot is.
Különben állva alszik
nem hortyog
és álmában nem köhög.
Ne aggódj,
azt mondják ezekről az állatokról
hogy kevéssel előtte
halálukat megérzik
és elmennek.

Egy nyugtató az Istennek (Un Diazepam pentru Dumnezeu)

Részletek egy ciklusból

Isten – micsoda név! / Dumnezeu – acest nume?

Megérkeztünk.
Az én istenem az ágy szélére ül
előveszi füzetait könyveit
egy kis kötet Nietzschét
észrevesz egy lyukat a harisnyán
egy rúzsnyomot az arcon és csak akkor
látja hogy egészen,
de teljességgel normálisan ír,
már-már jellegtelenül angol
látszólag balkezes és némileg tartózkodó
írásmódjához képest ami hamisnak is tűnhet
valamennyire eltúlzottnak
és ha nem jönne rá minderre
ha nem lenne tudatában és ha nem tartaná
balkezességét olyan természetességnek amilyennel
egy ügyet kezel
e nevet holtnak tekinthetnék
versecskéit meg – szemfényvesztésnek.

Az isten a hídon / Dumnezeul pe pod

Az isten összepakolt
és kiállt a hídra.
Tett néhány lépést
elnézett jobbra, majd balra
belehallgatott a szélbe: tőlem függ
hogyan várunk-e vagy sem
én döntök – hogyan akarod-e vagy sem
Isten vagyok – suttogta
Isten vagyok
és zavartan fürkészte az eget.

Az isten érkezése / Dumnezeu a venit

Amikor belépett
mindenki odébb húzódott
és hagyták bejönni.
A falakat az asztalokat
a gyertyatartókat és a borral teli serlegeket
odébb tolták
és ő egyedül ácsorgott
a gyülekezet közepén.
Akkor valaki kivált a tömegből
megtapogatta megforgatta őt
átkutatta a zsebeit
és rászólt hogy
nyújtsa ki a nyelvét s mondja: á-á-á-á-á!
Az Isten ő – kiáltott fel,
megérkezett!

Szondi*

Az isten kiállt az ablakba
előtte kezét mosott
és megborotválkozott.
Ellátogatott a lélektani laborba
néhány tesztet végeztettek vele
köztük a Szondit is –
ujjával rámutatott

a kedves és a kellemetlen arcokra,
közömbösen és hűvösen,
mintha nem is ő lenne a hibás
a fényképeken látszók
szépsége vagy rútsága miatt.

(* Lélektani teszt, melynek során a páciens négyesével eléje rakott fényképek közül kiválaszt két rokonszenves és két ellenszenves arcképet)

Isten az étkezdében / Dumnezeu în cantină

Isten az étkezdébe lépett
odahúzott egy széket
és tekintete elidőzött
a többi istenen akik az asztalnál ültek
kenyéradagjukat morzsolva a levesbe
kimérten már-már szomorkodva
csíkos pizsamába bújva
és hülyegyerek sipkájukkal a fejükön
Minden oly természetes volt,
a mozdulatok
a tekintet
a széknycorgás
a hörbölés
amitől ő
hirtelen evilági lett
az édességre várva
boldogan s türelmetlenül.

Az isten elalszik / Dumnezeul adoarme

Elcsigázva
isteni akarata ellenére
az isten elalszik.
Szépet álmodik majd
vagy vadakat?
Olyan mindegy – hisz isten ő.
Ha van is valami közlendője
nem heveskedik hallgat
ide-oda járkál
és senki nem tudhatja,

miben áll következő, áldatlan döntése.
Mindannyian
többé-kevésbé részesei vagyunk
annak amit úgy hívnak:
isteni megdicsőülés,
amiről mit se tudni.

Isten szólt / Dumnezeu a vorbit

Nem mondtam el mindent.
Az isten kitekint az alvók
félig nyitott száján
és keze akaratlanul is a papírra téved.
Ma, mától kezdve!
minden amit papírra vet szentírás
a fül egyszerű leírása
egy gesztusé
az almáé amit reggelire fogyaszt
minden szent.
Minden amit csak megérint arannyá válik!
És bármely könyv ha nem is ő nyitja ki
bármelyik oldalon
az ő érdekében szól.
Mert ő úgy született
és megdicsőülését senki se tagadja,
amíg csak létezik
és szavaira amíg
odafigyelnek!

A háború könyve (Cartea războiului)

részletek

***Gyertek, irtsuk ki a földről a szellentőket / Mergem să
ucidem bășinosii pământului***

I.

Ha gyermekkorodban tapostál már el
varangyos békákat bogarakat
ha gyilkoltál legyeket és szúnyogokat
tudod mi az eljárás
a fejük akár a dió
amit szeretnél megenni
szívük egy szúnyog maga
amely nem hagy aludni
az ami szőrösen himbálózik
egy béka amit el kell
taposni
taposd el!
kötél
fűrészlánc
kés
egy szimpla vasdarab
válassz
gyertek, irtsuk ki a földről a szellentőket.

VII.

Anyánk járt a napnál
és így szólt:
add, hogy fiam élete
sose érjen véget.
Ő azt hitte, úgy is lesz.
Anyánk járt
az éhes farkasnál az erdőben
és így szólt:
tanítsd meg a fiam
hogyan ne féljen
(és ő azt hitte úgy is lesz)
anyánk jóhiszeműen nyugovóra tért
és elaludt
de jaj! a nap fogadkozása oda
amíg a hosszú utat
megtette
elcsípték a sasok
és útját állták

a vadászok megölték
a jó farkast
és ő nem állta a szavát
akkor az anyánk
elment a férfihez,
akiről tudta
gyöngébb a napnál
és gyávább az erdei farkasnál
nem volt elég csillogása
sem elegendő ereje
hazudott az anyánknak
és a hasába tojásfehérjét
fecskendezett
a halál szárnya alól
anyánk szerette volna
ha miénk a nap halhatatlansága

XI.

Ő olyan mint egy erdő
amelyben elkiáltom
fájdalmamat és örömet
ő tudja a legjobban
mi gyötör most a leginkább
a gonosz éjszakákon
amikor udvarunk kutyái
hangjukkal az égbolt hús láncába kapcsolódnak
és fejük le-fel mozog
mint a halászok úszókája
a halastóban
azokon az éjeken csak ő
tud visszafogni az ablakból
ő az erdő
amelyben elkiáltom fájdalmam és nyugalmam
mint egy szarvastehén szalad át
bokáján vércsík
mint egy szarvastehén szalad át
bokáján vércsík
rossz ember
meg ne érintsd!

XIX.

háza
alagsorából érkezem
megegyezek
a patkánnyal kit gabonamaggal mérgezel
és akinek vaskaptányt állítasz
ő megmutatja szobádba az utat
nyeregben ülve érkezem
a patkány hátán akit gyűlölsz
mert ő megszabadulna tőled
íme a kedvező éjszaka
egész este vedeltél
most is részeg vagy
szobádban az ágyon
fegyvertelenül érkezem
kéklő körmökkel
és gyűlölettől feszülő karokkal
háza alagsorából
egy ölnyi patkánnyal akiket szeretnél
megölni
szobádba toppanunk

A kétfaszú kutyák / Căinii cu două falusuri

Volt egy álmom és egy nem-álmom
egy a jobb napokra és egy a rosszabbakra
volt egy repülőm és egy tehervonat
amivel vásárolgatni jártam egyenesen
a világ végére mert itt minden
túl drága volt s nekem nem futotta a pénzemből
savanyú tejre sem annyira megdrágult
minden azon az éjszakán amikor a városba
bejöttek azok a kétfaszú kutyák
akik mindent felfaltak és egyetlen éjszaka váltak
ilyenné akkora kutyusokból mint valami
szárnyas hangyák amiket egy rovargyűjteményben
hoztak a természetrajzi múzeum számára
amit csak a jövő héten szándékoztak meg-
nyitni egy békeszerződés aláírása alkalmából
Magyarország és Románia között ami aztán nem

nyílt meg és csak kósza hír maradt
és csak néhány személy füléig jutott el
de amit gyorsan el is feledtek mert hi-
hetetlennek tűnt és a kutyák egy éjszakán akkorára
nőttek mint holmi bölények és mindent
felfaltak az árusok asztalairól amit csak találtak és betörtek a
boltokba
és senki se merte bántani őket a félelemtől nehogy
felkeltsse bennük a vágyat s rákapjanak az emberhúsra de
minden egyes nappal eltűnt a városból az élelem
úgyhogy az árak oly magasra szöktek, hogy az em-
berek odaadták mindenestől a házaikat asszonyostól
ágyastól és a németektől vásárolt csaptelepeikkel együtt
míg valaki elsütött egy fegyvert egy erkély-
ről és a legnagyobb kutya
odalett a többiek meg felfalták egymást akár
a farkasok és akkor más városokból
konzervet burgonyát és mindenféle olasz és német
joghurtot hoztak a tehervonatok amelyek
megállás nélkül jöttek és jöttek repülön és
amikor elfogytak az egyszerű repülőgépek harci
repülőket és tankokat küldtek és megtöltötték a
várost élelemmel és azokkal a német ruhákkal
a divatházakból úgy mindenestől a divatot bemutató
nőkkel együtt úgyhogy már senki se emlékezett
ama egy hétig tartó lázálomra a kétfaszú
kutyákról akik felfaltak mindent mert képtelen
rémhírnek tartották az egészet.

HORIA BĂDESCU

1943-ban született Arefu községben (Argeş megye). Az Echinox folyóirat körül felnőtt írónemzedék tagja. 1964-ben jelentkezik első versével a Tribunában. Rádiós, majd színházigazgató, később a párizsi Román Kulturális Központ igazgatója. Közel húsz verskötete jelent meg; esszét, publicisztikát, regényt is ír. Verseit Franciaországban, Belgiumban, Spanyolországban, az Egyesült Államokban, Kanadában, Oroszországban, Indiában, Bulgáriában, Olaszországban, Macedóniában, Örményországban, Vietnamban, Peruban is közölték. 1991-ben megkapta a román akadémia díját.

Földalatti napló (Jurnal de subterană)

Részletek egy ciklusból

A másik nap utáni első nap

Vagyunk egy haszontalan népség maradéka:
Miért jutna eszünkbe a halál
ha az élet holnap is ugyanolyan sivár?
Az utolsók vagyunk
és haszontalanok,
világtalan látók
egy vaksággal sújtott látó világban,
egy jövőtlen nap mocsarában
vergődő engedetlenek,
a trágya melyből a föld
elővarázsolja a kezében tartott
virágot.

A másik nap utáni második nap

Itt vagyunk valahányan
a hallgatás örökösei;

itt vagyunk valahányan
a felejtés kalandorai,
az emlékezet gulágait túlélők;
itt vagyunk valahányan
az örök árulás gyermekei
egy elfelejthetetlen
múlt sebhelyei,
a megszületése előtt
halott jövő bomló szövete.
Mi, az örökkévalóság termeszai,
mi, éber kukacok a Fennvaló testében,
mi, nyomorultak,
mi, a földmély, ahol sem fény, sem árnyék
nem hagy nyomot,
mi, egy olyan föld sója mely sose
létezett.

A másik nap utáni egyik nap

Igen, mi itt vagyunk:
érzékeny vakondok,
mindenre és semmire
se jók,
arra jók hogy elhidd ura vagy
életednek,
jók kimondani
hogyan nincs veszténivalód:
még saját halálod
örökkévalósága sem az.

A másik nap előtti egyik nap

Itt,
a mindenség gyomrában éppen,
hiszen a semmiben magában
vagyunk,
itt,
a fény szívében
mivel a homály kebelén
lakunk,
itt,

a föld szemhéja alatt
hol a szél sohamár érinti
arcunk,
eső a szemünk,
itt hol az árnyak ölelkezése
helyettesíti szív-
verésünk.

A másik nap utáni egyik nap

Hallani néha a fákat
zokogni
és akkor tudjuk ősz telepedett
a világra.
Máskor mibennünk
csillagok hullnak
és akkor a kövek végtelen éje megtelik
fénnel;
elejétől a végéig
a sötétség csupán a test vágyakozása,
vérünk sustorgó zenéje,
a nap elfeledett emlékénel
ezerszer fényesebb.

A másik nap előtti egyik nap

Néha az élők lábai dübögnek
odafönt;
az éj talpára tapadó fülünk
rettegve
hallja,
húsunkkal-vérünkkel
halljuk;
holnap
felismerjük-e őket
miköztünk?

A másik nap utáni egyik nap

Nekik nem kell megtudniuk,
már tudják;
mi csupán hírnökök vagyunk
a hallgatás nyelvén
szólunk,
vagyunk az árnyék ujjai
az elillant huzat arcán,
a legelső napnál
jóval előbb kezdődött éjszaka hajtói.
Nekik nem kell megtudniuk,
már tudják.
Mi meg szintén
és jóval előbb tudja a föld:
a málló rög mely az első pillanattól
peregve hull alá testük
homokóráján.

A másik nap előtti egyik nap

Amikor felénk tartanak,
nesztelenül, hangtalanul érkeznek;
a hallgatás járatain
közlekedve,
a hallgatás járatában
a szavak elől haladva
kalauzolják őket,
nyelv nélküli szavak, beszéd nélküli szók,
miket csak ők hallanak
kézen fogva mutatják nekik az utat
mi előttük haladunk,
megyünk előttük
és kezüket fogjuk,
a szavakét, amiket csak ők
és csak mi
hallunk.

A másik nap utáni utolsó nap

Mi öröködünk az őrizetlenség fölött,
az óráktól mentes óraszerkezet
bennünk van.

Nekünk nincsenek álmképeink,
a mi álmunk az öröklét.

Reménytelenek vagyunk,
nekünk már se holnapunk,
se tegnapunk.

Semmi és semmi között
zajlik az életünk.

Nekünk nincsenek emlékeink,
a mi emlékezetünk a halál.

Egyik napról a másikra (De la o zi la alta)

Egyik napról a másikra
a szavak és az élet
törmelékén át,
egyik napról a másikra
vakon öregen
egy régóta elfeledett
úton,
egyik napról a másikra,
meg se kérdezd,
hogyan és miért,
egyik napról a másikra –
mily iszonyúan nagy a táv!

Február (Februarie)

Hallgasd, hogy érkezik a hó!
Valaki az égből rázogatja
a felhők kerekét.

Hull az angyalok lisztje,
hull szétszabdalt testük
a tisztaság vágóhídjain.
Hallgasd, hogy érkezik a hó!
Hallgasd, hogy érkezik!
Nézd hogyan tapad ajkunkhoz
a hentes villogó bárdja!

ILINCA BERNEA

Született 1974-ben. Bukarestben él, öt kötete jelent meg. Prózát, verset ír, szenvedélye a zene és a fotózás. Egyfajta korszerű feminizmust hirdet filozófiai tanulmányaiban. Az interneten két prózakötete (Iubiri în cămașa de forță, Semnul Lunii) és egy verskötete (Poeme în mi bemol major) is elérhető, illetve ingyenesen letölthető román nyelven (<http://editura.liternet.ro/autor/14/Ilinca-Bernea.html>)

Az eső íze (Gustul ploii)

Szellemed fölkeresett gyermekkoromban, a kamranyílast elfedő
sárga bársony-
Függöny mögül lesett rám
Összebújva szorogtunk két hangon hallgatagon
Más életekből ébredező emlékeket idéztünk
Csakis egymással álltunk szóba
Mindenki más illanó színfolt volt a robogó vonat ablakából
A kertet ahol szellemeddel kézenfogva nyargaltam most fölverte a gaz
Elvadult füvei alatt éltető álmaink hullái hevernek...

Nézem a könyveket amiket együtt bújtunk és csupán penészes
sarkaikat látom
Azt ígérted gyermekek maradunk

Most is hallom a dallamokat melyekre hajdan az angyalok előjöttek...
De csak leroskadt eget látok a múlt romhalmaza alatt
A visszanyesett vágyak szivárgó vércsíkjait
Megígérted hogy nem öregszen meg

Szellemed cukorkát hozott nekem ha beteg voltam,
Rám adta pulóverét ha rázott a hideg
Moziba s színházba jött velem, mikor kedveseim elhagytak
Szellemed kucorogva várt rám a paplan alatt

Míg az ágyon hánykolódtam, éreztem forró lehét
Párnába ivódott szagát, az enyémmel összevegyülve...

Míg nem találkoztunk, együtt voltunk, minden bejött
Szeretetünk vénséges állatokat gyógyított, földrengéseket
csillapított, tűzvészeket oltott
See you in my dreams mondtam neked
Anélkül hogy hittem volna: létezel

Az egyetlen szirén voltam kinek hívó szavát követted
Most a föld minden zaját meghallod
Iszapja dobhártyádra telepszik
Örömöm hogy tudom, létezel, merő kihívás
Akár egy halálos ítélet

Nem ismersz meg
Elfelejtess imát mondani mely közelembre hozna
Apránként nyomod vész
Előbb egy villám roppantja szét a vállad
Majd sötét borítja be tested törli el arcod tünteti el nyomaid

Az északi szelek arcodat már kikezdték, halántékd szétmállik
Vajon fölismerem-e még az idő ködében fuldokló mosolyt
Fölismerem-e árnyad a többi árny közül
Végül semmi sem marad számomra belőled csak az eső íze
A búbanat ajkamra csöppenő viasza mely szavaimra forr...
Azt ígérted sose halunk meg

A ragály (Molima)

Nagybátyám a visszafiatalodás betegségébe esett
Vigyázz, suttogta felém, ragály ez, ami megfertőzi az egész földet,
vigyázzál
A legrosszabb az egészben hogy gyorsabban fiatalodsz, mint ahogy
öregedik az ember
Öt év múlva harminc leszek
Hét év múlva már öt

Sok számból állt vallomása nem tartottam észben az egészet
Pólyába göngyölve végezzük majd
Öregek karjaiban akik még nem fiatalodtak vissza
Vagy ama kevés immúniséban akik maguk a Kiválasztottak
Meghalunk mintha nem is lettünk volna
Sorra törlődik emlék emlék után
Amióta beszélgetünk, már elfelejtettem a volt mesterségem
Hogy ki a jövődőlbeli feleségem a múltból mikor idősebb voltam
Ugyebár, gyerekeim is voltak
Elménk föloldódik a semmiben mely a világra lőkött
Végül a lélek hártáiba burkolva maradunk, vigyázz
Hogy veszed észre a fiatalodást, kérdeztem, ha elveszíted emlékeid
Mind könnyebbnek, szabadabbnak és erősebbnek érzed magad
És ha mindez csak illúzió?
Nem emlékszem a kérdésedre, ismételd meg
Topogni kezdett, csuda vidám lett
Várnak ránk a nagy remények, mondta
Levetjük az emlékezet minden rongyos kacatját
Egymást fedő arcainkat
Talán a lélek titka is kipattan
Néhány ránc kisimult az arcán
Fejem búbját simogatta, vigyázzál...

Éhségstrájk (Greva foamei)

*Mottó: A szerelem ellentéte nem a gyűlölet,
az életé nem a halál; a közöny az...*

Csúf vagyok, arcom szétesőben, kezeimen a kétségbeesés sara
Zokogok térdemből, combomból, a bokámból
Mellem mállik mint puha kréta
Ajkamból vér serken a vágytól

Szalmabábuként égek el közömbösséged oszlopán

Te szép vagy, én meg rusnya
Életem kínzókamra
A tiéd napsütötte utazás a semmiben

Hová befészkeltek magukat a szellemek
Te vidám vagy, én meg a szenvedés szobra
Neked meg se kottyan, nekem fájdalmas a lélegzetvétel is
Te szép vagy, én meg csúf vagyok

De legalább élek, én nem félek, hogy majd rettegni fogok
Számomra nem börtön a szerelem
Én elmerülök a magány vaksötétjében és titkon ott szeretem
magam a te bánatoddal
Valamennyi utamba kerülő arcoddal együtt

Minden nappal kiharap belőled egy darabot egy ismeretlen férfi
és felzabálja

Téged gúzsba kötnek a szirének, én szabad vagyok
Te halott vagy, én élek
Te mit sem tudsz, én viszont mindent.
Szerelmem tudja, hogy ki volnál, neked fogalmad sincs róla

Közömbösségedtől idétlen teremtmény lettem
Nyavalyás szörnyeteg kit a gyerekek megugatnak s az öregek
átkozva szidnak
Te szép vagy de csak mert szeretlek

Közömbösséged mindennapi betevő falatom
De hamarosan éhségstrájkba lépek...

A Hamupipőke (Cenușăreasa)

Pár órán át vagy még tovább súlyom veszett
A világ zsebemben lapuló fémgaras lett
A hólé bakancsomba folyt, valaki hátamra zúdította
A jeges levegőt, a levél hullatta ágat, az áttűnő homályt,
Az ismeretlenek, kik rám néztek egy pillanatra,
Minden, mi tekintetembe fért vagy kabátszárnyam alá került, te lettél
A mocsáron átlábaló léptek, a retinámra vetülő szürke homály...

Tested óriásira nőtt, az égig, tetők, lépcsők, fák formáját öltve
Mialatt erszényedben lapultam

Néhány óra a beomlott szakadék szélén

Üss meg, bántsál, alázz meg, de ne hagyj magad nélkül
Ne hagyj magamra a csontomig hatoló mocsár közepén
Ne vess martalékul a szürkeségnek a lilába dermedt égbolt alatt
Maradj meg véremlen... inkább megtépem halántékomat ha nem
vagy
Gyötörjön inkább a vágy mintsem napjaimat egy idegen angyal-
tanyán morzsoljam el

Ne fossz meg tekintetedtől, nevetésed örömetől
Marcangoljon inkább az ajkad, mintsem az istenek csókja
Kérve kérlek
Hagyjál az árnyékokat szeretnem
Hízeleghessek kegyetlenkedéseidnek
Csókolhassam a kezed amivel más nőket becéztél
Takaríthassak utánad
Hagyjál Hamupipőkének lenni
Ne kényszeríts hozzámenni a herceghez...

A kízókamra (Sala de tortură)

A kízókamra hol ilyen hol olyan
Néha akár egy pipacsos rét, máskor hegyorom az alkonyatban
Jégpálya a vadonban
Bénító köd novemberi reggelen
A kízókamrát örökkön beragyogja fénylő tekinteted

Szekér elé fogott beteg angyal, segíts meg
Megsebesült, alig lélegzik, segíts meg
Magas a láza
Csak kettesben gyógyíthatjuk meg, különben belepusztul
De te lelépsz mintha nem tudnád hogy én is létezem

Az angyal kómában, muszáj a bűneimet megvallani
Kertelés nélkül elismerni hogy tetőtől talpig kitaláltalak
Hogy a lelkedet a másénak véltem...

El kell ismernem a köztünk tátongó szakadékot
Szembe kell néznem kegyetlenségeddel, hogy fényévben mérjem
közönyöd
És megtagadjalak

Az angyal mintha magához térne, füle botja mozdul, csuklik
Erőt gyűjtök, hogy igazat szóljak
Az angyal arcbőrét lenyúztam, és a te képedre varrtam
Szívét kiteptem és a te mellkasodba tettem
Elismerem...

És abban a minutumban egy láthatatlan kéz korbácsolni kezd

Nem szeretlek, mondom fogcsikorgatva, semmi okom rá
Csak őt szeretem, csakis őt
Az angyal felsóhajt és lassan visszatér belé az élet
Közben egy falka láthatatlan hóhér tör rám és szerteszaggat

Mit benned látok csupán képzelgés, melléfogás, optikai csalódás
És megvan a magad baja, én meg az angyalaimmal zaklatlak
Hősiesen köpök, s tudom, nem bírom ki végig.

Egy harapófogó szárnyaim szaggatja
Te is olyan vagy mint bárki más, motyogom, ajkamról letörölve a
vérem
Éppen csak eltévedtél a magány zegzugában
Egy kalapács szétzúzza a karom
Te csak egyetlen férfi vagy a sok millió között
Lábamat spanyolcsizma nyomorítja
Nem szeretlek, olyannak látlak, amilyen vagy
Látom a fekete foltokat az arcodon a fölöslegesség porától szutykos
kezed
Érdemtelenül ajándékoztam neked a neki járó hódolatot, mondom
elgyötörve
Egy hajnyírógép lekopaszít.

Az angyal minden bevallott bűn után egyre elevenebb

Egy szörnyű hang fülembe rikoltja hogy vessek tűzre minden
ócskaságot

Tüntessem el valamennyi nyomod ha mindenáron idegennek tartalak

Erőszakkal megeskhet hogy többé nem kereslek

Hogy óvakodok minden csábítástól

Aláíratja velem hogy nevedet nem foglalom imába

Nem bolyongok többé őszeidben, és nem etetlek többé mesékkal

És akkor bőszen az angyalra rontok és saját kezemmel fojtogatom

A jelenet majd' minden nap megismétlődik

A kízókamra mindig másutt van, másféleképpen

Belépek egy könyvtárba egy koncerten helyet foglalok egy széken
benne vagyok

Pár lépés a parkban séta a vízparton és a tó hirtelen átváltozik...

A kízókamra bármely meglepő formát felölthet

Hol éjszakai lokálra hasonlít, hol egy szanatóriumra, máskor sakk-
táblára,

Hol egy harcmezőre, hol egy remete cellájára

De leginkább egy váróteremre emlékeztet.

ANA BLANDIANA

Született 1942-ben Temesvárott, a gimnáziumot Nagyváradon, az egyetemet Kolozsváron végezte. Költő és prózaíró. Hosszú időn át esszéírással is foglalkozott. 1989 előtt a romániai szellemi ellenállás egyik meghatározó alakja. Műveit sok nyelvre lefordították, magyarul több kötete, válogatása jelent meg. Költészetét elsőként Hervay Gizella hozta közel a magyar olvasóhoz.

Jégorgona (Orga de gheață)

Valami
Hallatszik, ugye?
Zenél
A jégorgona,
Mely ereszemről csüng alá.
A hangok
Összemosódnak,
De tudom,
Egész biztos,
Hogy képtelenség
Semmit se hallani
És hogy e tökéletes
Tünékeny
Hangszer
Csak egy
Ki tudja miféle
Láthatatlan, távoli,
Érzéketlen
Hallgató
Szeszélye.

Kései, sértett
jósnő sugallta sors
gyűlöl a túl
sok ajándék miatt
amit a többiektől kaptunk;
személyi poklunk
kivitelezője
bennük a nappalok s az éjszakák
kölcsonösen kioltják egymást kioltják kioltják
és fáradhatatlanok
nem tágítanak
még a romok sorsára
jutott kolostor
se záródik be soha;
hullámok gerjesztője
magasra hágva
és örökké mélybe omolva
hogy újra kezdhesse;
másokon túltevő
aki nem az eszével
ezermester
az építés görcsös lázában;
zsindelyszárnyú repülő
kétszeres áldozata
saját művének
átok
amelynek betűfalában
egy nép áll bezárva

Vándorférgek (Viermi călători)

Vándorférgek, szárnyalók, gördülők
Férgek melyeknek újabb temetőt
Még modernebbet
Ítélték oda.

Férgek özöne,
Régóta áthelyezett hullák
Egy kétértelmű öröklétbe
E világi pokolban.
Férgek özöne
Új kripták felé vonulva,
Vándorférgek
Az ítéletnapra,
Míg a leendő tóban a halak
Buzgólkodnak hogy féreggé váljanak.

Egy ország madarakból is áll (O țară e făcută și din păsări)

Egy ország madarakból is áll,
A dél felé lebukó V-betűkből
Sebzetten, fagytól és árulástól
Úzve,
Majd visszatérve
A vágytól megalázva,
Siklanak az égi csúszdán
Hálásak
Az eresznek hogy nem hagyta el
A régi tornácot.
Egy ország madarakból is áll.
Ahogy a templom is jelent
Életet s túlvilágot.

Télen a csillag (Iarna stelele)

Télen a csillag
Annyira távol ragyog
Hogy roppant magányod által
Meg se láthatod.

Télen a tenger
Annyira elhidegül
A forrás vizétől
Hogy már-már menekül.

Télen a holtak
Dermesztő hidege
Akkora, megfagy tőle
Az egész félteke.

Feltétel (Condiție)

Vagyok
akár
az óra homokja
mely
idő
csak úgy lehet
ha pereg.

Ellenségesen havazó (Ninge cu dușmănie)

Ellenségesen havazó
Gyűlölettel zuhog a hó
A gyűlölködőn befagyott vizekre
A rosszindulatból kivirágzó gyümölcsösre
A türelmes elaljasult madarakra.
Úgy havazik, mintha e hó alatt
Kötelezően vége szakad
E nedves népség életének,
Havazik, emberien
Konokul.
Mérgezõ ami hull.
Kit lepne meg?
Már csak én tudom

Hogy a havazás
Hajdanvolt szeretet.
Oly későre jár
És undorító ez a havazás.
Nem is jut eszembe semmi más,
Csak várni
Az éhes farkasokat
S a hasznukra válni.

Hallom (Aud)

Hallom valaki lépdél a holdon utánam
És virágmagot szór ahova lép a lábam
Egy jó lépés – kék portula
Hibás lépés – nadragulya.

Hallom valaki lépked a napban utánam
És madártojást rejt talpaim nyomában
Egy jó lépés – bús gerlice
Hibás lépés – fülemile.

Hallom valaki az öröklétben lépdél utánam
És szavakat illesztget talpaim nyomában
Egy jó lépés – csak idézet
Hibás lépés – versben végzed.

Miért (De ce)

Mért álmodik a gyümölcs is szeszekről
S átható csípős szagokról a füvek
E roppant szelíd gyöngye fényben
Ha el is tűnsz, ki tudja meg?

Mért készülődnek elmenekülni
Egymás hegyén-hátán a darvak az égen
Mikor nyugodtan megvárhatnád
Hogy felhőként szétoszolj egészen?

Mért zárkóznak kaptárba a méhek
S magvaikba a gyanakvó virágok
Miközben az ősz annyira szelíd
S hozzásegít egy értelmes halálhoz?

TEODOR BORZ

1952-ben született, Mezőgerebenesen (Mezőbánd község, Maros megye.). 1962-től él Marosvásárhelyen. Jogot végez Kolozsváron (1977). A Vatra folyóiratban debütált (1972). Versei megjelentek a Caietul Debutanților (Kezdők füzet) 1982-es kiadásában (Albatros Kiadó, Bukarest). Szerepel a Tg-Mureș. Trei decenii de poezie, 2007 antológiában is. Önálló kötetei: Peisaje interioare (Belső tájak), Dacia, Kolozsvár, 1989; Balada închisorii din sânge (Vérbörtönballada), Eco, Kolozsvár, 2003.

Kupecek (Geambași)

Mi csak lókupecek vagyunk
lószerszám s lovas odavan.
Mi csak lókupecek vagyunk.

Mi csak patával kereskedünk
a lovak odalettek, oda a nyereg is.
Mi csak patával kereskedünk.

Mi csak patkóárusok vagyunk
döglött lovak patájáról.
Mi csak patkóárusok vagyunk.

Mi vagyunk a döglött lóról a patkó
amit a gerendára szegeznek.
Mindig szerencsét hoz.

Tavasszal
haragoszöld fű
terem vásártéren és temetőn.

Kutyaélet (Viața de câine)

A második világháborúban harcolt,
foglya volt németnek, orosznek.

Két évet senyvedt Szamosújváron,
gyermeke négy.

Miután elvették
földjét, ökreit, szekerét,
a kollektívben kapált.

Sötétlő esteken
hogyan senki meg ne lássa
szemetet túrva keresett valamit.

Megszemlélhető
a kocsárdi állomáson
kezét kinyújtva kéreget.

Majd a szavait is megértem:
„A háborúmat visszakérem!”

Levél (Scrisoare)

Mostanában sok részeget
láttam az utcán
és rengeteg dülást a gombák között.

A lóhereföldön
sehol egy csöpp derű,
se négylevelű.

Kerestelek mostanában
a főutcán
és a gombarengetegben.

Négylevelű lóherét kerestem.
Kerestelek.

Tán rádtaláltam és nem tudok róla.
Talán elképzelvelek.

(A lágerben egy szép és tiszta lánnyal
végeztek: gázzal.)

A lóhereföldön mostanában
négylevelűt már nem találtam.

A mi tönkünk (Butucul nostru)

Ez a vers mely sok más
versről szólt
ez a vers megfejthetetlen.

Ez a vers elvágható
akár a gordiuszi csomó.

Amihez nagy elszánás és sok figyelem kell
mert megeshet
hogy valakinek a feje is leeshet.

Ezen a tőkén (amely a miénk)
az én fejem lehetne
vagy a tiétek.

Péntek megszelídítése (Îmblânzirea lui Vineri)

Mottó:

- Péntek: Arisztotelész szerint...*
- Robinson: Én kedves Péntekem,
kitől tanultál meg olvasni?*
- Péntek: Daniel Defoe-tól.*

Előhang / Predeslovie

Alexander Selkirk a nevem.
1704-ben tengerész és kalóz voltam.
Miközben a földet hajóztuk volna körül,
összevitáztam Stredling kapitánnyal,
a flottilla parancsnok pedig, William Dimpler
úgy döntött, kitesznek Mas a Tierre szigeténél.
Volt élelmem, italom és egy remek puskám.
1708-ban nevezett szigetnél rámbukkant egy hajó.
Rajtam kecskebőr öltözet volt:
szutykos vadember voltam, aki már-már elfelejtett
beszélni, állították.
1719. április 26-án egy parókás uraság,
Daniel Defoe nevezetű, könyvet adott ki
egy bizonyos Robinson Crusoe-ról
és a vadember Péntekről.

Péntek, az olvasóhoz / Vineri, către cititor

Tisztelt olvasó!
Vademberi szívemre tett kézzel kijelentem:
mi, emberek
senkit se égettünk meg máglyán.

Nem világháborúztunk,
és nem is koncentrációs táboroztunk.

Nekünk, kannibáloknak
könyveink se voltak,
no meg olvasni sem tudunk.

Nekünk, kannibáloknak
nem volt tükrünk,
hogymagunkat nézegetnénk benne
este és reggel.

Már megbocsássanak hát,
hogymegvilágháborúztunk,
se nem koncentrációs táboroztunk,
nem Hirosimáztunk, nem Nagaszakiztunk.

Mi csak emberevők vagyunk.

A mező / Câmpia

És mindegyre kerestem
a zöld mezőt,
kedves Péntekem.
Azt a bizonyos mezőt
kövér fűvel, bogárral,
olyan zöld illattal
ami álomba visz
vagy a halálba.

Kerestem azt a bizonyos mezőt,
a kövér fűvűt,
mélyen tisztelt Péntekem,
de nem létezett.
És akkor,
mélyen tisztelt Péntek,
úgy, elcsigázottan,
kitaláltam.

Pénteknek szóló lecke / Lecție pentru Vineri

A gondolkodás teszi az embert,
a gondolkodás teszi a születést,
a gondolkodás teszi a halált,
a gondolkodás szüli a vizet.

(no de mit mondott
Descartes,
az öregúr?)

Gondolkodom, tehát...

És végül
csak a „tehát”-tal
maradok.

Hej,
Élet, ha létezel,
az interneten itt rám találsz: www.h2o

A puskaapor szaga / Mirosul prafului de pușcă

Nem szeretem
a puskaapor szagát
tisztelt Péntek uram.

Nekem a frissen
fejt kecsketej
illata tetszik.

És volt egyszer, hol nem volt
Hiroshima és Nagaszaki.

Nyilatkozat / Declarație

Róma nevében kijelentem,
Péntekem, hogy többé nem eszel ám

senki húsából.
Kecsketejet iszol
és eltelsz majd vele.

A Bibliát olvasod.

(És ne mesélj többé nekem
azokról, akiket
máglyán megégettetek.)

Egyszer majd felkerekedünk / Cândva pornim

Mondtam volt neked, én jó Péntekem,
hogy a tenger kék,
és esőben, hidegben csúful háborog.
bárhogy is van, távoznunk kell.

Hogy Baudelaire verssorait
ne is említsem:

„Egy reggel indulunk és velőnk teli tűzzel,
és fájó dac dagaszt s keserű vágy izen,
megyünk s a kósza kedv táncos habokra úz el,
ringatva végtelen lelkünk véges vizen.”*

A szelídülő gondolat
eszményeit veszíti,
s megértelek, hogy immár maradni akarsz.

* Tóth Árpád fordítása

Klasszikus távolodás / Clasica detaşare

Ne kötődj soha, senkihez.
Ha tű vagy, a cérnához;
ha bögöly, a marhákhöz;
ha drót, a távíróhoz.

Ne kötődj a távíróhoz,
ha vagy,
ne kötődj.

Azok a nők most azt képzelik rólad,
létezel; ahogyan te is
elképzeled, hogy ők létezhetnek.

Ne fogd magad igába,
kedves Péntekem,
soha.

És miután ehhez tartod magad,
mint egy engedelmes katona,
csöndesen egy golyót
röpíthetsz a fejedbe.

És soha többé
nem megyünk el e szigetről.

A víz képlete / Formula apei

Eredj csak, kedves Péntek,
a sziget partjára
és az óceán szélére.

Írd le a víz képletét, mindent, amiből csak áll:
a sót, a szigetet és bennünket.

Azt a képletet írd le,
amit még mi sem ismerünk.

Majd tekints el a láthatárig,
a te isteneidig és az én istenemig,
s köszöntsed valamennyit.

Elvisznek innen
egy olyan világba, amely tán
előttük se ismerős.

Vágy / Dorință

Most pedig,
tisztelt Péntek uram,
szükségünk van egy nőre,
akit megteremtünk

a sziget partvonalából
az óceán hullámvizéből
a papagáj tollazatából.

Ő sorra ölelkezik velünk,
remélve
hogy sose hagyjuk el.

Tanulság / Povață

Ha a keresztről
tanítanálak
(és annak értelméről)
ez azt jelentené, hogy megfeszítelek.

Én nem lennék Júdás, te pedig,
kedves Péntek,
nem támadnál fel.

Ez csupán
a csekély különbségek egyike
közöttünk és az ég között.

Péntek köszöntője / Urarea lui Vineri

Az ön iránt érzett teljes szeretettel
(és az elmaradhatatlan megvetéssel)

Sok-sok hallgatást kívánok
(ami lehet ezüst, arany, gyémánt)

Biztosítom ön iránt érzett szeretetemről.

Mily meleg öltözék lenne belőle,
itt ez a döglött kutya bőre.

A nők / Femeile

A nők, jaj,
a nők, akikre
egyetlen parton se lelhetsz.

Csukává vagy tán szirénné változtak
(a nők, jaj, a nők).

Egy bölcs nép
(amelynek nevével
nem terhelem gyöngé emlékezeted)
állítása szerint kilenc hónapig
istennők.

Hogy mik vannak...

E sziget talán egy asszony
és mi ikrek vagyunk
az ő méhében.

Magamban beszéltem.
Sírján fű lengedez.

A sziget / Insula

E verset azon a nyelven
írták amit a holdon
és szigeteden beszélnek.

Sok küszködés
és álmatlan éjszaka árán

megírtam románul
és így hangzott:
volt egyszer egy sziget
ahol meghalának.

Meglehet / Poate

Alig várom
Hogy hét határon tengereken át
Megkapjuk a guillotine-t.

Levágjuk
a fák legnagyobb leveleit.
Meglehet, kivágjuk a fákat is.

Meglehet lenyaktilózzuk a szigetet.
Meglehet lenyaktilózzuk magunkat.

Meglehet
nem lesz semmiféle szigetünk.
Meglehet
mi magunk sem leszünk.

Inkvizítor / Inchizitor

Mi az újság, vademberem?
Semmi, inkvizítor uram.

Miután fölperzselted
csupasz talpú gyermekkoromat
mely a fűre
az eső nevelte
szelek borzolta
zöld fűre lép, azt tapossa,
miután megégetted térdeimet
égbe szálló imáim támaszát
miután bordámat szétfeszítetted
hogyan szívemet kiégesd,
miután nyakamat

a véres tőkére nyomtad,
miután kezembe adtad fejemet
hadd csodáljam
(tükör amiben téged látlak),

megillet a hallgatás,
tisztelt inkvizítor uram.

Inkvizíció / Inchiziție

Mélyen tisztelt Robinson úr,
Ha nem tudunk eltávozni
Erről a szigetről,
Tiszteletteljesen kérem, gyűjtsa föl.

Vele égünk mi is.

És, ki tudja...
(talán csak az elfelejtett
Istenek)

A hamuból egy virág nő ki
az inkvizíció
dicsőséges napjai
emlékeképpen.

Jótanács Pénteknek (és a fiamnak) / Sfat pentru Vineri (și pentru fiul meu)

Tilos zseniálisnak lenned;
még hozzá több okból is,
de főként, mert
ragaszkodom szigetünkhöz.

Úgy illene
(ahhoz az átkozott állapothoz)
hogy Homéroszként megvakulj,
hogy kezed megégjen

az ellenség pogány tűzhelyén
(és ne sírj, akár egy takonypóc).

Vedd tudomásul, hogy a föld mozog,
és térdre hullva, alázatosan tagadd meg.
Csapd le egy király fejét a tönkön
és élj gyalázatban mindörökké.

Legyen tiéd a világ,
koronázd meg önmagadat,
veszítsél Waterloonál
és röhögjenek rajtad az angolok

Légy lovas
a zöldülő tavaszban
és essél le a lóról ősszel
mint fáról, sárgán, a levél.

Szeress bele a sosem-
látott nőbe,
és még rengeteg
meg nem nevezett okból

megtiltom, hogy zseniális légy.

Robinson Péntekhez / Robinson către Vineri

Rajtam örökké nevetni fognak.
Terajtd, soha.

Rajtam azért fognak nevetni, mert magam vagyok,
mert ez a sziget nem az enyém.

Mert gyötröm őket
magányommal.

Terajtd soha,
senki nem nevet majd.

Nehogy azt hidd, hogy a civilizált
vademberekről szóltam.

Ezek számítógépen nevetik ki
a magányos fickókat.

Rajtad nem nevet senki, míg a világ,
s örömet álmodnak arról, hogy sose is léteztél
vérükben, húrukban, csontjaikban.

A félelem / Spaima

Bárhogyan is kínlódtam,
Péntek nem értett angolul.
Ámde, egy esős estén,
Megszólalt: „to be, or not to be”.

Azt hittem álmodom.
Azt hittem magam vagyok.
Azt hittem Péntek csak egy álom.

Azt hittem a félelem az óceántól
sose múlik el.
Akár a halálfélelem.

Azt hittem, a sziget vagyok,
mely talán, nem is létezett.

Emlékezet / Memorie

Jóságos Péntek,
Ne kaszálj füvet,
Ne vágd ki a fákat.

Abban él a mi emlékezetünk.

Emlékezet híján
fű és fák
Nélkül maradunk.

És hozzá magunk nélkül is.

Péntek a győztesek előtt / Vineri în fața cuceritorilor

Születési igazolványt adtatok nekem
(a születés biztos)

Adjatok halotti igazolványt
(az is biztos).

Állítsatok ki máglyánmegégetési igazolványt,
vétkem
hogy csillagot láttam a vizekben.

És miután megégettetek,
küldjeteك hozzájuk engem.

Vigyázz / Să ai grijă

Meggondoltam magam, jó Péntekem,
megmaradsz pogánynak.

Vigyázzál
miután elefántokkal átkelsz az Alpokon,
miután egy nyílvesző miatt Canaenál
odavész egyik szemed,

miután megbocsátottál Rómának,
merthogy Zamában
Scipio is megbocsátott neked.

Nagyon vigyázz ám Antiohiában
hogy észnél maradj,
fél szemeddel

Róma távolról
kését hátadba mártja.

Ne ölj / Să nu ucizi

Kedves Péntekem,
ha már úgy is megtanultál angolul
indulhat a keresztes hadjáratunk.

Elnevezlek majd Oroszlánszívű Pénteknek.

Hitünk van,
tejelő kecskéink is vannak,
élelmünk elegendő.

Éppen csak
bárkánk nincsen a távozáshoz.

***Robinson mondolatja Péntekhez / Spusa lui Robinson
către Vineri***

Telefonhívást várok a nyílt tengerről,
a Részeg hajóról.
(ezen a hajón
nevezett Rimbaud ül az evezőnél)

Telefonhívásra várok a nyílt tengerről.
(Alexander Graham Belltől)

Így aztán, egy napon
távozhatunk a szigetről,
a részeg hajóról jövő hívás után.

Szólt a holló: soha már.

Búcsú a szigettől / Despărțire de insulă

Azt mondom, mélyen tisztelt Péntek úr,
fogjuk a cókmókunkat és álljunk odébb?
Ezt sugallod, én kedves tökfilkóm?

Hát az emlékeket kire hagyjuk,
és a szigetet, kire,
a kannibálokra?

Maradnak a kecskék,
hogymegsirassanak.
Maradnak a lehulló levelek
hogymegsirassanak.

És arra várnak
hogymegbeállítson egy parókás uraság
aki írni fog arról a két páriáról,
akik egy lakatlan szigeten éltek.

Vagy csak álmodták az egészet.

A tükörből / Din oglindă

Rövid föld körüli utam során
(éjszaka, mikor a háziak aludtak)
találkoztam Robinsonnal
Mas a Tierra szigetén.

Hogyan, még mindig itt?
De hisz azt mondták...

Mese habbal, mondta, ám D.D.-nek hittek
annak a parókás, nyakig
adós uraságnak.

Engem soha se kerestek.
Elolvassanak, újraolvassanak engem, de én
továbbra is itt maradtam, amint láthatja.

Igen ám, de...

Mese habbal, barátocskám,
és párálló csészében kecsketejet
nyújt felém.

Szeme tágra nyitva,
keze remeg,
s egyenesen a tükörből
nyújtja a csészét felém.

Don Miguel de Cervantes Saavedra

Úgy tűnik, Sancho Panza,
megelégtelve hitegetést és lazsnakot,
így szólhatott Don Quijotéhoz
hogy jobb lett volna inkvizítornak lennie
II. Fülöp védőszárnyai alatt,
mint kóbor lovagnak.
Ekként, gazdája hatalmat szerzett volna,
neki, Sanchonak állás kerül
segédjeként a vétkezőket
tűzzel-vassal megváltani.

Ezeket mondta neki az erdőszélen
ahol megéjszakáztak
és Don Quijote gondolkodóba esett

Ezen közben,
Don Miguel de Cervantes Saavedra
egy fatörzs mögül követve őket
mindent hallott és látott,
s feldúlt szívvel és elmével
ekként szólt:
drága gyermekeim,
hát elfelejtettétek amire tanítottalak,
ti álmok kergetői?

Mert az ügybuzgóktól megszabadítottalak.

Ezzel szülőatyjuk és mesterük
könyvborítók közé zárta őket
és csak ő tudja
merre vette útját.

1616 április 22-e volt amikor
odaért
69 évesen.

Váltságdíj (Răscumpărare)

bármennyit megadnék annak a szűznek
aki megmenti az elítéltet
ki áldozata lenne a máglyatűznek

Újra és újra visszatérő álmom
hisz az elítélt én vagyok –
a halálom.

Az ég (Cerul)

Ó, hogy hasít a kés az eleven húsba
a vágóhídon
s hogy siratja illatát
az ibolya
mikor az ekevas mint
éhes kutya
a nyöszörgő földet harapja.

Szerettem volna feledni
azt az elszivárgást.

Némán
borul fölénk az ég.

Emlék (Amintire)

Furcsa egy eb.
Nem ugatta meg a holdat éjjel,
de még az égboltra se néz fel.

Nem vadászatra termett:
Se a fürjekkel nem törődött
és nyulakat se kerget

Furcsa egy eb.

A sintérek se vették hasznát,
mert szőre akár az ember bőre
és ugyan ki viselt volna
gallérprémet őbelőle?

Valóban furcsa eb vala
se vadra nem fájt a foga
úgy élt mint egy mihaszna

és akkor (mondják egyesek)
mindenből elege lett
holdsugáron függ felakasztva

EMIL BRUMARU

Született 1939-ben, a besszarábiai Bahmuteában. Iași-ban orvosi egyetemet végez, 1963-1975 között Dolhascában orvos, majd kilép a gyógyítók céhéből és kizárólag az írásnak szenteli minden idejét. Nonkonformista költő, gazdag a kritikai munkássága is. Költőként 1970-ben jelentkezik, egyszerre két verskötetettel is, máig közel két tucatnyi könyve jelent meg. Gyakran szerepel Romániában, Németországban, Franciaországban és Angliában kiadott antológiákban is, több irodalmi díj kitüntetéttje.

A magasztos cseléd (Suprema servitoare)

A párjanincs Profirának

Oh te cselédlány te drága jó cselédünk
Mennyei gyermekkorom távolából
Mohón szaglászta a konyhahomályban
Szédültem bolhás szoknyád fűlt szagától

A surgery alatt bugyid után kutattam
Magamba inni mennyei illatát
Orrom kitágult szemem könnybe lábadt
Hallottam szívem dübörgő zaját

Melltartód gyűrött agyonizzadt vásznát
Kásától dús emlőid gyámolát
Csókolgattam egy raktárban magamra öltve
Rongyokkal degeszre tömött kosarát

Oh te cselédlány te drága jó cselédünk
Ha verejtékben úszva ágyadon
Elszunnyadtál félénken odaléptem
Pihéid látni rengő combodon

Elfolyó emlőd egy-egy üstöt kitöltve
Közepén érdes mellbimbód virít
Egy délután az ablakon át kilestem
Mosdótál fölé lecsüngő halmait

Zsíros hajad feszülő gyökerére
Petróleumot kensz ha jön az éj
Hajcsatod láttán minden lázban égett
Ringó nagy segged maga a tökély

Sonkái felvöröslő roppant párnák
Melyekre szutykos szoknyád ráterült
Magukat nékem szépen megmutatták
Míg káposztánk a hordóba került!!!

Elégia (Elegie)

Kábán a légbe' akárha hintán
Mely őszbe röpít majd lehanyatlik
Melleidhez szorítod a nyárfát
A kéj lassan fájdalomba hajlik

Puha kezed intésére várok
Hogy selyemmel hozzákötözzelek
Egy hétig tart e szalagos átok
Míg lelkem békén hagyja lelkedet

Borítsa sok gyöngéd levél és tán
Hajnal dere az est homálya
Kábán a légben akárha hintán
Mely őszbe röpít és lehull alája

Elhallgatott szerelem (Dragoste nemărturisită)

Szerdán ismét a patikában jártam.
Volt ott egy patikusleány.
Érzékeny, szomorú, vagány.
Zavaromban kézi számlát kértem tőle.
Megírta tintaceruzával és felsóhajtott,
Minden ok nélkül, csak úgy, sóhajtott.
Pedig számlát írt, ahogyan kértem tőle!
Halkan köhintek, gondolom, megbocsátja.
Szerdán ismét megyek a patikába.

Csujogatás (Chiuitură)

Városon hogyha átkelsz
Ködön át mintha tündér!
– csókoltassad a hintó
elülső kerekét tüstént.

Lelkemből a lélek
finom ruhákba bújna,
a te nyomodban lépked
a nyüzsgő utcasorban

Kitáguló szemekkel
és lepkékkel a vállon
– csókoltassad a hintó
hátsó kerekét vádlón.

Mesés summám hogyha volna (De-aș avea o sumă fabuloasă)

Mesés summám hogyha volna
Világító farmert adnék babámnak

Hogy a pópák is csodájára járnak
Lakodalmat, temetést hanyagolva,
Hogy megcsodálják, ahogy keccsel ellép
Kiszegecselten és felcicomázva.
Nyelvemmel akkor csak csettintenek,
Vesse le rögvest, úgy hozva lázba
A kába pópák kandi seregét,
Valahány zugból kigyúlnének a szentek
Úgy tapogatnák vakon ami szép
Majdhogy megvesznek, majdhogy elepednek.

Elégia (Elegie)

Egy rózsánál szolgáltam.
Jókor reggel kelt napom,
Sepregettem, nótáztam,
Templomát bejárhatom.

Új gazdám lett, egy csiga
Neki kellett héthetente
Sikálnom háza küszöbét
Megmeríteni kutyatejbe.

Később egy-egy csorgó tövén
Udvari liliomok
Hajoltak urakként fölém
Strázsálni való fényoszlopok.,

Így telnek-múlnak napjaim
És olykor mintha rostán által
Rám vetül az alkonyi fény:
Téglaport cipelek, roppant zsákkal.

Az utolsó elégia (Ultima elegie)

Volt idő amikor nektek is elmeséltem
Hogy a harmatról mi a véleményem.

És olykor, persze, az se volt titok,
Hogy a pillangókról mit gondolok.

Előfordult, hogy kissé megijedtetek
Attól, ahogy a liliomról vélekedek.

És mintha most is restelném a naptól
Szerény véleményem az alkonyatról.

DOREL BUCUR

Született 1974-ben, a Bukaresti Tudományegyetemen filozófiát végzett, majd a Lyon 3 Jean Moulin Tudományegyetemen folytatta doktoranduszi tanulmányait. Tagja a román fenomenológiai társaságnak, gazdag kutatómunkát végzett. Aer cu dungi (Csíkos levegő) című kötete elérhető és ingyenesen letölthető a LiterNet című irodalmi-kulturális honlapról.

csíkos levegő (aer cu dungi)

általános kérdéseim voltak
tartózkodó maradtam és pártatlan
azt hittem ezt mindenki tudja mikor már semmi
közlendőm nem maradt
azt mondtam a fenébe az egészszel
öt hónap és megvan a jogsim
és megszabadulok e csíkos levegőtől

ülj csak a szobor karjai közé
hogyan megtudd milyen érzés
de ő hallgatott
göröngyökkel dobálta a roppant kőemlőket

egy kutyának sikerült
behuppannia a rozsdás kukába
boldognak tűnt

merre húzod a csíkot
kérdelte
mit is mondhatnék
mert már magam sem tudtam hol vagyok

a váróteremben (în sala de așteptare)

bevezetlek a váróterembe
velünk a két kofferünk
leülünk
késlekedő vonatra várunk
fecsegsz
az ajkad nézem
megcsókolnálak
de csak mosolygok zavaromban
köztünk iszonyúan vékony fal
ujjaim végigtapogatják
szeretném megsimogatni erős kezed
madár telepszik a falra
mint mindig mond valamit
lélegzik és nocsak türelem
régóta hogy nem álmodsz éjjelente
beéred azzal mit nappal összeálmodsz
arcod vízként szertefolyt
s egyik fényből a másikba tűnik át
a tegnapi esélyek
elvegyültek a maiakkal
és belekábultam

látképezés (panoramare)

beleharapok a mai napba
mint hogyha alma volna
mit reggel az asztal
sarkán találtam
olyan ez mintha a mai nap
felvágta volna ereit
halványpirosra mázolja a láthatárt
este felé pár
üveges tekintetű szerelmes
egymás felé csusszan
mintha végtelen lejtőn lefelé

marad valami (rămâne ceva)

a villamosban magunkra maradtunk
persze azt mondtad egyedül vagy
ennél több nem is várható
de veled voltam már
kétszeresen is magamra
és jó volt
pedig legszívesebben felszaggattam volna az üléseket
rádmosolyogtam és hitted hogy boldogok vagyunk
úgy tűnt valami félbemaradt
mint felöltözötten a szeretkezés

MARIA POPESCU-BUTUCEA

Verset, prózát, tudományos-fantasztikus irodalmat művel, civilben tudományos munkát végez. Írásai az Observatorul militar, Observator cultural, Apolodor, Paradigma XXI, Visul, Almanah s.f. Helion, 2008. c. lapokban és kiadványokban, a www.liternet.ro, www.sferaonline.ro elektronikus kiadványokban jelenik meg. Tagja a Quebecben élő román írók egyesületének is.

A szavak kék vére (Sângele albastru al cuvântului)

...gyermekkoromra emlékezem,
mikor új tollhegyemmel
az ábécét próbáltam hibátlanul leírni...
a.b.c....

Valamennyi betűt.
És közben önmagamot adjam.

De egyik se sikerült eléggé.
Újra és újra tollhegyet cseréltem,
Tollhegyet, amely sajna, a papírba szántott.

Újra és mindegyre
Dülöngéltek a betűk
A tollat jól megnyomtam s vele a papírt
Hadd lássam mi lehet a túloldalon.
De soha, semmi.
A szó kék vére
Semmit sem mutatott belőlem.
A szóból, mely valamit mondott volna, semmi sehol.

És akkor jött a kemény büntetés:
„Lapot kitépni! rikácsolt anyám,
Meg ne lássa a tanító néni, mennyit hibázol!”
De a néni mit se látott.

A füzet pedig mind vékonyabb lett,
Mert a szavak helyett méhecskét, lovakat, sasokat szerettem
rajzolni,
Amelyek aztán szárnyra keltek.

Ó, mily nehezen szántotta tollam a papírt!
Míg egy napon,
Észrevettem, hogy hirtelen felnőttem.
De rossz szokásom megmaradt,
Írás közben vésem a papírt,
Maglehet, valamit találok,
Holnap tán tökéletesen leírom
Azt a betűt

Sajnos, lapot többé ki nem téphetek
Csak belevések és átnézek rajta!

A függőágy (Hamacul)

Ó, szerelem
Te világot nyitó!
Egyik szemeddel megtámasztod magad,
Kiszaggatod a körmöd, a hajad
Egy rend bőrt is lenyúzol,
Majd meghinted sóval és borssal
Lemosod magad a vízszaggárral
Másik szemed is tágra nyitod
Tengernyit hörpintesz
És várakozni kezdesz.

Függőágyat is kifeszíthetsz
A gondolat és a világ között.

Éjszakai gondolat (Gând de noapte)

Minden volt.
Mindent kimondtak.
Mindennek el kellett párolognia.
De a szív még lüktet – a húsgépezet.

Az ablakon át – beúszik a sötétség mezője
Hogy kiegyenlítse a dolgokat.
A könyvek, az asztal, a székek, melyeken egy pillanatra megültél
Csak árnyak – a falon.

Kortyolok egyet a kehelyből.
Borzongás szalad át rajtam.
„Újra Március lesz?”

Igen. Odakint újra kivirágzik
Sok-sok szemével a japán rózsád
Kérdezetlenül is.

PETRE CIMPOEȘU

Született 1952-ben, Vaslui-ban (Moldva). Ploiești-en a Kőolaj- és Gázipari Főiskolán 1976-ban mérnöki képesítést szerez. Mérnöki tevékenysége mellett publicisztikai-művészi tevékenységet folytat: könyvkereskedő, újságíró, majd bábszínház-igazgató, rendszermérnök, könyvkiadással is foglalkozik. Kultúrmenedzser a bákói művelődési igazgatóságon. Fő műfaja a próza, több regénye írószövetségi díjat nyert (Amintiri din provincie, Erou fără voie, Povestea marelui Brigand, Simion Liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni, Christina Domestică și Vânătorii de suflete), idegen nyelvre is fordították. Lírája is figyelemre méltó.

Schopenhauer sültet ebédel (Schopenhauer mâncând friptură)

ez itt egy lúd volt
a neve Roland megkedveltem még libuska korában
életre szóló barátságot esküdtem a név mit neki adtam mindent elárul
az érzelmeimről nem is beszélve
anyjának apjának tekintett
és mindenüvé követett
vakon bízott bennem – ó Roland
ezért nem vágtam le saját kezűleg
a cselédekre bízta a dolgot
(de azért meglestem őket az ablak mögül
háborgó érzelmektől rabul ejtett szívvel)
Roland kényeskedve a tőkére hajtott a fejét
bízva benne hogy nem érheti baj –
elvégre oltalmam alatt állt! –
jaj, Roland – ez maga a halál!
A cselédet ki a fejszével nyakadra sújtott
megbüntettem utólag
valamilyen ürüggyel
úgy rémlik a szűrét is kivettem –

tálamon a sült nem éppen Roland
íze bár enyhén őt idézi
s vigasz egy eltűnt hű barátért

A rettegett boldogság (Teama de fericire)

Félek hogy túl boldog leszek – mondtam már neked
ezért illőn szeretjük egymást – és elvittelek
egy város vasúti állomására nagy hirtelen
ahol otthonosan várt ránk a váróterem
mely kihalt volt mint holdfényben a rét
váratlan gyöngédségünk helyszínét
szemközt a csomagmegőrző vigyázza
a padra ültünk mellettünk kályha
úgy tettünk mintha lennénk paraszt s az ő neje
aki a városba jött fel estefeleg
legyen neki is 4 liter teje

Attól tartok hogy túl boldog vagyok
nem érkeznek s nem is indulnak vonatok
alszol a vállamnak dőlve
érzem milyen súlyos az álmod tőle
a boldogság hosszasan reménytelen
várakozástól feledett várótermeken
belép egy rendesnek tűnő polgár
lopott gabonával teli zsákot lóbál
egy másik meg bőszen telefonál
ecsetel egy frissen botrányos esetet
senki se kérdezi mi történt veletek
hát személyi igazolványotok van-e
mintha senki se törődne vele
mily illedelmesen szeretjük egymást
csak te kérded meg nagy sokára
holnapig mennyi van még hátra
tudom is én,
azt hiszem ez most épp a szerelem
ideje s benépesül a váróterem
induljunk hát – nincs mit tennünk

Félek
túl boldogok lettünk

Vidéki emlékekről másként (Alte amintiri din provincie)

Mi egyszer sem léptünk
és kétszer sem egyazon folyóba
ami különben sem létezett
merthogy kiszáradt
A megtérésünkre küldött hittérítők
pogánnyá lettek
és selyemhernyót tenyésztünk mindahányan
A legközönségesebb próféta
naponta megjósol egy-egy törlésre érett friss törvényt
a postás szorgalmasan hordja ki
a megszokott idézőket levelek és újságok helyett
a mezei népünnepélyen
a rezesbanda csakis hitelesített dicshimnuszokat fúj
boldogan lövünk ágyúra íjainkkal
és bizalommal fogyasztjuk
a jóízű kereskedelmi reklámokat

Csak a természettudományok megboldogult tanára
ki belezúgott Lenuța Ciobanu diáklányba
lett öngyilkos erkölcsi megfontolásból
és a hónap huszadikán
mikor kitelik az esztendő
a falu papja hosszú
és roppant megható prédikációt mond

Noé

Ismét esik
a tegnapi hegyek orma
a mai vizek begyógyult sebe
csak a jámbor vadakat kínzó éhség
nyugtalanságom lényege

És újra esik holnapom a vízen úszik felém
akár egy koporsó szelíden
Holnapra ítélve nekilátok
partja lenni e víznek azt hiszem

Álmatlanul (Insomni)

Éjjel úgy egy óra tájban
találkozom a halállal
aztán meg ki tudja hánykor
az ágyamon szellem táncol
lélegzetem elakad
mint a félrenyelt falat
és a hajdanvolt szerelmek
emlékein elmerengek
itt az idő üt az óra
másnap reggel virradóra
leteper a néma vágy
sírok mint egy kisdiák
ó te üres napok terhe
agyonnyomna fejbe verne
mindent lebíró éjjelembé'
mindent lebíró éjjelembé'

Holtakról csak jót (Despre morți numai bine)

A gyerekek minden
elromlott játékkal minden
elolvadt hóemberrel meghalnak
és e furcsa halálon csak nevetnek
örvendenek hogy meghaltak

Ámítás

minden frissen vásárolt játék
és az idő is halottat játszik
de amíg újra hőembert csinálnék
a tortára még egy gyertyát állít

gyűlve gyűl és végül megtelik a lomtár
nagy halom játékkal s a rozsdá nevet
alájuk rejtet: valaha gyermek voltál
magadban élve elhantolt gyerek

A kutyás hölgy (Doamna cu câțelul)

megláttam az utcán egy ion mureșan verset
hasonlított egy edgar allan poe versre
a villanyrendőrnél átkelt az úton
a kutyás hölgy is átment utána
hideg volt és fújt a szél
a kutyás hölgy oldalra döntötte az ernyőt
ölebét védve az esőtől
rántott a pórázon hogy sietésre sarkallja
lehajolt és dorgálni kezdte miért állt meg vizelni
mi akik a lámpánál veszteglő autókban ültünk
jól láttuk hogy a kutyás hölgynek nem volt semmiféle kutyája
de ő mit sem törődött velünk mert ő is tisztán látta
amint nyomában csahol le nem maradt volna
végül is a kutyás hölgy akinek nem volt kutyája
a túloldalra érve karjára vette ölebét
gyöngéden simogatta s egyúttal dorgálta is anyaként –
meglehet mégis a karjában tartotta
talán csak az eső miatt nem láttuk
miközben a lámpa zöldre váltott

GEORGE CHIRILĂ

Született 1941-ben, Buda községben (Bukarest mellett). Szerkesztő, kritikus, költő. Számos pályatársának könyvét szerkesztette, gondozta. Kiemelkedő munka a Marin Sorescuról és költészetéről készült monográfiája. Kötetei: Fiul – poeme (A Fiú – versek, Juni-mea, 1972), Dănuim (Építünk, Eminescu, 1976), Solia (Küldetés, Eminescu, 1980), Într-o barcă de fildeș (Elefántcsont csónakban, Scripta, 1996).

Anyám, odahaza

Fehér, havas halánték
a faluban, amott –
egy életem át
tavaszra várt.

Bárhova érjen
viszi magával –
kincseit,
a mező sóhaját,
a búza örömet,
a kút könnyét.

Havas, fehér halánték
földszíni
kezek,
tipegő, fáradhatatlan
léptek
az alkony felé.

Anyám után
a föld ábécéje
marad reám.

Csendről beszélj nekem

Nézd: oda a hó már,
nappalra ébredt az erdő
harsogó nedvcsobogással,
s mi hallgatjuk
a keringés muzsikáját.

Kedves, rég várt vendégek
íme, előbukkannak
a rügyek,
mintha suhancok,
amint vézna
ujjaikkal sosem látott
játékba fognak.

Friss szelet harapunk
teli pofával,
a reggel sugarai
vígan fecsegnek
az induló napról.

Nyitott szemmel
az új évszakba
lépünk, mintha házba,
odabent szemünk láttára
festik a falakat
derűs színekben.

Lelkünk szereti
a ház nyugalját
ez nem más mint
átszellemültség.
Csendről beszélj nekem,
csupán a csöndről...

Táj újholddal és tücskökkel

Himnuszukkal, mely végeérhetetlen
a tücskök egy faluszélen
a holdat boldogítják.
Este van, mint egyszer régen,
suhanc vagyok,
a tücsköket hallgatom a réten,
legelőről megtérő
marhákkal
kóborolva képzelgek én,
ringok a tücskök végtelen énekén...

Valahol egy kutya ugat
valahol a levegő lángra lobban
mint a gyertya
az ismeretlen katona ravatalánál.
És milyen messze még a holnap...
Szemem a fűvet becézi
tücsökzenére
változó képű
hold alatt...

Ottfelejtett repesz

Dérlepte dombon, valaha
egy gyermek a földet túrva játszott,
valamit talált ott,
kezébe repesz hatolt,
vadállatként a kezébe harapott...
Ottfelejtett repesz volt az
egy háborúból,
amelybe valaha, egy hajnalon
apák s fiak meghalni mentek...

Régi fájdalom,
párja nincsen,
könnyeket ébresztett szemeinkben.

– Ne legyen többé
öldöklés réme,
ne sírjon többé
sehol gyerek!

Egyetlen jobb kézzel író se legyen máról holnapra
balkezes!

ȘERBAN CODRIN

Született 1945-ben, Bukarestben (valódi nevén: Denk Șerban Ioan). Sloboziában él. 1968-ban végezte a Bukaresti Tudományegyetem bölcsészkarát, éveken át falusi, majd vidéki tanár. A rendszerváltás után művelődési intézményeknél (kulturális központ, könyvtár) dolgozott. Verseiben a gazdag nyelvezet és a zeneiség meghatározó szerepet játszanak. Döntő fordulatot jelentett pályáján elkötelezettsége a japán költészet sajátos formavilága mellett, amelynek eszköztárából sokat merített. Megteremtette Sloboziában a tanka-, renku- és haiku-iskolát, évente megrendezve a haiku-fesztivált. Tagja a nemzetközi haiku-társaságnak, versesköteteiben a keleti költészet elemei keverednek a román költészetet újító törekvésekkel. Két kimagasló műve: a Baladierul (Un poem pentru CCCLXVI de zile și nopți, Editura Helis, 2007) és a Testamentul din Strada Nisipuri sau poeme din cartea de muncă (1985-1989, Editura Helis, 2008) új, bővített kiadásban láttak napvilágot.

A balladaköltő (Baladierul)

Részletek

(137)

Egy almával beértük hajdanán
És falatonként kettőbe haraptuk
Az időt csak kérdésekkel múlattuk,
Pont százat – kilencvenkilenc híján.
Ahány pitypang volt elérte a vég
Annyi koronát s virágfüzért fontunk,
Csuda bohó ékszergyárosok voltunk,
Mit sem kérve milliós tételért.
De vétkünk ennél jóval súlyosabb
Ó mennyi fenséget eltékozoltunk
Majd túlságosan magasra hatoltunk

Zuhanunk nézd e béna szárnyakat.
Egy zuhanás talán nem is elég
Annyi a kérdés s a válasz kevés.

(143)

Hátratett kézzel, csupa-csupa gondban
Súlyos léptek visznek az állomásra
Pontos időben, az estére várva
Számolom hányan ülnek fel egy vagonba.
Nem is tudom, hogy mit mutat a naptár
És nem tűnődöm a váróteremben
A sorson, amely példásan kegyetlen –
Atyai pofon mit váltóórtól kapnál.
A pénztárablakok már mind bezártak,
Egy garas ára bánatot se mérnek,
Mindkét oldalán csupasz falhoz érek,
Hol nem várnak tágra nyílt ajtószárnyak.
S mert nem láttalak leszállni a vagonból
Alázatosan elköszönök a perontól.

(333)

Egy csodásan káprázatos alma
Mely ráadásul vörös és kihívó
A tudós urat jól főbekólintó
Oda a kerti séta nyugalma.
Érett gyümölcs mely miként a sorsunk
Teremtőnk műveként utunkat állja
S a végtelenbe tartva eltalálja
Történetünk: mi leszünk, mi voltunk.
Sir Newton túl merészen meghajolt
Az őszi gyep fölé békét sugallva
Naiv mosollyal kezében az alma
Amelyből újra s újra harapott...
„Mi lenne, hogyha Urunkat magát
Úgy látnám mint e pompás almafát...”

(338)

Mért keresnénk őt mindig odafent
Mikor víz, lég, tűz, föld – maga az égbolt
A roppant műhely szélein is szétfolyt
Buzgó munkálkodásod, Istenem.
Az átrobotolt hét végére ért
Mialatt tudását latba vetette,
A Birodalmát lakályossá tette
S felhőkbe törölte mindkét kezét.
Idő teltével lelépett talán
Egy párhuzamos távoli világba
Itt hagyott minket rémálmokba zárva
Megfejtethetlen csodák oldalán.
 Ő pedig onnan még messzebb talált
 Újabb fekete lyukat, más halált.

**Testamentum a Homok Utcából
avagy
Versek a munkakönyvből
(Testamentul de pe Strada Nisipuri
sau
Poeme din cartea de muncă)**

A költő e nagyszabású, Dante Isteni színjátékára hajazó műve a huszadik századi Pokol, Purgatórium és Paradicsom állandó „lakóiról” szóló lírai híradás, egy Virgil nevezetű, kétes erkölcsű kalandor bolyongásai ürügyén látva és elbeszélve. A sok helyen politikai pamfletre emlékeztető, helyenként a napi politizálás szintjét súroló tárgyalási módon túl különösen érdekes és eredetien szuggesztív a túlvilági gettókban élők költői bemutatása. A könyv a szerző íróasztalfiókjában rekedt a rendszerváltás utánig, amikor is, némi csi-szolással és szükséges, időszerűvé vált kiegészítésekkel elnyerte végleges formáját. A válogatás és fordítás a ciklus 2008-as kiadása alapján készült (Ed. Helios).

A POKOL/IADUL

A váltókezelő/Acarul

Mit jelent, hogy a teher leguvasztja az oldaldeszkákat, a vagonról vastagon ömlik alá, siralmas csusszanás,
A rizs szállongó korpája, reménytelenül jajong a váltó pofája. Ki tudja hol, eltorlaszolódnak a sínek,
A mentőcsapatok inuk szakadtáig forgatják a lapátot, én a seprűt forgatom, verejtékem ömlik, munkától
Elgyötört kézzel, a gyorsvonat hökkenjen meg a szemafornál, valamennyi fék visszafogja;
A peronok zsibongjanak, nyüzsögjenek a türelmetlenségtől, a kátrányos tartálykocsi tovább feketedjék, a tehervagonok duruzsoljanak az ütközők között,
Az állomásfőnök telefonon mindegyre jelentgessen,
Borzalmas szerencsétlenség, ostromállapot, iszonyú felfordulás, katasztrófa,
Ilyen még tél derekán se fordul elő, mikor nekivadul a Krivec és dől a hó, veszettül havazik, nincs menekvés.

A futó/Alergătorul

A gyors futamú versenyeken változatlanul harmadiknak-negyediknek értem be, de a legtöbbször utolsónak, és csak véletlenül, nagy néha sikerült a győztes után másodiknak célba érnem.

Az Olimpiai Játékokon, a leghosszabb távon, a lelátó csak úgy visszhangzott a nevetéstől, a csúfondáros beszólásoktól, amikor elveszetten ügettem valahol a boly végén; igaz, nem vágtam hősiezen az élre, viszont senki nem sejthette, a természet micsoda erői feszültek, munkáltak bennem, és nem én szakítottam át elsőnek a célszalagot, csupán a vetélytársak roskadtak össze kimerülten jóval előtte.

Azóta vagyok győztes olyan értelemben, hogy bátorkodom óvakodni a szalmaláng –féle gyors fellobbanástól és csak a testem kitartó ütemével mozdítom előre fajom korlátait.

Így lettem az atléták atlétája, a legnehezebb próbák, a legkimerítőbb távok futamainak babérjával övezett.

A betonöntő/Betonistul

A fű ütemterv szerint működik, de akad még kiküszöbölni való, áradozik az újság a savanyú kenyérszelet alatt, ötéves intézkedési tervek készülnek, határidőkre és felelőségekkel, hogy az akácfák levelei teljesíthessék, sőt túl is szárnyalják az árnyék előállítását. A parasztok kiizzadnak még egy-két garast a városban, ami éppen fedezi ama földútért kivetett adót, mely a napraforgó és az olajos üveg között húzódik.

Milyen században, melyik évben, mily napon volnánk, nem látom jól az órám, az időnk közénk állt

Maradt még egy ágrólszakadt kecske, hogy megírja a falu monográfiáját.

A szakácsnő/Bucătăreasa

Ledöntik, majd letisztítják róla az illúziókat, kellő darabokra vágják és gondba esnek vele egy poros városban, ahol minden ajtó a hófúvásra nyílik.

Mikor már javában forr a kétségbeeséstől, ígéretekkel díszítik és felvonuláshoz preparálják egy babérokka és pattogó indulókkal kicsinosított platón.

A lélek helyett megteszi a magány is, ez esetben vészcsengővel készítené.

Könnyek öntözte, párnára hajtott fejjel tálalandó.

Az önkiszolgáló étterem pénztárosnője/Casierița de la bufetul cu autoservire

Szegény emberek kenyérdúcot rágcsálnak egy ócska asztal sarkánál.

Elgörbült, szutykos alumíniumkanalak valami illuzórikusat emelnek a szájhoz: olyan, mint a holtak vize.

A krumpliszedő/Culegătorul de cartofi

Krumplivirágok!

A mező életre kel, megfosztva az eget a legnagyobb kiváltságtól, hogy könnyeinkben visszatükröződik.

A nap aranyló fénye bezöldül.

A méz aranya édesebb lesz, fehérebb.
Minden fogadalmakból, hitekből és parancsokból annyit kell tudnom:
a gyökerek kirügyeznek és nagy gumórajok telnek ki kövéren,
szorgalmasan elnehezelve.
E gumókat örökké az éhség csatáiban áldozzák föl.
Gumók a cementvermekben, a tehervagonokban, a konyhai
ládákban.
Gumók – keményítőjük fehérebb a föld városai alatt húzódó
csonttemetőknél.

A kádár/Dogarul

Egy természetes hordó, abroncspáncélban várakozik, hogy a
postavagonba kerüljön. Ki lenne boldog annyi építőtelep címével
telefirkált cédulától ahol a szükség miatt tenyeremet egyik
mesterség után a másik sérti fel.
Így eshet meg, hogy egy levegővel telt tölgyfahordó szimatol
utánam a világban, a legyilkolt erők szelleme érdeklődik cím nélküli
címem iránt.

A fényképész/Fotograful

(Pillanatkép sintérrel – Instantaneu cu hingher)

Ligetünk körbezárva kincstári virággal
vadszilva áll ma őrt vasbavert rend felett
a kutyahimnuszok ma sintérekhez szállnak
acélszobornak hálaéneket.

Páncélbuldózer ficáncol árkon-bokron
A beton füvet legel s bennünket csépel el,
a tehén Wagner zenére fémforgácsot majszol,
a kormány lelke gladióluszt legel.

A forgalmista/Impegatul

A zsúfoltság és a lehangelő üresség között, a lehangelő üresség és a
zsúfoltság között, vagy ahogy az állomásoknak jobban tetszik...
A várótermekben holt lelkek alszanak, a valóság szeszeiben
tartósított hullák, valaki kinyitja a bőröndöt és elmajszol egy
szeletnyi életet a sötétben, a tehervonat erőlködve, beteg kutyaként

vonszolja magát a holtvágányra, a raktárak dugig teltek álmatlansággal, túl késő van ahhoz, hogy ne legyen máris túl korán. Valahol, egy búskomor óramű meggyón a novemberi éjszakának.

Az ápolónő/Infirmiera

Az ügyeletes szoba egyre mélyebb és mélyebb, mind magasabb és magasabb, amíg a fehér, hófehér, rémálomszerűen fehér folyosókon csoszogni hallom a holtak szellemét, elveszett kulcsok zörögnek a vaksi ajtókbán, mint holmi dobókockák a dob kifeszített bőrén; bagolytekintetek – ezek a némán egymásba illeszkedő nyugtalan fények olykor visszafogják a megelevenedő óraművet.

Egy lépés, távol, a lépcsőn, légy áldott!

Valamely beteg botorkál át a súlyos éjszakán, egy kétségbeesett, rossz álmú flótás, ugyan ki gyógyít ki a mozdulatlan ürességtől való rettegésből?

A raktáros/Magazionerul

Még jó, hogy nem értem, miért járatják egyesek a szájukat a gyűléseken, mások meg homlokukat kezükre támasztva hallgatják őket anélkül, hogy valamit is hallanának.

Íme, az anyagraktárba lakodalmas tüskéket hoznak; semmi kétség, még egy álomrabló elítélésére készülődnek.

Még jó, hogy a törvény óvta fák között törvény óvta emberek járnak-kelnek.

Íme, a boldogság elfér egy kioltott gyertyában is.

Még jó, hogy kivirágzott a krumpli.

A szivattyúkezelő/Motopompistul

Miután a bútorraktár főkönyvelőjével megosztottam minden anyagi előnyt, a vadászatokat, a luxuskocsikat és a dizőzőket, ne feledkezzek meg a buja trópusi kertekről sem, ahol januárban kék úszómedencék mozaikkal kirakott napozójára heverhetünk.

A törvény nevében hasznot húztam a sorsból és a sült galambból.

Így aztán szakmát szereztem egy jól fizető mesterségben, a víz boldogan csobog az alumínium vezetékeken, bőséggel ontja a kukoricásra a selyemfényű esőt.

A milicista/Milițianul

Kötelezően kifogástalan, kötelezően kékbe játszó, úgy figyel.
A végtelen távolból két párhuzamos acélegyenes halad el egy
közönséges állomás mellett, a szél válogatott jelszavakat kerget, az
újságosbódét féregtelenítés miatt bezárták, a hangszórók
összejátszanak egymással.

Hetven perc késésről beszélnek.

Az idő halad, minden halad, minden csupa némaság.

Az utasok kibontják cókókjaikat, kihúzzák a dugókat, lecsavarják a
kupakokat, a só kézről kézre vándorol, a töltés zúzott kavicsai közt
gyúlnak a morzsák, párkák nevelik egyik nemzedéket a másik után
munkára, munka által, egy lány megigazítja testhezálló harisnyáját,
az évek óta ugyanazt a másodpercet mutató óra környékén.

A hangosbemondók százhetven perces késésről beszélnek.

Tekintetében minden átváltozik elővigyázatossággá.

Minden egyes ujja végén nagyszerű tettek bizseregnek, karjai
eleven íjként feszülnek,

Körülötte egyre nagyobb az üresség,

Miközben lelkesítő indulókkal teli pofával

A hangszórók megállás nélkül,

Szüntelenül csak ígérgetnek.

A fazekas/Olarul

Edényeket, kupákat, korsókat csinálni nem mesterség, nem
művészet, de hit sem,

A legelső dalok egyikéből életre keltett fordulat.

A legelső edény szerelmünk tenyere volt, amellyel az almába zárt
boldogságot nyújtotta felénk

A legelső kanna – felénk nyújtott két marka,

A legelső korsó – a melle, amelyből egy gyermek ajkára a tej
hófehér, türelmetlen vágya buggyant elő.

A mezőőr/Paznicul de câmp

A pusztaság novemberben, a pusztaság.

Eső csapkodja az útszéli keresztet, követ morzsolja a szél, éjjel-
nappal a követ a szél.

Rozsda harapásától vérzik az eke sáros kereke, éjjel és nappal sáros

kereke.

Egy földúton, régóta, régmúlt fényeket befogva homályba vesző szememmel, éjjel és nappal a novemberi pusztá, homályba vesző szememmel.

Az erdész/Pădurarul

Tél a hegyekben, fagyos erdők –

Elszántan

lihegve

Követem nyomaikat, hadd tudják meg, hogy nincs kegyelem.

Elszántan,

Lihegve,

A vaddisznók, az öreg kannal, a bandakirályal, egyenes sorokban loholnak, túrnak, patájukkal taposnak, pusztítanak, szaggatnak, csapkodnak, míg a kövek velejéből kifreccsen az anyag, Nyomuló roham a csutakok mentén, a léckerítések, drótok kusza hálója mentén,

Roham a házak kapuján, lakodalmi meneten, a szülő nő jajszáván át, Roham a bölcsőbeli gyermek álmán keresztül.

Nyomulás.

A leselkedő/Pândarul

Bárhogy is menekülnék saját lényemtől, egy árnyék követ engem.

Bármennyire is megbújnék egy hazugság háta mögött, elriasztva őket az igaz szavaktól, egy árnyék követ engem.

Szívemnél is sötétebb az árnyék, szembenézve a valósággal.

A mosónők/Spălătoresele

A kukoricás kéklőn zizeg, míg elhúz egy csapat vadgalamb; egyik világvégtől a másikig a barázdák

Feketék, feketék, feketék,

Várva, hogy a tél partot érjen. A régi ekék csontjait rejtő temetők felé, a szél elszántan lobogtat minden létező lepedőt, jeleként, hogy élnek még jóságos, türelmes földünk szárnyai.

A félszeg/Stânjenarul

Vagyok a favágó.

Bal kezemen

Egy ujjamat lecsapta a fejsze. Fáj valakinek?

Egyéb jegyeim:

Négyszer mértem össze erőmet a medvével, és egyszer

Egy tanyasi lakodalmon egy lány rokonsága döngölt el.

Deszkapriccsen hálok egy gerendaházban

A párnám állatbőr, s nagy bogok a fában

Farkasé volt a prém, szalonnát eszem s melléje hagymát

S rá egy hétre vizet is iszom.

Miként említettem volt

Álmomból jókor felserkenek

A házak recsegnek-ropognak, sapkát fel s elmegyek

Fölfelé, ki a hegyre

Iszapon-ködön át csörtetve

Málnáson-szedresen át a vágáshoz érek,

Szemem dörzsölöm, derekabb fenyőt keresek, végigsimítok

Tobozain

s odaszólok, hogy harag ne legyen, barátilag:

Bocsáss meg, de parancsra teszem,

Tenyerembe köpök, s dologra, fejsze! Segíts meg Istenem!

Míg földre döntöm, a nap is magasra hág,

Nézzétek, amit fénye kibocsát:

Verejtékem gyöngyöző harmatát.

A sofőr/Şoferul

Mindenek sorsa, hogy legyen egy széle meg egy vége, akár a megbocsátás, korlátja az illúziók vége.

Az útjelző kő mellett, a sötétlő gázolajfolt szövetségre lép a rusnya, meghasonlott kamillavirággal.

A szem s a szélvédőn túli út közötti olcsó ikonról eszembe jut az idő, amikor anyám az ő jóságos karján hordozott.

Szentséges helyek vagytok nékem e földön, ti szegényes falvak,

tenyeretekben szögverte sebhely, ti, fakó városok, káposztaföldek,
ámen!

A parfümáros/Vânzătoarea de parfumuri

Az üvegcsodákba zárt párlatokon túl,
Első ízben esik meg, hogy egy szép lány sokkal többet kínál, mint
amennyivel rendelkezik,
Olyasmit, ami tiszta és üde, aminek neve sincsen, de felragyog a
tekintetében.

A TISZTÍTÓTÚZ/PURGATORIUL

Az agronómus/Agronomul

Földgyaluk gyötrik a halászokat, hogy új, életre szóló mesterség
igájába hajtsák a nyakuk; manapság más a valóság, a fűzfák az
agrárbankban őrzik sivár nincstelenségüket, miközben megtisztítják
a terepet a pontyot és kócsagot eltető erdőtől.

A csigákkal bevetett barázdában zsendül az őszi bóbíta, a
selyempor, szerényen.

Az ádáz és nyughatatlan háborúságban
A vadkender hadaival és a lápi rókával.

Odahaza asszonyom és négy éhes száj, mögöttem meg egy ország
is: kérlek, Uram, hogy reménykedhessem, s a pusztulásból mégis
édes, szentséges kenyeret nyerjek!

A csillagász/Astronomul

De főként az emberek türelme véges, hogy a csillagokat figyeljék,
akár a szerelem lencséin át is, ezért a holtakra marad az a végtelen
türelem, hogy alaposan és egyesével megszámláljanak mindent
egy földnek nevezett távcsövön által.

A népdalénekes/Cântărețul de muzică populară

Éppen az istenektől száll alá, elindulva a város kövezett útján; a szoborbeli fejedelem válla roskatagnak tűnik a lóról leszálló külsejéhez képest.

Egy félelmetes, névtelen vadállat prémjéből varrt kucsmája kusza bogáncsot idéz: homloka alatt, sötét szemüveg védi tekintetét, s a szél se cserzi ki ott az arcát.

Három személyi titkár vág neki utat; a menetet három jellegtelen menedzser zárja, mindannyian tucatnyi iratmappával felfegyverkezve, bennük valamennyi hét lakodalmára kötött szerződések lapulnak.

A kalász-szőkére festett barnaság és egy parókás szőkeség támogatják két oldalról, a hóna alatt, hogy a szántóvetők évezredes dalaira, valahogy, isten ments, rá ne omoljon a fal.

Az újsággyűjtő/Colecționarul de ziare

Évtizedek óta osztályozza a papírokat iratcsomókba, vaskos kötetekbe rendezi művét, ami még a világ egyetlen regényírójának sem sikerült, ráadásul mondatról mondatra, passzusról passzusra egész fejezeteket mond fel valamennyi alkalmi ismerősnek, egy korsó vermut mellett, ujjjaival degeszre tömött aktatáskáján dobolva.

Hirtelen görcsbe rándul a bal válla, tésztaként gyúrogatja, idegesen felszisszen és könnyekkel a szemében panaszolja el, mily elviselhetetlen fájdalmak kínozzák a kezét, mintha mindenfelől üvegszilánkok fúródának beléje, valahányszor papírra veti az első betűt.

A karmester/Dirijorul

Igaz, hogy szerelmesen a legszebb menyasszonyt vezettem oltárhoz, ám nagy kalandom a zenével esett meg.

Bevallom, én vagyok a híres zeneszerzőből neves zongoristává züllött, de egy zenekari pálca félisteni szenvedélyével megáldva Még Mózes se volt képes a népét úgy elvezetni a botjával, ahogy én bűvölöm

A hegedűket és a trombitákat, no meg a kórusokat a szférák himnuszának apoteózisáig.

A dizőz/Dizeuza

Kettéhasítom a közönség szívét, csak öltsem fel súlyos, sárga bársonyruhámat és énekemet szűrjem át neki a fogsoromon. A lakónegyedben könnyeket csaltam elő, a keresztapám dévajul megcsipkedett, amikor még kezdő voltam és marékkal gyömöszölte a pénzt a melltartómba.

A férjem egy gügye zongoristával meg egy ledér hegedűművésznővel együtt húzza a nyirettyűt, mindhárman szirénaüvöltést és fékcsikorgást produkálva.

Be szeretnék pedig a lakodalmasok fülébe divatos románcokat dalolni, így viszont arra kényszerülök, hogy a kliensek anyagából koppintsak le ezt-azt.

Idegen földrészeken, egy-egy újság feldicséri zenei kalandjainkat, a világ teli van a lármás nyivákolások elviselőivel.

Kurta, veres szoknyácskában, csődörre szomjúhozva tündökölok, csak a fogyasztó lásson el egy limuzinnal, vadszőlőfüggönyös villámhoz illően.

Az orvos/Doctorul

Kiközösített,

Nem azért, mintha az istennek se akarná elhagyni a kórházat, onnan pedig a reanimáló termet, hanem csakis emberi együttérzésből illatozó és erőteljesen kozmetikázott felesége miatt, aki képtelen megbocsátani, s a bíróságokat járja, s bűnbakként taszítja őt a kődobálók sorfala közé –

Céltalanul rója, éjjel-nappal az utcákat.

Az olcsó flanelköpeny alatt a szél szelleme hánykolódik.

Az óvónő/Educatoarea

Szabad a gazda

Színes ceruzát a padra.

Az óra nem tudja, hány az óra

Csigák szaladnak a hora

Csupa acél gépezet

Fabrikált egy gyereket

Esernyőt reája

Ő lett a mamája
Meggyszínű banán
Énekel a fán
A repülő elúszott
És cipőt húzott,
A pilóta pedig
Miben mesterkedik?
Vesszen el a ludam,
Ha egy szót hazudtam,
Igaz volt itt minden
Ebben hiba nincsen.

Hagyjuk abba a mesét?
Neeeeeeeeee! Méééééég!

A bíró/Judecătorul

Az ódon diófa íróasztal üveglapja alatt, lánya által sáskazölddel
gyerekesen kifestve, az érettségi vizsga emléke.
A kristálylapon az elkopott, kicsorbult betűjű gép,
A gép, mely e világ törvényeibe tereli az emberiséget, mert csak a
szavai azok, melyek megszabják, mely utak jutnak számodra a
meglévők sokaságából.
A gép, amely mérceként szabja meg a színek egészén a
szabadságot a láthatatlanig és azon túl is a társadalom
javítóintézetébe,
Az írógép.

A logika tudora/Logicianul

6 óra és 41 perckor 641 pár hazudik mámort a szállodákban,
gépkocsikban, sátrakban, úszómedencékben, raktárakban,
bádogfülkékben,
6 óra és 42 perckor 642 pár ember a parkokban, alagsorokban,
szénaboglyákban, a tágas tengerre néző luxusszállodákban,
6 óra 43 perckor felkel a nap Szt. Demeter napjának hajnalán és én
már régóta nem gondolok semmire.

A falusi körorvos/Medicul de circumscriptie comunală

A Menetrend egy kétszáz oldalas könyv...

Kilépek legénylakásomból, mielőtt még az aszfaltot harmatozó gépkocsi munkába állna, alvajáró villamosokon és hajnali autóbuszokon átszelem a központi városrészeket a külváros felé tartva, ahol végül már a bekötő út se látszik, amikor farkasszemet nézek a napfelkeltével.

Ugyan, ki gondol ilyenkor a visszaútra, amikor sorra hallgatom egyik szenvedőt a másik után, és mire eljön az ideje, jócskán beállt már az este s megjelentek az éjszakák kései lovagjai is, ezért az utolsó harminc esztendőben egyáltalán nem láthattam a hétköznapi várost.

Igen, a Menetrend egy kétszáz oldalas könyv, mégsem úti emlékek tárháza.

Az időjós/Meteorologul

Az ég a legnagyobb gondolkodó, csak elnézi, miként válnak szét rajta az eszmék, ha esik az eső.

Szükségem van a viharokra, tájfunokra, amelyek rárontanak a jól körvonalazott mezőkre és a valóságban lábukat jól megvető hegyekre.

Legalább a földrészeknek legyen pontos körvonala, hiszen az idők mindig is olyan hozzávetőlegesek voltak.

A festő/Pictorul

Magányosan a barlangi éjben, annyira egyedül, hogy legyőzötten és reményt vesztetten megrendülök, általam az idő újabb pillanatot sző útban titokzatos célja felé.

A kenyér, a sajt, a hagyma elfogytak, a bor úgyszintén, mintha sose is lettek volna.

Ennyi csönd nyugtalanságot szül, s hallom, miként omlanak le a tetők a csillagok fakó terhe alatt.

A férfiak eltávoztak, az asszonyok várakozás közben szipognak, öklüket ajkukhoz szorítva,

És késő van, bizony, késő –

És csak a farkasok azok, akik megtérnek egy háború és béke közötti hágóról.

A barlangi éjszakát képzelt vadászjelenetekkel festem tele, ahol csak a félelem fölötti, reménytelen győztesnek érzem magam.

A költő/Poetul

Ahhoz, hogy parázzon táncolj, medvetalpra van szükséged és mindenek előtt szenvedésre;

A tengeren járáshoz nincs szükséged jézusi talpra, megteszi a sorsa is.

A földrengéskutató/Seismologul

Semmi sem megrendítőbb egy elfuserált bolygó látványánál vagy egy geológiai robbanásnál; mi sem siralmasabb, mint a történelem valamely vágóhídja vagy egyéb rendülés, mely ránk szabadítja a szadistákat, a patkányokat és a reggeli öt órai kivégzéseket.

És mégis, mi lehet megrendítőbb egy nagyszerű látványnál

Amint az ősz a szilfákra ront belekóston az erdőszélbe,

Amint véresen száguld velünk az idő.

A jövőkutató/Viitorologul

Egy túlélő vallomásai, a bolygó alagsorát felsebző tömegsírok járványai, az osztályharc és a faji háborúk, életfogytiglani

kényszermunkára ítélve azért, mert egyszer valaki az égre nézett, a szegfűk térdre kényszerítése a legfőbb tanító bronzbakancsa előtt.

Íme, az ember álma ragyogó szójátékokba vonva.

A PARADICSOM/PARADISUL

A népek négy nagy tanítója/Cei Patru Mari Dascăli ai Poporului

Tanuljátok, tanuljátok, tanuljátok az osztályharc acélos stratégiáját, húzzátok meg a ravaszt, célzókereszt a történelmi materializmus, tisztelegjete a munkásdiktatúrára tett kézzel,

Csakis így, az emberi faj emlékművei mennyire lesznek szélben szállongó por és hamu,

csak egyetlen áll ellen az időnek és mindenfajta feledésnek:
koponyákból emelt iszonyú piramis, a csúcsán a mi mauzóleumunk,
szónoki emelvényén, mert már most meg van írva
hogy vörös izzású gyűlölettel köszöntünk titeket az egymásra hágó
arcképcsarnokot

A kormányos (A Nagy Kormányos)/Cârmaciul (Marele Timonier)

A sapka alatt.

Papír lámpákkal díszített térben a homlok töpreng; az
osztályharcban összeszorított és kíméletlen ököl ujjai szétnyílnak;
ekként küld üzenetet az államközi kapcsolatok békés enyhüléséről
az eljövendő, magasabb szintű rohamig.

Az ujjak alatt,

Egy könyv, amelyben minden tanítás és valamennyi titok nyitja
elfér; egy életre-halálra szóló forradalom nem csipkeminta, a
szegények sárkánya véznább a gazdagokénál, csakhogy a
szegényeké acélos, a gazdagoké selyem.

A könyv alatt,

rizsszalmából font asztalon szívószál; a vizespohár és a filozófusok,
meg csatlós tanítványaik fölötti Nagy Győzelem XXV. évfordulója
tisztelőre festett porcelán díszálon egy mandarin mosolyogva
kínálgatja gerezdjeit.

Az asztal alatt,

A láb a derekasan megfont szandálhoz közelit, bizonyosságként, hogy
a nádvagók, nappal, és a dicsfényfonók, éjjel, olajmécseknél, a
legveszettebb tudósok és szerzetesek gyanánt kigyógyulnak
hibáikból, mert hisznek az ő Fényében.

A szandál alatt,

A Hegy roppant szakaszonként megindult a lejtőn; mint egy dér
ütötte tetoválás, a jegenyefenyők kiterjedt, zöld lombja révén, a
képjelek dicsőítő és hálátelt szavakat jelenítenek meg, a legelső,
önkéntes fatelepitől hagyománya szerint.

A hegy alatt,
A vörös zászlók faekékbe akaszkodtak, lábbal tapodják a fekete humuszt; a fűzfákkal festett sárgálló fényen át négyszögű,
egymáshoz igazodó hullámok menetelnek, mellkashoz szorított kézzel, az energikus szuronyok vállon, tekintetek az égen.

A kertész / Grădinarul

Kiszaggatom a földből az indákat, akárha fonott köteleket, a gereblye összegyűjti a leveleket, mindent egyszerre vetek a tűzre, a bakancs mélyre nyomja az ásót és kifordítom a barázdát, ügyelve, fel ne sértsem a frissen kihajtott petrezselymet, vajon milyen illata lehet...

...mikor az időszerű elemzéseket-jelentéseket összeállítottuk, nem is annyira irtunk, mint inkább újrairtunk, amíg egymáshoz illesztgettük a mondatokat, a legteljesebb harmóniának megfelelően...

...gyűléseken a zsöllye első sorában, örökös helyemen, merően bámultam a kifogástalan tribünt és díszítéseit. Pusztító erejű hangom hallatán elfogott egyfajta kábulat, felfokozott vágy, hogy reszkető figyelemmel jegyzeteljek...

...amikor nyugdíjazásomkor a legőszintébb jókívánságokat nyugtáztam, a hátam mögött becsukódtak a kapuk, karomon elhervadtak a virágok, mert kétségbeesett, sötét gondolataim támadtak: nehogy úgy érjen utol titeket egy jelentés, egy beszámoló elégtétele, amivel csak én tudtam azokat megírni...
Az ujjak közt összemorzsolts petrezselyemnek zöld lepke illata van.

Az emberiség Nagy Embere/Marele Om al omenirii

Karja a kristálytükör előtt a világosan kitetsző, csodás győzelmek felé emelkedik,
Miközben a szabó megigazítja a gránit és az acél textiles ötvözetéből készült egyenruháját.

A forradalmárok/Revoluționarii

Semmi sincs, ami meghittebb lenne a pirított hagyma szagú konyhánál.

A szakszervezeti vezér, az egyetemista a romanisztikán, a tanító, a rendőr fia és a postatisztviselő pártos hévvel fogadkoznak:

Csak robbantások és kínzások árán valósítjuk meg az aranyéletet. Egészen természetes, hogy a konyhát pergelt hagymaszag üli meg. A kettészakadt repülőgép szanaszét szórja a bábukat, az újévi szabadságra küldött katonákat és a plüsskutyákat a hegyet átszelő folyómedrekbe; továbbá a hegyek kettészelte folyómedrekbe; az igazgatótanács elnöke éppen beállít a Paradicsomba az összetört szélvédők és a lángoló csomagtér kíséretében; a külügyminiszter helyén, az útburkolatban egy jókora gödör marad, hogy egy földalatti garáznak is elég lenne.

Miközben a pergelt hagyma szagú konyhában csend van. Az asztalon tiszta abrosz, a sarlót keresztező kalapács jelvénye és az emberiség leghőbben szeretett vezetői – Fehérszakáll, Feketeszakáll, Kecseszakáll, Semmiszakáll – arcképei között egy percre se esik valaki pánikba, még kevésbé kétségbe, csak a történelem legmélyebb determinizmusába.

Az otthonos és vendégszerető, sült hagyma szagú konyhában.

A pribékek/Tortionarii

Odafent, a páncélozott égi tribünön, a föld valamennyi vörös gladiólusza között, a kalapok a döngő léptű csőcseléket köszöntik, köszöntik, köszöntik.

Vászonpannókra festve, a nagy szakállasok, a nagy homlokúak, a nagy szájúak, minden lében nagy tanítómesterek fürdenek a dicsfényben, dicsfényben, dicsfényben.

A kürtök a földgolyó tovagördítésének rettenthetetlen szándékát adják hírül, a hősies munkáskezek által az egyre távlatosabb, távlatosabb, távlatosabb jövő felé.

Ujjával a ravaszon, megannyi hő dicsőítéstől, tenyerük ég a revolvertől: éppen most forr fel a még elszántabb küzdelem vágya, béke és kibékülés nélkül, a végső boldogságig, boldogságig, boldogságig.

A tüzérségi lövések egyik lábukról a másikkra billentik őket, záporoznak az éljenzések, ujjongások lasszója a hangszórókban, hangszórókban, hangszórókban.

A lánnglelkű ünnepségen, az emberiség még egyszer jelentést tesz minden egyes lelkes, meggyőző pannón a versenyről a tömegsírba, tömegsírba, tömegsírba.

TRAIAN T. COȘOVEI

Született 1954-ben, Bukarestben. A bukaresti egyetem bölcsészkarán végzett. Első versei 1978-ban jelentek meg (România literară), első kötete egy év múlva látott napvilágot. Mostanig 22 kötete jelent meg. Számos lap szerkesztőségében dolgozott, 1996-tól a bukaresti Román Irodalmi Múzeum munkatársa. Egész sor romániai irodalmi díj kitüntetettje.

Téli vers (Poem de iarnă)

Miért lettél oly szép
és éppen e télen
amikor nem havaz?

Kedvesem,
ha titok lennék,
mit tennél velem?
Megőriznél
vagy kifecsegnél?

Az ember, aki nem látott havat (Omul care nu a văzut zăpadă)

Akkora a csönd
hogy hallom a tegnap madarát
véremmel az ablaknak csapódni

A kutyák is elfelejtettek ugatni...
Már a szén sem rejtőzik
Az elhagyott tárnákban, hátat fordítva a koromsötétnek,
mit sem tartva a hófehértől

Homok és hideg békéje ez,
lemondás mindenről, ami még valami

Ha lehunyom a szemem, hallom, ahogy
senki nem gondol rám.

Reggel, a sztráda mentén (Diminieața, lângă autostradă)

Nevetni fog, szeméből a nap forró
könnye csorog majd
reggel, a sztráda mentén
képtelenség a család itt találkozik a fűvel
és körben
csak az eső bolyong a horganyfényű város felé.

A katona a kürt hangjára siklik
lapáttal a kezében űzi a nap kerekét
(entre deux guerres, a halál kék hal egy
kút mélyén)
és körül mindenki
ajkukon ostoba vigyor
és dülöngélve mintha kifeszített kötél
lépegetnének
a gondolat múltó árnyai között.

És akkor mondtam néki:
vigyél magaddal a pillanat hús partjai felé
őneki mondtam, reggel, a sztráda mentén,
de nyurga lábai voltak és
túl sebesen futott, rám se bagózott.

A civilbe öltözött angyal (Îngerul îmbrăcat în civil)

Egy katona őrzi a Napot
egy katona őrzi a levegőt

egy katona őrzi a fűvet
(de a fűnek esze ágában sincs színt váltani)
Egy katona
egy katona
egy katona –
a gyermek kigombolt nadrággal szalad
a csigák után, míg csak a zárt
kapuk angyala rámosolyog
kulcscsomóként fémlő valahány fogával.

Egy katona derekasan megtisztítja
fegyverét
minden gyanún
felül. Egy katona megsimogatja asszonyát
miként egy fel nem robbant lövedéket
és a távíróhuzalok angyala
pár világnyelven közli velünk:
ő meghal – ő gyermeket szül. – A gyermek
A fegyverforgatók útjára lép.

Egy párnának álcázott katona alszik a fejünk alatt.
További álcázott katonák ezüst evőeszközként
táplálnak étkezéskor –
majd egy napnak
fűnek
gyermeknek
álcázott katona
és az angyal
(ó, a civilbe öltözött angyal) nyomában hogy
vérerekből – mintha lyukas zsebekből –
szanaszét pergő vércsepp-érmekre
azt mondjuk: íme, e pénzek
is szükségesek!
Velük fizetjük meg a hallgatást, a csendes hadosztályokat
amelyeket elnyel a nagy ünnepek
görögtüze

Kártyások (Jucătorii de cărți)

Sorban érkeznek a világítótorony őrei –
a mentőállomás mögötti kertben
– most kapaszkodnak fel a fehér lépcsőkön –
nyomukban az idő
megnyomja a csengő csillámló gombját.

Tessék tenni!

próbáljunk meg ellenállni;
felkapaszkodnak a fűvel befutott lépcsőket,
kinyílik valamennyi létező ajtó,
(holdkeltekor leomlott az egész szalon –
ők maguk saját emlékeikre támaszkodnak).
A folyosón, nyomukban, az idő
az ezután születők tűnékeny kísérteteinek ütközik
Fütyülni szólított katonák, a testőrség, szavalók
Jönnek az éji hollók és jaj, a kék farkasok –
Fogadjuk őket lámpákkal és viharlámpással,
fáklyákkal és égő szurokkal, fogantyúkkal és fényezett
kilinccsel,
mindennel, ami csak ragyogni képes,
mely világítani képes,
mindennel ami elolvasztja a vékony jeget mely alatt
a magány foszforeszkáló halai siklanak.

Tessék tenni!

hozzátok a kutyát és a szobrot
subickoljátok ki mindent amit csak lehet
égessetek el mindent amit lehet
fogadjuk őket,
nyissunk nekik utat, próbáljunk meg ellenállni.

Hozzatok tálcákon kupákat,
tánc és zene meg ne szakadjon!
ők fehéren és mit sem törődve, elbűvölten és közönyösen
távoznak magunkra hagyva a perc örömeivel.
e szerencsés perc nyugtalanságával?...

Íme, most kapaszkodnak fel a fehér lépcsőkön
egyenként, kettesével, hármásával,
most lépnek föl a fehér lépcsőkön –
nyomukban az idő
megnyomja a csengő csillámló gombját.

ION CRISTOFOR

Született 1952-ben Gyekén (Kolozs megye). 1976-ban végezte a kolozsvári bölcsészeti kart (román-francia szak). 2001-től a bölcsészeti tudományok doktora. Főbb kötetei: În odăile fulgerului (A villám termeiben, 1982); Cina pe mare (Tengeri vacsora, 1988); Aron Cotruș, exilatul (Aron Cotruș, a száműzött, 1999); Scriitori din Jara Sfântă (A Szentföld írói – I, II, III. 2000, 2002, 2004); O cușcă pentru poet (Ketrec a költőnek, 2007).

A bűnbak (Țapul ispășitor)

Azon az estén
magamban vacsoráztam

Tüskebokortűz mellett
egy felhő ölén

Az Úr csöndben falatozott
a bűnbakból

Álmodban hallod a levelek (Auzi prin somn frunzele)

Álmodban hallod a levelek csettintenek
beszippantva az esőcseppeket
s megnyílik a szem benne az összegöngyölt égbolt
mintha az óceáni szigeteket
zsebeidbe szuszakolnád te féktelen ember

Szíved nehéz
a halászok hálójában
akár a hegy maga.

Látomás (Viziune)

Egyre jobban látunk suttogja a költő
ahogy mindinkább elveszünk a sötétben
mint egy trójai ló bendőjében

Vakok kórusa zsoltárokat dalol az ablak alatt

Egy lepke (Un fluture)

Egy sárga lepke
remeg
a katona fegyverének
agyán

Élettelen
vagy csak elpilledt

Az Isten
Gondosan kicsavarja a csillagokat

Még egy óra
Még egy ezredév
Még egy leszentülés.

A dzsesszbanda (Orchestra de jazz)

A dzsesszbanda
a maga néger dobosával
egy jéghegyen ül és vígan húzza

Nyitva a kajütblakom
és éneklek, fújom a dalt
a szavak roppant Titanicában

odakint hirtelen az ősz beköszönt
odakint kegyetlen beteges szél seper

A torkomat elmetsző kés hiába:
a lelkem tovább énekel

Oly pontosan ahogy a csillagok kihunynak
törünk a földből újra fel.

Késő (Târziu)

Késő már hogy leszálljak a keresztről
és túl korai még a feltámadás

Homlokom az árnyékban fénylik
mint egy cserzett kutyaőr
mint az áldozatok fényesítette kő
mint egy koporsó deszkáján a lakk

Állok puskacsó a halántékomon
egy pipacssal a számban
elhamvadt ujjaimmal és írok írok

És hirtelen beesteledik
és egyből minden pusztaság
hogyan feltámadjunk én szerelmem
túl késő azt hiszem

Árnyékban (În umbră)

Liftbe szálllok árnyékban kopogtatok az ajtón
de az Isten nincsen otthon

a bagolynak semmi kedve a beszédhez
a költészet lapátra tette valamennyi szolgáját
egyre kevesebb a szó egyre fakóbbak
elfogy az erekből a vér

az érzékek akár a zsákmánya vesztett vadászeb
a vágyak úgy törnek fel mint sínek közt a pipacsok
ismeretlenül odavesznek

a csendben már csak
a csillagsepregetők motoznak

DAN CULCER

Született 1941-ben román erdélyi családban. 1963-ban elvégezte a kolozsvári Babeş-Bolyai bölcsészkarát, majd 1971-ben a marosvásárhelyi Vatra irodalmi folyóirat szerkesztője lett. Fordított magyar nyelvből is. 1987-től politikai menekült Párizsban, 1996-ban elnyeri a francia állampolgárságot. Lapszerkesztő, a Román Újságírók Nyugati Szövetségének elnöke, a Vatra párizsi tudósítója. Versekkel magyarul debütált a bukaresti Ifjúságunkban.

Északfölde (Pământul de la nord)

egy erdei fenyő kérgén a mókusok
karma nyomot hagy és az arrajárók
a lejtős utca járói és kelői e csöndes
zug lelkes arca fogaid almahéjba akadnak.
Hunyt fény zajok nem ismerem föl őket
korhadtt kerítés léce egy-egy csepp felülről
gyufa sercen a nedves dobozon.
Nyugodalmas vasárnap este úgy szeretnék
szeretni mohák lepedőjén
mint házad földjét ott fenn északon
hallgassunk fiunkra gondolva ki eljön
e látszólagos békét menteni
e tehetetlen csönd duzzadó
illatait szikrázó hamvait a láthatáron
és furcsa zsibbadásom érzem
Feltámadáskor

Hallgató (Tăcere)

Lent járt a nap alig a föld felett
ki tudja mióta hallgatnak a küldöncök,
alkonyi rozsdálló krisztus-arcok a máglyán,

És a hír mit sem törődött a szavakkal.

Fúvó szelekből ím kibomlott
vakító arca egy legyilkolt igaznak míg
átkozott kezem az eget markolta

Maga volt a furcsán mindent megülő hallgatás
tárgyakba rejtezve némaságunk rostálja az idő

Zárt vidék (Tínut izolat)

Sötétbe fúló kékben tömött fények úsztak
A termőföld büszke teste óvakodott
Az érintéstől. Tapadó jelzések. Sebhelyek.
Vak jelzőlámpák szemlélődnek. Lezárt út.
Kesztyűs kezek lázas bolygók között
összeérnek. Holnap – a szemek. Pillologva óvod szaruhártyád
a jövődő robbanásoktól. Megtorpansz. Kivársz.
Sírkövek – egy zárt vidék szirtjei.

1973. szeptember 13.

Vakulás (Orbire)

Szemet lehunyni, vetkőzik a világ
A fehér gyolcsok szégyentelen árulók
Szabad szél fúj, néha
Fura és vak hírek terjengenek
Lezárt szemhéjak hagyják behavazódni
Röggel elvegyült álmainkat

1973. augusztus 24.

Őszüljünk együtt az országgal (să-mbătrânim cu țară)

hisz úgy rajong az ártatlan ifjúságért, akár
az ég színébe öltözött virágért, világnyi csöndben,
csak kitartás, marosparti zöld füzek,
a ház fölötti ég elalszik közben,
valahol, falu rejtekén, hősöket farag a világ szobrása
csorogjon méz az üregekből
s a falakon, ünnepi mozivásznak,
székváraink látszanak egyre-másra,
a történelem kőbe vésett arca
ím felkavarja a jövő emlékeit,
hánykolódó folyam, csupa remény a partja.
mi, nevetségesen fiatalok e világhoz,
kemencék oltárai előtt boruljunk arcra
s megkérjük szépen, akit ez illet,
őszüljünk együtt az országgal, türelemmel, miként az igazak,
legyünk fenyők a hegyek csúcsain
örök villámcsapásban élve, hiszen
„körmünk se volt, amikor megszülettünk”.

(1976)

Megkövült pillanat (Clipă calcinată)

Csak mi vagyunk, kővé vált pillanatban
a pergő eső szálai fehérek
madárrikoltás nyílik a virágok fölött
ajkad oly keserű, akár a méreg.

Csak mi vagyunk, napverten, elveszetten,
és a testünkben harsogó halál
öreg kebled árnyékot vet a földre
termékeny nőm, ki kasként muzsikál

Tehozzád éntőlem (De la mine pâ'n' la tine)

A világ olyan lesz mint te meg én
Jelszavakat rikoltoz s ül a fenekén
Mélysovén indulat bódulatában
Olvasva motyog egy latin latrinában

Szemetet ringat a tenger sima tükre
Parton, szigeten fenevadak közt megülve
Az emberek ugatnak harapnak hátulról dugnak

A szédület a kín a rengés kibuktat
Senki se képes magától szabaddá válni
Uram, hitünket meg fogjuk még találni?
A boldog hentes sarkán kuporog szarva-nyögve
S latin latrinán sovén-ül mindörökre

Közmondás (Proverb)

Atyaságos, rebellis, szűz Romániában
egy akkora házban mint egy agyonlőtt
ló traktorra vált koponyája
félszemű bajszos tábornok lakott
örökké taknyos orra csapként csobogott,
hullt csöppre csöpp levesébe vitézül
anya mulatta, apa siratta, a fiú zokogta
leves után legott a világ szófosott
míg kommunizmust mértek gépdaru tövén a sorba'

Ebédkor a nagy asztal körül
mindenki pimaszul osztotta a semmit.
*„De jutalmul akinek messze ért a nyelve
öt év dukált a sóhegyekbe”*

Gyerek valék (Copil eram)

Gyerek valék megmászta a ház mögötti dombot
Egy zsenge birsalmafa és egy ódon bádogkrisztus
Közötti ösvényen
A sárga szakadék felé, alatta
Az Úr Háza kisded világunk
Nyugalmát vigyázta,

A koszorúba font csalán virága
Fönt, a kopár csúcson, a fűszálak,
Egy árva lány fehér tincsei,
Árva Anyám fűrtjei
Simogatták szemhéjam homlokom.

Szemem felpattan, ringatózom az ég
Zöldes ölelő áttetsző, kemény vizében
Mintha titokzatos fürjtozás mélyén

A világ nem létezik, a világ volt és csupán
egy vörös léggömb madzagja fűz hozzá
Őszi napkelte
Tordán a cementgyár mellett

Fogaim közt a zsinórral mondom nektek: Salvae. Röpjöljetek!

Dixit et salvavit animam meam.

Indulás szünidőre (Plecarea în vilegiatură)

Ünnepi versezet

Végre kimozdultunk. Anya dióستésztát sütött
és a rántott csirkét kendervászonba göngyölte.
Apa, a földiek zsidósan nehézkes, természetes őse
elhelyezte a hűtőből kiemelt fehér bor párás üvegét
a jégszilánkok közé a bádoggal bélelt dobozba.

A hegybe vájt sötét verem
fűrészpóra megóvta – magába szívta nedvét
melegét és vérét, mily szibériai hideg!

Beültünk a négykerekű páncéldobozba,
vöröslött mint a novemberei forradalom lobogója,
mint egy csokor vérmes pipacs.
Gheorghe bátyó, a szent? Apa testvére vezette a jobbkormányú
masinériát, volt műegyetemi társától való
alkalmi vétel, amikor hazatért tíz évi számkivetés után,
hibbant volt és szakállas, akár egy borotváját elkártyázott skót.
Én kedves nagybátyám Salvazannal kezelt, szifiliszes törpe,
neki volt egyedül hajtásija,
kisebb fajta főnök lett a családban.
Bányásznyugdíja volt, a rádióból megtanult skótul,
és rendszeren büntetést fizetett a Különleges Ellenőrző Osztagnak
ellenséges rádióadó hallgatása
miatt.
Mindannyian más-más korúak, egyaránt gyermekek voltunk,
nyugdíjasok, csecsszopók, szenilisek,
dolgozók és dolgozó nők, régi alkalmazottak, háziurak és
háziasszonyok.
Pokoli, vagyis baloldali zűrzavar és bolondulás volt,
enyémekkel mind egy szálig boldogok voltunk,
hogy gondtalanul nyaralni mentünk.
És akkor Bumm! hirtelen minden leállt. Mi van?

Sofőr bátyánk koponyája a szélvédőbe szaladt,
marhatók egy Tiffany-vázában vagy egy elefánt
szétmorzsolta borostyán.
Termetes apám ostobán vigyorgott,
menekült volna a bádogdobozból.
Anyá kezében a kendervászon bevérzett
akár egy zászló mely élete Hőségre terül,
és csorba szájával szólni próbált,
elülső fogai híján, amiket kivert
a sűrűn igazodó kormányrúd.
Egyik szemét tenyerén tartó Küklopszként végül magányos
szemtanú maradtam.
Mindenki más behunyta a szemét, a motor felforrósodott,
a rádió a Szeretett Vezér
egy emlékezetes beszédét sugározta.

A hazafiság foka tűrhetetlenségig hevült,
oly hevesen, hogy megsültünk benne, a vörös
bár lehet, hogy sárga, vagy éppen kék kocsi páncélja óvott,
mely annyi ideig megmentőnk volt.

És húsunk füstje az égre szállt.
Égő gumiabroncs a tiltakozás. Az áldozatot fogadták. Ej, te Fajtám!

Consecutio temporum

Senki se tudja hogy mivel járnak
ilyen-olyan tettek
hétig számolni odatettek
s behunytuk szemhéj nélküli szemünket
Mi hittünk benne, hogy örök-
lakást kapunk, senki se űz el
a század emlékezetéből,
de gondoskodtak a fedőről
amely időnként felpöfög.

Reméltük kimosdatnak a sárból
s a szennylé bűze is elkerül,
erős illatú permeteket szereztünk
kiutalásra, kockáztunk, nyertünk
sok Zöld Reményt a dugig
tömött Aprozárból.
a muroktól megtelt a szájunk,

A tört krumplici vályúba került:
mosléknak, hogy eszmékre sose vágyjunk
a káposzta elrohadt nem kellett tölteni
a paszternák kurvapepecér likunkba
feldugva kicsirázott
Voltunk a túlvilág megtérni látszó dalnokai
A macmac eszmény, D. Donald behódoló
sültkrumplival tömött libái.

2004. augusztus 31.

Háború után, korszak kezdetén (După război, la început de eră)

Háború után, korszak kezdetén, mikor a ruszkik, hatra-vakra
a Terra felén hetyke bugrisként fölültek a bakra,
mindent elevenen megnyúztak, nyakát tekerve a kotló tyúknak,
pinavadászni elindultam.
Esőbe fúltan. Púposkával táncolok, büszke kiskokas vagyok
a Szűzike utcai Munkásotthonban
(ünnepnap volt, böjt utáni vasárnap)
az izgalomtól kigyúlva abban sántikálok,
hogymajd egy jó ürügyet találok, aminek alapján
később jöhet a szext is, mondaná marius ianuș,
de lehet, hogy már le is írta maria banuș.
Csak úgy izzik a táncterem, balkezem a dögös Piszé csicsét
markolássza,
előre hajlok s fenéke alá nyúlva magamra emelem.
Úgy szorítom, erősen, hogy mint a nap, kigyúl,
minden tagom a tangó hevében tántorul,
mellbimbói meg döfködnek vadul.
Szext Téns' Elvira, vigyázó nénikéje a felügyelő széken,
megszokta már a budipucolást, a vörös szalagot
lengetni minden gyűlésen, családi s téli ünnepélyen,
azt mondja, ha netán fájna, a libazsírt
használja, sokkal jobb a disznózsírnál, különben
nagy a veszélye, hogy a Monostoron egy kútnál valaki megkefélje.
Seggébe csíp, de gyorsan ki is fullad a szenvedélye, mert
senki se próféta e tetű helyen, hiába hogy
Nagyvilág a neve. Nyugi tehát, ne olyan hevesen,
szóltam Púposkának, a nagylánynak kegyesen,
miközben Crina úgy odalett, melaszából készült kenetet
dörzsölt csicsére, hónaljára, kemény segge lyukára,
ringott mint fadobozban a marmaládé, amit késsel
a Nagymama vágott széjjel, úgy is mint őszanya.
Az égi deszka felnyögött alatta míg alaposan befűtöttem;
A parkolóban nagy ijedtség, amitől én is meglepődtem,
mert egy nagylányra számítottam, de csak egy selypecske volt
előttem.
A kemény földön fekvő, a Semmit öleltem dögönyözve,
vagy ki tudja, tán egyetlenem-halálom akaszkodott rám mindörökre.

Sosemlátott semmivétett semmiségek (Numenale nimicuri nimicite)

Senki-semmi-holmi-hékám
Senkik-semmítik-a semmit
Nekivadultan. Csak a semmi
Véget nem érő, jeltelen nyoma.
Sose lássam a szabadon szálló felhők
Leltározóinak, észak elsőprő
letámadóinak féktelen fajtáját.
Semmi közöm a gyámoltalanság
morájába fulladt tudatlanok
tehetetlen bunkóságához.

Elölről. Mindent előlről. A nem szűnő
semmisítés rémuralma, mely
Sorainkat gyéríti. Nemet!
Személyes elesettségünkre.
Sosemlátott semmivétett semmiségek.

Párizs, 2004 decembere

A Siralomvölgyben (În Valea Plângerii)

A Siralomvölgyben
hová kimúlni jöttem
a szakadék balján
a keresztfa alján
az Úr koponyája

A varjak rájárnak
szemgödrébe vájnak
valahol jaj de rínak
szerelmeink elnyílnak
belepi őszi rozsda
kánon lekaszabolja

nagyvíz megmocskolja
kavarja-sodorja
terülő éj palástja
holtak feltámadása

Szélreszorult állatok (Animalele la margine)

Nyáj szélére szorult állatok vagyunk, örökké óvakodva
De túl későn fogjuk fel a veszélyt
Kiöregedtek a nem használt riasztóberendezések

És lelassult figyelmünk
Második természetünké válik.
A csoport, a horda nem óv bennünket.
A nyáj széléről írok,
rettegve, tömören, sérülékenyen tehát.

Egy bocskoros katona (Un soldat în opinci)

A Marhavásár ahol véget ér, vasalt csizmák tapodta tér
A várost hirtelen lezárja, szabadítók dúló csizmája.
A Vlad Ţepeş utca huszonöt szám alatt
Ahol az udvart medencék és feslett fehér krizantémok borítják
Egy bocskoros román katona hever hanyatt
Tegnap vitte el a tífusz, megmerevítve minden ujját
Amint éppen salakba túr, száját a napra tátva.
Hőség vagy fagy végzett vele és senki se meri
Száját összezární. Ezért mászkál mindegyre ki
És be a zöld és kék legyek raja szájüregében
Honnan a román nyelv buzgott fel még nem is oly régen.

NICHITA DANILOV

1952-ben született (Mușenița Climăuți, Suceava), orosz-lipován családban. Gazdasági és építészeti tanulmányok után tanár, kiadó, szerkesztő (Convorbiri literare), főszerkesztő (Kitej-Grad), színház-igazgató, irodalmi titkár, művelődési ház igazgató. 1979-ben jelentkezik költőként. Néhány évig Kisinyovban a román nagykövetség sajtóattaséja, majd megbízott nagykövet. Számos nyelvre fordítottak verseiből. Főbb kötetei: *Fântâni carteziene* (Kartéziánus kutak, Ed. Junimea, 1980), *Câmp negru* (Fekete mező, Ed. Cartea Românească, 1982), *Arlechini la marginea câmpului* (Bohócok a mező szélén, Ed. Cartea Românească, 1985), *Poezii* (Versek, Ed. Junimea, 1987), *Deasupra lucrurilor, neantul* (A dolgok fölött, a semmi, Ed. Cartea Românească, 1990), *Mirele orb* (A vak vőlegény, 1995), *Nevasta lui Hans* (Hans felesége – próza, Ed. Moldova, 1996), *Nouă variațiuni pentru orgă* (Kilenc változat orgonára, Ed. Polirom, 1999), *Suflete la second-hand* (Másodosztályú lelkek, Ed. Vinea, 2000), *În deșert și pe ape* (A sivatagban és a vizeken, Ed. Prut Internațional, 2000), *Umbră de aur, melancolia* (Aranyárny, a melankólia, Ed. Axa, 2000), *Tălpi* (Talpak – regény, Ed. Polirom, 2004), *Centura de castitate* (Erényöv, Ed. Cartea Românească, 2007).

Éjjeli tájkép (Peisaj nocturn)

A költő szeme akár a kéz
búzát pingál és pipacsot a tájra.
A fekete liliomok mint égő gyertyák
füstölögnek a tábla közepén állva:
hallgass, lélek, lakat a szájra!

...Egy napszemüveges angyal
kocsiján a búzába hajt.
A manökenek elhagyják a várost,
este tőlük visszhangzik a part.

Válluk csupasz, a lábuk kéklik
nyargalnak árkon-bokron át,
az utcán csak úgy vergődnek a halak
minden kapu merő tátogás

...Egy arany gyertya kúszik a Város fölé,
fekszem a búzaföld szívéen,
mellemen nyitott könyv.
Szél-gyújtotta gyertya a sok kalász.
Tűnődve a kezemet nézem:
Voltam-e valaha? vagy csak valaki más?

Part (Tärm)

Harangszivárvány: az este
folyóban áztatja sebeit,
vörös víz csörgedez,
vörös víz csörgedez,
a Voltam-tól a Leszek-ig.

Harangszivárvány: az este
húvös bongással arcon simít,
tisztá víz csörgedez,
tisztá víz csörgedez
a Tegnap-tól a Holnap-ig.

Serkenj föl, lélek,
késő van, ó, későre jár!
A harangszivárvány,
a harangszivárvány
vérünket mind kiitta,
folyóbeli csendünk oda már!

Harangszivárvány: az este
fehér talpán setteng az ablakig,
zavaros víz csörgedez
zavaros víz csörgedez
a Voltam-tól a Múltam-ig.

DAN DĂNILĂ

Született 1954-ben, Szeben közelében (Kiscsűr község). Költő, műfordító, képzőművész. 1973-ban jelennek meg első versei. Kötetei: Dintr-un sertar (Egy fiókból, 1993), Parcul salvat (A megmentett liget, 1994), Fals tratat despre seară (Hamis tanulmány az estről, 1998), Poeme (Versek, 2000), Neliniştea din cuvinte (Szavak nyugtalansága, 2004), Calendar poetic (Költői naptár, 2006). Jelentősek Villon- és Rilke-fordításai. 1990 óta Németországban él.

Részegség (Beţie)

Mint bármelyik más, olyan ez az este,
egy zokogó angyal a vállamra borul,
egy kutya is a társaságom kereste,
én meg számolni kezdek bármit jámborul:
ujjakat, vágyakat, poharakat,
összeadom az almákat s a múltó álmokat
a szemetet a vakokkal, meg a varjakat
az új könyveket a lomha holtidővel
a szomorúságot az égő szenvedéllyel

ahogy józanodom, a falon is átlátok,
látom a síró öreget s a gyereken a ráncot,
ellebegek a külváros fölött,
nyomomban ikonra illő szálló ködök
mint bármelyik más olyan ez az este
vésővel írom fel ezt a szívembe...

Költők kongresszusa (Congresul poetilor)

Mircea Zaciunak

Feltételezések születtek, bizonyítékokat tártak elő,
bőven idéztek a régi tanokból
és heves viták után a következő
általánosan elfogadott egyezség
született – a VERS nem más, mint:
egy fuvintás egy kristálycsőbe,
egy fényen túli pályán ívelő üstökös,
bolygónk Marson elrejtett növénygyűjteménye,
autista gyermekek titkos beszéde,
egy finomra őrölt tanagra szobrocscsa,
az antik hegedűk gyantás lelke,
egy fényimádó fehér vakond,
a da vincit megihlető felhő,
könnycsepp amelyben hajók süllyednek el,
monológ egy természetbolyban,
egy gót betűkkel teleírt elefántcsontgolyó,
a szem sarkába rejtett példa,
mosoly, amelyen át sorban menetelünk,
szomorúság, amely magányunkban érint,
egy időfaló szöveggyűjtemény,
próféta, ki a feledés fűvét osztogatja,
lekopott billentyűzet egy rejtjelező készüléken,
az álarcos ember szétszaggatta orchidea,
a trágyakastély fakírja,
egy faggatózó test nélküli fátyol,
bengáli tűztől reszkető levél,
száz évben egyszer nyíló kaktusz,
egy mindegyre elfelejtett álom,
egy vízitündér tisztaságú tó.

a küldöttek megkönnyebbülten sóhajtottak,
aláírtak és boldogan tódultak
az állomások, repterek, metróállomások,
taxiállomások, villamosmegállók, léghajók felé.

A vakolat meséje (Povestea mortarului)

És a régi festményeké
sok-sok lapjuk hagyma héja
könny nélkül olvasandó

ím itt a tűzvész
és itt az árvíz
amott a pipázó bérlő
emitt a tízévenkénti
vályogunk
s mi közé keveredve
keringőzünk, csak táncolunk
egy holdvilágos éjszakán

Napok (Zile)

Vannak napok amelyek új könyvekként
kinyílnak – puha borítók
vesznek körül kelet és alkony között,
széltében megméri testedet
szemügyre veszi mindenegy szenvedélyed
és szavak csúcsai közt meg-
feszítenek – ahol ritkásabb
a levegő, a dobhártya feszül
és a csend finom árnyalatú
árnyékokkal hangol

mikor becsukódnak, valami
megfoghatatlan arcon legyint,
akár egy utazás előérzete
és éjjel álmodban megjelenik egy lény
vállára omló suttogásaival...

Az iránytű (Busola)

Még egy szigetem sincsen
hogyan irigykedjenek rám a barátok –
hová meneküljek árulásuk elől?
az apró hiúságok mint a teknős-
béka tojások a parti fövénybe rejtve,
a sors mint eltérített repülő,
a könyvtár mikrochip a csuklómon
anyám hologramja az agykérgemen

felsebzett sarkam nem nyomja teher,
világcsavargó is lehetnék,
de az iránytű ismét megbolondult –
észak helyett keletet mutat
népi zenéjével,
s akár egy óriási rétes
hullámot vetnek szélei...

A tea szertartása (Ceremonia ceaiului)

Nem látod meg a tavirózsa bölcsét,
a köszöntés helyett melledre szálló lepkét,
se a szót, e fájdalmas tetoválást
amint a papír hómezője felé száll;
babilonban szomorú betűt sepregető
örökké kételkedő a láthatatlan napfogyatkozások alatt,
egy pillantás – túl mély a sötét

azt hittem küldök neked egy könyvet
bánatodat beborítani jó legyezőt,
bár árnyékot vet
egyéb kérdések helyett
a nád velejében lassan terjedjen el
a sziget édessége hozzád,
másodpercek és csomókat írva le,
mintha felejtést ajándékoznának,

fekete vizet melyen át a pupillák mélyebbre
látnak minden lehajláskor,

a vízbefúlt álma,
zavaros gyűrű
amelyből nem szabadulsz,
korhatag fényében a növény lelke,
könnyek, színtelen mérgek

MIRCEA DINESCU

Született 1950-ben, Slobozián; költő, író, publicista. A pártakadémia újságírói fakultására jár, majd kapus az Írószövetség székházánál, gyorsan felfedezik kirobbanó tehetségét. Moartea citește ziarul (A halál újságot olvas, 1988) c. kötetét a cenzúra visszadobja, a könyv Amsterdamban jelenik meg román nyelven. 1989-ben kiteszik a România literară szerkesztőségéből, mert a rendszert elítélő interjút ad a francia Liberationnak. Házi őrizetben tartják. A rendszerváltás után politikai vezető szerepet vállal, az Írószövetség elnöke lesz, majd lapokat alapít, vállalkozásokba kezd. A szekuritáté irattárát vizsgáló országos bizottság tagja. Számos irodalmi díjat – köztük Herder-díjat is – kapott. Főbb kötetei: Invocație nimănui (Invokáció senkihez, 1971), Elegii de când eram mai tânăr (Elégiák fiatalabb koromból, 1973), Proprietarul de poduri (Hídtulajdonos, 1976), La dispoziția dumneavoastră (Állok rendelkezésükre, 1979), Teroarea bunului simț (A jóízűs terrorja, 1980), Exil pe o boabă de piper (Száműzetés egy borsszemre, 1983), Rimbaud negustorul (Rimbaud, a kereskedő, 1985), Moartea citește ziarul (A halál újságot olvas, 1989, 1990), O beție cu Marx (Marx-szal piálva, 1996), Fluierături în biserică (Füttők a templomban, 1998), Corijent la cele sfinte (Szentségekből bukásra, 2003).

Kékszívű dal (Cântec de inimă albastră)

Tudod-e még te egykori alak,
„nyúllábú ikonnak” szólítottalak.

Folyóról jöttél, vagy a folyó te voltál,
a mennyországig csak belém folytál

nyelvem ostorként végigverdesett
combodon nyulakat kergetett

combjaid közt az aranyló bozontot
illat voltál eleven valód volt

de ó jaj mi történt veled s velem
három pópa térítget kegyesen

felejtsd el testem illatát
az akácfadeszka nyers szagát

anyját keresi a csikó
elhagyott minden földi jó

tikkadó korsóm – üresen,
elgurult alma – szerelem.

Az utazás (Călătoria)

Hogy a művészettel az utcára vonulj,
s ne használd te is ugyanazt a lerobbant felvonót
amelyben annyi gyanús ügylet köttetett...
Először is mondj le a versről
s már is nem fáj annyira a gyomrod
Cinizmussal megtoldhatod az életed
kirakhatod a nyelved a napra mint díszkiadványt
lehordhatod (naponta pár grammnyit lereszelve belőle)
egy pincébe az Eiffel-tornyot.
Az öngyilkosság már nem kifizetődő.
Hogy híres író légy Európában,
legkevesebb emberevőnek kéne lenned,
vagy állj elő egy eszelős ötlettel a Szahara felvirágoztatásáról
(akinek víz van a tüdején, azt például dobják le ott ejtőernyővel)
A passzív bolondokra semmi szükség;
ha összeházasodnál egy húsdarálóval
ki tudja mely amerikai tröszt
fizetné a nászutadat
azzal a feltétellel, hogy lökjetek világra néhány megborsozott ízetlen
kölyköt

a hírhedt hamburgerhez hasonlót...
A fogyasztói társadalom
téli a dinnyével megaláz
nyáron meg pufajkát öltve belegebbedhetsz míg tojást viszel
a Metropolitan berekedt énekesnőinek
A Szajna táján ténferegve
egyszerűen a Dâmbovița szagát érzed
beijedt mucaiként
azt hiszed ha a Montparnasse-on betérsz egy kis utcába
már Bukarestbe értél.
Nem könnyű megértened,
hogyan a versnek többé nincs szüksége papírra
hogyan egy golyóra inkább odafigyelnek mint egy könyvre
hogyan a megtollasodott fogászok a gépészek a fodrászok a pilóták
a pincérek a mérnökök a tanítók a tengernagyok és az utcaseprők
joggal nem ragaszkodnak a szonettolvasáshoz
mert a legfőbb cél hogy rokonságba kerülj a levesben úszkáló
zsírpacnival
vagyis hogy örökké a felszínen ússzál

Téli engedékenység (Indulgență de iarnă)

Óvj meg, Uram, azoktól, kik a javadat akarják
a rokonszenves fiúktól
akik bármikor kaphatók egy vidám besúgásra
a palástja alatt magnót rejtő paptól
a paplantól mely alá csak jó estét köszönve bújhatsz
a hárfa húrjai mellett tépelődő diktátoroktól
azoktól akik saját népükre orrolnak
mert mikor a tél közeleg
és magas falaink sincsenek
meg libák sem a Capitoliumon
csupán nagy készletek engedékenységből és rémületből

Egy gyár másik gyárat szólít maga után (O fabrică cheamă după ea altă fabrică)

Havonta száz nő szökik meg a selyemgyár otthonából
a szövőgépek üresben ugatnak
a grafikon a padlón kúszik
az igazgató megőszül
a telefon átkozódik
a haragoszöld dollárok suhogva megtérnek nyugatra
a jelszavakat az eddiginél is nagyobb betűkkel írják
a környező falvakból lányokat szállítanak a teherautók
munkahelyi képzésre
de havonta száz nő kereket old
felkavarja őket mint a bikákat a selyem vöröse
egy vértelen és torreador nélküli viadalban.
Legalább jönnének gyorsabban a földgyaluk
elegyengetni a terepet
a betonöntők és a forgácsolók
a sofőrök akik fogaik közt füttyentgetnek
az árvalányhajás tekergők a telepi művészek
hogyan bőghessenek a futószalagok
hogyan dohogjanak a Siemens Marin kemencék
hogyan szálljon a kátrány és a szén szaga
hogyan lehiggadjanak a lányok
kéz a kézben
selyem és öntvény
gyár mellett a gyár

A művész villája (Vila artistului)

Ügycsomóm dagad akár a jó kenyér
fúvódik, szusszan, szelíden megkél,
kedvesem, mi majd együtt mulatunk,
vinilin szárnyai alatt nem lesz semmi bajunk

hozd el szüleid is hogy ne maradjunk árván
esernyőd is legyen csalóka a szivárvány
a szavak ősz mutatnak s az égből kanál potyog
fákról nyakunkba hullnak kíváncsi fiskusok

Ma közönyösen járkálok az utcán le-fel
nem szimatolok és nem civódom senkivel:
méhecskeháj az ágyútöltelékben
és egy vodkázó angyal száll az égen...

A vőlegény kételyei (Indoielile logodnicului)

Van egy likam a padlóban:
se kapitalista, se kommunista,
pártonkívüli lik ez.
Annyira áttetsző
hogy beléphetne az Akadémiába is.
Olyan erényes,
hogy feleségül is venném.
Ha nem járna az eszemben
hogy végül is
egy egérrel csal meg.

Beszéd egy keleti ország Európába lépésekor (Discurs la întrarea unei țări estice în Europa)

A templomban
a szegénylős tolvaj elrejtí a kezét
a püspök zsebébe
hogy a Jóisten meg ne lássa
a paraszt odakiált fenenagy lábú fiának
hogy rejtse el a csűr mellett felejtett bakancsát
mert vendégek jönnek, és ahogy mondani szokták, nekünk is
megvan a nemzeti büszkeségünk,
mert érkeznek a japán turisták
apró veréblábakon

cupp cupp
felcsipegetni a búzát, a napraforgót,
Van Gogh szemeit.

És hirtelen
beüt a gyöngédség ideje a városi kórházban
és az elvonókúrára beutalt alkoholista
udvarolgat a gyógyszeresnek mit az ápolónő az éjjeliszekrényen
felejtett
„ibolyalikőrnek” titulálja, meg
„ágyő, anyácskám!”-nak, és hogy „a sírok közt vettelek észre”
majd kitárja az ablakot és ezt rikoltja:
„Isten hozott, fogyasztói társadalom,
tedd meg a magadét te is,
juttass minket előnyhöz,
esztergálj a mi veseköveinkből
szerencsés kockajátékot.
Mától a seggnek nem mondjuk azt hogy elvtárs,
hanem hogy: ön,
holnaptól csak úgy rúgtok ki engem a kocsmából,
hogy Shakespeare-t se jobban
a Brit Enciklopédiából.”

ALEXANDRU DOHI

Született 1955-ben, Máramarosszigeten. „Tízéves vagyok, amikor meghalt apám – egyszerű jelenlétével megértettem őt. Hiánya miatt kezdtem el írni, lehetséges, hogy a szó a hiányból terem. Anyám szófogadó és istenhívő, egy szeszgyárban dolgozott, kis pénzéből a kolozsvári Képzőművészeti Líceumba járatott. 1974-ben érettségiztem, aztán a Duna-deltában halászként dolgoztam, a katonaéveimet a brassói tűzoltóknál töltöttem. Aztán voltam kirkatrendező, szobafestő, kőműves, kőfaragó, tejkihordó, erdei gyümölcszedő, sorsjegyárus, sírásó, tisztviselő a temetkezési vállalatnál, postás, rajztanár, csempekályhás, földtani kutató, közfürdőfőnök. 1979-ben megnősültem, három gyerekünk van... 1986-ban Svédországba szöktem. Itt, röviden felsorolva, üzleti kifutóként, pincérként, nevelőként, kertészként szamaritánus gondozóként dolgoztam. 1977-ben közöltem először... 1983-ban jelent meg első kötetem: Caietul debutanților (A bemutatkozó füzet), melyet a Cartea definițiilor (Meghatározások könyve) a Calul de febră (A lázló) és a Cartea aromelor (Illatok könyve) követett. Íróasztalom tele van könyveimmel: Cartea dilemelor (Kétségek könyve), Diafania (Áttetszőség) és mások” – írja magáról az Ághegyen c. svéd-magyar internetes folyóiratban.

Tulajdonképpen (În mod normal)

Az ifjú Ianușnak

Tulajdonképpen én normális vagyok
Tulajdonképpen nem hallok hangokat egyet se
de apám halálával
igen érzékeny és óvatos lettem
mindabban ami nem látható
tulajdonképpen én nem leszek szerelmes senkibe
de már az elemiben rájöttem
hogy fiúkba lányokba is belezúgok
és nem csak egyikbe vagy a másikba, hanem külön-külön
mindegyikbe

valamennyi tanárba de még a takarítónőbe
sőt a kapusba is és az összes idegenbe az utcán
fájt hogy ekkora érzelmi hullámvész tört rám
ezért mindent felülmúló képzelőerőm támadt
képes voltam bármit elképzelni
mit mások éreztek és hittek és főleg hogyan éreztek
megannyi más csodás vagy pokoli helyzetet
vénséges ifjúságomból is emlékszem
egy járókelő szomorú képére
úgy meghatódtam hogy egy kapualj alá rejtőztem
elzokogni magam ahogy mások vizelni szoktak
vagy mikor a fogam fájt elképzeltem
mit érezhet az aki a fogfájást élvez
alig vártam hogy újra sajogni kezdjen
így hát természetes hogy nem írok verset
és szeretem ha a térdemet csodálják

ma már csak a költői génuszt imádom

Ama fiatal arca volt (Era fața acelei om tânăr)

Az ifjú Komartinnak

miként egy festmény
amit egy padláson felejtettek a vezetékeken átevickélve
minden hibásnak és zavarónak látszott
én pedig aki évek óta rendezett nyugalmas életről álmodom
elég csak rápillantanom és végleg kigyógyulok
a kortárs művészetből majd' leesett az állam
sokaság vonult közöttünk a tárlatról jövet
tekintetek izgága függőnye értelmetlen
akár a halál úgy tettem mintha megállnék úgy tettem
mintha cigarettára gyújtának úgy tettem mintha füstölnék
annak az embernek az arca volt elvakult pókerezőhöz hasonló
volt benne az elmélyült sakkozóból sok sivatagi ránc
összegyűrt s elhajított fehér papír
nem olyan ahogy pár félresikerült szó után szokás
amolyan tiszta és fehér szavak nélküli

megmásíthatatlan vélemény hogy semmi ami felemelő
képtelen lenne szólni a mosolyról és nem az
ajakról van szó hanem a fejtartásáról
kissé felemelte szó sem volt büszkeségről csak kissé feltartva
ott a padon bár szitáló esőt hullatott a gránit-fekete január
mozdulatlan volt mintha elmélázna vagy
semmire se gondolna nem működne
egészen távol vagy egészen közel nem
látszott mindenki sietett hazafelé és
azt ahogy még életben maradtunk abban az ifjú
tekintetben vettem észre mint serkenő könnyet
robbanni készen annyi reménytől

Felszívódva (Absorbit)

Az ifjú Comannak

az örömmámorban
elfogott a sírás a mélységes hallgatás
sötétséglavina
térdepelve szerzett jelentéseken túl
sok-sok éven át tanulmányozva az ördögi kört
felismertem a megadás rését
egy csók mindenegy korszaktól testem ama részére amely
nem illik a szavakba végtelen helyzetek
fényére ébredtem
amelyek hidegen hagytak amelyek nem
faggatóztak vásárlás közben a moziban
már azt se tudtam nő vagyok avagy férfi
arra ébredtem hogy az elkeseredett emberben is vidám tüzet láttam
lobogni
arra ébredtem hogy olyanokat mondok amire nem is gondoltam
a dűnék közt homokdűnéket a szavak közt emberi szavakat
annyi fény csókolott végig egyszerűen tisztán
hogy óvakodtam közbelépni
végtére is az egész oly szép volt és magasztos
ez az örökös lehangolás

ION DUMBRAVĂ

Született 1943-ban Magyarországon (Maros megye). A Luceafărulban mutatkozott be költőként először (1974). Románia Írószövetségének tagja. Főbb verseskötetei: Argument pentru ziua ce vine (Érv a beköszöntő naphoz, Cronica, 1985), Pur și simplu (Egész egyszerűen, Moldova, 1993), Vara și joi (Nyár és csütörtök, Cronica, 1995), Viața ca un ban găurit (Az élet egy lyukas garas, Eurocart, 2000), Dezordinea lucrurilor (A dolgok rendetlensége, Documentis, 2004), Poeme din mileniul curent (Versek a folyó évezredből, Ardealul, 2007), Departele din aproape (A közeli távol, Romghid, 2009), Poeme de trecut vara și alte poeme (Nyármúlató és egyéb versek, Romghid, 2010). A válogatás az utóbbi három kötet alapján készült.

Most éppen jó (Acum e chiar bine)

Most éppen jó, most jól megyen
nektek éppúgy, mint nekem
leragadva itt, a mában,
rosszak és jók, mindahányan

És most e kerestek tövén
hová majd elkísérlek én
ahonnan holnap s tegnap is,
igaz út nincsen, csak hamis.

Most jól megyen, most éppen jó,
vagyunk egymáshoz hasonló
itt lentebből a
föld alól,
hol szél se rezdül, felhő sehol,
ahol a könnyek elapadnak
hol fuldokolva nevetgélünk
míg a fentiek elsiratnak

az utolsó mese (ultimul basm)

még elidőzől a magas parton.
még a mélybe veted
a hálót. még lesed
az aranyhalacskát.

még nem hiszed el
hogy a vizek túl sebesek
hogy a halacska más mesébe bújt
más vizek mélyére.

még nem
hiszed el hogy halászként
elhagyott a szerencse egy szerencsétlen
század áldozataként mely
véletlenül átzúgott felettünk.

valami búzlik (ceva e putred)

a nap kezdete akár
egy shakespeare-i
dániában. egy
újabb nap.

valami örökké búzlik
a beszélő birkák honában.

napok és álarcok

egy másik nap. nyomott a lég
mintha szarba
lépett volna a reggel.

az utca télen (iarna pe uliță)

a tornyos ház menti utcán nagyhangú
kölykök szánkókat húznak maguk után.
ha magamat keresném közöttük
nem ismerném föl az illetőt a szememre
húzott sapka alatt.
ha azok közé tartoznék
akik a csúszós lejtőre kapaszkodnak
nem lenne szánkóm.

ha ott lennék köztük
tündéri havak hullanának
s a telek mesések.

a tornyos ház előtti
üres telken rohannak
hógolyókat hajítva egy kutya
után. ha közéjük
tartoznék csak
egy apró hóemberem lenne.
ha ott lennék köztük és csak a
gyermekkorom lenne beérném azzal is.

verses menetelés (poem în marș)

nap nap után felélni élet-
porciódat igazodj
utánozz légy a többi

aki nem olyan mint mi
az senki

csak egyszer
magadra álarc nélkül

és mindenki ujjal mutogat rád
csak egyszer kapjanak rajta
hogy te magad vagy és
máris falhoz állítanak

naponta az ütemes léptek

nap nap után tartani
az ütemet. nap nap után
menetelni
egyazon csalóka vidékek felé.

ma. holnap (azi. mâine)

várod hogy elteljen bármit
megadnál csak gyorsabban
múljon hogy egyszer már
megszabadulj tőle
hogy jöjjön már egyszer
a holnapi nap

hogy csomagoljon már össze
hogy távozzék hogy
tűnjön el számára
mit sem ér
az érv hogy nélküle
a napok lánc
hirtelen megszakad.

a dolgok rendje (ordinea lucrurilor)

minden olyan mint tegnap: a nap
éppen az aminek jönnie
kellett. a szomszéd kecskéje
a szomszéd kertjében legel.

a szajha erőssége
a szajha lábai közt található.

még az eső is
folyton ugyanúgy cseperész,

sőt a cigaretta „azutáni”
íze is ugyanaz. de még
a halott koporsójában is
ugyanaz a hulla. minden
annyira a helyén való
hogy azon lepődsz meg
miért is nem bolondultál belé

az írás nehézségei (dificultățile scrierii)

a legnehezebb arról
írni ami
számodra kedves a legnehezebben
írodó versek
a szerelemről szólnak

a legkevesebbet arról
írtam amiről a legtöbbet
szerettem volna írni.

a legnehezebb a távozásokról
írni. olykor
az eltávozó éppen az
akit örökkévalónak hittünk.

a legnehezebb a boldogságról
írni. a reménytelenek
úgy hullanak akár a legyek.
a kétségbeesés végállomásánál
új temetőt avattak.

másképp (altfel)

valami másként van valami megváltozik
minden egyes nappal. valami eltelik
vele együtt.

naponta egy-egy naptól megkönnyebbülten.

valami kitagad
elválik
tőled. a harsány
színekben pompázó életből
a vérbeli naiv vágyálmaiban.

nap nap után
könnyebben írsz –
szabadabban mint egy üres
kosarú léggömb
a végtelen magasban. menedék.

végtére (până la urmă)

tehát ott nálad az égben
is létezik
megkülönböztetés
ranglétra

vagyis miként
a földön úgy az égben is

tehát mégis
végtére
csak a halálban
vagyunk egyenlők uram

hármaskép (triptic)

1.
éjjel. kígyózó sor a dombon
a templom előtt.
fényt osztanak.
2.
kacajok a hetedik mennyországból –
ma sem te vagy
akire vártak.
3.
tél a kihalt faluban.
az angyal beszegezi
a templomajtót.

szabadság és kockázat (libertate și risc)

egyfajta gordiuszi csomó. felgombolyított
utak. a választás
szabadsága. a mások
útvárá lépés kockázata.

végtelen vidékek
parttalan égbolt.

kockáztatod hogy helyedet életed
értelmét nem leled. véletlenül
születtél
ott és amikor nem kellene.

TEODOR DUNA

Született 1981-ben (Tâncăbești, Ilfov megye). A fiatal román költő-nemzedék egyik legígéretesebb tagja. Első versét 2000-ben közölte a Poesis c. folyóirat, bemutatkozó kötete (trenul de treieșunu februarie – a február harmincegyedik vasúti járat, Editura Vinea) 2002-ben jelent meg. Újabb verseit catafazii (katafázisok, Editura Vinea, 2005) címen adta ki. Nagylélegzetű, látomásos versfolyamok kedvelője.

az éjszaka még roskatag volt. hárman ültünk az asztal körül
széttárt ujjakkal, tenyerünket a mennyezet felé
fordítva, mozdulatlanul
mint vaksi szobrok
egy alig kigyúlt hold fényében. az összekulcsolt kezek lesben álltak
az asztal
lapján. rájuk se néztünk mert kettőre járt és éjszaka volt
és ők azt mondták „a te helyeden egy ujjatlan kezét láttunk”
és a szemek helyett
szögesdrótok feszültek a homlok alatt
azt mondtam „én megyek”
és felálltam és ők meg se moccantak, csak ujjaik
rángatóztak egy csöppet.

mivel későre járt és a hold is ott volt az égen
és az út hazáig jócskán négy kilométer
tíz eső is rám szakadhat.
nyakamon összehúzó a kabátot.
elindulok. ők meg, az ablak mögöl, mint holmi vaksi szobrok
bámulnak utánam.

jól ismertem az utat, csak a köd kavart meg kissé.
a iancului-tól a vatra luminoasa-ig és onnan a ligetbe

majd a muncii utcába
érek és onnan a dristor-ig már csak tíz-tizenöt
perc. semmiség.
séta tíz esőn át, az éjszaka száz vagonja
alatt.

és a kemence fénylett mint egy csöndes világítótorony a ködben
és madarak nem mutatkoztak semerre, emberek még annyira sem.
nevettem abban a vattás sötétben mivel kettőre járt és köd
gomolygott
és egyszerre tíz eső mosta arcom
és az éjszaka zsákját denevérek görgették tova.
megálltam. elvégre száz lépésnyit is megtettem.
kissé szaporább voltam, mondtam. nem valami rövid egy út,
mondtam.
körültekintőbbnek kell lenned.
így aztán megálltam, de nem sokáig,
épp csak elnéztem az esőt, a holdat, és tovább indultam, talán
lassabban
de továbbra is nevetve és a kemencéig érve meg se
álltam.

és a kemence már nem világolt oly erőteljesen. tréfa csupán, játék,
látogat az egész,
mondtam, de mindenek előtt leülök egy kicsit. a kemence
előtt
mindenképp meg kell pihenni.
nevettem és szerencsére köd volt és a köd gyorsan elnyelte
a nevetést
és hallhatatlanná tette. mostantól csak magamban nevetek,
mondtam,
az órákra néztem és még csak háromra járt és még tíz eső
ólalkodott
és az éjszaka zsákját denevérek görgették tova.

de nem siettem. elég időm volt és az úton egyáltalán
nem volt emelkedő a dristor-ig
és mintha szél támadt volna, jócskán hűvös,
de hátból taszított. ismét nevettem
és nevetve hagytam el a kemencét és ekként értem már csak
négykor

a túlpartra,
mert lassan haladtam és óvatosan
de mostantól, mondtam, ettől arra kilépek.

csak hogy éreztem kell egy meleg ágy és egy fa mellé
telepedtem,
elcsigázva, mintha úszva keltem volna át az úton.
és ettől megnyugodtam, bár most se néztem a kezemet
mert körülöttem tíz eső pityergett
és a test lassan széthullott, áthatolva a levegőn,
nevetve felálltam,
szemem fátyolos, szemhéjam ólomnehéz.
„csupán egy éjszakai fáradság, egy játék, egy tréfa, látszat”.

és talán még a kezdetnél is lassabban,
de a gyaloglás szűnni nem akaró vágyával nekivágtam,
érezvén a friss húst, mely sima akár a selyem akár egy vízbefúlt
gyermek
bőre szememre levelek tapadtak és éjszaka volt, öt felé járt
és hátulról kedvező szél fesztett

„a tenger még csendes,
tested a partra kerül”

ezúttal is megállás nélkül megyek ötven, száz lépésnyit
tíz esőn által
száz éjszaka vagonja alatt
a nedves téglajárdán és faillatot érzek
és ez azt jelenti közel már a liget.
mégis derék egy séta, mondom
csak hogy e szakadatlan menetben megfárad a láb,
mintha halálból térnék meg,
ami annak a jele, valahol felnyílt a bőröm.
és csupán magamban nevetek, és a liget könnyedén, lebegve
közelgett,
tótágast álló fákkal,
egyik a másikába csúszva, majd egy asszony közeleg,
tengerpart szaga
érzik, várom hogy megszólal, hallgat, egy fűzfa felemelkedik,
lassan siklik a levegőben.

én sietősen szedem a lábam
alig vonszolom magam
még inkább sietek és lábam még mélyebbre süllyed
mintha a halál végére érnék.
és oly lassan megyek mint még soha, alig moccanok valamicskét
és a liget nyomomban kifulladásra liheg. a fák
csontokként roppannak el,
mintha háló fogja össze, közeledik,
görögve, majd felmagasodva mint tíz
tömbház, bőgve elárasztja az éjszakát.

„éjszakai fáradtság ez csupán, egy játék, egy tréfa” mondom,
szemem lehunyom, nevetnék. és körben nyugalom volt, hat felé járt
és a reggel akár egy jégdarab kicsusszant a talpam alól.

*

és az út előbb kisimul, majd puha lesz, majd merő víz.
vállamig ér, lehúzó, eltaszít.
én meg túlságosan elfáradtam és mint egy vízbefúltat újra a ligetbe
sodor
és a kemence mint egy sziklás mart és előtte az út
beleszalad
egy mély örvénybe és én megyek, lebegek
„mostantól többé meg nem állok”, elúszok a liget mellett,
fölötte,
és a ligetből csak a fák hegyét látom
és a kemence csendes világítótoronyként fénylett a ködben.
a víz inkább a mélybe húz, majd kissé fölemelkedem,
épp csak látom, hogy nyolc elmúlt s az eső már régóta elállt. „a vég
még messze van
tested a partra kerül”, és a tenger, úgy tűnik, lecsitul.
csak hogy a víz a dristor felé tart, s alatta egy másik folyik, mely
a kemence felé sodor
és alatta felfőtt víz van, s balra iszapos víz,
én pedig közéjük szorulva, némán, elcsigázva.

és előbb süket csönd támad, majd fültépő lesz, magához
szorít, a test túl lassan mozdul
egyszerre minden irányba, nincs megállás.
és megyek, megyek és minden közel kerül.

magam mellé jutok és ott – egy élőlény, egy hústömeg
iszapos.
felemelkedik, felfúvódik, beborít.
én meg belőle kinőve,
tenyeremet az égnek fordítva,
nyugisan, tántoríthatatlanul
mint vaksi szobor egy alig kigyúlt
hold fényében.

** Iancului, Vatra Luminoasa, Muncii, Dristor – bukaresti utcák és fertályok
nevei. A második jelentése: 'fénylő kemence'*

NICOLAE ESINENCU

Sz. 1940, Chițcani/Telenești – költő, számos filmforgatókönyv írója. 1971-1973 között a moszkvai Makszim Gorkij Irodalmi Főiskola hallgatója. Verseskötetei: Antene (Antennák, 1968), Sens (Értelem, 1971), Dealuri (Dombok, 1974), Copilul teribil (A fenegyerek, 1979), Stai să-ți mai spun (Várj, mondjak még valamit, 1983), Cuvinte de chemat fetele (Lányszólító szavak, 1986), Contraprobă (Ellenpróba, 1989) Disciplina mondială (Világfegyelem, 1995). Prózaíróként is jelentős.

A baráti kemence (Cuptorul frățesc)

Az orosz elhever a sutban
Mindegyre töri a fejét.
Mikor jön az a moldován
Befűteni a kemencét.
A moldován künn hidegtől vacog
Mindegyre töri a fejét
Mikor mászik le az orosz
Hogy én is felmászhasak a sutba!

A kucsmák (Cușmele)

Mondják az oroszok: nektek
Nincs üveggyáratok,
És hogyha rosszalkodni fogtok,
Többé nem adunk poharat,
S nem lesz miből bort innotok.

Én azt mondom: hát akkor
Kucsmából iszunk.

Emigránsok (Emigranții)

Találkoztam emigránsokkal
A világ minden sarkából.

Hogy vannak, kérdeztem.
Éjszaka, felelték,
Nyomulunk a Hon felé.
És nappal mit csinálnak,
Kérdeztem tőlük.
Várunk, felelték
Míg leszáll az éj.
És ismét nyomulunk
A Hon felé.

És meddig jutottak?

A Hon felé nyomulunk.

Nyomok (Urme)

Reggel

A város utcáin
Repedezett talpak nyomát láttam
Frissen az aszfaltba préselve.

Ez biztos apa
Hogy hazavigyen
A faluba.

A tenger (Marea)

Mire a tengerre
Mentek velem
Fölcseperedtem.
Csak elnéztem
Tova, tova, tova
A távolba
És láttam
A tenger kész csoda.

Kötéltánc (Echilibristică)

Aki nem áll meg
A földön –
Álljon meg a levegőben.

Aki nem áll meg
A levegőben –
Álljon meg a gondolatban.

Álom (Vis)

A Föld egy bomba.

Ugorjatok,
A fenébe azt az
Ejtőernyőt.

Özvegyi ingváll (Cămaşa de vădană)

Az özvegy ingvállát kötélre
Teríti.

Odanézel,
A madzag lángol.

Az özvegy ingvállát kerítésre
Teríti.

Odanézel,
A föld csupa tűz!

Körkérdés (Sondaj)

Négyszáz öreg közül
Kiket arról kérdeztek
Mi hát a szerelem
209 a szakállába somolygott,
50 hátat fordított nekem,
43 menten cigarettára gyújtott
30 azt mondta várjam ki életem végét
s akkor majd megtudom, mi fán terem,
30 riadtan nézett körül,
19 megtagadta a választ,
5 azt mondta, mindjárt szabadon engedi a kutyát,
Ha nem takarodok az udvaráról,
4-en vén feleségüket szólították
hogy ők majd mindent megmagyaráznak,
3 jóízű nevetésre fakadt,
3 szerint a könyvekben minden meg van írva,
2 leköpött
2 azonnal ellazsnakolta
feleségét.

Négyszáz arról kérdezett
asszony közül, hogy
mi a szerelem,
301 sírva fakadt,
40 jót nevetett,
25 táncra penderült,
13 dalolni kezdett,
6 bevágta orrom előtt az ajtót,
1 leköpte az urát.

ANDREI FISCHOF

1940-ben született, Tordán. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem kísérleti fizika szakán diplomázik. 1976-tól Izraelben él. Az 1970-es évek elején a marosvásárhelyi Vatra és más folyóiratok munkatársa. Román nyelven írt verseskötetei: Dialog imaginar (Képzelt párbeszéd), Uitarea de sine (Önfeledés), Atingerea umbrei (Az árnyék megérintése). Héber nyelven is ír. Jelentősek tolmácsolásai a magyar irodalomról, román nyelvre.

Szavak szántóvetője (Plugar al cuvintelor)

Én, a szavak szántóvetője
ülök életem földjei közepén
a szélben mely bölcsességgel ruházza föl
a madárijesztőket
és szólok:
itt földeljenek el,
a barázdák közé, amelyek elnyelték
összekuszált
nyomaimat,
és ahol,
azt mondják,
valaha tengerfenék volt.
Így telt el életem is:
verseim védték a rögöt,
a tengernek pedig nyoma veszett,
s vele ifjúságom flórája-faunája.
Megmaradtam árnyékomhoz testnek,
mely eltűnik egyszer,
ha lenyugszik a szél.

A könyvek szaga (Mirosul cărților)

Azt mondtad, a könyveknek megvan a szaguk.

Saját koruk szaga:

A polcon felejtett háborítatlanok

Illata fanyar, akár az öregek bőre

Az áttetszőség porától,

Ami meg kézről kézre jár s tenyerem perzseli,

Az az érzékek Sevillájának flamenco táncosa,

A tudva tudott veszteség illatával.

Néha tartok a saját könyveimtől,

Hogy beljük lapozva ráébredek:

Ha volt is illatuk, odalett.

Mintha túl későn ébredtem volna rá

Egy volt-nincs asszony szerelmére,

És akkor visszatérek a fehér papírhoz amely

Még nem merítkezett meg rejtelmes legyőzőim

Illatában:

Lélegzetem szavakat szó a számban.

Gondolatok (Gânduri)

Az idegek elpattannak

meleg és nedvesség

hosszas, kényszerű ölelésében;

a tenger oly türelmes,

kiokád algát, medúzát

amit csak méhében kihordott.

Miként e nép

a megmaradás túlélését.

Az időforduló keresztútján

új korra vadásznak

a kétezres és ötezres évek

új sorozatából,

egymásba fonva valahányat:

e nép megfejthetetlen DNS-

spirálját.

Ki-ki a saját nyomain (Fiecare cu urmele sale)

Ki-ki a saját láthatatlan nyomain
szívódik fel a vérből álmaiba,
majd szétfoszlik egy rémkiáltásban
álmatlan éjjel közepén

Mikor mindennek vége a föld és ég közti villámlásból
itt marad az idő perzsszaga
s benne a lelkek lenyomatai,
ki-ki a saját máglyájával.

Hibaigazítás (Erata)

Mozart nem halt meg.
Most is csak tréfált,
szomorúan, hozzá illően.
Minden párbaj győzteseként,
amit csak a féltékeny istenséggel vívott,
mindent megtudott
amit szeretni lehet,
most is névtelen testvérei közt
lapul meg,
vastagon betakarva
az idővel.
Tévedés csupán, túl fiatal
ahhoz
hogyan meghaljon a maga
kétszázötven évéhez képest
mielőtt megírhatott volna mindent.

Baglyok évadján (Ceasul cucuvelelor)

Éjfél után
a költő útra kel önmaga felé,
gondolatai befognak mindent amit
csak ő lát.
Senki nem látja a szemét,
úgy tűnik, alszik,
mert egyes költők alszanak
a baglyok évadján.
Mások szembe ülnek az éjsötéttel
és gyöngé szárnycsapkodásokat
vélnék hallani,
az értelem ilyenkor előre menekül
a pillanattalan pillanatban
a láthatár homálya felé amit eláraszt
újra meg újra.

A ráolvasás vége (Sfîrșit de descântec)

beléd mélyedve
tenyerem a melledet formázta

a kései hóvihár vérig sértett
repedése az ajkakon
sajog

odalett férfiségem döbbenten visszanézve
az elfeledett léptek távolodóban
akár egy ráolvasás vége

Ciklusok (Cicluri)

Nem csupán puskaporos hordók,
de vízi máglyák is
és bolygóarcú ügynökök.
Nem csupán a meggyötört beszéd,
de a mérgezett csecsemőtápszer is,
és a közérdeklődés hiánya folytán
kiszabadított emléktolvajok.
Megszoktuk az álmodozást
a rémálom kellős közepén,
és felsikoltunk, ha rémálmunk bekövetkezik.

Azt mondják, a világ már így megyen.
Mindig akadnak súlyosabb gondok
mint a tiéid.
Mi visszatérünk tévedéseinkhez
miként a földrengések fittyet hányva a mindenkori
fenyegetésnek.

Utószó (Postfață)

Az értelem olyan madár
melynek pillekönnyű súlya alatt
beleremeg a fa koronája.
A fa pedig,
míg holtában le nem teperi
a villám, a fejsze, a hiábavaló várakozás,
maga az érzékelés.
A költő
e kettő közti pusztá vágy.

Fémszavak (Cuvintele metalice)

Mennyire elfeketülnek a tegnapi fémszavak,
gyógyíthatatlanok,
annyi láthatatlan esőtől ázva
a kiáltás ege és ágai között.
A tegnapi fémszavak
fura szobrokká változnak:
a gondolat vértjébe vert szegek,
értelmüket már senki se sejtí.
Senki ne emlékezzen rájuk.
Velük rozsdázik a környéken minden,
mint hajdani őszökön a levelek
a felhőszakadások kényszerében.

Semmi (Nimic)

Nem a szemem gyakori rebbenése
rémít meg,
sem a völgyből az égre csapódó verejték,
mely ködbe burkolja árnyamat,
sem az éjjel belőlem feltörő sikoly,
mely álmom gyilkosa, semmi.
Csak igéim el ne apadjanak.
Csak az ige
megmaradjon.

Vagyis (Adică)

Megrémít a gondolat
hogy szabad legyek.
Vagyis magányos.
Mint egy újjá-születés
egy hűvös légfalú keltetőben

az idegenség párájával behintve.
Itt és ott nélkül.
Egy iszonyú sehol a hétfejű sárkány
bendőjében.
Vagyis

Véletlen (Accident)

A lócsiszárok öröme tovaúzi
a lopott ménesek álmát.
A gyermek apjába fojtja a szót.
A következő teljes napfogyatkozás itt
2180-ban lesz,
de a népek már ott nyüzsögnek
a vak királyok színe előtt,
lefejezésre várva.

Úgy tűnik hogy errefelé az élet
egyszerű véletlen.

Tél Haifában (Iarna la Haifa)

Pergő eső harap
vadul
a földbe

Mint egy fáradhatatlan eskü
amivel a víz
megáldott
az eső a Carmel roppant kebleit
mossa

A házakból az álom szembeszáll az árral
mely vergődik egyre
majd
kétségbeesetten megtörik rajta

Lényünk velejéig minden oly
nyirkos

Mintha nyár sosem lett volna

DINU FLĂMÂND

1947-ben született, Susenii Bârgăului (Beszterce-Naszód megye) községben. Franciaországban él. 1970-ben végezte a kolozsvári Babeş-Bolyai bölcsészkarát. Egyike volt a legendás Echinox diák-folyóirat megteremtőinek. Az Amfiteatru, majd a Secolul 20 folyóiratok szerkesztője. 1971-ben szembekerül a hatalommal, mert nem hajlandó részt venni egyes disszidens írók megbélyegzésében. A nyolcvanas években Párizsba disszidál, ahol a Radio France Internationale munkatársa. Műfordítói munkássága is jelentős. Főbb kötetei: Apeiron (Cartea Românească, 1971), Poezii (Versek, Cartea Românească, 1974), Altoiuri (Oltványok, Ed. Eminescu, 1976), Stare de asediu (Ostromállapot, Cartea Românească, 1983), Viață de probă (Próbaélet, Cartea Românească, 1998), Tags, (Cluj, Ed. Dacia Internațional, 2002), Frigul intermediar (Köztes hideg, Ed. Paralela 45, 2006), összegyűjtött lírai művek 2 kötetben (Chișinău, Ed. Cartier, 2007).

Távoli közelség (Îndepărtată apropiere)

I.

épp egy függöny mögül lépett elő
s az élet éppen arra járt hogy megajándékozza
a pillanattal amelyben ő egy függöny mögül lépett elő
rácsodálkozva megkívántam

az érinthetetlenség leplébe burkolózott
a fény pedig sietett megtörni
a hallgatást mely árnyként vetült
bennem e feltörő szavakra

a függőleges tekintetéből kicsordult isteni könny
szemének felhevült csöppje volt
a párálló pillanat a birtokolhatatlan
szépség diadalában

azóta egyik a másik felé tart
úgy közelítünk
mint két fa koronája

II.

mint két fa egyetlen ég lélegzetvételében
két halom egyazon táj tenyerén
mikor a kinti szél ledönti a képbeli kalászt
és visszafogja a lehetetlen lendületét

csak mert az út léptei alá simult
halad előre ő is nagy mozdulatlanságban
egy lehetséges találka vágyálma felé
ahogy a fűből elnézve a felhők
távolról is érintik a fák koronáját

és mert álmatlanságom tincsei
felcsavarodnak közömbös ujján
miként a fagyöngy bozontja
télen
száraz platánokon
én ott kuporgok a közepében
mint egy felgombolyított illúzió

III.

ő a múltamban a halasztás
szerteszaladó színek között a nyári égen
az éledő láng
fraîche amertume du laurier
éjjeli nap bőrkötésben

IV.

és kerülöm egyre kerülöm fuldoklásomba zártan
mindent mi eszembe juttatja őt
a nagylelkűen elpazarolt kevés
napom szétszóródik a tó tükrén
pár lusta felhő borította estén rövid az élet

néha éppen kilép egy mondat mögül
elnézőn szemléli a való dolgait
amelyek még időben elértek az áhított valóság
az elérhetetlenség kezügyébe

TEODORA GĂLĂȚEAN

Hazafiság és árulás között (Între patriotism și trădare)

1978-ban születtem Kolozsváron. Nem emlékszem az első iskolai napra.

Amikor 15. évemet töltöttem, egyedül voltam otthon és fánkot szerettem volna sütni. Odaégtek. Răzvan telefonált, fel akart köszönten. Azt hittem, a Mircea hangja. Telefonon mindig összetévesztettem őket. Ma se különben. Azóta nem sütök fánkot.

Azt mondják, áldozati nemzedék a miénk. Mert féllábbal a kommunizmusban, féllel meg a demokráciában élünk. De meglehet, félnél is többet a demokráciában, s a felénél kevesebbet a kommunizmusban. Már nem is tudom... Sok idő telt el a forradalom óta, ahogy ők nevezik. Bárhogy is van, nem értek a politikához. Azt mondják, a kommunizmus az, amikor sorban álltak, és nem volt villanyáram, fűtés és meleg víz. Meglehet... Én egy munkatelepen cseperedtem fel, ahol nem kellett sorban állni, világosság, fűtés és meleg víz is volt. Azt mondják, a demokráciában jobb. Én arra emlékszem, hogy a demokráciában apa mind kevesebb és kevesebb pénzzel állított haza, hogy már egy pár fekete cipőre se futotta, amikor a nyolcadikat végeztem, egy osztálytársnőm kölcsönzött egyet, egy ócskaságot. Lötyögött a lábamon és vattával kellett kibélelnem az orrát.

10 éves voltam, amikor elutaztam Brazi-ból. Kolozsvárra kerültem. Sokáig sirattam anyámat és apámat. Felkapaszkodtam nagyszüleim egyszobás lakásának ablakpárkányára, hogy láthassam őket, ha netán érkeznek. Krémszínű Dacián jöttek, az ülések narancssárgák voltak, s mindig ugyanarra a helyre álltak be. Majd visszafelé is ugyanonnan indultak, én meg szintén az ablakpárkányról néztem utánuk és rázott a zokogás.

Amikor 7 éves lehettem, akkor megláttam a részeg nagyapámat, amint nagyanyámat dőngette. Azóta felhagytam minden reménnyel, ami a tiszta szerelmet illeti.

Nem olvastam meséket, egyből a regényekkel, koromhoz mértén túlságosan bonyolult könyvekkel kezdtem. Rendszerint a televíziós képernyő fényénél olvastam, mert nagyapa spórolt az árammal.

Nem értette, miért kell nekem olvasnom. Azt mondta, hagyjam a fenébe a könyveket. Nem fogadtam neki szót. Csak miután elvégeztem a bölcsészetet. Mivel immár nem élek abban az eszményi világban, amelyben csak úgy faltam a szerzőket, végeérhetetlen irodalmi és filozófiai vitákat folytatva Robival a különféle törekvésekről. Tőle hallottam első ízben a yogáról, tőle kaptam olvasásra az első Cioran-könyvet, Kis trakta a felbomlásról, ez lehetett a címe. És az első Nietzsche is. Írtunk közösen egy dadaista verset: „A pitypang felajzva zokog / Törékeny, de nem fogja a rozsdá...”, már nem is tudom, miként folytatódott, valahol meg kell lennie papírra vetve. Büszkék voltunk, amiért sikerült. Tökéletesen emlékszem egy scrable-nél használatos kék zsákocskára, amiben jól megkevertük a szavakat. Középiskolások voltunk és lázadóknak képzeltük magunkat. Most meg fizethetem a lakbért, a villany-, gáz- és telefonszámlát. Robi lehorgonyzott a filozófiánál.

Egyik nap egyedül voltam a parkban... 11 vagy 12 éves lehettem, s mert mindenki idegenkedett tőlem, mert úgy vélték, fura vagyok, nagyon hiányoztak a barátok. Milyen nagyképpően hangzik, hogy az én barátaim a fák voltak. Törzsüknek dőlve álldogáltam és mindent elmondtam nekik, ami a lelkemet nyomta: milyen jegyeket kaptam, hogy van nagyapa és nagymama, s hogy amikor utoljára Brazíliában jártam, elmeséltem-e az ottani fának a kolozsvári fák titkait, a könnyeim, amelyek sehogy sem akartak elapadni, és el kellett rejtőznöm a fürdőszobában, nehogy meglássanak nagyszüleim és megszidjanak, amiért apa, anya és fiútestvéreim után vágyakozok. Egyike volt ez a nap azoknak, amikor bizalmasan társalogtam a fákkal. Egy könyvet tartottam a kezemben, mely ürügyül szolgált ahhoz, hogy ne tekintsenek csodabogárnak, aki a fákkal diskurál. Egy férfi közeledett felém, s megkérdezte, mit csinálok. Elégé öreg volt: őszhajú, arca ráncos, semmi rendkívülit nem láttam rajta, a park mindig tele volt macskákat, kutyát, esetleg emlékeket sétáltató öregekkel. „Olvasok”, válaszoltam. „Ugyan, dehogy olvasol, te azt a kettőt lesed” – állította, mert meg volt győződve, hogy hazudok. „Nem igaz, én olvasok, nem leselkedek senki után” – hajtogattam félénken, amiért ki tudja, mivel gyanúsítgat. „De igen, az után a kettő után leselkedsz te” – makacskodott, mint aki szentül hiszi, hogy rajtakapott. „Nem”, hajtogattam mind dühösebben, de amikor ismét ránéztem (mert közben azt fürkésztem, mi lehet az általa emlegetett „az a kettő”), egyetlen mozdulattal előhúzta a fütykösét, de akkor még semmit sem értettem az egészből. Ijedtemben elkotródtam. Találkoztam a történelem tanárnőmmel, de még köszönni is elfelejtettem neki. Hazaérve, az íróasztalhoz telepedtem.

„Mi van veled?” – kérdezte nagyapa. „Rosszul érzem magam”, mondtam és estig mozdulatlanul gubbasztottam a széken, majd lefeküdtem. Másnap az iskolában a történelem tanárnő azokat az embereket hozta szóba, akik nem köszönnek. Név szerint nem említett engemet, talán mert éltanuló voltam?

Sok-sok délutánt töltöttem el az íróasztal mellett, mozdulatlanul, de nem tanultam, ahogy nagyapa hitte, hanem írtam. 16 éves koromban nyertem az első irodalmi díjat, egy olaszországi nemzetközi verspályázaton, amelyre olaszul kellett beküldeni a verseket. A Văran nevezetű prof segített egy párat közülük lefordítani. Amúgy ő Andrea verseit kedvelte. Példaként állította elé azokat, mégsem nyertek semmit. Én egy antológiába is bekerültem. Ez volt az egyetlen irodalmi díjam, továbbá az egyetlen antológia, amelyben szerepeltem.

Egyszer magam is sorban álltam. Most jutott az eszembe. A zöldségeshez paradicsom érkezett. Tíz percen át rimáncodtam anyámnak, engedjen vásárolni. Volt kertünk, s anyám azt mondta, pár nap múlva ott is beérik a paradicsom. De nekem éppen akkor kellett. A zöldségeshez érve illedelmesen beálltam a sorba. Mögöttem újabb sietős emberek sorakoztak, híre szaladt, hogy paradicsom érkezett. Az eladónő odaszólt, hogy már csak egy ládája maradt. Akkor mindenki tülekedni kezdett, remélve, hogy neki juthat a legutolsó paradicsom. Gyerek voltam, alkalmatlan a felnőttekkel való küzdelemre. Pár lökéssel kipenderítettek a sorból. Bőgve mentem haza.

Kolozsváron szörnyen vágytam az enyéim után. Írtam egy levelet – „Drága Szüleim!” –, amelyben érzélgős szavakkal ecseteltem vágyakozásomat és azt, hogy nem tudok többé tőlük és Brazy-tól távol élni. Sokat töprengtem, adjam-e postára a levelet. Végül úgy döntöttem, hogy elküldöm. Reménykedtem, hátha lesz valami hatása. Négy nap múlva (ennyi idő kellett ahhoz, hogy a levél Kolozsvárról Brazy-ba érjen) szüleink beállítottak hozzánk ugyanazzal a vajszerű, narancssárga huzatú Daciával. Én naphosszat vártam őket, az ablakpárkányba kapaszkodva, míg csak meg nem láttam a kocsit, amint begördül a parkolóhelyre. Nem volt bátorságom eléjük menni. Elmagyarázták, hogy a jövőm érdekében jobb, ha Kolozsváron élek: nagyváros, jók az iskolái, lehetőség is több nyílik így előttem. Tíz éves lehettem. Úgy tettem, mintha értettem volna. Azóta nem adom ki magam másoknak. Csak a fáknak. Ők nem szavakkal beszélnek, hanem levélsusogással. Brazy-ba csak szünidők alatt mentem. Ott sem akadtak barátaim, mert ott is furának találtak. Magányosan csatangoltam a dombokon, az erdőben, a sziklák között, számócát kerestem, virágot szedtem,

lehullott leveleket gyűjtöttem, olykor minden cél nélkül. Csak Corneliával álltam szóba. Művelt lány volt, akivel a két világháború közötti regényről társalogtam. Nem szerette Hortensia Papadat-Bengescu. Brazi-ban ő kapta érettségén a valahai legjobb jegyet, még az enyémnél is jobbat, aki pedig Kolozsváron jártam iskolába. Most férjezett és háziasszony.

Brazi körül mindig éreztem valami titokzatosságot. Bár mindig ugyanaz a helység volt, mégis mindig másnak tűnt. Mindenik szünidő kezdetén izgatottan fedeztem föl magamnak, majd vakáció végén sajnálkozva mondtam neki búcsút. Köszöntöttem a leveleket, a domboldalt, a sziklákat, valóságos testi szenvedéllyel öleltem magamhoz a fák törzsét, mivel csak ők hallgatták meg történeteimet, énekemet, sírásomat, az övém voltam. Az idő teltevel a barakkokat lebontották, az emberek meg elköltöztek, ki merre látott. A mi barakkunkat is lebontották. Az utolsók között költöztünk el. Amikor elbontották a lakást, amely a „miénk” volt, sírtam. Minden lehulló téglával leszakadt egy-egy emlékdarab, amelyekbe kétségbeesetten kapaszkodtam kolozsvári életem vágyódásának pillanataiban. Gyerekkorom, apám játékos kedve, anyám szeretett hangja rendre mind odalettek. Végül a buldózer átgázolt mindenben. Majd más barakkba költöztünk, de azt is lebontották. Mára Brazi megszűnt létezni.

Az egyetemen sportolni kezdtem. A lábam vastag volt, és ez szörnyen zavart. Négy esztendőn át űzött aerobics után se változott semmi. A kétezres évek költőit megihletni talán megfelelek. Először Elával szívtam el egy „olyan” cigarettát, az erkélyükön. Egy bulira készülődtünk és inni akartunk. Ízlett a gin. „Ha szívunk, nem rúgunk be” – állította Ela. Úgy is történt. Utána még rágyújtottam egyszer, szintén Elával, és ismét csak azért, hogy bírjuk a sok gint. Hozzá illett a dohányzás. Hozzám nem.

Közönséges diáklány voltam. Rendesen jártam az előadásokra, de a szemináriumokra már kevésbé, csak azokra, melyeken névsorolvasást tartottak. Nem tetszett, amit ott végig kellett szenvedni. Kívül voltam a dolgokon. Valahogy úgy, ahogy Creangă disznó-meséjében a tizenkét malac a tizenkét állatjegyet jelképezi. Nem emlékszem, mit jelentett a koca. Talán a napot? Első évben elvágtak régi irodalomból és népköltészetből; ezek olyan vizsgák voltak, szinte mindenki 9-10-est kapott rajtuk. Ki nem állhattam a régi irodalmat, a népköltészetből pedig csak négy oldalnyi anyagot kellett bevágni. Nem volt kedvem az egészhez, azt reméltem, majd rögtönzők valamit, ahogy hajdanán a középiskolában tettem és azzal megúszom. Szövetnadrágba bújtam, zakót vettem föl, elegáns cipőt,

hozzailló táskát, abból a kevéske ösztöndíjból vásároltam, amit egy-egy félév után sikerült kicsikarnom. Nem emlékszem, rúzsoztam-e magam. A társaim nem tudták, hogy a fákkal beszélgetek. Egyetlen irodalmi körön se vettem részt. Fogalmam sincs, mi fán terem egy irodalmi kör. Azt hiszem, összeül néhány költő, felolvassák a verseiket, majd vita következik az elhangzottakról. De mindezt csak az irodalomból tanult anyag alapján sejtem. Közöséges diáklány voltam.

2005-ben, tiszta véletlenül Angliába kerültem s ugyanolyan véletlenül ott is ragadtam, de erről talán máskor mesélek. Mert a maradás és a távozás, a hazafiság és árulás között vergődök. Talán sose éreztem át e szavak valódi súlyát, csak az országtól távol. Próbáltam megtalálni a helyemet ott, ahol mégis örök idegen maradok. Még beszélgetek a fákkal. Errefelé az ősz nem ölt magára annyiféle színt. Errefelé kevesebb a fenyő...

„Mit csináltál az utóbbi öt évben?” – kérdezte Adi, amikor 16 éves voltam. „Megnőttem” – válaszoltam, és ettől ő nagyon csalódott lett. Azon kevesek egyike volt, akit nem riasztottak el az én furaságaim; valami különlegeset láthatott bennem. De ez a válaszom kínosan banális volt, és kioltotta minden hozzám fűzött reményét. Elment...

„Mit csináltál az utóbbi öt évben?” – kérdi ma egy hang. „Még csak nem is írtam...”

November elsején Romániába vágyom (Mi-e dor de România pe 1 noiembrie)

November elsején Romániába vágyom
bár sosem volt halottam kiért a temetőbe mennék
sírokat tisztítani meg a földi szennytől
gyertyát gyújtani, virágot ültetni
nagyokat hallgatni az ősök nyugalmaért.
E napból leginkább a tél bomló
illata tetszett
mely észrevétlenül megülte a várost
mint egy ragacsos takaró,
a nyüzsgés a trolin, az utcán,
az emberek szatyraiba gyömöszölt krizantémok.
De még jobban tetszett
ha Adinával nagyanyja sírjához mehettem

mindannyiszor szomorúan, magunkra hagyva
mert az ő nagyapja nem akarta hogy neve
egy sírkeresztre kerüljön

Alter ego

Egész életemben azt hittem magányos leszek
senkire sincs szükségem
mint ahogy nincs szükségem politikai híreket hallgatni
vagy a globális felmelegedés kérdésén rágódni.
Elképzeltem szobám falát a menő divat szerint igazítva
versenyre kelve a szomszédsággal,
és hogy az erkélyre állítom asztalomat amelyen írok,
az éppen olvasott könyveimet, az asztrológiai könyveket,
a számítógépet,
kitépett lapokat miket kedvemre hagyok majd szanaszét
tükör előtt hosszan begyakorolt mozdulatokkal
mint egy fotón, amint államot támasztom kézfejemmel.
Elképzeltem kényelmes karosszékeimet,
a ruhásszekrényt s benne a rendet
a hűtőszekrényt, amiből nem hiányzik majd a legdrágább sonka
a fürdőszobában száradni madzagra terített, válogatott
színekben pompázó csipeszek alatti álmokat.
Elképzeltem amint a városból hazatérek
és senki se vár rám
majd este gyertyákat gyújtok hogy elűzzem a sötétet és a retteget
és a holnap félelmét amikor egyedül ébredek.
Nekem a gyertyák mindig a halált idézik
még a díszgyertyák is...

Erkélyről szeretném nézni az esőt (Aș vrea să privesc ploaia dintr-un balcon)

Ismeretlen, zöld szoba ablakán bámulok ki
bár falain mindenütt a férjem s az én képeim lógnak.
Arra gondolok, jó lenne, ha volna egy erkélyes szobám
ahonnan nézhetném az esőt,
pontosan úgy, ahogy megszoktam

húsz valahány éve
gyermekkorom erkélyéről
gyermekkorom barakkos táborában,
amikor többé nem játszottam babákkal.
Álltam a korlátra könyökölve
és perceként át elnéztem az esőt;
az áttetsző fénymagvakat
amelyek mélyén rejtett világot sejtettem
és ahol egy szép napon szívesen éltem volna

Ortansát újra látva (Reîntâlnind-o pe Ortansa)

sok éve a „titokzatos idegen” esete után
újra megláttam Ortansát
a Hátszeget érintő
Kolozsvár–Vâlcea buszjáraton,
Kolozsváron járt, orvosnál,
Maximilian nevű kisfiával.
Szépsége odalett. Alig múlt 30 éves,
olyan volt, ahogy én gyermekként elképzeltem
egy boszorkányt:
szénfekete hajjal, vakító fehér bőrrel,
odvas, elsárgult, félig csorba fogakkal,
mély árkokkal a szem körül.
Azt mondják, azért lett ilyen
mert elszerette Claudiut
a nőtől aki szerette és akit az szeretett,
s a napok teltevel egyre csak fakult
míg Claudia asszonya pompázott, újra kivirágzott

halál kis h-val (moarte cu m mic)

egy idő után
nem gondolsz már a dolgokkal amelyek
felemeltek és szebbé jobbá tettek
arcodra fagyott kifejezés köszönt rád
mintha valamennyi álom meglógott volna a hálósobából

az éjszaka pedig meztelenebb volt egy Modigliani-aktnál
talán kékesebb, úgy hiszem, míg a függönyök
mindennek útját állják
a köd, a reggeli pára, a bagolyhuhogás
a gőzölgő kávé illata, a dohányfüst
a kisujj fordítva nőtt körme
alá rejtőztek, hogy átjárják a csontokat, a húst akár egy járvány
akár a szándékosan felhajtott
semmi sincs már mibe kapaszkodj
semmi amit fogaid szétmarcangoljanak, felsértsenek
csak hallgatás, homály és hideg

OVIDIU GENARU

Született 1936-ban, Bákóban, költő és prózaíró. Sportfőiskolát végzett, Bákóban él, a rendszerváltás után négy éven át kormánypárti képviselő. Írói pályája 1966-ban indul, több mint 13 kötet szerzője, színdarabjait is játsszák. Ovidiu Genaru „élhelyen áll azok között, akik az igazság kimondásának új költői légkörét megteremtették” (Ștefan Augustin Doinaș értékelése). Nem csupán mesterének tekinti nagy bákói elődjét, George Bacoviát, hanem egy időben a Bacovia-emlékház alkalmazottja is volt.

Ölelkezők (Imbrățișați)

Ölelkezők mint hajótörött és deszkája
kínozzuk egymást és mentjük magunkat
egyikünk a másik karjába omolva
és a száj mégis a tiltásé a test
a szerelem végett,
te, nyesekedő ollóm aki lábaddal felhasítod
ezt a köpenyt melynek bélése te volnál

Ágyó és harmat (Adio și rouă)

Az élet behelyettesítve mással
Friss sírok az égen
Az én őrangyalom
Vassal büntet engem.

Kinyújtod a kezéd
mely dinnyét illatozik
kulcsra zárt szerelmünk
nyestként farkaskodik

Nem járatlak hintón és nem
engedlek a hintára sem,
senki se köszön jó estét nekünk
a világon nem ismer senki sem

Mert az a hely maga a pusztaság
s a testben is meghatározatlan
miként maga a lélek is
mindkettő láthatatlan.

Nőikkel tetézett napjaimmal
Betelni szinte lehetetlen
A képzelgés kései Ovidiusaként
Utolsó vagy, szerelmem.

Az est guillotine-ként lecsapódik
sírást és falat kettéhasít
hiányod székén látom ragyogni
ágyóim harmatait.

Egy könnycsep vallatása (Anchetarea unei lacrimi)

„Kérték, igazolja magát: nem voltak iratai
megkérdezték miben hibázott és ő vállat vont
a vád üvöltözött

a könny felelt
s a jegyző jegyzőkönyvbe vette: gyanús származás
szólt az ügyész
toldotta meg a bíró

a könny szerényen válaszolt
a terem hallhatóan morajlott
a csengőszó elrendelte
az ügyvéd könyörgőre fogta
a könnycsepp válaszolt
szólt az ügyész”

Szinte (Aproape)

Utolérem és megkérdem hogy ez ő-e
„Én vagyok” válaszolja „Életnagyságban, én”.
Figyelmesebben megnézve, kételkedett: ő az és mégsem ő
együttal. És mégis hasonlít.
Egy almába harapok és ő egy másikba harap.

„Éppen itt hagyott el egy nő
évekkel előtte, aki önre hasonlított.”
„Éppen itt” mondja nekem „hagyott el
évekkel ezelőtt egy férfi, aki önre hasonlított.”

„Alkonyatkor történt” mondom.
„Este felé történt” válaszolja.
„Akkor szinte hogy mi vagyunk!” kiáltom
és már-már együtt távoznak.

Az este (Seara)

Este leginkább, este amikor a világ akár
egy szunnyadó tűzhányó
és a levegő akár az angyaloknak szóló imádság,
leginkább este
csónakkirándulást ígérek neked az asszony-
könnyek árján...
„Egyedül a te hibád”, felelte ő.

GHEORGHE GRIGURCU

Született 1936-ban Sorocán (Moldva Köztársaság), Nagyváradon jár iskolába, majd Bukarestbe kerül, a Mihai Eminescu irodalmi iskolába. Onnan a kolozsvári bölcsészkaron folytatja tanulmányait. Kutató, majd tanár Nagyváradon, később a Familia folyóirat szerkesztője, végül Târgu-Jiuban telepedik le. Aktív kritikus, különösen költészeti témákat boncolgat, ugyanakkor verseket ír. Főbb verskötetei: Un trandafir învață matematica (Egy rózsza szám-tant tanul, 1968), Trei nori (Három felhő, 1969), Râul incinerat (Elhamvasztott folyó, 1971), Înflorirea lucrurilor (Kivirágzott dolgok, 1973), Oglinda și vidul (A tükör és a légüres tér, 1993), Un izvor bolborosind înăuntrul termometrului (Forrás bugyog a hőmérőben, 1996), Amarul Târg (Szomorú város, 1997), Spațiul dintre corole (A szirmok közti távolság, 2000), Acul și steaua (A tű és a csillag, 2001), Calendar (Naptár, 2004), Castele în Spania (Spanyolországi kastélyok, 2005).

Nézd e mankós virágszirmokat (Privește aceste corole în cârje)

Nézd e mankós virágszirmokat
E kiszúrt szemű méheket
Ezeket a szitakötőszárny-áttetszőségű
Éhes farkasokat
E halakat amelyek zokognak

Órarend szerint működő Paradicsom
Az állatkerthez hasonló.

Ellapított (Aplatizat)

Ellapított, szél-
És gondolatjárta
Akár egy fal

Mely nem válhatott tükörré
Akár egy gyümölcsfa
Mely nem válhatott emberré
(panasz rá
a gyöngé áttetszőség).

Nem is tudod, mit tégy (Nu mai şti ce să faci)

Nem is tudod mit tégy
Nem is tudod hogyan hallgass
Azt se hogyan nézz előre
Azt se hogyan tekints hátra

Mintha az órák eltájolódása miatt
Pár pillanattal korábban állt volna be

Az Ítélet Napja.

Folyók (Râuri)

Szomjan vesző folyók
Fuldoklókként vergődő folyók
Nyitott szájú halakként tátogó folyók.

Képeslap a Keserű Városból (Ilustrata din Amarul Târg)

A délutáni felhők zárójelébe tett
Juhnyáj.
Két egymás melletti domb szelíd vitája
Álmos fickó tekintetével csobog-pillog a Zsil
A hold éles hangon nyafog mint a ventilátor légcsonkja

Alulírottat pedig
Angyalokként őrzik a kutyák.

A hold álma (Visul lunii)

A hold álma hogy ló lehessen
A lóé hogy legyen macska
A macska folyó lenne
A folyó gyapjúgombolyag
A gyapjúgombolyag felhő lenne
A felhő álma hogy tigrissé váljon
A tigris lenne a forrás
Forrásból lenne az emlék
S az emlékből a semmi

Oly egyszerű (Atât de simplu)

Oly egyszerűnek akar tűnni
Mondani
És nem tűnni
Hogy valamit is
Kihagyjál.

Senki, ó, senki (Nimeni, vai, nimeni)

Senki ó senki se
Erősebb a télnél
Kisportolt tél levegőbe emel
Mintha pelyheket

Majd kedves közönnyel letesz
A gyöngeségtől fehérülő földre

És senki nincs már senkivel
Semmi sincs semmivel
Csak a vére vesztett föld
Akár egy angyal.

A gyerekkori ház (Casa copilăriei)

Ez az a ház ahol laktam
Öt éven át gyerekkoromban
Mind fakóbb kék akár egy szőttes
Egyre nyikorgóbb
Mint egy fakereplő
Amikor nem tudod merre indulj
És inaid barátian feszülnek
Mintha átölelnének
És lélegzete megérint oly meleg
Mintha nem is ismerne téged

Az ablakok ahonnan (Ferestrele din care)

Az ablakok ahonnan kicsurran a végtelenség

Reggel erősen csikorognak azt mondanád
Hirtelen fékező gépkocsi

A Keserű Város fölött pár eladó felhő (Deasupra Amarului Târg câțiva nori de vânzare)

Vajon a holnapi nap nem óv téged jobban
A mai naptól?

FLORIN IARU

Született 1954-ben, Rapa községben. 1978-ban elvégzi a bukaresti Tudományegyetem bölcsészkarát. Főbb kötetei: Cîntece de trecut strada (Az utcai átkelés dalai, 1981), Aer cu diamante (Gyémántos levegő, 1982), La cea mai înaltă ficțiune (A legmagasabb fikció, 1984), Înnnebunesc și-mi pare rău (Megőrülök és sajnálom, 1990), Poeme alese (Válogatott versek, 2002).

Magas emeletek (Marile etaje)

Szerelmem a papundekli városban lófrál
Öntvénytemetőtől a bársony hullaházig rohangál
Kezében nikkelezett virágcsokor
A sikertelen hasfelmetszés szerszámaiból
Útjában a közlésképtelenség magas
Emeleteiről le-lesuhannak
Elkékölt búslakodók
Szakálluk nő
Míg az aszfaltra zuhannak
Kutyám belsősegeiben teljes a rohadás
Rohadó kutyaálmok, acélvirágok, sikolyok, harapás
Közömbös gazdáját nyalja-falja
Pofája de a lelke lábadozó fajta
Útjában több mint ezer
Papírlélek hever
A frissen öntött aszfaltra terítve
Egy-egy megvert állattá merevítve
Szerelmem ebem rendre tudják meg rólam
Hogy atomokból álló szerelmük jól van
És a házak állványzata alatt
Számos vigyorgó ködös részlet maradt
Szerelmem ebem rendre tudják meg rólam
Hogy amit a szívemben hordtam
A legjobb években is
Már csak bolondok háza
Egy utcaseprő boldog lakása

Gyémántos levegő (Aer cu diamante)

Ő annyira szép vala
Hogy a régi nyugdíjas
Fogával marcangolta a szék
Kárpitozását amelyen ő ült.
Tiszta, hótalán télen
A kiszikkadt gépkocsi elemésztette volna.
De ő már rég kívül volt amikor megtörtént
A nyelés.
Az összerágott sofőrök
Zokogtak az elrágott kormánykeréken,
Mert ő elérhetetlen vala.
Viszont annyira szép vala,
Hogy a kutyák is felzabálták
A talpa alól a kövezetet.
Mire a kapus felzabálta kitüntetéseit
Mikor a lány a névtelen házba lépett
A gépész pedig fogai közt roppantotta el
A francia kulcsot és a felvonó
Sodronyát amely az utolsó
Emeletig szállította őt.
A lebénult a tolószékben
Elcsámcsogott a néma kilincsen
És az üres záron
Amin egy luxusjárgány
Nem jutott át semmi áron.
Mindenki evett
A manzárd oszlopából
És mindenki evett a cserépből
Mikor ő suhanva a tetőre hágott
És elérhetetlen vala.
Az időjós a Golgota hegyén
A várható időjárást falta szegény
A világúr Utolsó Embere pedig
Egyenesen úrhajót evett,
Amikor ő elhagyta a világegyetemet.
Mihez kezdesz az égben ezután?
Kérdezték tőle egymás után

Ajkukon csupa sajnálkozás.
De ő annyira szép vala,
Hogy továbbra is
Ugyanolyan marada.
Ők pedig nem találtak
Széles e világban
Elegendő fogat
Elegendő torkot
Amivel felhasítsák
Megőröljék, összepréseljék
Az egyre növekvő távot
És a maradék szavakat, mindhalálig.

A fekete zsebkendő (Batista neagră)

Bezárkóztunk egy szobába
Ki-
Cseréltük a fejeinket
És be-
Kötöttük a szemünket
Egy fekete zsebkendővel.
Jer, jer
Az utca véres kövein
A tetőkön ruhákat lobogtató
Fertályon át
A temetőben a virágok mögött
A hölgy szívében
A kulcslyukban
Az anyjában emlékül
A szótagok szarában
A vonatban
A vonaton
A vonat alatt
A szörnyűséges órán
Mikor az idő füstölgött a serpenyőben
Mikor egy vak botorkált a föld alatt
Amikor a fejek fogakkal szaggatják le
A fekete zsebkendőt.
Álmodtam – szól a szőke fej – hogy

Vonatra szálltam és elhagytam a várost.
Nem volt jegyem, nem volt szívem, nem volt
Ruhám vagy pénzem
Amikor nyakon csípett a halál, mögötte a Kalauz.

LETIȚIA ILEA

1967-ben született Kolozsvárott. Bölcsészkaron végzett, költői befutásánál a Steaua (Csillag) folyóirat bábáskodott. Első kötete (Eufemisme – Eufémizmusok, 1997, Ideea) írószövetségi díjat, illetve a Contrapunct irodalmi folyóirat költői díját nyerte el. Második kötete (Viața însăși – Az élet maga, 1999, Paralela 45) még inkább felkeltette iránta a szakma figyelmét. Több nemzetközi irodalmi rendezvény meghívottja. 2005 őszén 11 román író társa mellett részt vett a franciaországi Belles Étrangères elnevezésű fesztiválon, amelyet évente egy-egy külföldi ország irodalma bemutatásának szentelnek.

ne kérdezzetek (nu mă întrebați)

hogy vagyok
ne aggódjatok
ne telefonálgassatok
elégedetten itt vagyok ragyogok
mindent elértem amit akartam
sok az elképzelésem
minden megy mint a karikacsapás
régóta megfeledkeztem
a bánatról a magányról a hiábavalóságról
épp csak azt nem értem honnan
ez a szögesdrótból való ing
amit képtelen vagyok levenni

üres (pustiu)

későn kezdtem én is a dalba
látottakról és láthatlanokról
mint tücsök az üres házban

mit se hallanak ők ösvényt vágnak a sívó homokba
parcelláznak mérnek szélcsapdát állítanak
elfoglaltan valamit hátra hagyni
egy házat egy fát egy csiga nyálas nyomát

így dalolok én tiszta hiába
az esti győzelmekről és a reggeli legyőzetésről
odalett barátságokról vagy a málna cigi utáni ízéről

nem emlékszem a gyerekkorra a vénségre
nem ijeszt meg a halálom
csak a mások halála
a középkorúság csupán

hajnalrahálóval mindent beszélő
az üres házban zenélő tücsök

címtelen vers (poem fără titlu)

napok amiken lélegzeni is nyűg
oly gyötrődve teszem
az út feléhez értem
immár se előre se hátra
a templomi gyertyák
háromnegyede a holtakért ég
telefonhívás amire többé már nem válaszolnak
soha se létezett az a barátság
mentősziréna rendőrsziréna az éjben
szólítom a hideget járna át
vérem sötétlő ösvényein nyomulva
míg mosolyt próbálok gyöngéd szavakat ölelni
mintha jöhetne még valami
senki semmi soha
körös körül mind gyakrabban szállnak a mélybe
halnak halnak meghalnak
hallom egyre közelebb nyomul
aki énrám vadászik

könnyedén lépdél a harmat szőnyegén
„legyen már vége tövig azzal a törrel” szólok
ő meg távolodik semmi kis zsákmány vagyok
filléres trófea
egyre távolabb mindentől magamtól
egyszerűen semmit se értek
remény és reménytelenség között sehol egy hang
magyarázná már meg valaki mit sem értek
életem kutyavonítás
a holdra újév éjjelén
egy üveg olcsó italba
hirtelen belefojtok
emléket arcokat szavakat
amiket kimondhattak leírhattak megélhettek volna
az üveg undorral sodródik
a túlsó partnak
a halál mohón belekortyol

fedélzeti napló – 2005 augusztusa (jurnalul de bord – august 2005)

ujjé de szépek is voltunk
szakács-költők fotós-költők horgász-költők
ioana gabriel és én
száműzöttek a Csatornánál
ötven év túlságosan késő
mindegyre összetéveszteni
a börtönt a kocsmával
Peripravát Velencével
kiárusítva az illúziókat
vodkát cigarettát és egyéb érzelmeket
ioana gabriel és én
a többi asztaltárs egy szálíg románok tehát költők
világra lököttek meg nem szültek
egyáltalán szóba se jöttek
ujjé de szépek is voltunk
amikor minden áron
a bálna gyomrában megkapaszkodtunk

kiadóimnak (editorilor mei)

miről szól az ön könyve?
– érdeklődött kiadó őkelme –
gondolja hogy eladható?
Tudja a vers kockázat tervezett veszteség
nézzen csak végig magán
a festett haj tövén előbújt ősz csomók
ráncok pusztuló derma nyavalyák
az ördög se kér majd autogramot öntől
az ördög öreganyja – talán
mi a 90-60-90 méretű költőnőket pártoljuk
ez a mi kiadói politikánk ön nem illik bele
próbálkozzon inkább az orvosi intézetnél
azt mondják az autonómia katedra jól fizet
– irodámban tilos a dohányzás –
jó pénzt adnának a város energiaközpontjára
kapcsolt sorvadó agyvelejeért
eredendően torz szívéért
ama szív ha szeret odahagy otthagy mindent amit szeret
egy tudós egész komoly könyvet írhatna
önről vérbeli sikerkönyvet
vagy próbálkozzon a hullaházban
szerveznének ők egy vetélkedőt
azzal, hogy „ki a szerző”?
A díjakat akár mi is adhatnánk
könyveket a sikeres életről
vagy a szexről népszerű stílusban
a résztvevőknek a szomszédos fiókokból osztogathatnánk
italt sapkákat mozgósító pólókat szigorú költőnőket
ne is fárassza tovább magát
elmondom miről szól
a könyve
a vers eladhatatlan állítom
próbálkozzék másutt
a hullaházban a szemeteseknél az őskori temetőben
viszlát és vissza se térjen
egyedül is megtalálja kifelé az utat
halló takarítónéni
szellőztessen már ki
sikáljon fel mindent klórral

porszívózzon ki de alaposan
és vigyázat a kárpitozásra
még megjárhatjuk
hogy e szerencsétlen kit költőnőnek mondanak tetvektől hemzsegő

az élet maga (chiar viața)

a reggel világgraszoló összeesküvés
emlékeztet rá hogy valaki befalazott minden kijáratot –
és ha a győzők közé tartoznál
egyre szomorúbban ébrednél –
várakozás gépies balett hallgatag beleegyezés
meleg vidékekre vágyva
másodosztályú fülkék
kényelmes önkiszolgáló éttermek
régi viccek viseltes utópiák
maga az élet fülére nem aggat cseresznyét
elviselhető napszemüveggel szétszaggatott test
a négy égtáj felé
eltékozolt versek és ki hallaná meg
véredet dedikációval egy hulla a végtelenségig
megcsodálják az autósztládán
egy alagsor ahonnan meglépsz
a minden bizonnyal közepszerű színjátékokban
úgy teszel mintha élnél
azt álmodva hogy lélegzel kamaszkori tetoválások
amikre ráunsz törvények tapasztalatok amikből
semmit sem tanultál és ki volt
a hibás maga az élet egy elhagyott barakk
a városszélen
ahonnan a csillagok állását figyeled
a távolságokat próbálsz legyőzni
örökké en train de ám mi sem történik
sáskahadak felfalta délután
egy a végtelenségig hallgatott dallam
magány amihez sose tartozik semmi
zúzott folyami kő gördülő
zuhanása maga az élet
amiből szeretnél kijutni mint egy páncélból

óvodás korod idejéből
néhány dadogó elsuttogott verssor
riadalmasan még hiszed
hogy nem pártoltál át hozzájuk

és ha a győzőkhöz tartoznál egyre szomorúbban ébrednél
és ha másként lenne nem a te életed volna

távozásokról (despre plecări)

hirtelen mintha beesteledne és szörnyű hideg lenne
a visszautat többé nem leled

(egy unalmas könyv egy film amit már láttál

kedved támad hasonlóságokat találni
mindazzal ami megesik veled
viták a felelősségről és annak hiányáról
még egy cigarettára gyújtasz jelezni hogy ott vagy
azon vagy hogy részt vegyél valami benned
ellenzi hogy beszélj hogy igazold magad későn
reagálsz mint az utcán ha valaki rákérdez
mennyi az idő a füstpamacsokból boldog
alig megesett történetek állnak össze pompás találkozások)

az érzés hogy kézen fogva vezetnek
mesterkélt kierőszakolt készenlét
árnyékok neonok taxik részegek
még egy telefonérmét keresel veszettül feltámadó kedv
a nagy szavakhoz és végzetes gesztusokhoz
távozz maradj
mintha hirtelen beesteledne
a vonal túlsó végén pedig megvirradna

a hideg (frigul)

mely elfagyasztotta az első virágokat
a hideg amelyben a könny is megtaplósodik
ahonnan ered
pontosan a te odúdból a hideg
megfojt minden szót
elbotlaszt minden lépést
ami egy kezdethez egy elváláshoz vezetne
hajnalban az üvöltés
sepregető reggel
egyik partról a túlsó partra

megnyitod a csapot
a zaj áthatol mind a tíz emeleten
szombaton vidáman gurgulázik
elszabadul

CEZAR IVĂNESCU

Született 1941-ben (Bârlad), meghalt 2008-ban (Bukarest). Költő, drámaíró, műfordító. Moldvai értelmiségi család leszármazottja, a Iași-i egyetem bölcsészkarán végzett. A Luceafărul c. irodalmi folyóirat szerkesztője. Költőként 1959-ben jelentkezik először, 1969-ben mutatják be első darabját. 1968-as bemutatkozó kötete (Rod) valódi irodalmi esemény, s megkapja érte abban az évben az Eminescu irodalmi verseny nagydíját. Tanárkodik, később megint szerkesztő. 1971-ben saját zenekarral lép fel, úgy népszerűsíti költészetét (La Baaad). Nagyszabású műfordítói munkába kezd. Köteteibe kézzel visszaírja a kicenzúrázott verseket. 1990-ben a bányászjárás áldozata, sebesüléséből nehezen épül fel. Főbb kötetei: Rod III (Termés III, Ed. Cartea Românească, 1975), Rod IV (Termés IV, Ed. Cartea Românească, 1977), Muzeon (Ed. Eminescu, 1979), La Baaad (Ed. Cartea Românească, 1979), Doina (Ed. Cartea Românească, 1983, 1987), Rosarium (Ed. Helicon, 1996), Timpul asasinilor (Gyilkosok ideje – dokumentumok Nicolae Labiş életéről és verseiről, társszerző Stela Covaci, 1997).

De profundis

most, mivel örvénylik a hideg
s mert beteg vagyok és rettegek,
vademberként oroszlánt vések a barlang falára
ti meg majd elmondjátok: naponta vadászott rája

most, mivel őszinte és kegyes vagyok,
kérem, ne nézzen senki a szemembe,
könnyeim átfúrják a pupillám
nem sírok hát, s ne nézd a nevetésem

mely kínoz, felkoncol másokat, óvakodjatok tőle
akár hótiszta anyám – olyan a szívem is,
ennyi a társadalmi egyensúly, s ha nem leszek
teljesen tiszta szétesik

a mérleg egyik felében csupán egy ámuló
fej marad, nedvesen, holddal telített virág
a tó vizéből, ó, a szívből
való fej gyöngédsége, karokkal

hagyjatok számomra tejet és élelmet
míg másnap reggelre ébrednek
mert tekintetemet most bejárják
az ember böjti, a bűn, a tehetetlenség gyűlölt napjai

és lássátok bennem a gyógyuló leprást
ki ölelésével ölni is képes
és lássátok bennem a gyógyuló leprást
ki ölelésével ölni is képes

most mikor épp hetven éves vagyok
ami az anyámtól való
engedjetelek meg egy csöppnyi átverést
örvendeztetek a fiatal bölcseknek

Termés (Rod)

el fogok veszni, számban keserű nyelv forog;
fehér testek végtelenje
eszembe jutott
kinek-kinek a gyomrán át érem el
egy tökéletes eszmény alaphangját

Torony (Turn)

mikor megszülettem, anyám,
egy asztalon, elnyúlva,
kegyetlenül megszenvedett,

az én jó anyám
egy asztalon;
de másik
anyám a Halál
meztelenül, nyújtózva mosolygott
csodaszép
anyám a Halál
nevetett
ahogy gyermekeként éppen születtem
és egy csöppet se szenvedett!

MIRCEA IVĂNESCU

Született 1931-ben. A Bukaresti Tudományegyetemen 1954-ben francia szakot végzett. Dolgozott az Agerpres hírügynökségnél, a Lumea folyóiratnál, a világirodalmi könyvkiadónál, majd a nagyszombati Transilvania folyóirat szerkesztője. A közép-kelet európai posztmodern megteremtője. James Joyce és Kafka-fordításai kiemelkedő teljesítmények. 1999-ben Nobel-díjra is javasolták. Verseskötetei: Versuri (EPL, 1968), Poeme (Eminescu, 1970), Poesii (Cartea Românească, 1970), Alte versuri (Eminescu, 1972), Poem (Cartea Românească, 1973), Alte poeme (Albatros, 1973), Amintiri (Cartea Românească, 1973), Alte poesii (Dacia, 1976), Poesii nouă (Dacia, 1982), Poeme nouă (Cartea Românească, 1983), Alte poeme nouă (Cartea Românească, 1986), Versuri vechi, nouă (Eminescu, 1988), Poeme alese (1966-1989), Poeme vechi, nouă (Cartea Românească, 1989), Versuri (Eminescu, 1996), Poezii (Vitruviu, 1997), Poesii vechi și nouă, antologie (Minerva, 1999).

Tétova szerelem (Iubire nedeșlușită)

hogy szerelmesen belezúgj végül is a hóba,
hisz jól tudod, olyan szerelem ez, amiben
ő pár hét múlva volt-nincs jelen, s utána
esztendeig várakozhatsz, meleg napokon
vagy didergető éjszakákon, ködön át, anélkül
hogy hamarább megpillanthasd lépteid alatt, kezéd fején,
az arcodon az időben. (kamaszkorodban
hirtelen azt olvasod, hogy közönyét elviselni
leginkább úgy lehet, hogy a távozást fontolgatod. ámde mára
nem látod tartózkodónak, tudod, hogy akár a halálban, semmi
sem lophatja el tőled, mert maga a kész halál).
nem is gondolsz erre, tudva tudván
hogy könnyen megeshet jövő télen már nem is szereted
a havat – és akkor? most kell szeretned e szálnalmas
nyirkos és szennyes napokban, mikor a köd – úgy tartják – felfalja a

havat,
a hó pedig, akár egy beteg asszony – te pedig szereted őt –
jobb ha megtudod – ne töprengj –, hogy itt a vég.

Havak idején (Vremea zăpezilor)

havak idején – ez már így szokott lenni
megpillantasz egy rég nem látott arcot
feléje igyekszel a hóban – nyomára lelni
a múltó időben, hol jelen se voltál. hátraarcod

belesüpped e szürke télbe mely csöndjébe
hantolta e lényt. a visszatérés
feléje akár egy viking temetés
kínlódva taszítom a hajót a havon előre

mintha csak zöld vizekből – és később
újraéled a lángban, amit a füst kupolája gyorsan beborít
– mint amikor az arc felé igyekszel

furcsa halotti fényben, innen már visszakézből
a hazugságok megülednek, mind-mind előre megírt
gesztusok nyoma – és az arc előregszik.

Kilábalás az időlegességből (Ieșire din vremelnicie)

Az út fagyos – próbálok úrrá lenni a pillanat
hullámain – az emlékek elfogult képei alatt –
könnyen fölriadhatsz – ámde oda a valóság
arcai – ólmos pillantások mögött a jóság

csöndgyűrűk, az úton szétgörögve
hóval befödve mintha csak örökre
visszhangtalanul – (hogyan lehet
választani abból, ami van, hogy eltompuljon a rettenet

hajdani, esti fényessége?)
Rég elveszett név, sok döglött
óra, melyekben csupa káprázat volt

álmom egy lényről, szeme mélyről vöröslött,
szerettem volna, ha egész lényem, magam
tükörként élek benne – hitetlenségem vigasztalan.

Szó, szó, szó... (Vorbe, vorbe, vorbe...)

a szavakat gondosan meg kell választani
a szavak nyomot hagynak – később emlékszel
rájuk – ahogy a lábnyom is megmarad a hóban,
a szavakat meg kell válogatni (ámde néha oly könnyen
rakjuk egymás mellé a szavakat
hogyan jelentsenek valamit – ami nem felel meg annak,
amit a valóságon túl is tudunk
hogyan bennük él – és érzünk.
Bárki illeszthet szavakat egymáshoz
beszélni bárki tud – nem ez a
lényeg – épp ama szavakat
kellene kiválogatni, melyek nem mondanak túl sokat,
és végül, e szavak közül mindenik
mint holmi nyomok a hóban...

A vers – az valami más? (Poezia – e altceva?)

a versben nincs helye a mesének – olvastam
egy ifjú költőnek szánt tanácsot – tehát ne meséljem el
hogyan hajdanán, nagyon korán reggel fölkel a lány és az ágyra ülve

várta hogy zihálása elüljön, kezébe temetve arcát –
semmit se szóljak agyongyötört vonásairól,
megroskadt vállairól, a tükör előtt, amikor
csöndesen fészülködött – ne valljam be félelmeim
idegenné lett, félrefordított arca láttán.
ne sétáljak verssel a kezemben, mintha tükörrel
amelyben visszatűnnek ama kora hajnali
szürke reggelek. a vers ne legyen előadás,
se képsor – így az írás. a vers
legyen belső beszéd, azaz
ugyancsak én szóljak levegő után kapkodó, elfúló
alakjáról? akkor viszont csak az én szavaim lennének
arcáról, zavaros lelkifurdalásai, gondolatai
rétegeinek lassított moccanásai csakis az enyéme,
képeiből – csak egy arc maradna, egy kép –
no de ő – a valóság maga?

Magány (Singurătate)

nem szeretheted őt örökké újra s újra
rápillantva amint vonul a téli
szélben (akkor is boltíves ablakból lesel rá és ő tudva
tudja – amikor időről időre emlékét idézi

tekintete –), legtöbbször fölismered
őt és rájössz, túlságosan is jól ismered ahhoz,
hogy fölöslegesen újra s újra kezdjed
– máskor idegen női kéz bukkan föl a finom archoz,

amikor látod haját simítja s úgy hiszed,
kuporoghatnál lábainál, olykor ráemelve a szemed
bánatos arcára, amelyen felsejlő tünemény

a szerteömlő beteges kinti fény
és hinnie kell hogy valóságos vagy – és odakint rengeteg
gyászos hópehely kavarg, szolongasd, süket, néma fergeteg.

Nem tudni (Nu se ştie)

a játék, amelyben mímeled, hogy más lény volnál –
és képes vagy hirtelen ugyanúgy lehajolni
hozzá – és mondjál sok-sok káprázatos dolgot neki
(elejétől a végéig igazat – ahogy sose voltál rá
képes annak idején), e kimerítő vagy nyugodalmas játék,
ami egy lény köré évszakokat vagy félelmeket rajzol –
és megállítja az időt, vagy éppenséggel valóságossá teszi
a szívnek. éppen csak addig, amíg hosszasan kitart e
más lényegű játék. – egyesek talán valóságosak –
vágj bele, folytasd – vakon. kinyújtott kezű játék.
amilyen a halál is. és meglehet, a halál
akkor kezdődik, amikor a léttel játszol, s amikor
egy idő után, vége a játéknak, és te
nem is tudod –

Predeal

az asztaltól ami mellé leültünk, látni –
szaggatott képekben – az ablak hosszú szennyes üvegén át, az udvar
teli még makulátlan hóval –
csupán a peremen járkáltak sokan lépteik nyoma
egymásba ért. Kint hideg van. Az ég leroskadt.
Az úton túl, a faerkélyes házban, akár egy álomban
ahol a jelenésben magadra ismersz, ellenőrzöd a várható időjárást
majd bemész és bezárod az üveges ajtót, odabent meleg van,
posztóba öltözött az idő. Tehát, az üvegfalon át
a szomszédos udvarban az elfelejtett hó. Ha kilépnék
megnézni, milyen a ködön túli idő, mely megroppantja az eget –
megmaradnának a lábnyomaim – vonulásom az időn át
(az úton túli házban, mintha álmodnád, körülötted besűrül
az idő – amelyben hallgatod, amint a földszinti deszkaajtón, az utca
felől
valami kaparász – állat, talán egy kecske –
bejönne, hogy lerázza magáról a ködöt – reccsenve kopog hangos
patája
a deszkán –)

Tiszta levegő (Aer curat)

ököllel mintha az ablaküvegbe csapnál, mire a szobába
hideg tódul, és bepólyált fény,
akárha szél után, és hangosan szólalnál, hallván
magad, és a másik kezedet ökölbe
szorítod, és kikerülsz a parketten a helyet,
ahol a cserepek szanaszét szóródtak,
minden a helyén tehát, és gondolataid
közül bármelyik rád köszön a csendből
egyazon szavakkal – és kívül
vannak helyek, ahová elmennél,
és lassan beesteledik,
és minden örök, kezeid hidegek,
és beszélsz magadban, és többé nincs semmi,
és átvágsz a szobán, amely kihűl.

Válás a kecskétől (Despărțirea de capră)

A legelső amire elszánsz magad
hogy hátat fordíts neki, a szag, ami a kecskét
övezi – eső és könnyed szorongás
elegye – amitől megtanulsz óvakodni –
ez hát a csend (mint ama régebbi estén
mikor gonoszul otthagytad, ő pedig,
kiteregetett gondolataival, nem is gondolt egyébre,
minthogy ez túlzásba vitt hiúságod
játéka csupán) – majd,
egy elkésett simogatás feléd tartott
nedves orrára – míg patáival
halkan kaparász – az útszéle
puszta földjén – és te távolodsz (és hallod
miként indul később utánad, apró lépteit szaporázva).

KOCSIS FRANCISKO

Született 1955-ben, Csekelakán (Maros megye) a marosvásárhelyi Vatra és Târnava folyóiratok szerkesztője. Költő, prózaíró és műfordító egy személyben. Korábban, néhány évig a kolozsvári Dacia kiadó szerkesztője. Számos verseskötetén (Umbrela profetului – 1998, Oceanul interior – 2000, Codul de bare – 2002, Alteritate de duminică – 2004) túl kiemelkedő teljesítménye az Efectul admirației (2006, A csodálat hatása) c. fordítás antológiája az erdélyi magyar költészetből. (Válogatásunk nagyjából az Oceanul interior és Alteritate de duminică c. kötetekből.)

Jelentés a költőkről (Raport despre poezi)

A költők a sorok között kegyetlen
igazságokat rejtenek el a királyról
és az istenekről;

ők a templomok kövére telepednek
és elalszanak a hús lapokon,
vagy csak mímelik csupán,
majd a szavakat olyan sorrendbe
állítják, amilyent azok nem is pipáltak,
a szavaknak pedig egymás közt eljár a szájuk
csak úgy hevül s borzong az ember tőle;

a költők büszkék rátermettségükre,
de főképpen igen bánatosak
furcsa szomorúságuk
feltündököl akár a szentek glóriája.

A bűvészek (Iluzionistii)

Egy bűvésznek bármikor van egy pót-
mutatványa. Amolyan lehengető azokkal szemben
akik kételkednek és faggatóznak,
amiként egy zsarnoknak is mindig van
egy törvénye amivel lesújthat rád
még ha ártatlan is vagy;
amikor túllontúl nyíltan hibáztak,
mindketten egyazon szavakkal szabadkoznak,
az egyik belekezd, a másik végez egy gondolattal,
egyik birtokolja a hatalmat,
a másik csupán az illúzióját.

A faló (Calul de lemn)

Rostélyon át nézem a világot;
páncélomban erős vagyok, már-már legyőzhetetlen,
és kérkedhetek vele
hogyan csődöröm
sose nyerített föl
holmi hevülő kanca közeledtén;

erős vagyok,
mivel senki se tudja szétszaggatni
amit az eszem könnyedén kigondol,
ő pedig csuda
harci kalandok kiokoskodója;

ők azt mondják bolond vagyok –
a bolondok ők,
de többségben vannak;

ó, de szeretném, ha nyerítene egyszer
bármilyen halkra fogva
én fenyőfa paripám.

A madár (Pasărea)

A madár rám tekintett nagy szemekkel;
én a madarat néztem, ő meg így szólt:
ölj meg;

célba vettem a fegyverrel
és meg akartam ölni;
de akkora csend honolt köröskörül
és olyan izgalom fogott el,
hogy a ravaszt hiába kerestem;

a madár rám tekintett nagy szemekkel
és rikoltzott: ölj meg, ölj meg,
furán szökdelve sürgetett –

megzörgettem akkor a fegyvert,
hogy történjen végre valami,
meglódult a szél, véltem hallani,
miközben madárrá változtam,
őhöz hasonlóítani;

meg kellett volna ölnöd, mondta ő,
mellém telepedve az ágra –
minden oly fura volt: beszéde, vallomása
és ahogy hirtelen szárnyas lettem
mint kinek nincs is szárnya.

A katona éjjel (Soldatul în noapte)

Ma már nem divat a sebek
mutogatása: olykor jobb is
ha nem tudják, harcos voltál;

a katonának ne legyen személyisége
az eszmék táján, se logikája a tettei mentén;
egyvalamit kell neki tudnia:
az összezsepülésre így is, úgy is sor kerül,
tekintet nélkül arra, részt vesz benne vagy csak hulla;
egy holt és egy élő katona közt
egy a különbség: az első megúsza
a parancsok teljesítését,
jogot nyert hozzá, hogy civilé váljon.

És mert láthatod és elmerenghetsz fölötte,
miként változtatja a parkban a holdfény az árnyak szögét
és van időd másra is emlékezni,
azon töprengsz, kísértet volnál-e
vagy civilé lettél mióta leszállt az éj.

Egyes számban (La numărul singular)

Csöppet sem könnyű ötven
esztendő távolában élni
születésed napjától –
még hozzá egyes számban –
amikor minden gond
a többes szám felé sodorná
a napi kényelmetlenség-adagot;

itt nincsen szó fejlődési rendszerekről,
inkább állapotról, melyben a beszámíthatóság
képtelen velünk tartani és bennünket óvni,

de egyáltalán nem rettegek,
inkább csak szorongva beletörődök –
lételemet törvények kertelik
amelyek nem zárják ki a megalázást, a képmutatást, a szorongást,
a fennhéjázást, a gyilkos szándékot;

titokzatos énem pöröl velem hogy hiányzik
belőlem a szenvedély kilépni e téveteg életből,
de én nem születtem hősnek
se politikusnak – inkább legyek gyöngéd és gyalázatos
saját magammal csupán.

Vadászat, ezüst agyarral (Vânătoare cu colți de argint)

a vadászat nem holmi puskás egyének kiváltsága,
a vérbeli vadász zsákmányát kémleli
amíg fölfedi gyöngéit és erényeit,
amíg magában legyőzi a rettegést;

majd, ha közben föl nem falták,
más érzelem felé fordítja figyelmét.

Tanulságok (Învățăture)

Megtanultam pár egyszerű dolgot:
nem muszáj az öklödet ráznod,
szelíden is lesz ellenséged elég;

nem kell kiáltanod,
a hallgatás akár üvöltés is lehet;

nem kell látnod és tapintanod,
a megérzés sokkal mélyebbre hatol;

nem tévesztheted el az utat,
csakis a szívedig.

szellemvitorlás (fregata nălucilor)

akár egy templom míves aranya
szédítően pompás
a tenger felől repülve érkező
szellemvitorlás

égi térképek jelölte útjain
nincsen találkozás,
úgy látszik, célját feledtette a halk
tengerringatás

a sűrű sötétség szelíd hullámain –
előtör a mélyből
letűnt századok üvöltő jajszava
vakító fényből.

Feed-back

Bármely lény
születése
gyakorlat a feltámadáshoz.

Jelenet a természetből (Scenă în natură)

kevés a szó és kevés a szín
egy szomorú szertartáson;

aszkréták vagy megszállottak nyűtt arcú serege,
visszaszármaztatjuk az istenségnek a teremtés egy részét;

a halottak elföldelése
nehezebb bármely ütközetnél;

a papi hang tompán cseng,
egyetlen lelket sem sebez,

a csipkézet öblének teljességéhez
egyedül Szókratész konyított valamit

és az ágon gubbasztó vénséges hollók,
akik a kegyeletsértést látva látják.

Október (Octombrie)

2004

Fénylő szemek lebegnek a ködben
sehol a közelben egy észlelhető test,
a hangok szakadozottak, talán fel se hangzanak,
de a lázas elme nyilván tartja őket
egy földhözragadt logika szerint,
tételezván a benyomások valóját
és hogy a világ anyagelvű,

majd fekete ágak halk roppanását hallom
mintha vastag gyapjúdunya alól,
valami elvonul a közelben
és a bőröm alatti pára
megdermed a hidegben,

még a baglyok is tehetetlenek,
a köd a szemükre telepszik
és nem veszik észre a zsákmányt,
szomorú énekük kitölti a világszél bugyrait,
ahol még nem vágták ki a fákat –,

a szív beindítja radarjait
és onnan olvassa le a haza vezető utat.

2005

Az estben ingó, renyhe ágak
a hallgatók utcák lámpái alatt,

egy csomó titkolt érzelem
egy zavart mosoly hártája alatt,

számomra véget ért egy nap,
másnak egy egész élet,

egyeseeknek holnap következik
másoknak sohamár

2006

Elterpeszkedő ködök fjordjai
mossák Erdély völgyeit;

október ismét felidézi bennem,
hogyan a csalódásokból mitsem tanultam;

visszatérek a vezeklés helyére,
sebhelyként újra sebbé kinyílván;

a csúcsok fölött csüngő fodrozatot
jéghelet libegteti;

mennyire vágyom fürdőzni egyet,
valamely folyó széles ölében;

micsoda vágy egy erős és meleg cirógatás után
egy egészen más életben.

2007

A Gyilkos-tónál, a kegyetlenül sűrű ködben, a tavon
túli favágók visszhangja –
hirtelen és minduntalan
egy oktávval lejjebb csúszva
a sípoló légszomjtól rezgő semmiben –
ismerős hangok eveznek a dermedt vízen,
egy ló ismétlődő nyerítése
és fázós holló egy menedékház zsindelyén
ablakain lezárt zsalu;
az egyetlen nyitott bárban a forralt bor szaga
és a fenyőtűz melege.
A rádió tiszta égboltot emleget. A földet felhő fedi.

2008

Az ősz eljövetele: a pocsolyákban tükröződő ólmos égbolt szúrja a
szemet, fájdalmasan ráng a látóideg. Az emlékezet riadót fúj, felső-
rakoznak a beugró emlékképek özönei. A reggel ünnepélyes fogad-
tatásban részesül: élni nem igazán kifizetődő, nem élni meglehető-
sen költséges. Erre gondolok két, bordáim közti nyilallás között,
majd cigarettára gyújtok. Az eredményről, néma csönd.

Nyilatkozat (Declarație)

Éjszaka a városban jártam, találkoztam
az elkésett iszákosokkal, a drogosokkal
és mindazokkal, akik belőlük élnek,
de a csendőrökkel nem találkoztam,
se a bank előtt, se az aluljárónál,
de a temetőkapunál sem;

megértem őket, hogy rejtve maradtak,
a derekukon lévő pisztoly nem pótolja a bátorságot
miként a zsebemben lapuló bicska
sem csökkenti a veszélyt.

Hazaértem és nem esett bajom
és bevallom hogy hálás vagyok nekik
amiért nem lestek rám valamely sarkon
mert ma már csak ők kötnek belé
a békés emberekbe.

Felhőtlen volt az ég, csak a szmog
nyelte el fönt a csillagokat.

Hideg (Frig)

Letitia Ileának

a könyvtárakban szavainkat a hideg rázza
az ember bőre is így borzolódik télen
egy fűtetlen hodályban

a könyvtárakban megdermed
a fagytól a szó értelme, minden árnyalata
létének egész értelme
ha egyetlen szenvedélyes olvasó sincs kinél otthonra lelne
a tenyerek fészekmelegében

ne csodálkozz hát ha szerény szavaink
kezükbe veszik a sorsuk
és olykor elmenekülnek a könyvtárakból
és leszólítják az utca emberét,
és úgy találják, hogy annyira nem értik egymást
mintha egymástól jócskán távol került nyelvjárásban
már-már önálló nyelveken szólalnának

mintha más idősíkba tévedt volna a vers
úgy érzi kisebbségi sors vár rá
vagy nemhivatalos nyelvvé züllene
mintha a könyvtárak a világ
végén lennének
ha nem épp ama másikon odaát

CLAUDIU KOMARTIN

Született 1983-ban, Bukarestben. A „2000-es nemzedék” egyik meghatározó tagja, ő fogalmazta az irodalmi csoportosulás kiáltványát („Generația 2000”). Megjelent kötetei: Păpușarul și alte insomnii (A bábos és egyéb álmatlanságok), Editura Vinea, 2003 – a kötetért Eminescuról elnevezett debütdíjat kapott; Circul domestic (Házicirkusz), Editura Cartea Românească, 2005 (CD melléklettel, amelyen a szerző 18 versét szavalja). Verseiből német, francia, szlovén, szerb és koreai nyelven is olvashatók.

Vers (Poem)

Viperát nevelek a számban
aki a nyelvezet forrongása folytán
vadul elszabadul.
Bárki próbálná összezúzni vagy lemetszeni
a vipera fejét
sorsát az általam kilégzett
nyaktiló ráncaival jegyzi el.

Testem az üszkösödés világrésze.

Tízre jár. Magam vagyok. A háború hamarosan beindul.

A vipera csöndben felém lendíti fejét úgy zokog.

1989. XII. 21. (21 XII 1989)

hatévesen megértettem hogy a valóság utánozza a kész
filmkockákat
azóta semmitől sem fakadok sírva
képtelen vagyok törni magam operettforradalmaikért

egy pillanatra lehunytam a szemem
és körülöttem minden a levegőbe repült
eszményi ürügyként néhány
új nemzeti ünnephez
és az addig családi dolgok hirtelen
egy szétloccsant agyvelő körvonalát
és állagát mintázták
mely közömbösen dacolt saját kiterjedésével.

Vers (Poem)

megszoktam
hogy mindent indulatosan ejtek.
hogy öblösítsem a hangom magamtól is
üvöltve, üvöltve
a néptelen Visarion utca közepén,
majd a templom lépcsőin –
szájam csakis azért nyílik ki időről időre
hogy újabb sértéseket ejtsen.
vásárlarc, vas-
kampókba fogva,
nyomomban jár a rács mögött,
némán, mindig lesen
kezemmel és térdemmel
a járdához tapadva, felkiáltok,
és kiáltásom eresztékeiben rázza meg a szentségeket.
voilà une heure qui sonne, mondtam magamnak
és a derű kiváltságnak számít
megújuló erőm ő, a szentek megíramodnak
és kussolnak a lábaim előtt
mint holmi sánta kutyák,
összegömbölyödve bokáim körül
elvadult hangulatban apró fenevadak
tekintetei követnek
(a rács mögött
ugyanaz a vasorca,
örökös lesen. megérinthetem.)
szavaim meg vannak számlálva.
jó lesz elrejtőznöm.

Versek Atyuskáról (Poemele cu tătuca)

Mese Ruszlánnak * O poveste pentru Ruslan

Reggeli 4 és atyuska egyet köhög.
Órák óta hallani, mint hörög, vergődik,
kortynyi friss levegőért esedezni.
Torkig vagyunk, bár nem úgy, ahogyan hinnéd,
de egyikünk sem szól semmit.
Reggeli 4 van és atyuska senkit nem hagy aludni –
teste húskoporsó
melyben a férgek már nekiláttak a hosszas munkálkodásnak.
Ahogy mondom, kisasszony:
atyuska már csak egy bomlásnak indult sejttömeg
egy bőrsák amelyben
mindinkább
befészkeli magát a kór
az ördög meg mind mélyebbre ás, fejtől a mellkasig,
továbbá mellkastól a hasáig
amíg egy őskori csont reccsenése hallik.
Fiai ráfordulnának hogy kussoljon vagy fordulna fel végre,
tán karót is döfnének elhaló roppant szívébe,
de atyuska még hazatér egy kenyérre valóval, hát kár lenne érte.
Még úgy is, hogy tudjuk, csupán csak egy gennyzsák, szarral tetézve.
Akkor viszont, bizony ám, anyának dolgozni
kellene menni Spanyolországba, ahogy unokatestvére, Mása tette.

*

Atyuska ül az ágyszélen, kékül-lilul
és azt üvölti, hagyjuk békén. Feje a kezem között
s madár suhan át a szobán kiutat keresve.
Apa durva, szőrös kezével lesújt rám
és nyögve roskad újra az ágyra: hé, ti ott, akik idebámultok
egy koszos ablakon át és röhögtök, ha tudnátok...
Mellkasáról a kelés az agyára ment.
Semmi, de semmi nem mentheti már meg.
Állok és elnézem

hogyan tekint reám önmagát látva –
megadna bármit ha még egy annyi élete volna
hogy roppant, súlyos öklével szétverhesse a fejem.
Apa beteg, anya hiába hozza a mosdótálat.
Gyomra fortyog és nedves-ragacsos sóhajokat hallat:
Az atyuska egy boroskorsó amelybe valaki műanyag csövön
át levegőt fúj reggeli 5-kor.

*

Atyuska mit sem tud a nihilizmusról
atyuska nem olvasott Nietzschét se Gottfried Benn-t
gépfűrésze felcsillan a sötétben
a könnyek elborítják anya tiszta arcát
vércsöppek a fürdőszoba linóleumán.

Atyuska nem tudja mi az a csábítás
atyuska nem olvasott Kierkegardot
gyerekfővel
durvasága volt az amiben biztosak lehettünk
a nők akkoriban felhevülten fecsegték róla
a mészárszék előtti sorban
visszhangos köhögése ma elborzasztja az egész házat,

zöld köpete, húgocskám, elátkozott
folyó, amelybe fiatalságunkat fojtjuk.

*

Én is jártam Sângereiben ⁽¹⁾
egy halott jóbarátjaként

bár iskolatársak ha voltunk
talán alig tízszer beszéltem Vitalijjal
de valakinek ezt is meg kellett tennie
valakinek törődnie kellett e roppantul kedves
legény testével
aki ostoba volt
mint az éjszaka

Bălți⁽²⁾-től
ahol verekedésben megölték Vitalijt
az út hepehupás
vigyázni kell, mondták,
hogy a halott belsőégei szét ne szóródjanak
s a bőrére el ne sodorja a szél az útszélre vagy a mezőre
azt a bőrt amit
az orvosok sietősen átkötöttek mint egy szakadozott vásznat
pár madzaggal ami épp
egy 88 kilós
hústömeget összekötözni elegendő

Vitalij, Vitalij, távolra szállt a te lelked
Mit bánod hogy duzzadt májadat s szívedet
Néhány ujjnyi vastag zsiradékba rejtve
Mint véres rögöket
Mellelemhez szorítottam
Hogy hazajuthass
Ahol idős anyád várt reád

Vitalij, Vitalij, mit törődtél te azzal
Hogy szívem lassanként kihűlt
És férfi lettem, vagyis valami
Ugyanolyan durva
És szörnyeteg
Akár atyuska?

Tudta Oleg, amit tudott, amikor úgy szólt,
Hagyjam a nyavalyás testedet
Valahol a mező szélén.
Vitalij, Vitalij, olcsón megúszta ezt az esetet, te szerencsétlen.

*

Atyuska az istállóba rontott, sántikálva
átkozta a Jóistent. Semmi sem dühítette jobban
mint két tehetetlen karja,
melyekkel hajdanán 946 disznót trancsírozott fel és néhány
termetes bikát
akkorák voltak mint egy-egy teherautó.

Téli estéken olykor, a chirchani-i ángyóék udvarán
atyuska gyűlölködve a disznókra rontott
csak úgy rázta a köhögés
durva szavaiból a dialízis és a szesz
búze áradt.
Száradt takony és nyálával elegyes hányadék
csüngött az állán
de a sertéseket csak nem hagyta békén.
Így találtam rá egy éjjel: a sárban hevert
falánk és véres disznóorrok előtt.
A kés kiesett kezéből és elájult
a nyüzsgő testek tülekedésétől és bűzétől kábán –
az éhes állatok pedig
nem kegyelmeztek.
Mielőtt kiemelhettem volna közülük, felfalták egyik fülcimpáját.

*

Ki az, aki jobban vergődik nálad?
Ki az, aki szenved,
kinek ütött halála órája,
ki lenne vaksibb, hiúbb és eszementebb tenálad?
A romlás csontjaidban munkál és a világon senki sincs
aki segíthetne rajtad.

Míg köhögésed csillapul, horkantasz és nagyokat fingsz, azt hiszed
tested így talán megmentheted a rossztól és
a halál messzire elkerül.
Ki imádja jobban magát tenálad, ahogy egész
életedben tetted, atyuska?
Reménytelenségünk tartja benned a lelket.

Amikor semerre nem találtak, szerettünk. Hat napon át
kutattak utánad Făleşti, Gliceni és Jegorovka⁽³⁾ táján
míg valahol egy árokban rádtaláltak.
Amikor a hetediken hazahoztak, majdnem kijózanodtál. Gyaláztál
bennünket
és megverted Olgát, aki távollétedben töltötte be a 4 évet –
minden szeretetem darabokra tört s a szennyvízzel odalett.

Most aztán érezheted milyen vidáman nyüzsögnek a halál férgei
tüdődben
nyugalmas perceidben mégis cigarettádat szívod
és a kérgesedő seb, a genny és a kátrány kesernyés szaga
mely mindegyre a testedből árad számomra a szomorúság és a lassú
lebomlás illata.

*

A végre várva mind jobban hasonlítunk
egy egércsaládhoz
egy lángbaborult házból.
Mikor nem imádkozunk és nem sírunk, a vakolatot rugdossuk
a türelmetlenségtől és a borzalomtól bőszen.
De te tudd: mikor jön a halál és testedet szaggatja,
tovaűzzük, tálakat, üstöket, kályhát ütügetve.

Nem volt ínyedre buzgó szeretetünk és ellökted
azt, gyilkos fanatizmusunkkal együtt
mely szürke csuhába öltözött.
Kegyetlen és féltékeny disznópásztor voltál, boldogtalanság
kertésze.
De te tudd: mikor jön a halál és testedet szaggatja,
tovaűzzük, tálakat ütügetve, egymásnak ütközve
a pontos és biztos pusztulásban.

*

Mi szükséged az alázatra, kérded, éppen te
Aki mindig oly durva, oly erős voltál?
Kipenderítetted a pópát ama napon, amikor elhívtuk
Azt remélve, megnyugvásodra szolgál
És arcul köpted őt.

A fű szabadon nő majd sírodon,
Senki se szaggatja ki a gyomokat, ha magadba szállsz, ha nem.
Holmidat szétszórják vagy elégetik
és sokáig azon leszünk, hogy kitöröljük
evilági léted minden nyomát. Tényleg szeretünk,

nem számít már, hogy nem bánsz meg semmit
és két garast se adsz
a vigaszra amit nyújtának neked
könyvekből tanult dolgokról szólva.
A halál nevetséges helyzetbe kényszerít, minden bizonnyal.

Egykettőre megdermedsz, s tágra nyitott szád
kedvenc menhelye lesz a legyeknek.
A kocsmáros Szerjocsának egy iszákossal kevesebb –
talán egy idő után én veszem át a helyed;
Atyuska, valakinek ezt is meg kell tennie.

*

Ha szerencséd van, egyikünk megfojt majd egy éjszaka
a párnával. Szenvedésed fal
amelyen koppan a fejünk
amíg nem marad semmi megalázni, elpusztítani való.
Tudni szeretném, hogy utolsó leheleteddel
a világ biztonságosabb, melegebb hely lesz. Tudni szeretném
Ki nyírja ki a macskakölköket ha te elpatkolsz.
Mihez kezdünk nélküled, atyuska?
Ki javítja meg a bútort, a házbeli gépeket (amelyek
nagyzüleink korából maradtak), a csöveket,
amelyek kétnaponként kilyukadnak?
Elnézem néha gyöngé karjaim és rahitikus mellkasom,
sápadt bőrömet és kidülledt, fekete szememet, majd
Olgácskára tekintek
amint a sötétben harisnyáját, mellényét varrja
és azt mondom hogy
minden elveszett.
Ha szerencséd van, egyikünk megháborodik
és összekaszabol egy hosszú késsel valamelyik éjjel.

*

Nagyobbik bátyánk, Oleg
azt mondja, atyuska egy semmirekellő
Oleg hét éve ment el otthonról
s ma azt mondja telefonon hogy óvakodjunk az öregtől

suttyomban beszélek és szipogok a kagylóba
de Oleg azt mondja férfi vagyok és ki kell tartanom
megígérem hogy egy ideig még próbálkozom
a túléléssel ebben a házban
bár torkig vagyok a család történetével
atyuska betegségeivel
anyám és húgom könnyeivel
próbálkozom
minden erőmmel próbálok helytállni
egy szép napon
Oleg visszatér
Grand Cherokee Laredo terepjáróján
3,7 liter V6
Four-wheel brake traction control (4x4 only)
High-performance halogen headlamps
First-class interior space
Independent front/multilink rear suspension
Electronic Stability Program
és megmentőnk lesz.

(1, 2, 3) *moldáviai helységek*

EMILIAN MIREA

1964-ben született Craiován, a helybeli agronómiai fakultás végzettje, mérnök. Általános iskolás korától versel, állatkedvelő. Költészete Marin Sorescu hatása alatt bontakozott ki. Kezdőként az írószövetség Labiş-díjával tüntették ki. Verseskötetei: De vorbă cu Dumnezeu (Beszélgetés a jóistennel), Autoportret (Önarckép), Omul care îţi schimbă viaţa (Az ember, aki megváltoztatja életedet), Vârsta christică (Krisztusi kor). A saját maga alapította talajjavítási folyóirat (ANIF) főszerkesztője.

Őrség (santinele)

egy kivégzőosztag
tűzet nyitott az álmaimban
nálam járt madarakra
így aztán
trilláikból
csak a pihetollak maradtak
tele velük a párnám
s őrséget állnak
szemhéjaimnál.

a sírfelirat már készen (epitaful e deja scris)

egy temetői séta
jó alkalom
elszámolni magunkkal és el-
töprengeni az életen

az élet megmosolyogja lépteidet
a világban és a kanyar mögött
már kész

sírfelirattal vár rád
a hátadra
rótt
keresztben

lírai átalakulás (metamorfoza lirică)

egy ideje
tűcsökké
lettem
ki bánatában dalol
majd
hegedűjével a feje alatt
alszik el

a csontos fa (copacul cu oase)

a terebélyes fának a kertben
csontjai vannak
s beléjük állt az őszi
reuma
és éjszakánként
jajgat
a fájdalomtól

néha
előbukkan ágak közé
rejtett arca
nagyon figyelj
hogy észrevehesd színeváltozásának
pillanatát

most
hogy elnézem
miként mereszti az égnek
rozsdás fürtjeit
a
vénségtől
alig áll meg a pápaszem
az orra hegyén

ANCA MIZUMSCHI

*A '90-es évek nemzedékéhez tartozó költőnő. Eredetileg orvosnak tanult, majd két éven át gyakorolta hivatását. Utána kiadói szerkesztő, majd újságíró, rádió szerkesztő lesz. Nemrégiben fejezte be pszichológiai tanulmányait a bukaresti tudományegyetemen. Kötetei: *Departé de Hemingway* (Távol Hemingwaytől, bemutatkozó, 1988), *Est* (Kelet, 1993), *Opera Capitală* (Kapitális Mű, 1995), *Poze cu zimți* (Csipkézett fényképek, 2008).*

Metróállomások (Stațiile de metrou)

E szerelemnek nincsen üteme, nincs tere
áthág minden jóisten teremtetten
szabályt

E szerelem belém vette magát
és nem csodálkozott semmin
a magzatos tégelyekben lubickolva a kórbonctani intézetben
hogyan eszembe juttassák
valamikor őket is szerette egyszer
valaki

E szerelem az üres bútorfiókokban
él, tiszta sírokban,
a Parlament Palotája alatti,
nálunk sokkal későbbi
betoncellákban

E szerelem időtlen, iszonyú nagy,
s percenként megtölt
bármilyen női méhet, bármilyen edényt
bármilyen titkos járatot, ami távol tart
benneteket az országtól

E szerelem két világrészt kapcsol össze dolgozni az óceán mélyén
majdnem üres metróállványokkal
ahol az emberek egész valójukban felénk fordulnak
megbűvölten a sóban rekedt
jód illatától

Az ezüstözött konzervnyitó (Desfăcătorul argintat de conserve)

A reggeleken nincsen ajtó, nincs
ablak, nincsen semmi, mégis kellene
valami, hogy a postaládámban is találjak valamit
egy rólam szóló cédulát vagy egy metróbérletet,
hogy előbújhassak innen, vagy az én kitöltetlen
csekkfüzetemet, vagy legalább egy vékonyka vésőt
vagy egy ezüstözött konzervnyitót
amivel fölnyithatnék egy kagylót
anélkül hogy megsebezném magam
csak most érzem igazán
hogy érdemes felmásznom homokkal teli koponyám tetejére
akárha korhadt falépcsőn
tengeri gyöngyházbevonattal

Csiga (Melc)

Ha megöregszem én összegömbölyödök
magam körül mint egy vékony vasforgács
egy lágy és
teljességgel ártalmatlan
mágneses ágyon
Mind gyakrabban kedvelem az embereket vagy legalább is
ezt állítom
régi rádiólámpás készülékemen miközben játszadozik a fény
apró pukkanó szikrákat vet a hajamban
a villanyosság
Nem ijedek meg, nyáron
amikor esik az eső, az aszfalton araszolok

hasamat életem férjiai testéhez lapítva
Mindegyre nyálat hagynom magam után
Ugyanaz az ártatlan és névtelen csiga
akit
az Isten tévedésből
ezüstbe vont.

A Lumière testvérek találománya (Invenția fraților Lumière)

Minden nap hazudsz nekem
kongó moziteremmé alacsonyítva engem
ahol valaki fordítva rakja be
a filmet, rendre minden holminak nyoma vész
és testem minden része
másutt található

Az ágy végénél szinajai
emlékek lakkozott fenyőtobozai helyett
esztétikusan műtött szívemet tartom
a vágóasztalon kimetszett
képekkel teli

Anca Misumschi by Zara

E húsnak se íze, se színe
csontra aggatva lötytyed e kitágult testre bogozva
akár egy hagymahéj
mint egy reszkető
kőművesháló

E húsnak másféle a térképe szombaton
délután rajzolták elhagyott gyermekek
amikor a szülőket felveti a szabad idő
és moziba mentek
a plázába

Ez az elandalító illatozó hús
többféle arca
engem szolgált
mert annyi évet elvesztegettem szépségemmel
olvashatatlanul jegyezve
leveleim

ION MUREȘAN

*Született 1955-ben (Vultureni / Borsaújfalu * Kolozs megye); költő, esszéíró. Kolozsváron szerez bölcsészdiplomát, majd falusi tanár. 1988 óta a Tribuna című irodalmi folyóirat szerkesztője; közírással is foglalkozik.*

Pohár (Pahar)

Tündöklő éjszaka.
A sárgás hold kitelve remeg a pohárban.
Ujjam a pohárba dugom.
Majd könyökig belenyúlok a pohárba.
Majd a vállamig nyúlok a pohárba bele.
A vodka akár a jég, hideg.
A pohár alján roppant terméskő.
Van ott még lehullott lomb és elfeketült gyökerek.
Továbbá egy hasadt gumicsizma.
A pohár fenekén egy rozsdás kályha áll.
Fejemet a pohárba dugom.
A vodka akár a jég, hideg.
Kinyitom szemem a pohárban.
A pohárban szemüveg nélkül is jól látok.
Azt mondom: „Álom minden, csupa béke.”
A terméskő fehér, vörös erezettel.
Most meglátom a szörnyet.
Most hallom őt, halkan dorombol, macskamódra.
Látom elkékvült lábait.
Látom iszonyú farkát kikandikálni a terméskő alól.
A kőtömb mellett tiszta forrás csörgedez.
Kristályosan csobog a kavicsok fölött.
Körötte örökzöld a fű.
A fű közt kecses virágok nőnek.
A forrás vizében, játékbabányi apró gyerekek úszkálnak.
Hihetetlenül gyors mozdulatokkal úsznak.
Élénk színű kis ruhában, ingecskében, apró nadrágban felöltözve úsznak.

A pohár angyalkái senkit nem harapnak s nem bántanak.
Hányni támad kedvem a szájalomtól, hányni kén' a szomorúságtól.
Hányhatnékom van a gondolattól, hogy lenyelhetnék egy ilyen angyalkát.
El is bőgném magam a gondolattól, hogy hirtelen annyira egyedül maradna.
Sírhatnékom van ha arra gondolok hogy egész éjjel szipogva felzokogna bennem.
Sírás fog el a gondolatra hogy óvodában tanult dalokat idézne bennem.
Vékonyka hangján elénekelheti, hogy „Itt van, itt van a tavasz!”
Körmömet a szörny hátába vájva a pohár aljára szállok.
Ott egy kötömb van piros erezettel.
A pohárban, távol, kutya ugat.
Ősz van.
A fogyatkozás napja.
A puffadt sárga hold a pohárban remeg.
Egy gyertyakormos üvegcsserépen át látom egy légy keresztülrepül a villanyégőn
Hátába vajt körömmel a szörny fejét kirángatom a kő alól.
Roppant háta kígyózik mint hegyek közt a vonatszerelvény.
Körmömmel cibálom a szörny mozdonyát a kőlap alól.
A pohár angyalkái egymást kézen fogva illedelmes körtáncot lejtenek.
A pohár angyalkái körbelejtenek minket és énekelnek.
„Minden béke, minden álom.”
A szörny egyik szeme anyáé, a másik apáé.
A pohárban szemüveg nélkül is jól látok.
Kiolvasom anyám szeméből: „Gyermekem, mikor jön meg már az eszed?”
Kiolvasom apám szeméből: „Gyermekem, mikor jön meg már az eszed?”
A pohár vasabroncsként homlokomra szorul.
Fájdalmas.
A fejem a falhoz csapódik: egy, kettő, egy, kettő.
A pohárbeli angyalka, fájdalmában, szipogva zokog.
A pohárbeli angyalka cérnahangon dalolja bennem: „Itt van, itt van, a tavasz!”
„Minden béke, minden álom.”

Az alagút (Tunelul)

Asztalnál ülünk pincérre várva.
Szomorúan, töprenkedőn,
mert tudtuk, kevés maradt az életünkből.
Képünk ekkor átszakítja az utcai falat.
Mintha éppen akkor, azonnal, látni akart volna
egy ellenkezést nem tűrő tekintet mintha
egy srác kis lombfűrészszel körvonalunkat körbevágta volna
egy deszkadarabból.
A képünk később átszakította
az épp arra jövő busz oldalát
egy pillanatra minden megállt
az áthatolásig.
Képünk továbbá a túloldali ház falát is átütötte
keresztülgázolva szekrényen székeken
gyermekeken és nőszemélyeken.
Képünk hogy épp asztalnál ülünk pincérre várva
alagútként fúrta át a távoli hegyet
cafattá szaggatva a tenger fölött lebegő sós leget
egy török hajót és egy halat.
Képünk meg üvegalagútként áthatolt
a sivatagon.
Anyám a mellén érzett egy lökést
miközben pincérre váró asztalnál ülő képünk
átsuhant rajta
és a kutyánk ugatott
és a kakasunk kukorékolt
áthatoltan.
És lassan, ráérősen, képünk újra átfúródott a városon
és a kocsma túlsó falán és a képünk
reánk rontott,
de mi benne se voltunk.

Az istenekről (Despre zei)

Kezükben haszontalan tárgyakat cipelnek.
Nyomukban a levegő csupa össze nem illés: semmi nem illik semmihez.

Teszem azt, tíz méternyi körön belül
érezni valami fanyar sutaságot
vékonyka réteg ostobaságot.
Az utca fölötti égbolt akár a részeg tekintet:
aranyba játszó fakózöld
fekete lyukkal a nap helyén
a közepén.

Minden pillanatban várható, hogy a kerítések mögül
ezernyi gyerekfej bukkan elő
hogy könnyörtelenül kicsúfoljanak
és cérnahangon visongva
gyalázó szavak ezrével illessenek.

De a dolgok mindenek előtt, megalázottaknak tűnnek; egycsapásra
budiban felejtett múzeumi tárgyakká válnak.

Mikor érzed hogy a tárgyakat megsajnálod
és végtelen szájalom fog el magad iránt,
biztos lehetsz, hogy istent láttál,
ki elvonultában észrevett téged
s azon nyomban el is felejtett.

Az ablakból (De la fereastră)

Ha egyszer eljutunk a Városba
te is meglátod miként nyílnak a redőnyök
az asszonyok hogyan hajítják ki a vacsoráról megmaradt
angyalszárnyakat.

A versől való vers (Poemul despre poezie)

Egy életem át gyűjtöttem a rongyot egy madárijesztőhöz.
Emlékszem a napra amikor az ágy alá rejtőzve betetőztem
művemet
az ócska cipők halmára ahová olykor lehajtottam fejem
mikor elszenderedtem.
Most meg hogy elkészült
valahányszor eljön az éj eloltom a lámpát és már attól
hogy sejtem ott van
rettegve felüvöltök.

Középszerű dal Strófák 1930-as hírekre (Cântec mediocru Strofe pentru fapte diverse, 1930)

Mellettem az ősz elszelelt
(Nőktől hemzsegett az utca)
Mellettem az ősz elszelelt
Karon ragadott engemet
Éjjeli vackára húzva.

Egy kertbe vonszolt ezután
(Sárga gyümölcsfák, szürke égbolt)
Egy kertbe vonszolt ezután
És megtelt rózsával a szám
Rám csukta a kertnyi koporsót.

És rámszólt: hunyd le a szemed
(Mostantól jó éjt, kisbabám);
És rámszólt: hunyd le a szemed,
És nyíltan megcsókolt engemet;
És szólt: mától enyém vagy ám!

Hideg (Frig)

Az emlékezet határain akkora a hideg
hogy ha egy hattyút lövedék talál el
egy öreg is ellakhatna a tátongó seb mélyén.

Az emlékezet határain akkora a hideg
csak a szomszédok állnak derékig fűrésziporban és dalolnak
csak a szomszédok – mint holmi zöldecs lángok.

Az érthetetlen vers (Poemul care nu poate fi înțeleș)

Én az érthetetlen verset faragom.
Ez egy kő: fényes, fekete,
amiből hirtelen harminchárom fenevad érdes
szőrzete nő ki;
a város terén elterülő zöld mocsár –
nádasának sűrűjéből lágyan, hízélgőn vakkant
egy magányos róka;
a fából faragott menyasszony (ó, a csodálatos
famenyasszony!) – lila ruhája,
fű-benőtte szája,
az ablakot belepő nyöszörgés fehér mohája;

maga az égi odú és a vérfelhő, mely az égi odúban
vicsorog;
a varjúcsapat maga, mely vidáman köröz a
homlok körül,
homlokom fekete hóharmatja: a szájban a nyelv jég-
hideg és már-már törékeny,
mint egy isteni rendjel a
próféták mellén;
a bor, mely homokká válik a szájban.

Ó, micsoda idők, mikor a házunk sikamlós nyelvezet
tájain virágzott!

A szóló repedésekből előbúvó szavakon,
amikor a beszélő repedésekből kiözönlő szavak
csigaként másztak a falon...

Majd az elmeosztályok szelíd, porlepte irattárai,
ahol az őrültek kieszelte szimptómákat vizsgáltuk,
ahol megírtuk nagyszerű történetüket

amelyet épp ama szikár jelekkel róva,
magam se tudtam elolvasni soha.

Ezért foglaltam bele a versbe, ami
megérthetetlen.

Látom a kerek koponyát arany léggömbként
távolodik az égbe nyúló polcok fölött.

Hallom a tenger hullámaint amint egy sárga
lerakat magas falának csapódnak
és félig belevénülve, félig roskatag,
föltekert dicsfénnel a hónom alatt,
beállok a sorba, emberek százai mögé,
hogy én is láthassam, életem utolsó napján legalább
a gyógyító verset
ami megérthetetlen.

ALEXANDRU MUȘINA

Született 1954-ben, Nagyszebenben; esszéíró, költő, újságíró, a brassói Aula kiadó tulajdonosa. 1973-ban végezte a középiskolát, 1978-ban a bukaresti egyetem bölcsészkarán diplomázott. Középiskolai tanár, 1984-87 között virágtermesztéssel foglalkozott. 1996-ban doktorál, jelenleg a brassói Transilvania Egyetem bölcsészkarán egyetemi tanár. 1982-ben Cinci (Öt) című közös kötetben debütál (Editura Litera), első önálló kötete 1984-ben jelent meg (Strada Castelului 104 – Kastély utca 104, Editura Cartea Românească).

Egy tehén, egy költemény (O vacă, o poezie)

Mi hasznod

Az alázatos aszkézisből, a kényszerű megtartóztatásból
A könyvekből és a gyógyteákból, az összegyűrt papirosokból
Amiket hajnal felé nyertél, a süket viccekből
Amiken mégis nevetnek.

Amikor ő idegen szobákban levetkőzik,
Mikor idegen szenzorok érzékelik szeplőkkel
Hintett bőre melegét, állati
Testének szomorú dalát.

Mi hasznod

A számos jelzésből amit
A jövő boldog élőlényei olvasnak majd, mire
Jó nekik a napfény és a zöldellő lomb
Az isteni sperma és a gyémánt, szemeid
Aranyló fényei, mondd, mire?

Egy állat liheg

Egy másik alatt. Egy tehén, egy költemény.

Konyhai versek (Poeme din bucătărie)

Az Album duminical (Vasárnapi album) című ciklusból

(1) *konyhai vers*

Miért csak az asszonyok
írjanak verset
 a konyhá-
 ban/ból?
Magam is amolyan háziasszony vagyok
 egyedül dolgozok
 kóstolgatok
 békétlenkedek

Remélem, elnyeri tetszésüket.
Ami teendő, megteszem. A többit
Hanyagolom.
Vasárnap van, 10 óra 30,
 feleségem (nocsak, kiböktem!)
Magánórát ad, Törpi (vagyis a fiam)
 „goo... goo...” gyötör egy „lapdát”
Szobájában.

A Mimóza sétányon lakom,
 munkásfertályban
Szűk lakások, aprócska bútorok,
 épphogy fürdőszobák.

(2) *konyhai vers*

Szomszédom, Puiu asszonyság
 bénultan fekszik, ez
 a nagy helyzet Vonnegut
nyomán, nemrég szállították haza
 a kórházból, bevérzés
 féloldali bénulással
 székre állt
hogy a konyhában ruhát teregessen

akkor
esett le.
Dagikám olykor-olykor átmegy
és megeteti.
Puiu úr vak, meg van riadva, megállás nélkül
zokog, sopánkodik
és bocsánatért esedezik: „Mebántottam valamivel?
Bántottam volna?”
Velünk szemben laknak. Derék öregek
mindig
adtak cukorkát s tésztát
Bastynak
Ő lelkendezett „cu-koj, cu-koj” én bosszankodtam
az édesség ártalmas
rontja a fogat
elveszi az étvágyat
ésatöbbi
Egy hónapja a mentő vitte el
a néni természetes volt
ernyedte
és hamuszürke
Lányai alig tudták fölemelni
ketten
két házasságból születtek
és összekaptak

Most minden megváltozott.
„legtöbbször két hónapja van, az orvos mondta,
szegényke”
mesélte este hájasom. Túl fáradt voltam ahhoz
hogy valamit is szóljak.

Most minden másként van. Puiu úr
sír, és attól retteg
hogy lánya aggmenházba csukatja.

(3) konyhai vers

Életünk
négyzetméterre szabott
minden áthallszik

a szemközti házból
a rádió egyes adója, a hallgatók
zenés kívánságműsora

meg az is
ha a szomszédok lehúzzák a vécét, veszekedésük
részeg danájuk

ha
estétől egyhuzamban bömböl egy csecsemő
felriadok
Basty mint mindig békés
de az atyai szív

másképp ver
Mikor a hájas vécézik, előbb lehúzza a vizet
különben mindent
hallanék

(4) *konyhai vers*

„Meghalt a szerelem” mondja a hájas
„nem ilyen nőről álmodoztam”
(nem vagy álmaim asszonya)
És elneveti magát.
„Na hallod, épp ezt mondta Dorel is Simonának
mielőtt lelépett”.
„Mire a nő?” „Bármilyen történjék, mondta, ő szereti.”
Persze, kitört
a cirkusz: beállított
az apja, ittasan, bőszen üvöltött
vitte volna a lányát, nekiugrott Dorelnek
aki
összeszedte ami az övé volt, megiramodott és
lelépett.
Egy éves kislányuk, Bia
maga is bömbölt
de kit érdekelt, mialatt
eldőlt a jövője.

Mindez négy hónapja történt
a dolgok
rosszabbodnak, gyanítom, tanúk leszünk
én és Moby Dickem
Simona
egyre parádésabb, „újrakezdené
az életét” már akadt egy
42 éves hódolója, Bia
mind nyugodtabb, vidámabb.

„Még hogy meghalt a szerelem. Nem vagy
álmaim asszonya”
mondom
olykor hájasomnak
nem is tudom miért.

(5) konyhai vers

Tulajdonképpen mindegy
konyhában
vagy palotában
a lángész
bárhol és bármikor megél
mások
is mondták már, viszont
nem laktak
harmadosztályú térben
én egy jó vastag
szellemes mélyenszántó könyvet készülök írni

ha
kiadják a fenébe is
talán egy emberibb lakásba
költözöm

(6) konyhai vers

Szaros kölyökként ki nem állhattam
a puliszkát s a
fizikai munkát, nagyiéknál
jócskán kijutott nekem

Tudósnak
hercegnek és betyárnak képzeltem magam, valakinek
aki bármit elvégez ha nem
kell kapálnia aki
sonkát és mézet eszik, mikor csak kedve tartja
De hát
milyen az élet!
Olykor-olykor
megkívánom a puliszkát szólok
dagimnak főzzön nekem tanácsokkal látom el
tanárnak
lenni kínkeserv jobb szeretnék
virágot ültetni ásni piacra járni
betyárnak
lenni nincs bátorságom a hercegségre
semmi esélyem

(7) *konyhai vers*

Áprilist írunk
mikor minden nyüzsög
mondja
Eliot, Frazert és a trubadúrokat idézve

innen
nem érezni nem látni semmit
1986-ot
írunk vasárnap van
egy konyhában

(8) *konyhai vers*

Vasegészséges vagyok (lelkem
is)
meg roppant értelmes el-
olvastam
pár ezer kötetet

De az asztal csak asztal ha
nem vigyázol neki-
ütöd a combod
a sarkának

a csap
ha nem szorítom meg csöpög és csepeg csöpög
és elönt
és jönnek a szomszédok ordibálnak és kárpótlást követelnek

milliókat
érő a fantáziám de
a lakás alig 80 ezret ér

(9) *konyhai vers*

Szeretem (mint a fogarasiak
általában
mondaná Johanna)
fiamat, Tutut (Tutu)
akit Bastynak, Pitynek, Alexnek
Alexandrunak is hívnak

Szőke
Alacsonyka és vézna
tekintete az anyjáé
orra és homloka az enyém
(homloka kiugró, orra nevetséges)
Szörnyen mozgékony és fürge
(akárha bármelyik gyerek)

Tisztába tettem kimosdattam a szarból
kiskanállal etettem
léggömbjét felfújtam
a Világegyetemet is
nem vitás
kispolgári apja volt, különben
létezni se tudna

(10) konyhai vers

Mintha konyhám
 ahol kínai falinaptár lóg
 (anyósajándék)
s a bútorzat fehér
 (a volt tulajdonostól vásároltuk)
 itt-ott lekopva
 üvegek osztagai sorakoznak
 a majdnem
kiürült krumplislárával az asztal
 alatt

valamit is jelentene
 Én is olvastam
A kultúra és a civilizáció történetét
 írta
Ovidiu Drîmba és jól tudom
 mennyit érek

és ülök
 és írok

illedelmesen a helyemen

(11) konyhai vers

Eladtam
 35+25 gumót
 annyi mint 175 lej
 egyelőre
mert ketten még be-
 ígérkeztek
hogy megvásároljanak
 egyenként 300-at vagy
 akár 350-et

a hirdetés
 az Új Útban jelent meg talán
 mások is érdeklődnek

van
néhány ezer belőle ki a fene és mikor
dolgozna velük az idén is
anyám a gyümölcsfáival bíbelődik
hájpacnim Pity miatt
moccanni se tud
én kivagyok
azt se tudom
mikor érek a végére: virágok, iskola
s ráadásul a vers is?

(12) konyhai vers

Persze,
ők bármit is mondanak
a vers olyan történet
amiért csak
félig felelhetünk
tinta, papír, idő ésatöbbi
egy írástudó országban ésatöbbi
némi egészség, élelem, meleg ésatöbbi

utána
lám feltűnik az anyám s azt mondja
„Gyermekem, drágaságom
nehéz a csomagom,
segíthetnél
legalább az állomásig?”

Így aztán
a következő órákban
még e konyhaasztal mellett se ülhetek

IOAN MUŞLEA

1940-ben született Kolozsvárott. Korai irodalmi hajlamai dacára műegyetemre iratkozik (1956), majd mérnökként éveken át az Unirea gépgyárban dolgozik. 1970-1990 között a kolozsvári Területi Számítóközpont munkatársa. 1990-1996 között a Tribuna hetilap szerkesztője. 1997-2003 között a Kolozsvári területi Televízió igazgatója. Intenzív műfordító, előszeretettel tolmácsolja a fiatal romániai német költőket. Dan Culcer, aki cselekvően egyengeti Muşlea későn nyilvánosság elé lépő költői munkásságát, ezt írja az În către pierdere (Veszendőben, Eikon, 2009) margójára: „Költészetének ereje van, egyfajta belső légárama, amely nyomás alatt tartja a szavakat.” (A fordítások a hozzánk eljuttatott kötet nyomán készültek.)

Csodával határos (Ca prin minune)

Így gondolták el, ekként teremtvé, magabiztos
a rejtett zug; a többségben pedig megvolt
a tisztesség; úgyhogy az a szándékos képre-
rombolás már egyáltalán nem volt véletlen, hanem egyféle
jel, arcuk pedig (szintén) akár valami pép.
És tudni se lehetett, hogy abban az egész vásári
teljesedésben hazudtak-e igazából vagy csak
időközönként besegítettek az álarcok vagy a varázsszavak.
És akkor lassan, alaposan megfontolva cselekedtem.
Az álarcok tekintetét, legelőször is, kioltottam...
Csodával határosan, kábán, végképp megzavarodva, egy
egész képzeletvilág kelt lüktető életre
teljesen elanyátlanodva; fülsértő kecske-
mekegésben; ugatás volt-e? nyivákolás? török sípok
sivalkodása? betlehemeseket láttam mindent
lerohantak gólyalábaikon topogva; bárhogyan is,
tobzódásuknak nem volt hogy véget vetni, útját állni...
Igazából azok a szinte önkéntelen
emlékezések voltak, ahogyan megálmodta őket:

egy rejtett zug, amit szándékosan, páratlan ügyességgel
teremtettek, s hol minden terméketlen, kifosztott pusztaság.
Akárha illesztették volna, szándékkal: és eleve, könnyedén
minden jel szerint, az összes volt s leendő pusztítás; mintha
szándékkal,
oly tiszta volt, hogy
semmiképp nem tudod már befogni,
észre sem veszed a befalazott ajtót; benned rekedt
mélyen, miként egy gondolatban a végnélküliség,
talán a megjelenésben, amitől majdhogynem rettegni
kezdél, te nem vágytál rá és nem is
szólítottad meg, ezért ama töredezett kép
távolról sem véletlenül, éppen az arcuk vala;
és valóban, oly erősnek tűntek, olyan minden-
hatónak, hogy csak suttogva lehetett őket
emlegetni, az arcok pedig, az egész
mintha csak mázolmány, akár a pép.

Labirintus gyanánt (În chip de labirint)

Mindenkit szólít majd a nemhasonló
a nemhol felől
mindenkit várva vár, mindünknek meg van írva
örökké ugyanaz, egy út
a távol és a távol között
tán még azon is túl
miként egy megszusszanás
a hallgatás és hallgatás között...
Véges végül viszont
labirintus gyanánt
s másféleként mutatkozik
a nem képes iránt,
egyfajta elmerülés
a nemhol felől
Való felé
és újra fordított módon
távol és hallgatás közt
megkerülhetetlenül
énáltalam és

énbelőlem.
egyfajta mászhatnék vagy
lassú lesiklás
egyre jobban a távol felé
vagy tán a kálvária
a kapaszkodás felől
még inkább vonszolódás
Való felé
Pedig csak megtévesztés volt
egy zsibvásár, némi zűr,
holmi káosz...
ami bennünket elcsigázott

Valami akárha gomolyag (Ceva ca un ghem)

Már sehogy sem tudtunk
hinni szemünknek, amikor
egészen közeli, két lépésről
világosan kitetszett: gránátalma helyett, kezükben ott volt
a gyümölcs helyett ajkukhoz emelték (színlelés nélkül!)
hersegetve beléharaptak, a leve
zablaként csurdogált
ajkuk sarkában, lefelé, az állukra,
és rágtak, jóízűen, nehézkes csámcsogással,
valamin, akárha gombolyag,
egyfajta golyóbis, holmi cukormázba vont vásári
almához hasonló
sátoros asztalokról.
Igazából hallottam, tudtam: egyenletesen, a mag
körüli, kívülről egészen a belsejéig,
ugyanúgy furcsa csillogásba vonva,
egy gombolyag volt az egész, férgektől s lárváktól
hemzsegő, s a váladékkal,
a nyirokkal és a tajtékkal,
kérgesedőben ami egy idő után megszilárdul –
máris ezüstös alvadásban,
egészen zavaros vizekben úszkálva, egyfajta golyóbis –
egy gombolyag?
holmi cukormázba vont vásári

almákhoz hasonló
vásári asztalokról.
Eltöprengtünk, biztatom magunkat
de nem mertük elkérni, elragadni
hogyan megmutathassuk erőnket s amit tudunk,
a csutkát még-még a szánkban tartjuk
áhítoztunk, ólálkodtunk, lestük minden szögletből,
megkívántuk, éreztük, miként önt el
a kicseppenő nyál, részt követeltünk mi is –
még ha sejtettük is a tudás keserű,
émelyítő ízét...
Később, egy csutkát, egy torzsát majszolva amire
véletlenül még szert tehettünk, később, nehezen, megértettük,
látván galagolyásuk,
hogyan próbálták a szót, miként
makogtak, versengve fűztek
egymáshoz három-négy szót.
Későn értettük meg, s nehézkesen
és roppant körülményesen, jobbára kínunkban
egy maradék, egy megrágott csutka, mit a földről szedtünk fel
és hogyan hihettünk volna szemünknek
hiszen nem azt találtuk, amiben hittünk,
és nincs szó a tudás keserű (émelyítő)
gyümölcsének történetéről sem;
csak hogy egy rakás tehetetlen,
az ostoba és aljas csőcselék
verhetetlen odaadással és hozzáértéssel
készzen állt megtanulni
e keserű és mindennél émelyítőbb mesterséget:
a testvérárulás
keserédes, tiltott/áhított gyümölcsét.

Lábnyomok (Urme de pași)

Egy értelem volna mindenkiben?
A megtérés dacára nem kevés
és nagybani forgalmazása
(csak az utolsó sorok)
életkorok, lábnyomok a homokban

idők, évszakok,
mennyit viszünk át a szavakba?
és (vajon) mennyi
mutatkozik meg
annyi másnak
vajon hányra bukkannak majd
a sírokban?
Ahogy a táncban, az életek is
így-úgy rángatóznak
maguktól
és belereng a hő
levegő
a pusztító benne/általa
bőszülten lángol remegőn
zavaros értelemben
annyi minden, Uram...
És megszólít a hang
odaátról, az árnyékból
hogyan még beszéljünk
most, mikor ő megtért
a szigetországból,
hátrahagyva mindent
aminek történnie kellett
táncot, örömet & dalt.

HORIA-ROMAN PATAPIEVICI

Született 1957-ben, Bukarestben. A fiatal fizikus 1981-ben diplomázik a Bukaresti Tudományegyetemen, később filozófiai mesterképzésen vesz részt. 1989-ben letartóztatják. 2005-től a Román Kulturális Intézet igazgatója. Főbb írói művei: Cerul văzut prin lentilă (Távcsövön át az ég, 1995, Nemira), Zbor în bătaia săgeții (Repülés a nyílvevő előtt, 1995, Humanitas), Cine crede într-un popor fără valoare (Ki hisz egy értéktelen népben, 2000, Central European University Press), Omul recent (Jelenkori ember, 2001, Humanitas), Ochii Beatricei sau cum arată cu adevărat lumea lui Dante (Beatrice szemei avagy hogyan mutat Dante valódi világa, 2004, Humanitas)

Én, én (Eu, eu)

Az éjjel a fényben markosan
begyűjti amit az elgyötört nap elveszít.
A holdat választom hogy lelkem betöltsék
az utcasarkok
kiáltások suttogások
emlékeimben szunnyadó pillanatok
Az esttel együtt alászálltak bennem
ringó körökben elragadni
arcaim közül
a titkosat a kincses örvénybe zártat

Örök küszöbök (Eterne praguri)

És nézd csak, kezeden reszketés
vagyok, amely majd elcsitul
Egy szakadatlan út idegeim és
a világ nem létező idegpályái között

És nézd, egykor kimondott szavaim
Fényárba vonja bennük, mint levél közt, a gyümölcsöt
elnézzük őket, örök küszöbök mosolyognak
egy általunk megélt jövőből.

Chalaos

Hazug nóta Fuendetodosból / Cântec de mincinos din Fuendetodos

Teremtőm, amikor kebleivel teljesen nekem dőlt
véges végig
lélegzetem a torkomba szorult
merev lettem mint a cövek s beleremegtem
amint gyömszólt és felcsigázott és elringatott
és túlságosan lenyűgözött, jókora teste volt s szeretett
úgy bizony, majd belehaltam

de fölébredtem
de fölébredtem
mert álmodoztam.

Dona Maria

És azt állítod hogy még sose láttad a Cayetanának mondott Maria del
Pilart
a tizenharmadik Alba hercegnőt? – He, he

feleségem, Pepa
éppen fiúcskát szült nekem
amikor Moncloába szöktem tőlük nem is láttam őket
elszólítottak

makrancos volt és rosszféle
megkínzott és én veszettül kívántam
pedig mit sem adott
valamennyi férfi odavolt érte

kérte hogy talpait nyalogassam
s csak azután nyögdécselt
felajzva

ő maga mondta, néha
„senki sincs, aki feloldozna minket?”
de csak akkor,
majd újra gonoszul mulatott rajtam

de én hittem benne vakon

egyszer azonban rám parancsolt
hogymint ruhája alatt intézzem el
míg egy zeneteremben ültünk
máskor meg
bolondul éjjel a ligetbe csalt
és a trópusi halak medencéjébe lökött
és ott rám mászott
minden teketória nélkül
s egyre csak nevetett
megiszonyodtam magunktól
később a játék elfajult
tehetetlenül nyaggatott, csuromvizesen
és bármelyik pillanatban megláthattak
a mieink

Maja vestida, Maja desnuda

Aztán megfestettem mindkét arcképét
mert elhagyott a józan eszem nem tudtam betelni vele mindegyre
megkívántam
a lelkem utálkozva összerándult
valahányszor megláttam magam hogyan festek
mindenféléképp szétzilált
szétszaggatott, meggyötört, eltaszított
nem éreztem mást, egyre őt szomjúhoztam
égtem csak égtem csak égtem
mint bűzös mocsarakban a foszfor
a folyóban szeretkezve erősen odalett
s a fény is sértette a szemem a benne lakozó sötétől

s bármivel is festettem csak a cink, csak az ólom és a higany
ami felkenődött
s minden érintésétől dobhártyám robbanásig feszült

egy metszet alá odaírtam
„ők még nem távoznak”
és ugyanezt éreztem
kétségbeesetten
ezt éreztem

hogymit tennék
és akármit tennék
ők többé nem térnek vissza

Az utolsó arckép / Ultimul portret

harminchat évesen is
még ragyogóan szép volt
és akkor, apró kezeit retusálva,
hófehéren
 kesztyű nélkül,
tőle tudtam meg
hogymit volt az utolsó alkalom...
Kiegyenesedve ült
áthatóan rám nézett
mosolytalanul
Teremtőm, mennyire szeretlek
szerelemmel amihez nem elég az élet
a lélek pedig
véletlen csupán

Goya

Bármily zabolátlan is, egyetlen szerelem
sem hasonlít a prédikáló papok említette bujálkodásra
akkor se, ha ereje a túlhajtásban rejlik
miként a filozófusok tartják
nem szégyentelenségünk volt eltévelyedés
hanem hogy túl kevés volt a tett
és mily kevésbé merészeltünk élni

a lángokkal melyekben kínunkban összeégtünk.
Elégtem s halálom odaadtam volna
bármelyik öleléséért
egy nyögdécseléséért, akkor
akár szégyent is hoztam volna családomra,
férfiakat gyilkoltam volna le,
eladtam volna a királyt is.
Ma viszont azt kérdem:
vajon a művészetemet is elárultam volna?

Kérdezlek... / Te intreb...

Természetesen, ez nem az...
Ha csekélységért halunk is meg,
a Semmiségek pedig sose a
Minden

No es eso – motyogom gügyén
nagyítón át nézve a Medusa Tutaját
no es eso
no es...

ADRIAN PĂUNESCU

Született 1943-ban, Copăceni-ben (Bălți megye, Besszarábia), mh. 2010, Bukarestben. Apja Olténiából származó tanító, Szilágy megyéből települtek ki a Bécsi Döntéskor. 1968-ban A.P. elvégzi a bukaresti bölcsészkart, 1970-71 között az Iowa-i egyetem ösztöndíjasa. Újságíró, írószövetségi vezető, különböző politikai megbízatásokat vállal. 1990 után szenátor volt a román parlamentben, önálló kiadót, s vele együtt lapokat működtetett, amely műveit adta ki.

Itatós-világ (Civilizația de sugativă)

Az itatós világa itatós-világ
királyunk is itatós-trónra hág.
Itatós-koronája fénye
a távolságon tompán villan át,
családostól, gyerekekkel járulunk eléje
s bárki meghajtja itatós-önmagát,
diákirkákon át visz az utunk,
és így – ételhez is jutunk,
az itatós világa itatós-világ
maganak való élet,
szemben velünk egy kollektív világ
a tapper szemben áll a jellegtelenséggel,
lehattünk volna papír
vagy gyémánt ékszer,
lehattunk volna valami mellett,
vagy épp a túloldali gát,
mindebből semmi nem lett,
az itatós világa itatós-világ.
Üzleti számlák tintáját leszívjuk,
s az ábécét rovó gyermek rettenetét,
szívunk az állomáson, a postán, irodákban,
fényképbe zárva a világ életét.

Nézd csak a város itatós-szobrait,
nézd az itatós-termést ott künn az asztagon,
a hozzánk csurranó tinta öngyilkos kínjait,
mert képtelen kimúlni az asztallapon.

Minden mi a tiétek rajtunk nyomtatva áll,
igaz – javítva, törölve vagy betoldva
és felbukkantak már a láthatáron
az itatós-galacsinok is lovagolva.

Másodrangú világ ez a miénk
és mi vagyunk a legvégső közöny,
a leselkedő intés, mely fenyeget,
itatósból vagyunk halotti maszkok
e lelkes, reszkető sorok felett.

Saját szakállamra (Pe cont propriu)

Egy világban, hol mindig
kockázat előtt áll az ember,
sokszor feledjük: van és létezik
kockázat, saját szakállunkra is.

Kockázat, saját kontónkra
– ilyen a vers.

Éjszaka. A hold,
ahogy mondják,
fölöttünk fénylik.

Öklömre támasztom fejem
s mint aranycsibékkal totyogó kotlót
simogatom halántékom – rátaláltam,
és forgolódom a piac közepén
és kérdelem, hölgyeim,
uraim, no és kisasszonyok
„ezen az estén ki kockáztat velem?”
mintha csak annyit kérdenék:
ki táncolna velem?

Rezesbanda (Alămuri)

Lelkesek vagyunk s derűlátók,
ahogy egy rezesbanda szárnyal.
Lelkesültek és optimisták,
büszkélkedünk mi is a mával.

Bízunk a mézben is, hogy édes
s tudjuk, hogy előttünk a cél,
lelkesek vagyunk s optimisták,
mint egy harctérről jött levél.

Ejnye-bejnye – szólunk csevegve
a szőke bálvány térdinél,
lelkesültek és derűlátók,
mint egy harctérről jött levél,
akár egy derék rezesbanda,
amely a harctérről zenél.

MIRCEA PETEAN

1952. február 2-án született Kolozs megyében. A kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetemen szerzett román-francia szakos tanári diplomát 1976-ban. A Dacia Kiadó szerkesztője volt, jelenleg a kolozsvári Lines Kiadó igazgatója és a Renaşterea rádió szerkesztője. Tagja a Román Írószövetségnek. 16 verses- és prózakötete jelent meg.

Anna verseiből (Din Poemele Anei)

I.

1.

kiáltani akarlak
neveden
miként egy mag lehull
a messzeség
a szót nem ejtik ki
létre kel

a szélről szólítanak
onnan
két lépésre innen
beletúrok
a legközelebbi
és a legközelebbi
hús- és vérbozótjába
kézzel vakon

aki átlépkedhet a halálon
miként a vízen
övé lesz a név országa

2.

azt mondta követi
egy rózsá árnyékát a falon
kérdeztem tőle – milyen volt
akár a tiéd – válaszolta nekem.

3.

ütött az órád
kitelt az időd
a te időd jön és megy
halántékom gyökereket présel
homokba
érezem a szavak hamuját nyelvemen
és
ha követed a vers következményeinek alakulását
az nem a boldogság

4.

ami látszik egy harmatcsepp
közepe nincs sehol
csak a külseje

a dolgok néha felszínek csupán
melyek odatesznek
egy apró láthatatlan megadott központból
kifutnak a sugarak
marad a szél

nem tudom mit mondtam volna
Anna
amikor megérintett akár egy sugallat
jeleként hogy nem vagy többé
akkor meg hiányodnak dőltem
mintha csak kolostor falának

5.

egy roppant madár (nem is tudom, hogy egészen az-e
csak egy szárnyát és a tollal borított fél testét látom
jócskán megnyúlt csőrével) bordáim közé dőfi
szárnyhajlatát akár egy váll gömbölyű a te vállad Anna
tenyerembe fogom mintha gesztenyét már tudom a madár
belül lakozik, ki akar jönni. Szárnyhajlatával bököd én
föléd hajlok mintha első találkozásunk
fölé – a folyóhoz igyekeztünk kézenfogva egy
deszka híd mellett ha még emlékszel – és az
út szélén egy autóbusz vezetője sakkozott egy
ványadt merev zárkózott asszonnyal – és lopva csókkal illettelek

DANIEL SILVIAN PETRE

1968-ban született Temesváron. Költő, prózaíró. Daniel-Silvian Petre ugyanakkor a temesvári Survolaj sikeres rockegyüttes vezetője. Nem túl bonyolult, filozofikumba hajló szövegei, még a szabad vers formájában is sajátos ütemességükkel, zeneiségükkel tűnnek ki. A LiterNet honlapjáról letölthető Overdose c. verskötete. Személyes honlapjának címe: www.dspetre.ro

Golgota

A kétségbeesés szögei
mélyen a csontba verve
A remény virágba borult tövis-
koszorúja
valakire várva
ki nem jön el
Mert a szerelem azt jelenti
hogyan légy
egyszerre
két helyen
Mert az élet egy elrontott
film: bármennyire is ellenkeznél
végül
mindenki lehunyja szemét.

(Varázs)ige a haldoklókért (Des)cîntec pentru muribunzi

Ha szeretsz, ha szeretni fogsz
s hogyha szerettél,
telefonálj minden ismerősnek,
s mondd el, hogy meghaltál.
Szeretnék ma beléd hatolni
egészen a markolatig

hogy meg ne tudjam nyakadat szorongatom
avagy becézlek,
hogy magad legyenek
de el se veszítselek...
A tenger könnyedén sóba von
fejünk alá a hegyek gondosan
köveket raknak
míg a nap s a hold kegyesen gyertyát
tartanak,
mikor a sötétség, csak azért is
a szekrényre kúszik,
az ajtókra, majd a falakra
és boldogan halunk meg
amíg csak élünk

Fölötte fontos dolgokról (Despre lucrurile cu adevărat importante)

Csütörtökönként iskolába menet
jött egy kalapos úr
s szerszámát mutogatta
Akkoriban még nem tudtam hogy az élet
lassú halál, mintha
valaki arcon simítana
míg ki nem serken a vér
Fogalmam sem volt
hogy a szerelem úgyszintén lassú halál,
mintha valaki átdöfné
a szívedet
egy rózsával
Nem értettem miért viselkedik
az Úristen
néha úgy mintha majmoktól eredne
Nem értettem miért akkora
a nők
fara
Nem értettem miért van annyi ember
a földön
mintha egy nem is
lett volna elég

Legimádottabb ellenségem (Cel mai iubit dușman al meu)

Hogyha tudnád hogy milyen szép valál
És milyen szép volt Temesvár valamikor
Mennyei otthonunkban nincs aki ránk talál
És a tízparancsolat sem volt még sehol

Úgy tűnt nekünk a Béga kéken csordogál
Mint megannyi sirály röpködtek a hófehér varjak
Mit se törődve hogy életünk fölött más dirigál
Amcsik és oroszok, tehát a nagyhatalmak

Nem volt akkor szükségünk semmi másra
A kilencedik menny takarója jól beborított
S ahányszor másutt szeretkeztünk egyre másra
Rajtunk a csalfaság virága kivirított

Mily ifjonti, gondtalan és vagány
Volt akkoriban az Isten
Honnan sejthette volna a nagy talányt:
Nálad imádottabb ellenségem nincsen?

Holtak rőt levele (A ruginit frunza din morți)

Reggelente
üt a biológiai
órám.
Fölébredek
Szorgosan munkába megyek
Útközben eszembe jut
hogy tulajdonképpen
nincs állásom
(hová az ember kávézni járna)
rokonok
szomszédok

és anyám bánatára.
Hajdanán
az volt a munkám
hogy felébredjek
és rögtön
visszafeküdjek
úgy szeresselek
akár az első napon
akár ama furcsa
időben
amikor nem volt szükségünk
semmi másra
úgy éltünk szabadon.

Imádság (Rugăciune)

Hajad színében
ott a haldokló nap
Hajad ami egy
idő óta
nyíratlanul marad
Hajad mely cinkosa
Nyugtalan mosolyomnak
hajad mely áldozata
az isteni tilalomnak,
Hosszúra nőtt hajad
Megannyi várakozástól
(nélküle őszünk
téli közönybe gázol)
Hajad mely csöndesen hozzám
beszél –
Nézni a hajad, kedves,
egy imával felér.

Sandwich blues

Fehér fogakként száll a hó, roppant fogak
marcangolják megrendült beteg testemet
Szívemből, szememből, a számból
áporodott ételszag ered
A föld romlott sült
két kéklő ég szelet között
én vagyok az együgyű féreg a sültbeli
nyű belsejében s még reménykedem
hogy szabadulok e roppant szendvicsből
e mustáros-szószos ingoványból
Salátalevél szárnyakat fabrikálok titokban
S mártásos borsból lövedéket mely robban

A postás mindig kettőt köpik (Poștașul scuiță intotdeauna de două ori)

Azt hiszem, Isten vagyok
s nem tudom hogyan rejtőzhetnék el
minél jobban
előletek –
mint amikor bújócskát
játszottunk
az iskola udvarán
és olyan jól elbújtam
hogy magam sem tudtam
hol vagyok,
ti pedig tovább
játszottatok
mintha én nem is lettem volna ott

IOAN ES. POP

1958. március 27-én született a Máramaros megyei Kőváralján. Román-angol szakot végez a nagybányai egyetemen. Hat évig a máramarosi Jódon tanít. 1989-től Bukarestben él. Évekig a Lucea-fărulnál dolgozik, majd a Ziarul Financiar vasárnapi mellékletét (Ziarul de Duminică) szerkeszti. Kötetei: Ieudul fără ieşire (Jódból nincs kiút – 1994), Porcec (1996), Pantelimon 113 bis (1999), Podul (A híd – Cartea Românească, 2000), Rugăciunea de antracit (Antracit imádság – Dacia, 2002), Petrecere de pietoni (Gyalogmuri, Paralela 45, 2003). 1994-ben megkapta a Román Írószövetség és a Moldovai Írószövetség debütdíjait, a máramarosszigeti Országos Versfesztivál díját, 1996-ban Bukarest város részesítette irodalmi kitüntetésben.

koncentrációs mámor (şlagăre de concentrare)

miközben pop ledugta ujját a torkán

s nagyot rókázott a küblibe,
a másik pop tükör előtt csodálja magát,
új zakójával elégedetten és hogy milyen remekül
megberetválkozott.
félóra múlva már a hivatalba ér,
a számítógép elé telepszik, és mindenek előtt
nem lepi meg, ha hízelegnek neki.

ettől kezdve egyre ritkább esemény
pop és pop találkozása.
mégpedig nem azért, mivel pop napról napra leépül,
hanem mert a másik popnak mind sűrűbb a dolga
és későn vetődik haza,
amikor már képtelenség szót érteni poppal
és az idejéből se futja erre,
szüksége van a nyugalmas álomra
és a jól vasalt ingekre, hiszen reggel
nagyon korán indul munkába.

nézzük el hát, mindkettőjüknek
kisdéd gyöngéiket,
ugye pop az önpusztítás útján halad, miközben
a másik pop, bár volna keletje,
sokkal pop-abb a világ szemében popnál,
s rájött, hogy ha pénze van,
a barátai nem kerülnek el.

gyermekkorában így okították a szülei is,
s hát nem nekik lett igazuk?!

mészárszékedben dolgozni én is szerettem volna

hetente egyszer legalább, szabadnapomon,
de nem a boltban, ahol kiszolgálják, és ahol
mindenki köpenyt ölt és kesztyűt húz,
én a hátsó csarnokot szerettem, ahol csak úgy rajzanak a legyek,
és bármennyire próbálják irtani,
mindenütt patkányok cikáznak.

ott, egy-egy húskoncra borulva, lehessek magamra,
könyékig az állati vérben,
zokogástól rázkódva imádkozhassak.
nyolc óra ilyen fohászok után
tiszt és bizakodó tekintettel jönnek elő

a többi hat napon pedig szelíd lennék mint a kezesbárány
bármilyen áldozatra készen,
boldogan, hogy a hetedik napon megtérhetek
a mészárszékbe, a koncok közé,

elvégre csakis a hús miatt imádkozunk
és minél több a hús,
annál szívszaggatóbb a fohászod.

nekem is van egy bizniszem e földön:

a szerencsétlenség szakértője lennék
irodát nyitottam az alagsorban,
az örmény temető mellett, ahol kemény a verseny.

mostantól én is vállalkozó vagyok, elmondhatom.
és jól tudom, kivel van dolgom.
ha nem volnának e szomorú kisemberek
kivétel nélkül tehetetlen nullák,
a világ két nap alatt összedőlné.

továbbá, hogy őszinte legyek, nevezett cégnél
nem azért dolgozunk, hogy boldogítsuk az embert,
inkább csak azért, hogy óvjuk a túlzott boldogtalanságtól,
s a boldogtalanságot a boldogság szintjére hozzuk,
hogy a jót szétválasszuk a túl jótól,
és a rosszat a túl rossztól.

mivel a kereslet nálunk még nulla
a külső partner pedig átver bennünket,
ezt még nem hívják csődnek.

hamarosan komoly üzlettársak jelentkeznek,
akikről a pénzügyi közlöny
mindenkit lefőzve a címlapon ír,
komoly pénzeket fizetve a boldogtalanságért,

amiből jelenleg nagyobb nálunk a bőség
mint a cseheknél és magyaroknál együttesen,
erdély pedig, bárhog is, a miénk,
már-már magunk vagyunk, akik heroin-
tisztaságú boldogtalanságot szállítunk –
a nyugatiaké régóta hamisítvány.
nagy kár, hogy románia
képtelen eladni azt, amiben ász,
mások ismét csak megelőznek,
a szerencse ugyanis nem csönget kétszer.

és akkor újra leváltják a kormányt
gondolván hogy ott a bibi.

rájöttem hogy nincs nagyobb művészet
a gyógyításnál. csakhog a mai orvosok
képtelenek a gyógyírt a betegségben keresni
s görcsben a gyógyulást.

sajnálom, hogy nem lehettem orvos,
mint angela marinescu, legalább egyszer,
hogy a beteget egyetlen nyisszantással hosszában felnyissam
tobzódva gőzölgő belsősegei közt,

de csak egy pillanatra, mert nem a szív, nem a tüdők
foglalkoztatnak, hanem az eltűnést kiváltó szerv
s hiszem, hogy bennünk fészkel, s nem is akárhol,

éppen csak parányi és undorító és rejtezik,
mert az egyetlen szerv hasunkban,
melynek lelkiismerete van,
az egyetlen, amely mert vaksötétben él,
felszívódik, ha fényre kerül

pontosan, akár az isten.
sajnálom, hogy miként angela marinescu,
nem lehettem orvos, egyszer legalább.

mikor az orrom vére eleredt egyedül voltam otthon

és életem legjobb tettét készültem éppen
elkövetni, bármi lett legyen az.
jó, hogy akkor esett meg, mivel
teljesen készületlen voltam a halálra,
tán ezért is nem haltam meg, később viszont,
hosszas számítások után s átvergődve
sok-sok ismeretlenen,
rá kellett jönnöm, hogy az a történés
halálos volt.

akkori számításaim szerint,
ha nem járt volna másutt az eszem,
otthagynom a fogam. és íme, miután
középiskolás éveimben végig
elvágtak matematikából,
most matematikus lettem, s nem is akármilyen,
hanem olyan, aki ijesztő pontossággal
köbözte ki a véget,

bár rendelkezésére sehol egy szám, sehol egy mértani alakzat,
egyetlen jel se áll.

tegnapig hittem, hogy a lélek a szív alatt fészkel
netán kissé odébb, a szív és a tüdő közti úrben.
40 múltam, s még mindig hittem hogy a lélek üres
térben lakozik – szintén a mellkasban, persze, a szív alatt
vagy mellette tán.

csakhogy egy keddi napon,
miután betöltöttem a negyvenegyet,
a drágalátos, kisdéd őrszemem, a nagy figyelem halálos ellensége
valamivel alább költözött: a gyomor
rakoncátlankodni kezdett,
a nyugtalanság nőtt-növekedett.

így jöttem rá, hogy a gazfickó lélek
már nincs a helyén.
tehát ő is a gyomor felé csusszant,
oda, ahol fájdalomam tetőzött.
negyvenegyet töltve rájöttem
hogy a lélek a fájdalom mellé csapódik.

majd, amikor májamat kikerülve elhibázta,
azt mondtam, íme, a lélek is átverhető,
csakhogy most az epe árnyékába húzódott,
ahol még nem alkonyodott.

attól kezdve az epehólyag megadta magát.
amennyiben holnap reggelig
a lélek még inkább alászáll a zsigerekben,
kimondhatom, hogy nem a test a nehéz, hanem a lélek,
és a lélek pusztítja el az embert, nem a teste.

ő meg a hóhérja a kivégzés előtt
végtelenül gyöngéd beszélgetést folytattak.
elmondta neki, hogy északról származik,
mire a másik megjegyezte, neki is élnek ott rokonai.
no és merre? hát nagysomkúton.
nahát, nagysomkút, hiszen ott jártam iskolába.

csak hogy a másik is oda járt középiskolába.
sompkúton?
sompkúton, úgy bizony.

jó, de én kővőraljai vagyok.
az én apám is kővőraljai.
a sompkút melletti vőraljáról?
az egyetlen létező kővőraljáról,
a sompkút melletti vőraljáról.

jól van, de az ön apját biztosan nem hívják popnak.
de igen, apámnak éppen hogy pop a neve
ráadásul kővőralján született
és 73 éves, tehát éppen
1930-ban jött a világra.

nem létezhet két, kővőralján és 1930-ban született
ember, és hogy a nevük is pop legyen.
tuti hogy nem, az egyetlen pop
aki kővőralján 1930-ban született, az apám.
kötve hiszem, mondja ő, az az én apám.

itt valami félreértés lehet mert én 1958-ban
születtem és csak egyetlen pop
született 58-ban kővőralján, ki a nevemet viseli.
te máskor születhetnél, mivel
58-ból csak én vagyok az egyetlen ezzel a névvel.
de én március 27-én születtem.
én is március 27-én születtem.
anyám el akart hagyni engem
kővőralja és malomszeg közt a senki földjén
hogy senki se lássa.

ugyan, ugyan, apámtól tudom,
hogy én lettem volna, akit el akartak hagyni,
még hozzá a malomszeg menti senkiföldjén.
ezt biztosan tudom.

még három óra maradt reggelig. mondd:
üzensz-e apádnak valamit?
nincs mit, hiszen úgy se ismered
apám kőváralján a 11. szám alatt lakik.

apád nem lakhat a 11. szám alatt
kőváralján, ott ugyanis az én apám lakik.
különb is, a gyónásidő lejárt.
én pedig csak a mesterségemet végzem.
mostantól a kivégzésig épp annyi időd van,
mint a kivégzéstől mostanig,

akkor minden jót, már itt a váltás,
én csak ennyit tehettem érted,
jó éjt e három maradék órára,
nekem is ideje hazamennem,
az alvás létszükséglet, holnap
más lesz a soron következő.

mondod hogy testünk föltámad és mindannyian visszatérünk
otthonainkba, ezért mielőtt távoznánk
dolgainkat rendben kell hátrahagynunk,
mert ahogy hagyjuk őket, úgy találunk rájuk.
siessünk hát, közeleg az idő.

mondhatom, készen állok. a lakásban ragyogó tisztaság,
a padlás roskad az étkektől, a marhák megitatva-etetve,
a pince dugig jó borral, az udvar baromfival tele,
némi pénz is lapul a perselyben, és meglehet,
addig még sikerül bekerítenem
az egész udvart, a kertet és szántóföldemet.

elmondhatom, hogy gond nélkül térek majd vissza.
naphosszat fogok fecsegni mulatván az időt.
de mi lesz, ha a ház mögötti patakban
amiként most is, vér csörgedez?

ha nem hajtogatják egyre hogy halandó vagyok
tán meg se halok. talán
kitalálhattam volna egy más halált.

talán egy másfajta hit, bármily csekélyke,
elegendő lenne a lebegéshez.

de mint minden rettegő ember, a halál
vallásában nevelkedtem.
a haláléban, amit nem kudarcaink hoznak ránk,
csupán egy rossz szokás,

a belenyugvás abba, hogy ha megtanultál halni,
akkor muszáj is kimúlnod.

ámde, barátocskám, mondtam volt neked,
kétséges, hogy meghalsz, amikor halsz:
egy sejt vagy több is talán
marad még utánad, hogy hosszan gyötörjön

és csak majd, ötezer év leteltén ha végre nyomuk vész
pihensz meg végre, te nyomorult.

séták a veremben (groapa cu alei)

a koporsólégy nem igazán fürge
a szűkös hely mint egy katonát fegyelemre szorítja
pedig mily kecses és kíváncsi lehet ama tér
hol a roppant bűzök fölfeslenek
és ahonnan sose látni az égre.

az illatoktól kábán elég ideje van
alaposan szemügyre venni a lakót magát
ki verhetetlen a döglesztő miazmák és a bomlás terén
s nem kell tartania attól hogy tetten érik.

„kifinomult előkóstoló, remetébe oltva”,
mondhatnánk róla amint táncot lejt
a bendő nyálkás és kocsonyásan rengő zaftossága fölött
az állkapca és a száj zsenge penészbársonya körül.
majd mikor megpihenni tér a fül zsírodújába

azt hinnéd gondolataiba merülve hallgatja
amint az örökkévalóság éppen itt zümmög, e
csöndben érlelődő csemegékben.

mondottam volt, a koporsólégy nem igazán
fürges és emiatt
útja a fejtől a lábig
soká eltarthat, szörnyen soká
olyan sokáig hogy a visszaúton
rá se ismer a mélyben lakóra.

de most psszt. a koporsólégy elszenderült.
holnap nehéz éjszaka várja.

A 40-es villamos istensége (Dumnezeul tramvaiului 40)

Amióta ebbe a fertályba költöztem, ami Bukarest végét jelenti, a
40-es villamossal megyek a hivatalba. Három kerek esztendeje már,
hogy felszállok a legelső megállónál, ahol rajtam kívül senki sem
száll fel és csak a legutolsónál szállok le, ahová ritkán követ valaki.

Minden alkalommal háttal ülök le, baloldalt, az utolsó székre, s
annyira hozzászoktam azokhoz az alakokhoz, akik a közbeeső
megállóknál szállnak fel, már oda se kell fordítanom a fejem, hogy
fölismerjem őket. Ugyanúgy, a felszállók is megszoktak engemet –
olyannyira, hogy mivel mindig ugyanolyan közömbösnek, mindig
egy időben és ugyanazon az ülésen látnak, a 40-es villamos valami-
féle szakállas, mozdulatlan, rideg keserűségben megőszült Istené-
nek vélnek.

Naponta hosszú percek, sőt, tízpercek telnek bele, hogy meg sem
moccanok ültömben, már-már nem is kételkedem benne, hogy isten
lennék, a 40-es villamos istensége. A mozdulatlanságom pedig a
javamra szolgál, mivel így energiát takarítok meg, remélve, hogy
ekként tovább élhetek, egészen soká, jóval tovább, mint ezek a
sürgésükben megfáradt, fel- és leszálló teremtmények.

De van-e jogom ahhoz, hogy így vélekedjek magamról? Valamiké-
ppen lennie kell, hiszen megfeledkeztem a múlttól és nem gondolok a
jövőre sem. A pillanatnyiság szűk és idegen állóvize vesz körül.

Ilyen voltam hajdanán is. Hét éven át tengődtem egy legénylakásban, ahol beköltözéstől a távozásig semmit nem módosítottam – se az ágyat, se a mosdókagylót, de még a függönyöket sem, sőt azon a kis asztalon sem, amelyen hét éve érintetlen vázában szalmavirágok álltak.

Most viszont, három eltelt év távlatából, megmaradtam ugyanolyannak: mozdulatlanságnak a mozgásban lévő dolgok között. A szüntelen mozgásban lévő 40-es villamos kővé vált istene.

Hónapok, de talán évek is eltelték úgy, hogy senki se foglalta el az ülőhelyemet, az egyetlen, ahonnan előre, hátra és oldalra egyformán látni lehetett mindent.

Ám egy februári napon, a 40-es villamos ugyanazon, százszorosán és ezerszeresen bejárt útvonalán, az Ozana utáni megállónál felszállt a lány. Vörös hajú, hűvös, szigorú, magába zárkózó.

Arra készültem, hogy átadom a helyemet, első ízben, amióta ezt az útvonalat járom, de ő elhárította, mondván, hogy leszáll a másodiknál. De nem szállt le a másodiknál, s ugyanolyan üvegesen merev és kiismerhetetlen maradt, s megszádított vörös haj keretezte, szeplős angyalarcával.

– Ha képes vagy rá, itt szállj le – szólt oda hozzám az 1918. december 1. megállóhoz közeledvén.

Te jó ég, hát tényleg le kell szállnom? Hogy odavesszen a helyem, a mozdulatlanságom, a dicsfényem?

Lekászálódtam abban az átkozott megállóban, még hallottam, amint odaszólt nekem: „Tíz perc, csak tíz perc, s már itt is vagyok!”

Vártam tíz, majd húsz percet, végül egy órát. Végül kerestem egy albérletet, közvetlenül a megálló közelében, és az ablakba kiállva nem szüntem meg tovább várakozni, s minden reggel háromnegyed tízkor kiálltam a járdaszigetre, azt reméltem, hátha egyszer csak felbukkan a villamossal, vagy netán előbukkan a tömbházak közül, mintha mi sem történt volna, és így szól majd hozzám: „Gyerünk, mert még elkésünk!”

Csakhogynem ő sosem tűnt föl, és mivel már nem a végállomáson szállok fel, az én uralkodói ülőhelyemre más telepedett, aki úgy tűnik, hasonlít rám, csak sokkal idősebb, nagyon sokkal...

Romi

„Gyöngé egy népség”, vélekedtek róluk a faluban, és valóban, a férfi 64 esztendősen vált meg e világtól, feleségének pedig azóta se sikerült levakolnia a házat, amit az asszony apja emelt, harminc évvel ezelőtt. Ámde mindketten szivornyáztak, méghozzá kezdetben sokat, később rengeteget, végül pedig olyan sokat, hogy napokig, majd hetekig, sőt egy hónapon át nem tértek magukhoz.

Úgy tűnt, hogy Romi valami halvány reményt jelent e gyöngé népség portáján, hiszen egy hegyen túli, tehetős lányt vett feleségül, aki ráadásul megyei tanfelügyelő volt.

Ez a hölgy, aki sokakat segített, beleértve engem is, hogy emberré váljanak, felkarolta Romi sorsát is, és elég hosszú időt élt vele ahhoz, hogy két gyermeket is szüljön neki és véglegesen bele-törődjön a sorsába. Romi ugyanis szintén gyöngé ember volt, bár nekem némileg rokonszenvesnek tűnt a gyöngesége. Ugyanvalóst tartott az asszonyától, de ez nem gátolta meg, sőt, talán még jobban arra ösztönözte, hogy igyon és ismét csak igyon, követve szülei otthoni szokását. Kedveltem ezt az embert, mert fogalma se volt róla, hogy mit akar és hogy akar-e egyáltalán valamit az életben.

Romi jóval fiatalabban halt meg, mint vidéki övéi, ha jól tudom, nem volt több ötvennél és gyöngé emberként végezte. Nem vettem részt a temetésén és talán ma sem mennék el; magam is gyöngé ember voltam s vagyok ma is, bár ezt nem sokan tudják, és reszkettem a félelemtől, hogy ennyire gyöngé vagyok, bár nem éppen annyira, mint Romi.

Közben mind jobban közelítek ahhoz az életkorhoz, amely elvitte Romit. Ebben a korban nem csupán a gyöngék, de az erősek is beadhatják a kulcsot. Rominak nem tudom megbocsátani azt a sok rosszat, amit akarva vagy akaratlanul okozott nekem ifjúsága egy pillanatában, amikor valamiképpen előidézte azt, hogy egy időre kivetközzek emberi mivoltomból, de az is meglehet, hogy Romi képtelen lett volna más lenni: lehazudta a csillagot is az égből, hogy minden rendbe jön, s elhitte, hogy holnaptól ez valóban így is lesz. Mindkettőnkre nézve. Csakhogy én továbbra is élek, az akkori rossz pedig továbbra is árt nekem. Vagy talán tévedek. Talán tévedek.

Kettő (Doi)

Végre, 46 esztendősen, a tettleges indulatokat visszafogva, amelyek hosszú időn át feszítettek, úgy tűnt, némileg kitisztul az ég, a balsors és a félelem kimaradoznak életemből. Nappal keményen húztam az igát egy háládatlan cégnél, amely arra kényszerített, hogy huszonnégy órából tizenkettőn át mozgékony és józan legyek, amit öt évvel ezelőtt tuti fikciónak tartottam volna. Eszerint reggel tíztől este hatig-hétig megállás nélkül dolgoztam, nyertem rajta tiszta emlékezetű, boldog önuralommal teli órákat, e nappali önkontrollnak valóságos bajnoka lettem, ami hozzászoktatott a világos gondolatokhoz, és a nem remélt testi frissességhez egy olyan életkorban, mikor már jócskán számlálgattam drága halottjaimat, nálam fiatalabbakat vagy alig valamivel idősebbeket.

Igen, egy verőfényes napig minden olyan kedvemre valónak és csodásnak tűnt.

Este nyolc óra tájban azonban rám tört az önkínzás hajdani kényszere, és az éhség felhúzatta velem a bakancsot, ruhába bújtatott, visszahozva kezem remegését és a tömbházak közelében lévő nyomorúságos kocsmáig űzött, ahonnan éjfélkor még kínzóbb ihatnékkal vetődtem haza.

Nem tétozáztam, s újabb szeszeket szereztem be, csillapítani testem éhségét. Jól tudtam, hogy mit teszek, de nem voltam többé ura magamnak.

Póri testalkatom lehetővé tette azonban, hogy miután éjjel 12 és 2 között újabb vodkákat és söroket döntögettem belé, másnap reggel élénken és minden nehézség nélkül felkeljek, munkába menjek és egész napon át tökéletes nappali gépezetként működjek, bármiféle kihívásra készen. Szerencsés túlélő voltam s vagyok ma is. Erősen szerencsés, habár mindig is éreztem, még legveszettebb részegségem állapotában is, hogy végül csak a szerencsétlenség fog maga alá gyűrni.

Gyakran gondoltam rá, hogy ez egy nemzetség, a sajátjaim átka, amely velem ér majd véget, tisztán látom és rettegve viselem el mindazt, ami elviselhető, hogy ez a trikó, jobban mondva ez a nyavalyás ing, amit valamennyi tisztátalan felmenőm hordott, egy szép napon nem is fehérnek, hanem eléggé tisztának látszódjon ahhoz, hogy félretétessenek egy ódonságokkal telezsúfolt szekrénybe és végleg megfeledkezzenek róla.

Menet (Marş)

Nem vonul el minden este, de amikor erre masírozik, nem találni egyetlen lépcsőházat, ahová behúzódhatna az ember. Leginkább e hajdani csöndes utcácskát özönli el, a szélső otthonok irányából. Nem támad ránk, ám acélos hallgatása és szenvedélytelen, precíz és hűvösen sajátos nyomulásából megérthetni, hogy távolról sem a fertály kocsmáiban lebzselő divatos vásári zenefogyasztókból áll, nem a stadionlovagokból, s azok sem tartoznak oda, akik éjjelenként kővel dobálják meg a gépkocsikat. Ezek egyszerűen csak ki-mérték és pontosak és olcsó kucsmáik alól elborult tekintet villan elő.

Nem hallani róluk olyasmit, hogy autóbust döntögetnének fel vagy hogy feldúlnák a külvárost.

Egyszerűen csak menetelnek, hűvösen és tartózkodóan, este nyolc után, ugyanazzal az egyenletes lépéssel vonulnak, fenyegetés és lelkesedés nélkül. Azt se mondanám, hogy komorak. Csupán hűvösek és tartózkodóak. Mintha egy ennél is nagyobb menetre készülődnének. A központ felé vagy annál is távolabbra.

tetszik nekem a szobád, ajtaja-ablaka van,
este van hol belépned, reggel kiléphetsz,
tán nem is lenne rossz, ha én is ágyadra
telepednék és elaludnék.

mit szólsz? semmit se mondasz. azt jelenti
hogy rendben. ugyan, oda se
nézek amíg öltözködsz és nem érdekel
ha az éj kellős közepén fölkeredsz és
az utcán csatangolsz. szörnyen kimerültem.
köszönöm, hogy befogadtál magadhoz.

talán nem volna rossz ha holnap reggel
teával lepnélek meg, mit szólsz?
legalább azt mondd meg hol áll a cukor,
tovább már biz'isten boldogulnék.

tessék, már reggel hat van, ideje hogy felköltselek
de hátha csak kilenckor indulsz?
összeesek az álmoságtól. egy órát csak egyet
hadd alhassak én is. és ha nem kilencre mész?
mert már kilenc van és te még mindig nem ébredsz
netán 11-re mész? úgy, szóval ez az,
ez mindent megmagyaráz.

vagy az egész napod szabad talán.
na tessék, hamarabb is rájöhettem volna
és csöppet én is szundíthattam volna, mert most nem lelem
a cukrot és a teát sem, pedig mindent tűvé tettem.

most meg szó sem lehet már teáról
mert egy óra és még nem is ettél, két óra és még semmit se ittál,
immár három és hová is mennél
ha menned kellett volna valahová?

éppen a vacsora járt az eszemben amikor úgy tűnt
sóhajtás száll belőled,
és a szobába rontottam, de milyen jó,
szívem dobogása újra csitult:
te továbbra is békésen és mozdulatlanul alszol
arra gondolok hogy talán holnap se dolgozol
úgy hogy addig alhatsz amíg jól esik.

mégis felköltöttelek volna ezen az estén
nézzük meg együtt hogyan száll le az alkony
csak hogy az éj borús és eleredt
az eső, úgyhogy cseppet én is elszunnyadok.

mivel holnap reggel tényleg mennem kell.
és te annyira fáradt vagy. annyira fáradt. annyira fáradt.

miért zárnám kulcsra? hiszen ajtómon senki nem kopogtat. és ha
mégis? ha egy napon mégis kopogtat valaki? hadd legyenek előrelátó!
világos: ha öt év alatt senki se kopogtatott ezen az ajtón, biztosan
van egy terve, méghozzá nem is akármilyen. előfordulhat, hogy
egyáltalán ne is kopogtasson. vagyis egyszerűen bejön és magával
visz mindent? miféle mindent? bármit, barátom, ha egyszer nem

zártad be jól, bármit viszünk. azt is, amim nincsen? azt visszük el, amit jónak látunk magunkkal vinni, világos? tehát a tükröt is, gazemberek? ugyan már, a tükör nem érdekel bennünket, mi azt visszük el, amire még csak nem is gondolsz. hát akkor vigyétek magatokkal a mennyezetet. de mi nem visszük el a plafont, mert a fölötted lakó a nyakunkba zuhan. akkor vigyétek el az egyik falat, a jobboldali szomszéd amúgy is megbolondít a vásári muzsikájával! pajtás, ez nem a mi bajunk, mi csak azt visszük magunkkal, ami a tiéd, de hát nekem itt semmim nincsen! No látod, épp ezért jöttünk hozzád. Pontosan azt vesszük el, amid nincsen, ha ez a mindened, amid van!

ADELA POPESCU

Született 1936-ban, az Ókirályságban (Drăcsenei-Beuca, Teleorman megye). A Mihai Eminescu íróiskolát elvégezve – ahol Nicolae Labiş kollégája volt – a bukaresti egyetem bölcsészkarán diplomázik. Bemutató kötetét 1963-ban jelent meg Bukarestben. Verseire felfigyeltek Görögországban, Magyarországon, Olaszországban, Új-Zélandon. Rendhagyó fegyverténye az 1992-ben a washingtoni Moonfall Press kiadónál megjelentetett Közöttünk az idő c. kötet, amely az eredeti szövegeken kívül a versek 6 további nyelvű (francia, angol, olasz, magyar, német, orosz, spanyol) változatát is tartalmazza. A kötet, jelentősen kibővítve, 2002-ben megjelent Japánban is, japánul és románul.

Szárny (Aripă)

Ó, te vagy kéklő tengerem,
lángolva suhan feléd
ablakon túli vágyam, a szárnyaszegett...

És mint pusztító földrengés,
mely nem kímél se istent, se emberéleket,
büszke törzsem csak rázza, rázza,
fűbe szórod gyümölcsömet...

Ami marad (Ce mai rămâne)

Bolond vagyok, míg a holdon kereslek
és magával ránt örvénylőn az álom,
nem vagyok a mindenség szentje,
de vagyok Narcisszus, vagyok az imára fogott sátán,
szemem most tekint szét először a világon;

bolond vagyok, míg felkutatom az éji tengert utánad,
s szerelemtől magányosan ölök is, ha kell.
Nyíltan kérdelek, mi az, ami marad,
hát mi marad nekik, nekik, nekik...?

Kiáltás (Strigăt)

És az a szívszorongás, amivel
a szerelem álcáit váltánk, idegenül,
mikor az ajtók csattanó pofoncsapások,
túl jószágomon és a természetén
minden kékem elillant, iszappá kérgesedtem.
Ó, veszteglő idő, míg a szelíd rozmárok
csupasz testükön vonszolódnak...

Kellett volna a mindennapos színház (Ne trebuia un teatru în fiecare zi)

Kellett volna a mindennapos színház –
díszletek, jelmezek,
ezernyi semmiség,
s eljátszani szerelmünk
hunyt szemmel, hittel teli,
s hogyha a színre visszahívna,
kilépünk őszén és dicsőn.
De nem tudtuk szerelmünk
álcával rejteni, sem
csillogással felcicomázni...
Maradnak hát, örökkön
szorongó szíveink,
mint lötyögő ruhában
vézna gyermekeink.

Történelem (Istorie)

Adózzunk az emlékezetnek, nem ismervén
körkörös mozgását, mely elválnak
a rendíthetetlenül biztos ponttól, mint kalapács,
köröket kovácsolva a repedt semmiből,

adózzunk a szertekúszó, agyondagasztott álomnak,
a parttalanságot pihenésbe ölte;

adózzunk nekik királyian tékozolva
esendő testünk, mely
végtelen sok példányban kacérkodik az örökléttel –

bízzuk a hangyákra a pillanatot,
míg vakon elássák,
raktárnak beillő járataikban.

Szökés (Fugă)

Míg játszunk a szerelmet
tisztá tükrökre vágysz,
hogy egyformán feszüljünk
mint gyeplő a lovon;
de mit nekem a mérték,
mit fagyok és nyarak
macskalépten osonva,
míg Stendhalt olvasom...

Sors (Destin)

Sorban megyünk –
mint türelmes tevék,
mindenik fehér homokba lép;

s látunk álmunkban
termékeny pusztaságot,
sót havazó
felhőpalástot...

Út (Drum)

Álmatlanul, felajzva,
tűnékenyebben,
mint a hullám,
mint a holdsugár
kínozt a vágy belenézni a pávák
tolla végén tágra nyílt
párjanincs
szemekbe...
Mivel helyettesítem
és hogyan,
amikor gondolat űzi őket
s tolul
a vér...?
Ó, biztosan van valami a levegőben,
s egy bolond
feléjük tartja
zaklatott lényem...

Spirális (Spirala)

Miután eltanultam
a csigától –
hátamon hordani a házam,
világnyi talpammal
eltapostam,
undorodva gyámoltalan
vánszorgása láttán.

Miután ellestem
a majomtól –
hogy karjaimmal átfogjam
az erdő mindenegy fáját,
mélyhűtő csapdát
 állítottam
neki,
s továbbálltam
gondolataim nyaktörő
 mutatványától
elégedetten.

Miután a zsiráf
megtanított –
emelt fővel járni,
vészesen közel
a kék birodalmához,
minden szívszorongás
nélkül lelőttem
mint egy undok,
visszataszító lényt.

Itt állok ím a világ legfelső
 lépcsőfokán,
a behódolt Everesten,
mely akár egy szelídített párduc.
Az nem lehet,
hogyan ne hallanák
 valahol
e dobpergést –
mellemet döngetem
öklömmel, a Nappal.

Ív (Arc)

Fürdök, fürdőzők egyre
illatozó vizekbe'
kabátmelegbe'.

És várom, egyre várom
bizakodón, rámköszönt egyszer
a Csoda...

Ám, minden alkalommal
másvalaki,
valahonnan,
másvalahonnan
rikolt föl,
kedvemet szegve –
Heuréka!...

Dimenzió (Dimensiune)

Dicsőség a szent levegőnek,
mely századokat békít össze
mostoha felhőid közt, történelem,
ki most is, azóta is sajogsz.

Dicshimnusz szárnyain, üdv néked
közösség megtartó levegője,
melyet a kegyetlen világ eső
nem tudtak átmosni
győzelmeikkel,
más törvény és dicsőség vértjeiben
is rettegő
beteg századokon át.

Dicsőség a tiszta levegőnek,
mely fenyőszagú,
havaktól s naptól illatos,
végtelen ujjak gazdajaként
körme alatt is áhított földünk
aranya virít.

Dicsőség neked, szülés szentsége,
s vele együtt a sikolynak,
ó, levegő, amely begyújtja
forró tüdőnket
a keserűség lélegzetével –
messze hangzó harang
az országos vészben,
melyet őseink félreverték
türelmük végső határán.

Dicsőség néked, kitartás pajzsa,
mely felcsillansz a Kárpátok markos tenyerén:
érintetlenül, a mohón széthordott kincsek dacára,
nem tudtak felszuszakolni zsákmány s gyilok
idegen szekereire,
életben maradtál, egészen a miénk,
józan remények mentsváráként,
örökkön örökké, miként a vágy.

Stílus (Stil)

Megláttam. Te láttad-e?
Élni másképpen is lehet.
Emígyen:
mindenfélét kitalálva,
nem, ahogy aranyálmában vágyta
szívem,
a tiéd,
a szívük...

Szurkozott kötelek végtelenjén
hajnaltól napszálltáig hallani
nehéz papucsok
csosszanó fékjét
a láng kecses
hajlékonysága előtt,
ama hajdani léptek
az ifjú földön
emberi
szárnyalásra születtek.

Küszöb (Prag)

Odaszegeztek
ravaszul,
minden irányból,
kegyetlenül,
testem elcsigázott.
Bárhogyan forgatnám
imámat,
oda a remény.

Fénycsapdában a lepke
értetlenül a sors előtt...
Lehanyatlík megperzselt szárnyam.

Ellenség sehol – a lázadó csőcselék közt:

Körös-körül
falként mered
a mindent elnyelő
vadon –
a vétkem.

Lépcsők (Scări)

Vár ránk, elsőként,
mint senki más,
anyánk –
szent hervadásában mindent megbocsájt;
mi pedig, az ártatlanok,
végtelen játékba fúlva
ráncokat szaporítunk homlokán,
a veszély földjére lopózva
túl a mérhető világon.

Vár ránk azután, ó, angyali
szerelmünk –
esküjébe zár, mintha falba;
és mi, akik mindent tudunk,
a hősök,
a világraszólók,
szerencsésen megtérünk
a dicső ütközetekből,
úttalan utakról,
lepkevadászatról
leginkább...

És mindezek után vár ránk
az ország –
két kézzel osztogatja a napfényt és földjét;
szelíden visszavár,
amíg mi, tékozló fiúk,
könnyű szavakkal,
hebehurgyán,
nyüszítő félelemmel
s elgyengülve tán, –
bölcsen és mélabúval
odafordítjuk fejünket
ráncos, történelem perzselte
orcája felé.

Lenni (A fi)

Nem tisztul immár semmi –
csak egyetlen
gondolat fénye:
maholnap
vége...

Szeretnék hangos
fájdalommal
felzokogni

mindenért,
 minden miatt,
 mi volt
 és megmaradt,
csak sírni-sírni, ahogy
 az újszülöttek
magukra hagyva a világ szigorában;

és kegyetlenül
 felriasztani
ájult álmukból
a szülőket,
egy párnatemető
 erődjén pihenőket...

Jel (Semn)

És most
 szedd össze magad,
 eltékozolt erődet,
kússz föl a kalász
 földerítetlen
 csúcsára,
mint sóhajtás
a szakadék sikolyos mélysége előtt –
bizonyítsd be, csakazért is,
 hogyan létezik levegő,
hogyan ő
sebzett lelked reménye –
mint egy titkos kincsszállítmány.

A sír szája fölött
az ég
 lezárul,
 szegényes,
 négyyszögű.
Sötét, szikkadt pelyhekkal havaz.

Egészségesen,
frissen
és magabiztosan
a rög birodalma beköszönt.

VASILE ROMANCIUC

Született 1947-ben, Bădragii Noi községben (Moldova Köztársaság). A moldáviai állami tudományegyetemet 1972-ben végezte. Költői bemutatkozására 1974-ben került sor, Genealogie (Családfa) c. kötetével. Számos irodalmi díjat kapott. Főbb kötetei: Citirea proverbelor (Közmondások olvasata, 1979), Din tată-n fiu (Apáról fiúra, 1984), Ce am pe suflet (Ami a lelkemet nyomja, 1988), Note de provincial (Vidéki jegyzetek, 1991), Un timp fără nume (Névtelen idő, 1996), Indoiala de sine (Önkétségek, 1997). Műfordítói munkája is figyelemre méltó.

Bazsalikom (Busuioc)

Bazsalikom születésre,
Bazsalikom a halálra,
Szomorúság virága,
Szerencsevirág...
Egész életünket
Békén elringatja
Két kis szegény
Bazsalikomág!

Egy pipacs fényében (Luminați de-un mac)

Hallgatagon nézlek nézel
Egy pipacs fényében
Egy napja ismerlek
Száz éve szeretlek...

Az oroszlánrész (Partea leului)

Az oroszlánrész
annyi mint
az egész.

Kutyák és csontok (Câini și oase)

Egy öreg, reumás kutya
panaszkodik
hogy rágódik a csontja.

Hamis világ (O lume falsă)

Hamis világ
színtelen, szagtalan, íztelen
csak az a méz ilyen
amit a rovargyűjtemény méhe
gyűjt a herbárium virágairól

hamis világ
érzelmek, fájdalmak nélküli, örömtelen
csak az a dal ilyen
amit a kitömött fülemüle
énekel a madárijesztőnek

Az éj színe, a hallgatás hangja (Culoarea nopții, sunetul tăcerii)

most
mindennek éji színe van
hallgatás hangja

egyedüli vagyok aki tudja
hogy nem létezik

képlékeny és titokzatos érzés
ami arra készítet
őrizd meg a titkod

még a Halál se tudja
hogy meghaltam

Ólomkatonácskák (Soldăŭei de plumb)

Az Idő nem öregszik,
dehogy öregszik.

Hiába rajzolsz ráncokat
láthatatlan orcájára.

Az idő, a makrancos gyerek
Mi – az ő ólomkatonái.

GRIGORE SCARLAT

Költő, újságíró, a Román Írószövetség kolozsvári fiókjának tagja. Első verseskötete még 1986-ban jelent meg Aranykörök (Cercuri de aur) címmel, a temesvári Facla kiadónál. A másodikat 1993-ban a bukaresti Libra kiadó jelentette meg, címe Alkonyati óra (Oră crepusculară) volt. 1996-ban a kolozsvári Apostrof Könyvtár adta ki Középkori harmat (Rouă medievală) címmel újabb verseit. Egyik utóbbi kötete, A kiméra földje (Țărnuț himerei) a nagyváradi Cogito kiadó gondozásában látott napvilágot.

Őszi délután

Kijöttem ide eltűnődni –
A végtelenség nyugalma szélesen kitárult
Tudtam, hogy pár lépésre tőlem
A folyó már alig vánszorog

Szívesen megajándékoznám
A tengeri alkonynál is véresebb almákkal
Vén folyó hiszen te özönével cipelsz
Termékeny iszapot földjeinkre.

Azt hiszem, megpillantottam a füzek között
Csillogott akár a gyémánt
A víz vékonyka ere
Testemen át ömölve mélyen, teljesen.

Mikor a fegyverek...

A költő megtanult remegni
Mikor a fegyverek kutyául marakodtak
A távolban, elhagyatott földön.
Verse a levegőbe röppen,
Mint egy darucsapat,

Verse egyúttal kifeszített
Vászon a búzatábla fölött –
Rejtegetné a ragadozók elől.

A költő megtanult remegni
Mikor a gyűlölködő tekintet nyílvesszeje
Makacsul célba veszi
Gyöngé, megnyúlt nyakát,
Mely mint a hattyúé az alkonyi fényben.

A költő megtanult remegni
Idő gyötörte, málló testéért
Amelyből csúfot úznak a múltó évek.

Csendről beszélj nekem

Nézd: oda a hó már,
nappalra ébredt az erdő
harsogó nedvcsobogással,
s mi hallgatjuk
a keringés muzsikáját.

Kedves, rég várt vendégek
íme, előbukkannak
a rügyek,
mintha suhancok
amint vézna
ujjaikkal sosem látott
játékba fognak.

Friss szelet harapunk
teli szájjal,
a reggel sugarai
vígán fecsegnek
az induló napról.

Nyitott szemmel
az új évszakba

lépünk, mintha házba,
odabent szemünk láttára
festik a falakat
derűs színekkel.

Lelkünk szereti
e ház nyugalmát
ez nem más mint
átszellemültség.
Csendről beszélj nekem,
csupán a csöndről...

Anyám, odahaza

Fehér, havas halánték
a faluban, amott –
egy életen át
tavaszra várt.

Bárhova érjen,
viszi magával –
kincseit,
a mező sóhaját,
a búza örömét,
a kút könnyét.

Havas, fehér halánték
földszínű
kezek,
tipegő, fáradhatatlan
léptek
az alkony felé.

Anyám után
a föld ábécéje
marad reám.

A folyó (Râul)

Hozzánk közel, itt,
Mint szavannában a nyújtózkodó oroszlán
miközben átnéznek rajta a kecses antilopok,
Veszéllyel teli útjukban a víz felé.

A közelükben, itt,
Mintha ájult déli álom szállt volna a folyóra
Szél se ostromozza
A harangok se tudják megtörni
Mélységes némaságát.

Ó, mily közel is hozzánk,
Megértésünkért könyörögve,
Folyik el a látóhatár sávja mögé a Szamos,
Kígyóként siklik előre
A tej párálló illata után,
Hömpölygő sodrát követve.

Eminescu (részlet)

Neki szentelem első költői képem
Az erdőről, amely csöndben kinyílt,
S az ősz máglyája rútol kikezdte
Bolondul lengő rőt leveleit.

Neki szól minden nagy elámulás
A zsenge ág fölött, mely élet-halál ura,
A mélabúba forduló szomorúságon,
Míg fájdalmas hullámokon sodor tova.

Őneki szól az első költői kép
Az égboltról, mely tiszta és egyetlen,
Mikor a legelső éjszakán csillagok
Hullása volt a sorsomhoz kegyetlen.

Neki szólnak mind e tűnékeny képek,
A felkelő nap ő a költészet egén,
Hazájában, s átmenti földi lényünk,
tovasodorva, a halhatatlanság felé.

OCTAVIAN SOVIANY

Sz. 1946, Brassó. Kolozsváron végezte egyetemi tanulmányait (spanyol-román szakon). 1979-ben tanár lesz, majd szerkesztő, később a Román Irodalmi Múzeum munkatársa. Első kötete 1973-ban jelent meg. Költészete mellett elméleti, szövegelemző munkássága is jelentős. Több fiatal ígéret támogatója. Több mint 15 kötete jelent meg.

A forradalmak óriásai (Marii oamenii ai revoluției)

invokáció / invocație

Dalold hát,
bosszú istennője,
a bosszúé és
a történelemé, az emlékművek,
szarkofágok, gránitkripták,
katakombák poráé,
hamujáé, dalolj
a hősookról
és sírjaikról,
de legfőként dalolj, kíméletlenség
és gyűlölet
istennője, a nagy forradalmak
vörös viharáról,
gránitba merevült embereiről,
vesztőhelyeiről
és kínzókamráiról
vértől-verejtéktől csatakos
zászlóikról
és csöndes, kimért lépteikről –
így vonultak
hannibál
elefántseregei.
Te vagy a leggyönyörűbb
félkarú és féllábú

nő, te
a bosszú istennője, hát kérlek
dalolj a gránitkriptákról,
ahol a forradalmak óriásai nyugodnak
földdel és porral elvegyülve
sárral elegyesen, dalolj a csontjaikból
sarjadt rettegés trópusi fájáról,
annak is mérgező gyümölcséről, a lapuló
rettenetről a homlokok mögött, amelyek
hatalmas mozdony-
kerékként felvöröslenek,
de ripityára törtek
és elvegyültek a földdel, a porral,
szénné és gyémánttá
váltak.
Dalold, istennő,
a férgek
hamuszínű csemegéjét,
a forradalmak
nagy embereinek
férgectől-piócáktól hemzsegő
tokáját, törként
villogó körmüket
amit
föld és por borított be,
megfeketült fogak
csikorgatását
amiből a férgek asszonyai
fűztek gyöngyöt.
Dalolj továbbá, istennő,
az ágyútöltelékekről,
amiből a forradalmak óriásai
emlékművet szobortak,
mielőtt a sárba süllyedtek volna,
gránit szobraikon, néha
látom, vér patakzik le
róluk.
Annyira tartósak voltak
és mégis ripityára törtek.
Valamennyien, mind egy szálig összetörtek,
egyenlőkké válva földdel és porral,
sírjaikon pedig

nem terem semmi. Bevésett
nevük
a vörös grániton
akár egy kipusztult ország.

Sanson, a hóhér / călăul Sanson

Rémisztő foglalkozásom dacára
hozzátok hasonló ember voltam én is
és – Isten rá a tanúm –
sose kedveltem a vérengzést.
Akasztottam,
végtagokat téptem ki, majd
öt éven át
a nyaktilót kezeltem. Néha zenéltem is
keveset, és gondolom, elég jól
eligazodtam a kottákon. Egyetlen alkalommal
futamodtam meg a vesztőhelyről – egy vékony
női nyak miatt, melynek karcsú íve akár
a hegedűé. Sosem mosolyogtam, és senki
nem szorított velem kezet, bár
a köztársaság példás polgára voltam.
Sírom ott található, valahol a szélen,
a legszerényebb mind közül.
Hóhér voltam, de szerettem volna
kertész vagy zenetanár
lenni

marat

Mivel
gyógyászatot tanultam, tudtam:
minden elüszkösödött végtagot
kíméletlenül ki kell metszeni,
egy helyes politika pedig
nagyszerű sebészeti lecke is.
Undorodtam a vér szagától
örökön fintorgó
ficsúroktól és
közelebb éreztem magamhoz
az ácsokat és mészárosokat,

a nép asszonyait,
akik nem kényeskednek,
ha egy tyúknyakat ki kell tekerni.
Így talált rám a forradalom.
Leprásnak neveztek,
meg hogy elrendeltem
ki tudja hány vérfürdőt.
Így igaz.
Még hozzá azért, mert
férfi voltam, akinek
helyén a szíve
Így ért el
a halál is:
emelt fővel.
Mikor a tör
lapockám alá csusszant
épp a lábamon lévő
sebem vakartam.

saint-just

A forradalom előtt
feketével tapétázott
szobában éltem.
Búskomorság gyötört
És számos verses-
füzetet vetettem
a tűzre.

A forradalom
faragott férfit
belőlem.
És szűzen múltam ki
mivel a forradalmak
érintetlen és kemény
emberekre esküsznek.
Fejem a hóhér-
kosárba löktem
akár egy férfi
aki
asszonyba
hinti a magját.

marx

Szerettem élni,
enni-inni.
Most,
hogy nincsen testem,
olykor a férgekkel diskurálok,
leckét veszek tőlük
dialektikából.
„Az ember – állítják a férgek –
a legértékesebb
tőke, így hát
a politikánk
középpontjába az ember
iránti gondoskodást
és szeretetet állítjuk.”
Máskor arról álmodtam,
hogy forradalmakat irányítok, most
csak annyit szeretnék ha valaki
egy korsó sört
loccsintana sírkövemre.
Egy korsó aranyló, ízes és habzó seritalt.

engels

Egész életemben
marx árnyéka voltam

a gyermekek atyja
akiket
marx nemzett.

Utánam csak egy köteg
brosúra maradt
és némi por.

Mindig beletörődtem, hogy másod-
hegedűs maradjak, most meg

már nem számít

egyáltalán nem számít.

Ezért mondom néktek:

„Világ proletárjai,
igyatok, egyetek, szeretkezzetek!”

rosa luxemburg

ők azt mondták
nem asszony dolga
hogy unalmas traktátat írjon
az osztályharcról.

Sok ideig éltem magányosan
hosszú, összeesküvő-
szakállasok közt, akik
a csikkekkkel teli
hamutartók fölött
a szocializmusról beszéltek.

A többiek pedig megöltek,
mert nő voltam,
és nem azért,
mivel kommunista.

Néha sikerül
kikaparnom számból a földet
és csöndesen eléneklem
az Internacionálét.

vlagyimir iljics lenin

Én
a forradalom
lelke voltam
a forradalom egyenes
vonala

később
megismerkedtem
a tolószékkal,
a tehetetlenséggel
és a kórral.

Egy ideje üveg-
házba
költöztem
és
akár a szmolnijban a hosszú éjszakákon
szóba állok a történelemmel
olykor pedig irigykedve
gondolok
elvtársaimra.

Az ő takarójuk a föld,
Mindannyian földdel
takaróztak be és
az anyaggal

Legalább is
nincsenek szem előtt.

lev davidovics trockij

Engem a bürokraták
gyilkoltak meg
egyedül sajátítottam el
a stratégiát és a taktikát, az egész
harcművészetet. Szerettem a vörös harcmezőket
és a szomorú nőket.
Aztán
hiába vártam
a világforradalmat. Utolsó asszonyom
méhe
teli volt pillangóval,
a téli
éjszakáinkon

a kreml fölött lobogó
vörös zászlóhoz
hasonlítottak.
Vérem a kemény és
szikkadt mexikói földet
áztatta. Amikor rámtaláltak,
a homlokomon
vérrel mázolt ötágú
csillag vöröslött.

joszif visszarionovics sztálin

megtanítottalak titeket arra,
mi a félelem és a tehetetlenség,
és a földre zuhantam.
Acélember voltam,
mint egy szovjet kombájn, oly erős
és a földre zuhantam,
kitárt karom két
csontvezető.

Immár senki
se retteg
tőlem, hiába hajtogatom
hogyan én voltam sztálin
hogyan az egyszerű asszonyok fényképemet
az imakönyvükben
hordták.

Istenem,
mennyi vért
ontottam ki
hiába.

ernesto che guevara

Kedveltem
a magányos
tábortüzeket
ahol a férfiak

csatákra emlékeztek,
foguk közt
kokalevelet rágcsálva.
Santa clara a tanúm rá:
Férfi voltam!
És lám, most
itt rohadok
csöndben, derűsen:
rólam
sok ének született.

SORIN STOICA

Született 1978-ban Bănești-Prahovában (megh. 2006, súlyos betegségben), rendkívül tehetséges költő, prózaíró, antropológus. Egyidőben a bukaresti egyetemen tanársegéd és a Parasztmúzeum kutatója. Jelentősek prózakötetei, illetve az oral history műfajában készült mélyinterjúi, amelyek kiművelésében szorosan együttműködött professzorával, Rostás Zoltánnal. Kiemelkedő e téren Turretur c. kétkötetes munkájuk a legkülönbébb romániai réteg-típusok világmigrációs hajlandóságáról. Antropológiai érdeklődésének köszönhető az az antológia is (Cartea cu EU-ri, 2005), melyben szerzőtársai mellett Sorin Stoica a projektben részt vevő tanulók őszinte, nyers, sokszor szürrealista megközelítésű világlátása nyomán alkotta meg Együgyű mondatok (Panseuri involuntare) c. ciklusát, amelyen válogatásunk alapszik. A magyar költészetben Kenéz Ferenc az ehhez hasonló versbeszéd sikeres kidolgozója a huszadik század nyolcvanas-kilencvenes éveiben.

Miért álmodozunk? (De ce visăm?)

Álmodozunk hogy tudjuk mihez kezdünk holnap
Álmodozunk hogy másoknak legyen mit mesélni
Vagy hogy valami ne váljon valóra.
Álmodozunk mert az álomtól elálmosodunk
És gondolataink elunják magukat.

Ha láthatatlan lennék... (Dacă aș fi invizibilă...)

Először is írásban közölném anyuval hogy láthatatlan vagyok
És ne ijedezzen ha valami megmozdul a házban
Benéznék a szegények ablakain
Hogy fogalmam legyen hogyan is tudnak megélni
Autóbuszra szállnék és idegen országokba utaznék

Védeném az országot
És legfőképp a családot
Majd megvívják a gonoszokkal
És ők még csak az okát se tudják miért
Áthatolnak mindenféle szilárd dolgon
Ha láthatatlan lennék
Bevonulnék az osztályba és a tanító néni így szólna:
– Hol van Andreea tanuló?
Építenék magamnak egy nagy házat
Két emelettel
Mindenkit megrémítenék aki nem hisz a szellemekben
És mindennek a tetejében bebújnák a televízió dobozába
Hogy lássam mi zajlik odabent?

Kapitalizmus (Capitalism)

A kapitalizmus asszem olyan
Mint egy három emeletes tömbház
Amelynek lakói idegesek tőle.
A kapitalizmus sztrájk
Egy embercsoport
Akit lenyűgöz a városi tőke
Egy ország amely bennünket igazgat
Egy hazudós újság
Egy dallam a Tőkéből
Két szőke bombázó ajkán
A kapitalizmus valami amit más országokban lelünk föl
Vagyis a hely ahol a pénzt tartják.

Hazafinak lenni (Să fii patriot)

Hazafinak lenni annyi mint el ne hagyd országodat
Mert aztán mindhalálig a fejedhez vágják
Itt kell maradnod és országodat dicsérned
Akárha Andreea Marint
Csakis a Steaua csapatának szurkolhatsz

Énekelned kell December elsején
És úgy rettegned a tatárokat, hogy egyszer minden tatár feldobja a talpát.

Hogy néz ki egy paraszt (Cum arată un țăran)

Egy paraszt általában eléggé ágrólszakadt
A bőre cserzett
Sok ránc az arcán
Szorgalmas és egyszerű
Még pontosabban úgy néz ki, mint egy ember népviseletben
Igazából a paraszt mindig népviseletet hord
És báránybőr kucsmát
És mikor az ágyba bújik, gatyá van rajta
És néha még valami
És enyhe moldvai kiejtéssel beszél
És egy idő óta kész palimadár pedig csak megjátssza magát

Beszszelők (Alcoolii)

Azokat akik az asztal alá isszák magukat
Beszszelőknek hívják
Ezeknek a szerencsétlen embereknek
A hasában szivacs képződik
És mikor az kiszárad, szomjúhozik és kérve kér
És az emberek adva adnak
Mert ilyenek a beszszelők
Ezek a beszszelők egy-kettő asztal alá isszák magukat
Mert ők ott jobban alszanak
Vagy ki tudja, tán ők is látni szeretnék
Milyen egy asztal alulról nézve

Tehetség (Talent)

A tehetség valami olyan fogaték amivel egyes emberek születnek
A tehetség megtanulni embernek lenni ha nagyok leszünk
A tehetség az ha valaki dörzsölt és a jég hátán is megél
A tehetség valami olyasmi ami az ostobák fölött szárnyal
És aztán belénk költözik
És egy színpadon fellépünk ríkoltozni mint a bolondok
Vagy minek szaporítsuk a szót
A tehetség az, hogy van valakid a hadseregnél.

Miért nincs szoknya a férfiakon? (De ce bărbății nu poartă fustă?)

A férfiak nem hordanak szoknyát
Mert hímneműek
Úgyhogy a törvény se igen engedélyezi nekik
Voltak egyesek, akik hordtak valamikor
De látták hogyan néznek ki
No meg ha egy nő levágatja a haját azonnal felismerszik
A szoknyájáról
És ha a férfiak szoknyát viselnének nem focihatnának
És nem is rögbizhetnének
És miért ne mondanánk ki?
Aki a szoknyát kitalálta, az a lányoknak dedikálta.

A zene (Muzica)

A zenét olyan ember találta fel, aki sok-sok évvel ezelőtt élt
Nagyon szomorú volt
És szeretett volna felvidulni.
Gutenberg volt a neve.
Egy szép napon Gutenberg könyvet
Olvasott az ágyban
Vagy a tévét nézte

És szóla:

– Mi lenne, ha valami modern dolgot teremtenék, mondjuk zenét?

Csakhogy, valamivel korábban, úgy 8-9 millió éve

Más emberek is föltalálták a zenét

Egymásnak ütődve

Felfigyeltek a hangok közti különbözőségekre.

Ezután egy ősemlék nagyot rikkantott

Egy iszonyúan mély szakadék mellett

És visszhangja támadt

Mire többen is odajöttek

És különböző hangokon rikoltoztak, egy ütemre

Napjainkban egy zenésznek hasonló ötlete támadt

A tévét nézve.

Henri Coandă volt a neve,

És szerette volna, ha az emberekben több a romantika.

Ámde, egészen másként esett meg egy Bétóven

Nevezetű jeles historikussal

Aki azt állította, őseink találták fel a zenét

Hogy országunknak is legyen himnusza.

Miért nyírják tövig a katonák haját? (De ce soldații trebuie să se tundă pe piele?)

Katonák esetén kívánatos a tövig nyírt haj

Meggátolni a tetvek felbukkanását

Amelyek elszaporodnak

Az elszennvedett körülmények miatt.

És hogy könnyedebben mozogjanak a gyakorlaton.

Hogy a hajuk ne takarja el látómezőjüket.

Hogy aztán bekenve géllal

Égnek állhasson a hajuk

Mivel a háborúban nem túl jól látszanak a fejek.

Bokszt (Box)

A bokszt törvény által engedélyezett sport

A ringben tartózkodók

Felnőtt emberek s tanultak, hogy oda jussanak
Egy éremért és az országukért.
A szorítóban érmekért bunyózunk
És eldönteni ki a bölcsebb.
Értsük hát meg egymást, ha a szorítóban szétverjük a másik pofáját
Az egy szervezett dolog.

A felnőttek miért nem játszanak? (De ce nu se mai joacă oamenii mari?)

Mindenki felel valamiért
Amikor felnőtt lesz belőle.
Ha minden felnőtt játszana
A világ nem lenne világ
Mert nem volna ki foglalkozzék vele.
Kész, nekik már befellegzett!
A felnőttnek otthoni feladatai vannak
És azt hiszem röhejes lenne
Olyan szülőt látni, aki gyerekholmikkal játszik.
Mivel a nagyok
18 éves kor fölött felnőttek.
Így tehát, a gyerekkor alapja a játék,
Míg felnőttnek lenni súlyos terhekkkel jár.
Mit mondjak még?
Jól tudjátok, mennyi társadalmi tennivaló vár a nagyokra.

Ha egy földönkívülivel találkozónék... (Dacă m-aș întâlni un extraterestru...)

Legelőször is megkérdezném hogy mi a neve.
Megkérdezném vannak-e szülei amiként nekünk.
Megkérdezném hol lakik
Hogy hosszasabban eldumáljunk.
Kérdeznék ezt-azt szülőhelyéről.
Megkérdezném: – Do you speak English?
Megkérdezném milyen sportágot kedvel.
Megkérdezném hogy fiú-e vagy lány.
Vagy valami ilyesmit:

- Mi újság a Marson?
- Pazar ott minden, de nincsenek virágok s állatok, csak hozzánk hasonló földönkívüliek.

Király és elnök (Rege și președinte)

Igenis rendjén való hogy az elnök csak 8 évig vezessen
 Egy király viszont életfogytiglan üljön a trónon.
 Mert az elnöknek eltompul az agya
 Annyi törvényhozástól.
 Meg aztán lehet, hogy a király beragasztózta a trónját
 Bárhogy is legyen, az elnök nem király, hogy koronát viseljen
 Meglehet hogy nem is annyira igazságos
 És az országért sem adja életét.
 De a királyok trónon ülnek
 És életük az országé.
 Egy király mindig az országára gondol,
 Hogy ne hozzon reá szégyent.
 Míg egy elnök csakis a pénzre gondol.
 Ezért azt hiszem az elnök sóhajtozik
 Amiért nyolc éven át nem tehet amit akar
 De a hagyomány kötelez.
 Ha viszont egy királynak van sütnivalója,
 Megkérheti a többieket, hogy még tűrjék.
 Mert a királynak életfogytiglani az uralma.
 És nem árt arra gondolni, hogy
 A király nem jut egykönnyen más álláshoz.

Hogy néz ki Bulă? (Cum arată Bulă?)

Egyesek állítják Bulăt a nép teremtetten
 És csak a képzeletében él.
 De én pontosan tudom hogy
 Bulă ronda és karikalábú.
 Fülei kajlák.
 Az ő nyúltagya épp csak akkora mint egy kisagy

A kisagya pedig hiányzik.
Egyszóval blazírt és olykor szemfüles.
Szakmai képzettség nélküli
De szörnyen vicces egy ember.

Szórakozás (Distractie)

A szórakozás az iskola ellentéte.
Annyi mint környezetednek gondot okozni.
Akkor beszélünk szórakozásról, amikor annyira boldog vagy
Hogy le sem tudnád tagadni
Hadd magyarázzam meg.
Én mulatozom,
Megállás nélkül ugrabugrálok,
Vidám táncot járok a haverékkal.
Nevetek és táncolok
Vicceket mondok és játszom a tyúkeszű lányt.
Kész bolondokháza
Otthon szemetelek
Hogy anyámnak legyen mit takarítani

Március 8 (8 Martie)

Mivel hogy országunkban
A gyengébb nemet többre tartják
És az asszonyok zúgolódnak ha nem csodálják őket
A férfiakra senki se gondolt
Március 8-at szervezni számukra
Nehogy féltékenyek legyenek
Mivel a férfi a család feje
S havereivel akkor mulat amikor csak akar

A legostobább állatok (Cel mai idiot animal)

A legostobább állat asszem a rák
Mivel mindegyre hátrál
Vagy a disznó mert olyan fura az orra
Vagy az én fecsegő papagájom,
Ha varjúnak nevezem, szitkozódik.
Vagy a hiéna, mert kacag mint a bolond.
Azazhogy megálljunk!
A legostobább állat mégis az ökör,
Mivel hogy
Valahányszor egy ember ostobaságot művel
azt mondják rá: „ökör”.

Kommunizmus és kapitalizmus (Comunism și capitalism)

A kommunizmus egyenlő emberekkel történt.
És a kommunizmusban
rosszul éltek, nagyon rosszul éltek.
Most sem élnek jól,
de azért sokkal jobb a helyzet.
A kommunisták rombolnak, míg a kapitalisták helyrehoznak.

Ștefan cel Mare idejében (Pe vremea lui Ștefan cel Mare)

Akkoriban, az emberek egyre jobban éltek
az idő teltével.
Akkoriban a technológia nem volt annyira fejlett
ezért az emberek szerények voltak.
De nagyon rossz volt minden.
Kizárólag túrós puliszkát ettek,
bár a mai élelmiszerekben is
rengeteg az adalékanyag.
Az emberek szűkösebben éltek,
legalább is az ételt illetően,

mivel bizonyos növényeket
még nem hoztak át Amerikából.
Az a helyzet, hogy Ștefan cel Mare idején
mindenkinek volt állása.
Még ha örök küzdőszellemben is éltek.
Tehettek volna egyebet?
Még ettek egy keveset ha megjöttek a segélyek (a tatárok, a
törökök).
Pontosan úgy éltek, miként a moldovaiak élnek.

A pszichológus (Psihologul)

A pszichológus gyógyítja az embereket
a saját lelküktől.
Vigasztalja az embereket.
Olykor-olykor még gyógyszerrel is foglalkozik.
Röviden, egy pszichológus a pszichológiával foglalkozik,
vagyis a „szifilisz” nevű betegséggel.

Az angyal (Îngerul)

Egy angyal épp mint egy gomolyag,
csak hogy szál helyett
jószándékból van föltekerve.
Egy angyal úgy néz ki, mint egy szárnyas gyerek.
Akár egy jó szellem,
de apró lábai vannak.

A nap (Soarele)

A Nap olyan izéből van, hogy is mondják?
Lárva, hát persze!
A nap készülhet tűzből.

Sárga szövetből.
Avagy, esetleg
a Napot holmi ragacsos anyagból készítik.
S egyes részeit jó meleg gyapjúból.

Meseszerű hashajtás (Narativ și laxativ)

A mesének megvan a varázsa
és kis korodban az eszedet veszi.
A mesék akkor is kellemesek,
amikor hallgatod őket,
feléig se értél
s már alszol is.
Nélküle nem volna képzeletünk.
Mert valami olyasmit mesélnek el,
amitől megkönnyebbedünk.

Mire jó egy állat farka? (La ce-și folosește un animal coada?)

A farok segíti az állatot a mindennapokban.
Így adja tudtunkra
mikor kedvel és mikor nem.
Az állat farka arra jó
hogyan kifejezze érzelmeit.
Más állatnak azért van farka
hogyan ne láthassuk a fenekét.
Hogy is magyarázzam?
Egy állatnak arra jó a farka, hogy el ne pusztuljon.
Egy kutya például, amint lohol,
a farkával jelzi a kanyart.
Nem azért mondom,
de egy állat nem lehet meg
a farka nélkül,
az fedi el a végbelét.
A farok jó házőrzésre is.
De azért nyilván, rendszerint
az állat farka mutogatásra való.

Ihaj és csuhaj (Muzica populară și manele)

Mi románok vagyunk és zenénket
muzáj becsülnünk.
A népi zenét ugyanis
hazafias emberek játsszák.
A fiatalok ma a mulatós „csuhajt” szeretik
mert az van divatban.
A különbség annyi, hogy a „csuhajt”
1998 után találták ki.
A népi zene még a Decebál idejéből,
meg a Burebistáéból való.
A népi zenéhez illik az „ihaj”,
a másik zenéhez inkább a hastánc.
A népi zene
az életünkről szól,
a „csuhaj” meg arról, hogy miként mulatunk.

A holdra ugató kutyák (Câinii care urlă la lună)

A kutyák megugatják a holdat,
mert gyanítják, hogy a hold szomorkodik
és attól ők is rínak.
Mert biztos eszükbe jutnak bizonyos dolgok.
Mert sóvárognak imádott szukájuk után.
Meglehet, a hold érzelmeket kelt az állatokban.
Mert vonzódnak hozzá.
Ha pedig napba néznének, megvakulnának.
És kapnak az alkalmon, hogy kimutassák a foguk fehérjét.

A juh (Oaia)

A juh ostoba
mert fehér és könnyen koszolódik.
Még azért is ostoba,
mert egyáltalán nem szép.
Mert minden pocsolyába belelép.
Még a kutjának is vigyáznia kell rá.
És ostoba azért is, mert többnyire a juhász is az.

Vers a nyúlról (Poezie despre iepure)

A nyúl nyitott szemmel alszik
mert szörnyen félénk.
Mert fülét hegyezi, hogy meghallja a veszélyt.
Tudományosan szólva
ismeretes hogy a nyúlnak nincs szemhéja.
Tehát
A nyúl télen fehér
hogy ne vegyék észre
a vasállatok.

A kenguru (Cangurul)

A kenguru nagy és lejtős.
Két lábon szaladgál,
vagyis szökdécsel, járni nem tud.
A kenguru olyan kutyaszerű
és két lábon ugrál,
bár négy van neki.
A kengurunak van egy tokja, abban a gyerekét hordja.
Olyan kötényféle.
Egy kenguru a nyulak nemzedékéből való.

Egymillió dollárom ha volna (Dacă aş avea un milion de dolari)

Nincs annyi hely, 50 lap is betelne.
Elverném Iliescut, mert semmi hasznosat nem tesz.
De mindennek előtt
egymillió dollárral kitataroznám Romániát.
Eladnék az országból minden ostobát
milliárdokat nyernék vele
s vásárolnék egy lakatlan szigetet.
Bevezetném a HBO-t.
Megvásárolnám tehetséges alakok művészetét
hogy kidíszítsem a lakásom.
Vagy itthagynám ezt a nyavalyás országot,
Németországba mennék,
vásárolnék egy villát nőktől hemzsegő úszómedencével
és elszegődnék informatikusnak.
Utána Spanyolországba mennék, telenovellákban szerepelni.
Átépíteném az iskolát, mert erősen nem jól néz ki.
És otthoni tanárokat vásárolnék, hogy akkor menjek órákra, amikor akarok.

Hős (Erou)

A hős olyan ember, aki nem vágyódik az anyja után
A hős a hajdanvolt embereket jelenti
Egy hős az aki dicső dolgokat hajt végre
És mindegyre dicsekszik.

A köd (Ceaţa)

A köd mozdulatlan szélből
Fűből és hidegből készül.

Könnyek (Lacrimi)

A könny a könnyező sejtekből képződik
Ha megizzad a szemünk.

Születésnap (Ziua de naștere)

Csak egyszer születünk az életben
Születésnapot ezért egy évben
Egyszer ünnepelünk, bizony.
Amúgy, ha többször ülnénk meg,
Az emberek túl gyakran rúgnának be,
A szomszédoknak viszont fontos a mindennapi nyugalom.
Továbbá, nem üljük meg többször
Azért sem, gondolom én,
Mivel az elnök is ellenzi.
De nem árt tudnotok, hogy akkor boldog az ember,
Ha vendégei érkeznek.

A számítógép (Calculatorul)

A számítógép egy tájékozó készülék
Az emberek és a gyerekek legjobb barátja
Széleskörűen használatos holmi.
Egyfajta billentyűzetes tévé.
Olyan készülék ami elvégzi a számolásokat
És segít lekötni a szabad időnket.

Ázsiaiak (Asiaticii)

Az ázsiaiak arca sárgább
Mert a hiroshimai bomba beütött nekik
És besárgultak a félelemtől.
Mert füstszerű felhő takarja az eget.
És naponta megmártóznak a sárga homokban.
De meglehet, hogy mindez csak biológia
Vagy talán a bőrük milyensége
Változott meg DNS-ükben.

Lángelme (Geniu)

A világ legokosabb embere
Az étel feltalálója
Mivel hogy nélküle élni se tudnánk
És a jóisten is
Mivel Mindenható
Bill Gatesszel együtt
Mert tenger sok ész kell ahhoz
Hogy egy komputert kitalálj.
Vagy ott a pizsamista aki a pizsamát kitalálta
Nélküle aludni se tudnánk
Különben nincs legokosabb ember a világon
Mivel egyetlen ész
Sem képes belátni a mindent.

Polgármester (Dom' Primar)

Egy polgármester előrelátja az ónos esőt
És egész nap parancsokat osztogat az embereknek
Hogy javítsanak a városon
Utána meg fölsepri az utcát
Az emberek által.

Háború (Război)

Egy hadsereg akkor állíthatja
Hogy megnyert egy háborút
Ha minden ellenség kimúlt
És senki sem maradt lábon.
Amikor minden gonosztevőt elpusztítottak, fegyverestül.
Ami azt jelenti hogy
Tönkretették a civil lakosságot.
De a békét is meghozták
Valamiképp.

Légy humorodnál? (Să ai umor?)

A humor maga az a képesség
Hogy bizonyos keretek közt szórakoztassuk
Környezetünket.
Ha humoros vagy
Azt jelenti, teli vagy viccel.

A demokrácia (Democrația)

Az 1989-es forradalom után
Sokat fejlődött a demokrácia.
A demokrácia azt jelenti hogy kedvedre
Szórakozhatsz.
A demokráciát én valami nagyon rossz
Önkényes izének tartom.
Vagy annak, hogy küzdünk az országért
És az Egyesülésért.
Minekünk az a demokrácia
Hogy az ügyészséget emlegetjük.

És még az is, hogy miként üzleteljünk.
Akárhogy is, a demokrácia a városházával függ össze.

A manipulálás (Manipularea)

A manipulálás az emberek kihasználását jelenti
ígéretetek által.

A legnagyobb román író (Cel mai mare scriitor român)

Mihai Eminescu kis gyerekként írt
az országról és arról, ami körülvette őt.
Egész könyveket írt
és a gyermekek odavoltak érte.
De a legnagyobb író Mihail Sadoveanul.
Mert a versei mint egy-egy könnycsepp.
Ezen túl Mihail Sadoveanunak megvolt az az előnye,
hogy pontban 1869-ben született.

A miniszter (Ministrul)

A miniszter egész nap a fejét töri, mit jelent
a demokrácia.
Néha csak üldögél és eltöpreng, még milyen törvényeket hozzon.
Egy miniszter egész nap beszél és drágít.
Ezt akkor teszi, mikor nem gondol arra,
hogyan szerezzen meg minél több szavazatot.

Véres költemény (Poezie sângeroasă)

Az emberek vércsoportja más-más
És nem egyforma a vérük
Ez azért hogy megkülönböztessék őket
Analízisek idején.
És ez azért van így,
Mert nem azonosak a szüleik.
Az egész világnak nem ugyanaz az apja.

Az öregek (Bătrânii)

Az öregek jóval bölcsebbek
nálunk, a többieknél.
Az öregek túlvannak életük virágán
és tudják, hogy és mint.
Az öregek bölcsek,
mert a Ceaușescu-időkben
nevelték őket.
Az öregek bölcsebbek
mert megöregedtek
és képtelenek durván reagálni.
Az öregek bölcsebbek
mert találkoztak az őseinkkel.

Költségvetési vers (Poezie de la buget)

Én a költségvetésen azt értem
hogy az egy jó költségvetés.
A költségvetés szabja meg a fizetéseket és a nyugdíjakat.
A költségvetés azt jelenti, hogy
a gazdag emberek pénzt adnak
a szegényeknek is.
A költségvetés azt jelenti, hogy ők óvnak bennünket.

Például, ha a boltban
megromlik az étel
és azok az emberek ellenőrzik
vajon lejárt-e valamelyik élelem.
A költségvetés egy pénzalap.
Amikor szükségünk van pénzre
csak jóváhagyással jutunk hozzá.
Úgy gondolom, hogy ezzel
olcsóbb lesz az étel.

Robinson Hud

Ha zátonyra futnék egy lakatlan szigetnél
a fák mohája után tájékozódnék
amelyek mindig az ország
északi részét mutatják
és útra kelnék egy csónakkal.
Ha egy hajó elsüllyed
sietve fogom magam és hívok egy mentőautót.
Belenéznék a távcsőbe, hadd látom, veszélyes-e.
Magam készíteném az ételt
mint a Robinson Hud-filmben
és nagyon sok fotót, tájképet csinálnék.

Idegek (Nervi)

Az idegek rohamok.
amikor nekünk nem felel meg valami
idegeskedünk
és így idegesek leszünk.
Az idegek holmi ideges érzelmek.
Mikroorganizmusok, amelyek a fejben tanyáznak
s amikor éhesek
szomjasak vagy haragszanak
egy kis kalapáccsal potyolják bent a fejet.
Az idegek a szervezetnek azok a részei
amelyek segítenek gesztikulálni.

Az idegek az agy feszülései.
Például, ha fogat húznak
vigyáznod kell, ne érints ideget.

A törökökről (Despre otomani)

Ha 60-70 évvel korábban élek
gyerekként jobban megismertem volna nagyapámat
de amikor Cuza uralkodott
az emberek magukat igazították ki.
Szerettem volna a XIII. században élni
mert láthattam volna egy háborút
vagy a bronzkorszakban
mert minden tárgy bronzból készült
Megint más látnivaló volt a kőkorszakban
amikor a dinoszauruszok éltek és nem volt annyi szennyezés.
Mégis, a XIII-XIV. században sok háborút vívtak
és én is hős lehettem volna.
Vagy egy olyan korban
lett volna jó élnem,
amikor az emberek mit sem tudtak.
Megtanítottam volna, hogy gyújtsanak tüzet,
vagy ha a középkorban élek,
láthattam volna a törököket,
akiket biztosan legyőzők.

Egy jó film (Un film bun)

Egy jó film érdekes kell hogy legyen
nők harcoljanak benne.
Egy jó filmhez cselekmény kell,
De ne legyen pornó.
Egy jó film minden korosztályhoz szóljon.
Legyen benne autóverseny,
kergetőzés és bűntett.
Egy jó film az ami megtanít
embernek lenni az életben.

Egy jó film nem kell fegyvert tartalmazzon
se durva kifejezéseket,
se képzeletbeli személyeket.
Egy jó filmnek ne legyen
veszélyes a cselekménye
mert a gyerekek leutánozzák
és megsebezhetik magukat.
Egy jó filmhez legyenek szépek a színészek.
Egy jó filmhez az kell
hogy négy barátnő
elcsípje a bűnöző ötödiket.

Szegénység (Săracie)

Szegénység az, amikor állsz az utcán.
A szegénység a változatos táplálék hiánya.
A szegénység az egy
pénzügyi csőd.
A szegénység kellemetlen jelenség
és óvakodnunk kell tőle
kemény munka révén.
A szegénység egy ember
ki amikor szegény
világgá megy és kéreget.

Folklór (Folclor)

A folklór a népzene,
mesék és versek
amit normális emberek írnak.
Más szavakkal
többféle tárgy
vagy régi népviseletek
jelentik a folklórt.
Egy adás, amely muzsikál.

Csöves (Țeava)

Csöves egyike volt azoknak, akiknek fogalmuk se volt arról, hány kereke van egy hajónak. Viszont más dolgokhoz kitűnően értettek. Például, fenekét letette egy székre, kitátotta a száját és egyidőben ajkát csücsörítette. Nem tudom, hogy magyarázzam el, mit is csinált, de e művelet után ököllel ütögetni kezdte a fejét. A kobakja pedig pompásan rezonált ettől.

Meggyes rétes (Plăcinta cu vișine)

Nagyanyámnak az a rossz szokása, hogy olykor lelkesedni kezd. Pár hónapja meggyes rétest evett, az ujját is megnyalta utána, s amilyen patetikus lélek, azt találta mondani, hogy kedveskéim, a toromra aztán meggyes rétest süssetek, mert azt én világéletemben kedveltem!

Előrelátó módon, be is szereztünk egy kiló meggyet, hogy a tor ne érheszen felkészületlenül. A meggyet a fagyasztóba tettük, és mert a nagyi továbbra is él, mindegyre figyelmeztetjük rá, hogy az a meggy tönkre fog menni, s oszt ha beüt a tél, honnan a csudából teremtsünk elő a torra friss gyümölcsöt?

Egy búzatábla (Un lan de grâu)

Egyik nap Damian atya rajtakapta Ácsingózó Naét, amint a templomudvaron buja léptekkel magát átkellettő apáca után bámult: jaj, te fiam, nézz a nőre tisztességes gondolatokkal. Egy nőre úgy kell tekinteni, mint egy búzaföldre, mint egy virágzó ágra. Ez mind szép, atyám, felelte Nae, de bámulhatom álló napig a fát, akkor sem érzek semmit, még csak föl se áll, de ha ez a maca a szemem előtt masírozik el, úgy feláll, hogy jobb se kell.

MIRCEA FLORIN ȘANDRU

Született 1949-ben, Brassóban. Elektromérnöki egyetemet végzett, 1971-ben debütált az országos román diáklapban, majd szerkesztője lett. Hosszas hírlapírói tevékenység után a román parlament felsőházának sajtóirodáját vezette. Verseskötetei: Elegie pentru puterea orașului, Editura Eminescu, 1974; Luminile orașului, Editura Eminescu, 1975; Melancolia), Editura Eminescu, 1977; Flacăra de magneziu, Editura Eminescu, 1980; Mașina de scris, Editura Eminescu, 1981; Trupuri pe ecranul de radar, Editura Cartea Românească, 1982; Viața în infraroșu, Editura Eminescu, 1985; Pași pe acoperișul fierbinte, Editura Eminescu, 1988; Legătura de sânge, Editura Albatros, 1989; Podul Grant, Editura Domino, 1992; Colinele Paradisului, Editura Domino, 1993; Rugă pentru cei blânzi, Editura Domino, 1999; O fiară desăvârșită, Editura Eminescu, 2001, Miere neagră, Editura Arvin Graphics, 2002; Îngerul pe gheața subțire, Editura Arvin Graphics, 2003; O femeie second-hand, Editura Arvin Graphics, 2004; Orbul la fereastră, Editura Arvin Graphics, 2006. Válogatott versei (În sala vastă – A nagy teremben) 1988-ban jelentek meg magyar nyelven a Kritérionnál, illetve elérhetők a Magyar Elektronikus Könyvtárban.

Csöndben (În liniște)

Csöndben, a pince kulcsolt kezű boltívei alatt
Az ódon fal tövén, hol gördülő
Vízcsöpek fénylenek verejtékezik a föld
Egyedül, halántékra szorított tenyérrel
Azonnal meghallod a felpolcolt alma
Lágyan moccanó neszét amint
Friss fenyődeszkán forgolódik
Cikkan mint sok-sok
Hűvös harang, lebegve
Miként a köddé váló lelkek
Almák, lüktető nagy, vörös vértetek
A téglaboltív alatt, almák

A szénában, roppant súlyosak
Almák, vékony dér páncéljába vonva
Bennük még lüktető gyermeki lelkünk.

Fekete méz (Miere neagră)

Fekete méz, te keserű-édes
Mennyei íz a nyelvem hegyén
Árnyékot szabdal a déli fény
Micsoda nyár, furcsa és véges
Vadlépet rejt a korhadt fa odva
A bolyt ki tudja mily füst űzte el
Avar fölött az égő ág perel
Szilánk dől a fejsze szerte dobja
Málladozó lép romló telepe
Kezem a maradék viaszra téved
Nyelvem hegyén, te keserű-édes
Mennyei ízű vadméz, fekete.

Pisztrángászat (Pescuit de păstrăvi)

Kezeimet vállig a vízbe merítettem
Vérem megfagyott, meztelenül gázoltam a hegyi folyóba
Bőröm fénylett és gőzlött
Belesajdult lassan a sodrásba
Ámuló szemem a víz alatt kinyílt
Vakító kavicsok, áttetsző anyag
A folyónak hósza volt
Iszap, kökény és menta illata
Kőre fonódtak ujjaim
Fehéren, bársonyosan, lesben állva
Véres kamaszkezem
Tapintásra, szorításra, fogásra készen
Vadászó ragadozó voltam
Gyöngyház karmaim közt a zsákmány
Sebespisztráng, pikkelye fényes

A hegyekben elolvadt a hó
Ártatlan kegyetlenséggel
Néztem elhaló vergődéseit
Mellekre, hátamra szórta
A freccsenő víz véres cseppjeit

Színes kenguru (Cangurul roz)

Részletek egy ciklusból

Apám kezében a kezem
Mintha játékbabáé volna
De azért apám büszkén fogja
Hasonlítunk, kétségtelen
Hozzáérek, rögtön megérti
Mintha szólnék, mintha játék
Kötne, láthatatlan láng ég
Ujjaink között, mindörökre
Apám kezében – a kezem
Hazafelé, míg tart az álom
Égi utakon, csillagáron
Zsendülő búzaföldeken.

*

Fényben állt minden, akár egy álom
Ablak, ház, udvar, gyümölcsfák, az ég
Félig lehunyt szemmel is látom
A titkok titkát, míg hív a messzeség
Elbódított a füvek illata
A kút fölött rengett-ringott a pára
Éreztem: minden a maga helyén
Ősidőktől mintha tükörben állna
A lépcsőt mászva körbenéztem én
Nyíló ablak a végtelen világra
A föld s az ég felkélő peremén
Házunkból vezetett az út a határba
Azon túl meg, inkább csak sejtelem

Falu, az erdő, folyó, hegyek, a rét
Homlokom mögött születő világ
Távcsőben látott ezüstös, tiszta kép.

*

Fehér iszákban édes, ropogós
Egy feketében pedig vadcseresznye
Nagyanyó vajha hozzánk érkezett
Ünneplőt öltött, úgy cipelte
Kora reggeltől az ablak előtt
Az utca hosszát lestük, jön-e végre
Versenyt futottunk, ki nyisson kaput
Azt kapja föl elsőnek az ölébe
Alma- és szénaillatot hozott
A hegyi faluból, hol zúg a fenyves
Fehérlő, érdes, gyöngéd tenyere
Fejem búbja, homlokom fölött repdes
A házba lépett, mi meg utána-
Zúdultunk, repeső szívvel, lelkesen
Vezettük a hús tiszta szobába
Kíváncsiskodva, szájtátn, csendesen
Körülültük, mint kotlót a csibék
Türelmesen, hadd pihenje ki magát
Elnéztük hosszan, amint kibomlik
Az otthonról cipelt két nehéz iszák
Nem kellett nekünk immár semmi sem
Mást se láttunk lábánál tülekedve
Fehér iszákban édes, ropogós
Feketében keserű vadcseresznye.

*

Csíkos csergébe bugyolálta testünk
Két bivaly állt a házunk udvarán
Sötét bőrük fehér páráit lestük

Az éj füstje fölöttük lobogott
Beleborzongtunk hűvös harmatába

Kapu nyílt és a bivalyszekeret
Ballagni hagyta egy távoli világba

Vasárnapon, egy szekér s rajta mi
Kölykök, kik titkon nem alusznak éjjel
Egy hegyi faluból mentünk virrasztani
Egy vásárba, mely álmainkban vész el.

*

Ha letépem, a kis virág
Kezemben fáklyaként világol
És minden ragyogó sugártól
Fényesebb lesz a napvilág
Ablakomban szépen lobog
Gyermekkori éjszakákon
Varázsgömb, benne magam látom
Akkor is, ha ébren vagyok
Remegő színes csillagom
Mint egy hegedű, bűgva zengett
Éjszaka ma is megijeszthet
Illatától nem nyughatom.

*

Gyermekként színes kengurum vala
Ablakom mellett strázsált egymaga
Álmából nyíló szeme sugara
Mintha a létbe tért volna haza
Úgy néztem őt, rózsaszínű vala
Markomban óvtam, ne essen baja
Levél remegett, ághegy csillaga
És néztem, néztem őt ábrándosan
Gyermek voltam, s egy kengurum vala
Az ágyam mellett strázsált egymaga
És útra keltünk ketten néhanap
Hegyeken-völgyeken át, hallgatag
Valaha színes kengurum vala
Széltől is óvtam, ne essen baja

Gyermek voltam, rügyező rózsafa
Virágos ablak málló illata.

*

A varázstóra emlékszel-e még?
Míg szürke fák hajoltak rá a jégre
A hulló hó hűvös arcunkra ér le
Pedig gyémántot szór reánk az ég
Gyermekkorunkban, világ kezdetén
Egy égi tó jegén, sorsunkra hagyva
Szelíd, földöntúli arcunkra fagyva
Buzgó örömként világlott a fény
Mint ki selyemre, úgy léptünk a hóra
Ezüst szánok száguldoztak velünk
Netán az Északi Sarkra megyünk
Gyöngén verdeső szárnyakon suhogva
Te hótisza tükör, gyermekkorom
Jégtáblák között, Nansennel, kutyaszánon
Fagyos gyöngyök gyűlnek egyre a számon
Hull, csak hull, s hogy mióta, nem tudom.

*

Anya és apa fényképről néz le rám
Anyukám hósín fátyolruhában
Szürke öltöny és kalap van apukán
Szombat este volt, így mentek bálba
Még sose kísértük el oda őket
Alig-szülőket alig-gyerekek
Egy titokzatos hegedűhang mélyen
Búgott a víg, bársonyos éj felett
A táncteremben sok-sok tükör kéklett
A csillogó gyertyatartók között
S mint ki álmok palotájába tér be
Borzongva léptük át a küszöböt
Gyerekként a fal mellett, vigyázzban
Szédülve forgott velünk a világ
Tangó, valcer, táncoló fiúk, lányok
Sodorták messze anyát és apát
Sok selyem, fátyol, csipke suhogott

Villogtak kékes tükörkeretek
Anyáékat így látjuk álmainkban
Alig-szülőket alig-gyerekek.

*

Mezítláb jártam sok-sok nyáron át
Melengessen a föld, a füvek selyme
Kiszaladtam a rétre, surrogott
A tarló, mintha súrolókefe lenne
Az úti por bársonya rásimult
Talpamon át a nap melege áradt
Mint bolygó árnyék keringett az ölyv
Prédára lesve, kiterített szárnnal
Feledtem mindent, vonzott a berek
Hegyi patak, a sok merész kanyarral
Vizébe léptem, lángra gyúltam én
S tűzként sodort, a fodrozódó habbal
Lábam egyre csak síkos kőhöz ért
Közöttük fürge pizstrángok cikáztak
Csöndes füzek és juharfák alatt
Vize ma is csobog, mossza a gátat
Nyáron mezítláb jártam mindenütt
Talpamon át a nap melege áradt
Izzó gömbje prédára lesve ring
A falu fölött, kiterített szárnnal.

*

Cseresznyefák közt egy madárijesztő, seregélyek réme
Rajta nagyapó bő és molyette
Régi posztóruhája
Tán még viselte fiatalon. Most ágak között
Csüng, belseje csupa szalma
És vigyorog. Szörnyűség, borzong nagyanyó
Öltöztetnéd másba
Mintha téged látnálak odafönt
Nagyapó kuncog. A madárijesztő
Karjával int, a seregélyek tovaszállnak
És a piros cseresznyék tavasszal
Érnek.

Egy száradó ruha (O rochie întinsă la uscat)

Még érzékelni tudom a szépet, ott látom
Az alvóváros koszos tömbházai közt
A lepusztult erkélyeken vagy a penész lepte lépcsőkön.
Mindig van valami szép e szomorúságban,
Egy színpompás részlet, egy nyugis hang
Egy libbenő függöny, egy száradni
Akasztott ruha, az ajtó alatt beeső fény.
Több van, mint az újgazdagok
Barnára, narancsszínűre, vörösre pingált
Egészségtelen villáiban,
Több, mint a cigányvajda palotáiban,
Több, mint a Népek Háza giccses csarnokaiban,
Gipszcirádái közt az Agyonlőtt szelleme kísért.
Valami szelíd és szívszaggató ami a külvárosokban pislákol
Meleg, sugárzó élet.

Majd megajándékozom (O să-i fac daruri)

Rajokban, miként muslincák a szeszre, sűrögnek a lányok
Pénzes pasasok körül, kik társadalmilag is jól szituáltak.
De nekem, amilyen én vagyok, nem jutnak hosszú lábú szőkék.
Sem kék szemű barnák, a közönségkapcsolatok karáról.
Az úristen számomra egy szerencsétlen asszonyt rendelt
Aki beállít szombatontként, kitakarít és főz rám,
Elkínzott, jótét lélek
Ki örömét leli az egyszerű dolgokban
Mindenfélét mesél a vidéki életről
Oly szelíd hangon, hogy olykor elnyom az álom
Ő magába roskadva üldögél a karosszékben és kötöget.
Félek, hogy e másodkézből való nő szeret engem
És nehéz elviselnem ennek a gondolatát,
Pedig hát magam is csak egy másodrangú férfi vagyok
Úgyhogy egy szép napon megajándékozom
És remegő hangon így szólok hozzá: többé ne jöjj!

Szelídnek tűnik az éjjel (Noaptea pare blândă)

Ablakomból nézve szelídnek tűnik az éjjel
A hárs kinyílt a szökőkutak locsognak
Magányos gépkocsik, motorosok húznak el ki tudja merre
Majd csönd lesz és egy álmot hozó szellem
A házakra telepszik. A verandára lépek
A vén díványra telepszem, nyugtázva: ez hát a boldogság
Elüldögelni szemernyi nyugtalanság nélkül, szunnyadozva
A nagyvárosi homályban, s függöny
Boruljon mindenekre. Tekints önmagadba,
Békülj meg életeddel,
Ne gondold semmivel, habzsold a pillanatot,
Lebegj mint szél sodorta levél,
Apró hullámok hátán, a néma tavon.
De hirtelen felizzik egy reflektor, fénycsóvákat eregetve
És egy másféle világ bújik elő a föld alól
Patkányokkal, kóbor ebekkel,
Szemétben guberáló koldusokkal.
Oltsátok el a villanyt! kiáltok.
Oltsátok le a villanyt! mondom azoknak
Akik az igazságot mutogatnák nekem.

Melanie

A szomszéd lakásból hegedűszó hallszik
A hangok futama Mozart
Hegedűversenyét (KV 216) idézi
Tudom is, ki zenél: egy lány, a neve Melanie,
Oly szép, valahányszor látom, a könnyem is kibuggyan.
Így telnek-múlnak néhány éve
A hosszú téli esték. Kikapcsolom a tévét,
Őt hallgatom és mintha a kedvemért gyakorolna.
Bevallom szeretem, bár szinte-szinte megöregedtem,
Nem is illendő már, ideje a szívemet bezárnom,
Veszteg maradni és napjaimat számlálni.
Mégsem teszem; ágyamra telepszem, kezem a mellemre szorítom

És áttűnési gyakorlatokat végzek
Így jutok be szobájába, láthatatlanul,
Mialatt Melanie Mozart hegedűversenyét (KV 216) játssza.

Az isten jár-kel (Dumnezeul vine și pleacă)

Annyi megpróbáltatás után, becsapottan, elhagyva, elárulva
Egy lépésre a haláltól, íme magamra,
Csakis én, az üres ház és a Jóisten pislákolása
A bordáim között. Ha elgondolom
Az Úr a legfontosabb; a többi pelyva
Mit elvisz a víz. De a jóisten jár-kel
Annyiféle ember szólítja, annyiféle helyre
Megy vigaszt vinni. Én meg hozzá kiáltok
Uram, ne hagyj el! Tél van és hideg,
Bealkonyult és én szinte-szinte megöregedtem,
Nem hiszem, hogy kibírnám nélküled!
Ő meg azt mondja: miért siránkozol, te kishitű?
Hiszen nem megyek el, mindig veled vagyok
Elég az ablakot kinyitnod,
Én vagyok ott, aranyló fénynyalámban.

ROBERT ȘERBAN

Született 1970-ben, Turnu Severinben. Költő, lap- és kiadói szerkesztő, tévés személyiség. 1994-ben megjelent első kötetét (Firește că exagerez – Persze, hogy túlzok) díjazza a Romániai Írószövetség. Azóta számos vers-, próza-, interjú- és esszékötete látott napvilágot, számos irodalmi és újságírói díjat kapott. Temesváron él.

Tükörmese (Poveste în oglindă)

annyira fáj a fogad
hogy eszedbe jut tanárnőd az ötödikből
aki azt mondta van rá egy szó
románul de lefordíthatatlan

röhejes
de arcod minden rándulásától nő a fájdalom

nézed magad a tükörben
visszafogottan
pedig úgy festesz akár egy pojáca
ahogy kinézel
a szemed vérmes arcod dagadt fülcimpáid vörösek

arra gondolsz hogy azt a tanárnőt
a petefészekrák vitte el
de nem azért mert te és a hasonszőrű lókötők
tükörrel kukkoltatok a szoknyája alá
remélve mást is láthattok ott egy daganatnál
hanem mert évek óta senki nem illette
se szemével se kezével
csak egyetlen férfi: orvosa
mikor megvizsgálta s nevén nevezte a kórt

neked és a többi hasonszőrű lókötőnek
lelkifurdalása volt halála miatt
az osztálybeli lányok szemetekre hányták hogy a tükör-
sugarak okozták azt a rákot
mint gyilkosokra mutogattak rátok
és ti biztosan végeztek is velük
de akkor hirtelen sok lett volna a hulla
egy külvárosi iskolához képest
inkább a hajukat cibáltátok
és a paszulykarónyi lánynak
a hátsó padból
fogad közt te sziszegted a fülébe hogy megtükrözöd
ha még egy szót szól

akkortájt
a rákot maréknyi apró, fehér féregnek tudták
miket a sugárzás keltett életre és belülről
kezdték ki
a májat a gyomrot hasnyálmirigyet beleket velőt
petefészket
akinek az is volt
mind felfalták
és amit meghagytak belőlük benned rohadt
és kipurcantál
ezért búzlóttek annyira a holtak
nem is mentél közelükbe csak szünidőben
mikor gyászmenet kígyózott a faluszéli
temetőbe
és útközben
aprópénzt szórtak amit összeszedtél
azok lábai alól akik restelltek
lehajolni

egyres halottak boldoggá tettek
mert százasaával röpdöstek az érmék mint holmi fém-
pillangók
amelyek elkísérték őket a mennybe
volt amit röptében kaptál el
másokat a földön
valamennyit a karamellából nápolyiból csokiból
és rahátból épült édenedért

a tanárnő nem szaglott
és városon nincs pénzhajigálás
különben is a menet végén álltatok
a felsőbb osztályosok mögött
te és a hasonszőrű lóköötők
utolsók voltatok
szomorúak
de örvendezve
hogyan elmaradtak az órák

mosolyogsz
széles szájjal mosolyogsz
és a tükör is boldogan visszafelel

Füst (Fum)

egy anya kézfejjével
letörli fia állát aki eszik

egy öregasszony
haja kovakő színű
keze oly szikkadt
hogyan miután
fia csókkal illeti
lassan
elkezdi
füstölögni

Ami az életből marad (Ce rămîne din viață)

az emberek meg vannak győződve
hogyan a versben nem történik semmi
hogyan csak a halál után
kell olvasni őket

amikor már nem gyötör se étvágy
se gondolat

az emberek nem nyitják ki a vékony könyveket
vagy ha mégis
mindjárt feltűnik nekik hogy odabent
kevés szó van egy sorban
kevés szó van egy lapon
különben
csupa fehér sok-sok fehér
és gyorsan összecsukják

anélkül hogy valaki mondaná nekik
az emberek tudják hogy
a vers az ami az életből megmarad
miután leélted

COSTIN TĂNĂSESCU

Született 1971-ben, Ștefănești-Argeșben. A pitești-i Cafeneaua Literară (Irodalmi Kávéház) alkotókör tagja. 2004-től közöl verseket. Eddigi kötetei: Mi amor (Editura Carminis), Vrăjitoarea (Editura BrumaR).

Mit akarok tőled (Ce vreau de la tine)

sétálni a város utcáin könnyedén
éjjel
tudva tudván hogy aggódsz értem
és összekucorodsz az ágyban
csigaként amin cigarettád eloltod

A boszorkány (Vrăjitoarea)

Szél fúj. Havazik. Minden összejött...
Az ajtó, mit sose csuksz be rendesen
veszettül csapkod az éjszakában.
Ezek miatt gyanítom, hogy te boszorkány vagy
ki álmaimba csempészi
húsomba, csontjaimba eszi magát
mint műanyagfecskendőből a könyörtelen szérum.

Odanézz
néhány csepp mellécsurrant
a többi viszont az erekbe.

Seb (Rană)

Megismersz egy sebet,
elhívod haza magadhoz.
Azt mondd érezd magad otthon!
És eldöntöd: többé nem hagyod begyógyulni!

Azt se tudod, miként telnek a napok,
azt se tudod.

Együgyűség (Naivitate)

Csöndemet esténként ezernyi vágató
vadló veri föl.
Még hiszek hófehér kezedben,
még hiszek cukormázos álmainkban
Mint mindig, magamra húzom a lepedőt
és meghúzom magam
egy szokványos adag narancssárga illúzióban.

Ez már az ősz!
Teli tüdővel habzsolom az együgyűséget!

A szoborgyár (Fabrica de statui)

Szívedben kék gipszet kevernek
és behunyt szemű szobrok születnek.

Ott lennék köztük?
Nem vagyok?

Az álom (Visul)

bukarestben éjjel az utcák nevet és irányt
változtatnak
tudni fogom merre vagy a kirakati
próbabábuk mutatóujját követve
bukarestbe éjjel beállít az óceán hogy személyesen
megismerjen
csinos tengerpart lesz
napozóval és sétányokkal valahol a scala körül
csónakot bérelek majd a ligetben
a színt te döntöd el s míg beáll az apály
csónakázni fogunk

ha túléljük a kagylókat és a repülő halakat
szerelmes éjszakánk lesz
ha akarod majd hogy kövesselek
ha maradni szeretnél
utcámat rólad
nevezem el

A seb fogságában (Captiv în rană)

a seb amit rajtam ejtettél
akár egy szakadék
amelyben egyre mélyebbre ások

már alig-alig látni az eget
kétségbeesve hogy oda a lelkem

A falépcső (Scara de lemn)

Amikor senki se lát
elnézem az öreget mint kapaszkodik falépcsőn az égbe
A gyerekkor meséinek harcosa ő...
Talán most, az utolsó lépcsőfokon,
nyugtalanságomat megváltja az ő angyali nyugalma.
Ki tudja?
A kakaskukorékolás után mondott imák nem tülekednek.
Töprengék vajon az örökkévalóság gondját viseli-e azoknak, kik
alant élnek,
a nemtörődömség gyermekeinek:
a fiúknak akik kezüket a zsebükbe rejtik
a lányoknak akik akácvirággal tömik degeszre táskájukat.
Azon töprengék lesz-e rá válaszom
mikor az örökkévalóság egy lépcsővel, égbe vezető
Fagrádiccsal kecsegtet...

DORIN TUDORAN

Született 1945-ben. Első kötetét (Mic tratat de glorie – Győzelmi kis trakta, 1973) írószövetségi díjjal tüntették ki. Mielőtt kitelepedett volna az Amerikai Egyesült Államokba, még hat verseskötete jelent meg: Cântec de trecut Akheronul (Az akheroni átkelés dala, 1975), Uneori, plutirea (Néha, a lebegés, 1977), O zi în natură (Egy nap a természetben, 1977), Respirație artificială (Mesterséges légzés, 1978), Pasaj de pieton (Gyalogátjáró, 1979), Semne particulare (Megkülönböztető jegyek, 1979). Kitelepedése után jelennek meg újabb, egy szabadabb versforma és közvetlenebb, nyersebb gondolatiság felé elmozduló kötetei: De bună voie, autobiografia mea (Saját akaratból – önéletrajzom, 1986), Ultimul turnir (Az utolsó lovagi torna, 1992), Viitorul facultativ (Tetszőleges jövő, 1999).

Mindegyik (Fiecare)

Annyira boldogok voltunk
senki se vette észre
hogy senki se emlegette az istent
mindenki fáradhatatlanul és titokban csókolgatta
egy eszme jéghideg kezét

Refrén (Refren)

Egy karabély felragyog
és így szól: „azt hiszem,
én pikoló vagyok.”

Csakhogy torkából
pusztító nyálat ereget
sortüzeket.

Vizek (Ape)

Neved köré
gyékénykerítést fontam
jöttek a vizek és íme: a hely
akárha dinamitot robbantottam.

Gyűjtöttem fehér köveket
legyenek neved körül a bástya,
jöttek a vizek és ami maradt
nagy fűrészfogak harapása

Felhorzsol, vérző kezeimet
elcsigázta a sok dolog,
megmosom a folyó vizében ujjaimban
tüzes kés éle bolyong.

Pillanatkép (Stop-cadru)

A folyó.
A túloldalon
egy tank lánc talpa
göndöríti
Izolda fűrtjeit.

Óramű (Orologerie)

Ki állította be ekként
Életem óráját
Hogy sohasem
Mutat semmit: még a
Hozzávetőleges időt sem?
Valahogy így történik:
 a legfontosabb pillanatokban
 élem át a legközönségesebb történéseket!

Egy csók az alkonyatban (Un sărut în amurg)

Hogyan is csókoljalak még?
E szájkosár bár rozsda verte
kitart – néhány napja
nyelvem úgy lógott ki
zablái közt
mint egy döglött sas
mely végig azon volt ki ne essen
a fészkéből

Az utolsó hó (Ultima zăpadă)

A tél kellős közepén voltunk
Amikor bejelentették az utolsó havat.
Most sem tudom,
miért voltunk halálbiztosak benne
– a többi hír elfagyott az úton.

Váratlanul (Pe neașteptate)

Nincs más választásom
– itt kell hagynom ezt az ünnepséget;
Több csikk van a hamutartóban
Mint remény.

A látogatás (Vizita)

Jön a holló
elémbe ül
és hallgat.
Ezt cselekszi – hallgat.
Egy marék söréttel riasztom
megfenyegetem a legsötétebb rabsággal;
ráripakodok!
Hallgat.
Ahogy jött, úgy is megy el.
Egy vértócsát hagyott hátra.
Karjaimat nézem.
Jel sehol.
Jól tudom,
beállít a holló akinek
a nevermore szó mit sem mond.
Jön. Hallgat. Elmegy.

A vesszőcske (Nuielușa)

Kétségbeesés –
Te elrendelt horgonyom
magaddal vonszolsz
annyi földet
annyi sarat
vajon hallod-e

a légüres téren
miként cikkan át
a mogyoróvessző suhogása?

Antikvitás (Antichitate)

Ebbe a várba
A szavak csupán térden kúszva
Mehetnek be
Ebből a várból
A szavak csak pajzson kiterítve jönnek elő
Eközben
 Felszólalsz
 Szót adsz
 Megvonják tőled a szót
Ez a vár, ebben a várban
Készülőfélben
A vakbuzgó antikvitásra!

Az ólomöntés (Topitoria de plumb)

Számunkra nincsen menekvés
mint mélyen magunkba szállni
míg saját lelkünknek csapódva
rájövünk: mindez csak ólomkatonásdi.

Alig-okos csibészek, de a már-már hülyék is
mikor akarnak, bármit tehetnek velünk
gügye, enyhén unott szüleikként
egy-kettő lapátra s onnan szemétre kerülünk

számunkra nincsen menekvés
beleszoktunk már mindebbe, mintha játék
lenne, hogy magunkat önként elveszejtsük
eszélős ólomban vagyunk a tüzelő szándék.

Földalatti napló (Jurnal de subterană)

Provincia.

A birodalmak megfeledkeztek rólunk –

Nem is tudjuk, közülük melyikhez

Tartozunk.

Felrezenek

Csak egy pillanatra csupán

Amikor még úgy érzem magunkat

Mint egy begyulladt vakbél.

Vagy mint egy aranyrög.

Őseink nem emlékeznek már

Náluk avattak-e

Vagy sem szentet valaha.

Provincia. Vidék. P r o v i n c i a.

VICTOR ȚARINĂ

A szerző (született 1960-ban, Kolozsvárott) geológus mérnök a kolozsvári geológiai kutatóintézetnél, számos irodalmi díjat kapott, és 10 kötet szerzője. Válogatott versei elérhetők a LiterNet irodalmi-kulturális honlapon, ahonnan ingyenesen letölthetők.

A híd végén (La capătul podului)

A híd végén: a halál,
A legszebb nő. Felismerem
Gyermekkorom egyik szerelmesem

Megnőttél, szólok, szép vagy
Nem hallgattál rám, mondja nekem
Mégvénültél te nagy kölyök

Mögöttem a híd leszakad, a halál
Átöleli a térdem

A mellszobor megkísértése (Încercare de bust)

Sok-sok madár érkezik
Fejemben énekelnek
Égre hessentem őket
Ők megriadnak
Szárnyuk kilátszik
Füleimből
Verdesnek: suhognak

Mondják az emberek:
Ni csak, angyalfej

Lennék legalább mellszobor
Másokért
Ügyködöm én
Míg lábam
Folyóvízben ázik

Jön a sárkány és odaszól:
Nyílt viadalban?
Én meg: igen

Fölnyalából és belevág
a földbe nyakig
Majd ismét
De a fejem búbjáig

Konyhában (În bucătărie)

A lapon itt
Egy olajfolt

Lennebb
Egy kávéfolt

A lapszélen lyuk
Cigaretta-
Paráztól

Tiszta lap

Merev tekintetek
Üres szemek
Horzsolásai

Egy pohár fény (Un pahar de lumină)

A leszálló est jelzés lehet
Itt hol a napfény nehezen boldogul

Minek ámítsalak? Valamikor magasztosabb
Érzéseim voltak. Egy délután az ikon alatt
Térdepelve, elkoccintottam egy pohárnyi fényt
A Jóistennel. Ő barátom s gazdám volt
Én fia, kupája s rabja voltam
Minek ámítsalak? Valamikor magasztosabb
Érzéseim voltak, mint rabszolga s jóbarát.

Kolozsvár, 1993

IOAN VIERU

Született 1953-ban, Tg. Neamțban. Bukaresti újságíró, költő. Pályafutását az országos ifjúsági napilapnál kezdte, majd a romániai rendszerváltás után Contrapunct címmel avantgárd irodalmi lapot alapított, annak főszerkesztője. Kötetlen versforma, hangsúlyozott gondolatiság lírájának jellemzője. Hét verseskötete jelent meg, valamennyi a rendszerváltás után. Az első román költő, akinek egész fiatalon – 37 éves korában! – a rangos Eminescu kiadó kihozta válogatott versei gyűjteményét (Crinul regal – Királyliliom) a legkiemelkedőbb jelenkori román költőket illető sorozatában. Sütő Andrásnak ajánlott 1989-es versciklusát a Romániai Magyar Szó hozta 1990-ben, a tragikus marosvásárhelyi események után.

Karcsúság és kép

alig-alig bátorságból
az urániumhoz kiáltok?
szenvédélybe temetkezik az arc
madár
az éjjeli farakáson
az idő fensége
régóta ámít

Chagall úr

a birodalom ablakára festi
allegorikus emberét
Lázár kézen fogja az asszonyt
közelkép a sivatagban
homályos nagyító alatt

a jószántukból vízbe fúltak üzenetét
a szárazság évében
testemre álmom rója

Az eső szárnya

nem ti fedeztéték föl a vétket
se az árpát se a gomba tönkjét
ti akik annyi levelet küldözgettek
egymásnak
a halál örökkön éhes csatornáin át
fehér papírlapok érkeznek
egy téli estén.
amikor a svéd játékok hazugságon fognak
táncolni akarok
és nem magamban
hogyan becsapjam a szikkadt füvet
hogyan vasárnap legyen a keresztútnál
hogyan boldogasszony hangját halljam
az eső szárnya alatt.

Lámpahomályban

a bölények odahagyják az erdőt
az állatkertekért

a vers átváltozik
az aranypénz felévé
az erdő
a kiszáradt folyóval együtt elárul

még marad hely egy ablaknak
a roppant térben
egy ablaknak
és egy arab igének.

1989.

Tükrök mélyén Remény Asszonyság

Ady Endréhez

Havazik Berlin, Bukarest, Budapest, Moszkva felett
egy barátom aggasztó híreket üzen
Kisinyovból
az előjárók Ștefan pecsétjét verik a pénzre
a porkolábok nyugdíjba vonultak
emlékirataikat rendezik sajtó alá
díszkiadásban

magukra maradva vedelik a sors mérgezett italát
továbbra is bort hamisítva
zugivókként
barátaim Remény Asszonysággal lejtik a táncot

félek e hótól
oly makulátlan
mint cikkano villám mint az idő

havazik Berlin, Bukarest, Budapest, Moszkva felett
a világ minden fővárosában
míg teljesen belep a hó
míg az égre kiáltjuk:
Ámen!

1990.

levelezés (corespondență)

a városi pánik elcsitult

az oroszlanok mindenütt legyűrték a dómok
árnyékait

szusszanásukat érzem ha változik az időzóna
az enciklopédiákban

a kezdeti félelem mindent felülír

a tárgyak szétválnak a láthatáron ahol a képtelenség
lépdel

a földrész most a csodálatos egyre vissza-
fogottabb szőlőtőt
ünnepli

a vidék szenvedését már tanítják

a klasszikusok reformja elmaradt
nem vitték túlzásba a liliomelhajlás tanulmányozását
a költészetben

senki se gyalogolt haza éjszaka

ha nőt követnél a parton az alkonyt csak a nyílt tengeren
észlelnéd
titkos színeképe a sorsnak

házainkat feldúlták míg el nem enyésztek
a harangzúgásban

a föld szeretteink börtöne lett

a kézművesség felfut a tőzsdén talán a mi javunkra

üzeneteim érkeznek egy szövegekbe
fúló világban

a pusztaság öntözése (irigarea pustiului)

az éjjel része csupán a nappali örömnek

lázálom a kiszáradt folyó partjának
fái közt

az útikönyvben rejtőző magas hegygerinceink
fölsebezte
fekete pillangó

egy maroknyi ezüst újrarendezi a földet
még egy nemzedéknek

az elszórt magvak megnyújtják a szobavirágok haláltusáját

a gépek elfoglalták már a félelem könyvtárát
és történelmi
emlékeit

figyelmes olvasás után
egyesek kioltották órájukban a mécsest

mások kívárnak miután összeütöttek pár sort
munkáról és egyenlőségről

hallom a pusztaság öntözése nagy árvizekkel közelít
felénk
alakokkal akik az elszigetelődést rombolják a mind elhibázottabb
világtérképen
a becsmérlések közül csak azokat választhatom amelyek
cél érték
kivándorlunk ez már biztos

már hallatszanak a léptek az antik sétányokon
az új arány szemünk láttára kibomlik
mint egy földalatti hárfa

az evezők és vitorlák között elismerjük a rikkantás
mentelmi jogát

az utazás (călătoria)

ahol a vonalat meghúzták hangunk csakis a szegénység
teljében hallszik
a fanatizmus rejtelmes karátjai zálogául

egy más zsarnokság idejének esti ragyogása

a tegnap moraja egy erős ország
ege alatt kiszüremlik

aki nem horgonyoz le két korszak között
nem látja a szállongó füstöt
saját álmaiban

a törékeny szár hagyja behálózni magát a várható
titoktól

egy már-már görcsberánduló test ruhái közt
érezhető
az alkony heve

válogatott kellék egy a kiválasztottak nyújtotta
előadáshoz

mennyi orom a völgyben ahol nem mondják meg
mikor virágzanak a narancsfák a jelzett
romok közt
mikor zárnak a múzeumok a megszállt övezetben
mikor indul be ismét a rákok támadása

hogy miért szép errefelé elfeledtem megkérdezni
azokat akik fölfedezték
a déli tengereket
és az egyre virágzóbb emberkereskedelmet

meglehet az utolsó tél fürgetege a lakosok
kiáltása lesz

a köztes tér (spațiul intermediar)

ha ajtót nyitsz (micsoda esély)
meglátod az utca sarában vergődő
fényt

saját évszaka által mérgezett virág
görcsbe rántja érzékeinket

a törvény amiről szüntelenül jár a szánk
vonuló hollócsapat a modern művészetek múzeuma fölött
a világ hasonlatosságai felé

szavak amelyek megosztanak
miként a halálraítéltek
vagy a bizottságok ködevői

mások megnevezik életünk tereit

a pénzüket számlálók
már hazaértek

két három reklám megteszi
az évszázadra szóló jóléthez
e számokkal s szentséggel terhes történelemben

e játékban csak a túlon is túl
cserélnek

ha ajtót nyitsz megérzed azok bukását
akik fájdalmuk visszatartják

az új nap nem véti el a szűk ösvényt

a kozmikus tekintet rajtaveszthet
pár esztétikus balfogáson

Darázsraj (Roi de viespi)

a sas már nem látszik
az egyetlen látóhatár
vetítővásznán
csapkodó szárnya a sors
fekete lapja

évek és vakolat hull elegyesen
az ajtók közé
te vagy Bacovia
te vagy testemben
a zúzódás

a vers nekiütődik
a nappalnak az éjnek
beléjük harap
a bolond köve
éhező élőlény
váratlan órán
a darázsraj
mit akarhat?

III. „Egykék”

IOAN ALEXANDRU

Született 1941-ben, Kistopán (Topa Mică, Kolozs m.). A kolozsvári tudományegyetem végzettje, 1964-ben jelenik meg első kötete (Cum să vă spun – Hogy mondjam el). Első irodalmi díját (írószövetségi díj) 1965-ben kapta. Egy ízben Tokióban neki ítelték a nemzetközi költészeti díjat. 1989 után aktív politikusi pályára lépett. Hirtelen agyvérzés vetett véget alkotó emberi tevékenységének, s néhány esztendei lábadozás után 2000 őszén elhunyt. Jelentős műfordítói tevékenysége (Rilke, Pindarosz, Énekek éneke).

Jön az idő (Vine vremea...)

Jön az idő, amikor tiéd a mások ünnepe
Mikor már terhes a magadnak-valóság
És sötétben sajog szíved vérző sebe
Miért nem lehetsz másnak a megtestesült jóság

A megosztatlan kenyér kifordul a szádból
S a szótlán beivott bor keserű keserű
Állj ki hát az útszélre bátorságból
Legyen patakzó könnyed az erő az erő

Mikor a világvégén azt a házat
Melynél szerényebb már nem is lehet
Bőségesnek s tisztességesnek látod
Feledve talmi büszkeségedet

Eljön az idő és senki se kivétel
Akár ha vágy epezt, akár ha szenvedünk
Hogy mennyi kell és vissza sose nézel
Apáink hagyták ezt örökül nekünk

Ellenkezéssel nem mész semmire
Bár minden búcsú túl korai még
Indulni nincs az embernek szíve
Maradni viszont hiú dőreség

EUGEN CIOCLEA

Született 1949-ben, Druță községben (Moldovai Köztársaság); a moszkvai Lomonoszov egyetemen matematikát végzett. A romániai írószövetség tagja, a modern moldovai költészet egyik meghatározó alakja – „fenegyereke”. 2001-ben megjelent Dați totul la o parte ca să văd (Félre mindennel, hogy lássak) c. kötete a moldvai írószövetség díját kapta, s az eddigi legdrágább besszarábiai verseskötet volt: darabja 111 dollárért kelt el. Más verseskötetei: Numitorul comun (A közös nevező, 1988), Alte dimensiuni (Más dimenziók, 1991).

Kilencedikben... (În clasa a noua...)

Kilencedikben cédulákat firkáltam neki
Azt hiszem legalább 3000-szer leírtam a nevét.
Egy tejgazdaság mögött
Atdam neki találkát
Hová a fejést gyakorolni jártam...
Először egy siló mellett csókolóztunk
Lopva és különösebb húhó nélkül.
Másodszor egy hídmérlegen
És az még csak nem is a valós súlyunkat mutatta.
Valaki beárult és szóbeszéd tárgya lettünk.
Tanítóink naponta felelni szólítottak.
Meglehet, ezért is végeztem „kitüntetéssel”
És soron kívül nyírtak meg sorozáskor.
Tizedikben a gyümölcsösben vártam rá
Mezítláb érkezett,
Hogy ne zavarja meg szülei álmát.
Úgy tűnt, hogy medika lesz belőle
S az anatómiát gyakorolta
Vézna és alakatlan testemen.
Ennek dacára szűzlány maradt,
Szeretett pedig, nagyon szeretett,
És engedte, hogy egy ágyban aludjunk,

Feltéve, ha nem bántom őt.
És nem bántottam.
Végül is megelégteltem a disznólkodást
És bevonultam a seregbe
Egy tüzéregységhez
Ahol megírtam ezt a képtelenül hideg történetet,
Szerelmem Szibériáját.

MARIUS CONKAN

Született 1988-ban Radnán (Beszterce-Naszód m.). Számos romániai folyóiratban és irodalmi fórumon közölt, egy időben az Echinox szerkesztője. Bemutatkozó kötete 2009-ben jelent meg (Soporina, Ed. Vinea). 2011-ben jelent meg költői regénye (Ținutul Celălalt – Másik vidék, Ed. Cartea românească).

A halál testvére (The brother of death)

egyre csak a halált emlegettük
de a halál testvéréről alig ejtettünk szót
nevéről ítélve nincs is neme
akkor született amikor egy kés felhasította egy szűz hasát
mestersége énekes látni a jútubon
éhes kutyaként nyalogatja karmait
nemrég fölkeresett engem
és elmagyarázta miként mennek birodalmában a dolgok
ott azt mondják a nőknek tilos felöltözni
és vállvetve isznak a férfiakkal
elszívta egy csomag cigarettámat
majd a nemnélküli eltávozott azzal hogy épp egy videoklipet forgat
miféle testvére lehet ez a halálnak
ha nem hagyja se férfiként se nőként eltemetni magát
ha nem kelt félelmet azzal hogy szájába vett hajjal járkál
és nem vedel coca colát csak erős pálinkát
a falu öreganyjánál

LOREDANA CRISTEA

1989-ben született Petrozsényben. Sűrűn közöl romániai irodalmi lapokban. Fiatal kora ellenére két kötete jelent meg: Ciorapii mei negri de plasă (Fekete csipkeharisnyáim, 2005), Româncă marca înregistrată (Román lány, bejegyzett védjegy, 2006). Számos verse elérhető az interneten is (pl. www.poezie.ro), gazdag egyéni web-lapot működtet.

vénleányok háza (casa fetelor bătrâne)

keserű mandula ízével fogad
a vénleányok szürkébe vont háza
áll az idő, nincs szükség búcsúzásra
tüske az írás, s virág az olvasat

a hodály sarkaiban nyílt titok
a pókok szötte kis hálók fonata
a házban sok-sok apró ház udvara
vágyat írnak, s úgy olvassák zokog

komód mélyén lágy csipkék sok kacat
s pamutcsomókban a hajdani vágyak
egy érintés elég s bomolva szállnak
dráma az írás, álom az olvasat

a férfiember itt más arcot mutat
ovális képből néz le egy százada
mint aki templomi szentként tér haza
halál az írás, élet az olvasat

TRAIAN FURNEA

*Született 1927-ben, Bukarestben; a romániai írószövetség tagja.
Szikár, tömör versszöveget művel.*

A bogáncsok (Ciulinii)

Házunk mögött
A termőn mosolygó
Kiskerten is túl,
Észrevétlenül és
Kiverten
A bogáncsok, ó, a bogáncsok,
Azok a nyurga, utálatos tüskék
Míg a mezőn ellátni
Vigyázták
Összekulcsolt kezű
Falvainkat...

IOANA IERONIM

1947-ben született. Szerkesztőként dolgozott, majd tolmácsként diplomata pályára lépett. 1992-ben a washingtoni román nagykövetség kulturális osztályára került, majd később az amerikai-román Fullbrigt-program igazgatója lett Bukarestben. Könyvei: Vara timpurie (Koranyár, Cartea Românească, 1979); Cortina (A függöny, Eminescu, 1983); Proiect de mitologie (Mitológiai vázlat, Eminescu); Triumful paparudei (A győzedelmes pitypang, Paralela 45, 2000), Silabele omnivore (Emberevő szótagok, LiterNet, 2006).

A találkozás (Întâlnirea)

mi még találkoztunk, kisasszony
emlékszik?

nem hinném.

és mégis biztos vagyok benne,
biztosan két
kavics voltunk zöld bársonyon csillogók
elfeledve, biztosságban
a 40 rabló barlangjában

ön téved.

igen, tévedek – de erre emlékszik még?
Gondwana földjén történt
mi pedig a hajnalcsillag fényében
két vágató ló

sőt, még inkább úgy tűnik
este volt és fészekmeleg
az elhagyott tűztől

– mi elmaradtunk a karavántól
az árnyak éhes nyelvüket nyújtogatták amikor

én másként emlékszem, korán felkeltünk,
a távozás napja volt, valóban,
de hajunkban harmat csillogott
mint késő ősszel a pókhálók a szőlőben

akarod mondani, mikor még nem űztek ki
a Paradicsomból?

New Yorkban, Barcelonában, Isztambulban,
Bécsben vagy talán Londonban volt? netán Bukarestben?

ó nem, idehallgass, már tudom, mi két
csodakígyó voltunk
boldogan kergetőztünk az ósóceánban
a nap ránk olvadt a magasból,
pillanatra se vesztettük szem elől egymást és feltaláltuk
valamennyi táncot
maga az Isten se talált szavakat
száguldásunk pompás látványára

mondom, kisasszony, mi már találkoztunk,
tudja hogy szokott ez lenni

NEGOIȚĂ IRIMIE

Negoiață Irimie (sz. 1933-mh. 2000) a kolozsvári bölcsészszakra végzett, a szerénység és a tisztesség mintaképének tartották kortársai, valamennyi irodalmi csoportosulásban egyaránt elfogadták. Költőként Nichita Stănescu nemzedékével együtt rajtol, verseszménye a klasszicizáló, késői szimbolizmus. Elégikus, finom hangú költészetet művel. Napjainkban kolozsvári alapítású irodalmi díjat neveztek el róla.

A téli Erdély (Iarna în Ardeal)

Szavunkra hangok hava hull,
ahogy egy régi vers zenél,
ki törődik még azzal is,
egy jó paripa hogy mit ér?

Erdélyre ráköszönt a tél,
mindenütt kucsmák, mint a házak,
van-e bolond, ki nekivág
újra a metsző éjszakának?

A dermedt szobrok csöndje érces,
harangot lophatok a mennyből,
de míg olyan magasra érek,
fölébredek a félelemtől.

Könyvtári áhítat a tájon,
kocsmában újabb kört fizetnek,
s én vágtatok a paripámon
holnapba hajló éjjeleknek.

Fölém is hangok hava száll,
ahogy egy régi vers zenél,
és nem kérdezi senki már,
egy jó paripa hogy mit ér.

EUGEN JEBELEANU

Született 1911-ben (megh. 1991), költő, akadémikus. Főbb kötetei: Hiroshima mosolya, Hanibal. A Magyar költészet avatott fordítója.

Húgom (Sora mea)

a tehén szeme oly szelíd
és jobban megért engem
tinálatok, testvéreim

mert tinéktek útban vagyok
s távolra elúznétek
közelebb a halálhoz,
nem úgy barátnőm, a tehén

aki rám bámul
megértő gyöngyvirágos
enyhén fátyolos szemével

a készülő vágóhídra gondol
melyet egyként mér őreá és rám
egy rejtező könyörtelen erő,

és homloka szelíden hófehér
és szemüveget se hord
s míg rám vigyáz homlokán tündököl a hold
s nem sandít rám titokban.

NICOLAE LABIŞ

Született 1935, Poiana Mărului (Moldva), ahol szülei tanítóskodtak; megh. 1956. Gyermekkorában, szülei áthelyezésének, illetve száműzetésének megfelelően többször is lakhelyet változtat. Tehetségét az ötvenes évek elején, egy irodalmi versenyen fedezik föl, 1953-ban fölveszik a bukaresti Irodalmi iskolába, ahol nonkonformista magatartásával összeütközésbe kerül az ifjúsági szervezettel, az iskolai fegyelemmel. Első kötete (Primele iubiri – Első szerelmek) az ötvenes évek elején jelent meg, de még életében megtagadta; posztumusz kötete, amely legérettebb munkáit tartalmazza (Lupta cu inerţia – Harcba a közönnyel) 1958-ban, nem sokkal tragikus halála után jelent meg.

Mi, nem! (Noi, nu!)

Volt, aki legyőzte magában
saját hibáját, hazug rettenetét,
De addig hosszú az út, sok a tennivaló,
Hol oázist ringat a messzeség.

Kiégett nemzedékek hullnak el,
Nevetésük hús csillagot ér,
Ki veszt el majd győzelmi hitét
A jelen csalóka ösvényeiért?

Közülünk ki lesz, aki meghal
Mielőtt cserben hagyná a teste?
Ki fogja kitépni majd a szívét,
Ha már túl nehéz a terhe?

Mint rosszféle szél, mint durva sértés,
A kérdés átsüvít a lelkeken.
– Hallga csak, hallga csak, halljad!
Mert mi nem! Mi sohasem! Mi, nem!

ALEXANDRU LUNGU

Született 1924 (Cetatea Albă)-meghalt 2008 (Bonn). Orvosit végzett 1949-ben Bukarestben, a bioritmusok kutatója volt. 1989-ben disszidált. Kritikusai szerint az utolsó román avantgárd költő. Kötetek: Dresoearea de fluturi (Lepkeidomító, 1968), Timpul oglinzilor (Tükrök ideje, 1968), Altceva decât umbra (Más, mint az árnyék, 1969), Ninsoarea neagră (Fekete havazás, 1970), Armura de aer (Légpáncél, 1973), Pardes (1989), Zariştea din timp (Időtisztás, 1997), Roua din apocalips (Harmat és apokalipszis, 1998), Ochiul din lacrimă (Könnyek mélyén a szem, 1998), Teascul din taină (Titkos prés, 1999).

Madárvonat (Trenul cu păsări)

Jöjjön már boruljon ránk
még inkább
vonjon be ereszkedjék le
az este
a mindent eldöntő idő
csöndesen haldokló fénye
mikor a csillagok még
ismeretlenül röppennek fel a kutakból
felsértve a dolgok láthatatlan arcát
sóhajtás
suhan tán egy bágyadt angyal
vagy a lég az mely öröm-
könnyeket zokog
szinte érezni
a megbillent földet amint a lélekbe
hatol
akár egy sanda árny pengéje
vagy egy titokrög
csuszamlása
a melankólia kérlelhetetlen lejtőzetén.

Még túlságosan éles
a hazugságok tükre
hogy este lehessen
annál jobban
szomjazom a távolban elnézni
miként bújnak elő a semmiből
az alkony menta szagú alakjai
s hogyan falják föl
egyik a másikának
hűvösen illó testét
míg valahol messze egy vonat
kúszik
a láthatáron túl
vég nélküli útján
fáradt madarakkal
arcuk meglepően emberi
asszonymadarak férfimadarak
szunyókálnak
a vonat egyhangú ringásától
fel nem adva a személytelen feszültséget
az álombeli rettegés páráját
amely mindig belengi
az utazások fordulatait

Oly különös és roppant kellemes
az esti haldoklások meghitt
idején
gondolatban kiejteni
egy szót
bármelyik egyszerű szót
a maga tökéletes magvasságában
lehántva róla a századok
által rendre rázúdított fojtogató történelmi
hitegetést
már-már ijesztő
hogy az elcsigázott madarak
nők férfiak
véget nem érő utazásukon
jól hallanak engem
és tisztán megértik
hangtalanul
kiejtett szavaim

mikor
a csillagok felröppennek a kutakból
felsértve a dolgok láthatatlan arcát
akkor is ha én örökké
már-már mozdulatlanul
itt
fogok állni
az esti
zokogásokba fúló léghen
és soha sem feledem
hogy máig sem adatott
meg nekem meglátni
az elhaladó vonatot
valahol
nagyon távol túl a láthatáron

Jöjjön már boruljon ránk
hamarább
az este
biztos vagyok hogy a fáradt madarak
most is
véget nem érő utazásukon
asszonymadarak férfimadarak
meghallanak
megértik gondolatban kiejtett
szavaimat
és válaszuk az a
lélekben megdőlt árnyék
és hallgatag titokgöröngy
csuszamlása lesz
a melankólia kérlelhetetlen lejtőzetén.

ILARION MUNTEANU

A szerző a Zsil-völgyében született, bányászok között nőtt fel, a LiterNet.ro művészeti portál szerkesztője, végzettségét tekintve fizikus. Többnyire prózát közöl. Válogatott novelláinak kötete (Nisip peste bordul nacelei – Homok a léggömb kosarából, 2003) letölthető a LiterNet honlapjáról. Műveit inkább digitális formában jelenteti meg.

Depresszió (Depresie)

Sorescu szellemének

Doktor Úr
valami életbevágóan fontosat érzek
lényem egészében.

Érzem a depresszió szagos lehét,
mely szmogtól,
abszinttól,
arzéntől és régi csipkétől,
penésztől és megüledett portól,
avíttan lampaszos folton-folt egyenruhától bűzlik,
a belevaló ezredesnek
ma már senki sem ír.

Feszülő idegeim füstje szállong
melyből a kvint s az oktáv összeáll
s amin az 1900-nak nevezett
dzsesszénekes
cigarettára gyűjthet.
Depresszióm e cigaretta
füstjétől szaglik.

A depresszió pedig itt van, szétárad,
durván letapossa a lábad,
kockafejem összezavarja,
úrrá leszek-e vajon rajta?

Megszoktam az adakozást
nincs más örömöm mint adni
nem csoda, hogy ha
sorba állnak
lelkem hivatala előtt.

Egyesek jussukat kérik régi iratokat lengetve;
Mások nem ismernek, de nyomulnak,
mert elterjedt a hír, hogy
fájdalmat osztanak.
Egy piperkőc úr plajbásszal hadonászik:
„Egy kucsmányi gyöngédség az adag,
hogy mindenkinek jusson.”
Egy másik, ki noteszbe jegyezget,
szigorúan kérlelhetetlen:
„Elég a háromnegyede, csak így jut mindenkinek
e sorban. Listát lezárni!”

Elejtettem egy megrendítő emléket
mely tönkrezúzta magát azok előtt akik helyüket
kockáztatták a sorban.
Egy születő vágy borzongása
más sorban állókba és néhány
sündörgőbe szállt.
Maradtak így is elegen ahhoz, hogy a rémhír, miszerint
megléptem az érzelmekkel, amikre jogot formáltak,
kötél, szappan és proletár-
dühbe öltözzön.

Doktor úr,
ha a gymnos aktot jelent,
akkor vigyen vissza a gimnáziumba,
Rohiába, a hegyek tövébe,
ahol Nicolae atya tanítja
a kamatmentes odaadást.

Doktor úr, fogja a plajbászt,
s ha a gimnáziumhoz érünk,
oldja meg a példát:
Milyen mély lehet a depresszió,
mekkora repedés legyen a bőrömön, lényem
termőtalaján,
hogya újraírjam A vihart?

Ugyanis, kedves Doktorom,
a derűlátás pimaszságával,
az emelkedő láz nyíltságával
kimondom kereken:
sosem írom újra
a játék végét.

Mert a Játéknak nincsen vége.

MARTA PETREU

Alias Rodica Marta Vartic (1955) a Kolozs megyei Alsózsuk szülötte. 1980-ban végzett a kolozsvári Babeş-Bolyai történelem-filozófia karán. 1992-től a filozófia doktora. Számos vers- és esszéket, szakmunka szerzője. Megkapta a Román Írószövetség 1991, 1997 és 2006. évi díjait; ez utóbbit a Cartea Românească kiadónál megjelent Scara lui Iacob (Jákob létrája) c. verskötetéért.

Téli szabályzat (Regulamentul de iarnă)

Novemberi áldott óvatosság! mentálhigiénés gyakorlatokat végzek
elvetemült felnőttként kitárulkozom

És íme hogyan élhető túl a tél:

számba veszed emlékeid és gyapjúharisnyáid

arccal a fal felé alszol hogy a halál meghátráljon előtted

és nappal a központi kirakatokban fültépő trillákat adsz ki

Micsoda vészjósló ifjú nő vagyok

Emlékezetemet teszem próbára: a nagy hisztériás roham hirtelen
támad

rajtaütésszerűen

a hangszálakra színes vadhúsok kesernyés vadfüvek

nyúlánk kígyómonstrumok nőnek

(micsoda fiatal nő még: anyám előre látta

korai elmebajom

most arcát kezébe rejtve sírdogál mészoltás közben –

mennyi fehérség képes a havazás helyébe lépni

fogd meg jól a kötényem míg a hóvirágok kibújnak)

Íme hogyan élhető túl a tél:

a szám tele ciánnal és veres szirmokkal

Te leveleimet javítod kigyomlálod fölös vesszőim lelkesedésem

Halálba visszük a nyelvet – mondom

mikor te – illő nyelvtani boldogságtól elteltlen

keringőzöl kezeden tartva

beszédes fejemet

Mikor a hóvirágok kibújnak, halálba visszük a nyelvet

az ördög keze sebemre tapad

IOAN PLEȘ

Az utazás (Călătoria)

Vadul ütköző összeláncolt vagonok
Zakatolnak.
Érzem, amint a kerekek az utat őrlik alattam.
Boldog városba szóló jegyet váltottam,
De most már nem akarózik leszállni.
Éberségem pillanatra se lankad.
Alagútba be, alagútból ki.
Ahogy a vonat gyorsul, erőm is duzzad.
Ha elidőzünk egy-egy állomásban, rámtör az álom,
S ha indulásra füttyent, megébredek.
Fecsegünk erről-arról, míg hallom a kerék zakatáját.
Kettéhasadó erdő suhog e rohanásban.
Ringató fémdoboz, apám térde.
Jegyemen annyi a lyuk, akár a rostán:
Tessék leszállni!
Ellenkezem, míg hátulról le nem taszítanak...

RADU SERGIU RUBA

1954-ben született Erdődön, Szatmár megyében. Író, költő. Vak-ként aktív szerepet játszik a romániai vakok országos szervezetében, sorstársai jogainak érvényesülését a nekik szóló rendszeres rádióműsor szerkesztőjeként is elősegíti. Munkái: Marginal (Szélgjegyzet, költemények), Kolozsvár, 2001; Dialoguri și eseuri (Párbeszédek és esszék), Bukarest, 2001.

A purgatórium keresése (În căutarea purgatoriului)

Keresek
az ördögök az angyalok jobban tudják mit
keresek izgatottan
köveket borogatván
átfésülve a bokrokat
és tovább
a virágáros szoknyája alatt
kutatok
egy ideig segítséget se kérek
de később feltartóztatom az arrajárókat:
merre?

Dúlt képemtől
egyesek kiájulnak
mások kigyógyulnak az onániából
a purgatóriumot e világban
keresem

Semmi kétség hogy létezik
nappal adott időben érezni bűzét
álmokon is átüt
léteznie kell
veszettül okosok tákolták össze
mikor őszentségek

mikor tisztelendő
egész Európa fejét teleprédikálták
és hittem nekik

A purgatóriumot
Igen azt keresem
Hiszen csak félig-meddig öltem
Akarom mondani
Csak egy ember felét
A maradéka túlélte
És újjáélesztettem az egészet
Senki se veszett oda.

Aztán vagy túlságosan, vagy röhögtem
nem is tudom hogy mondják
kurvulás
de csak háromnegyedéig
és gondolatban

megálmodott nők végtelen névsorát komponálom
míg paráználkodom velük
a lelkem mélyén
de csak háromnegyed részben tehát
ami nem jelenti hogy a maradék negyed
igazán szeretett volna valaha.

Nem
mert hazudtam is.
Főként magamról
kezdetben szégyenkezésből
később megszokásból.

Igaz, közben könyveket is kieszeltem
amelyek más arcomat mutatták.
Körülnézek vele
de mit se látok
abból mi léteével hasznomra válna.

Így aztán a Purgatóriumot
mert azt keresem
a sírásókat lazsnakolva
hogy jobb rálátásom legyen
úgy keresem a nap virágait szagolgatva
mintha az illatok csakis
a fény mögött terjengének.

MARIN SORESCU

Született 1936-ban, Olténiában, Bulzești nevű faluban. A Labiș-Nichita Stanescu-Ioan Alexandru középnemzedék legtehetségesebbjeinek egyike. 1996-ban halt meg, rövid ideig az 1989 utáni egyik román kormányzat művelődésügyi minisztere volt, ő alapította az olténiai irodalmi folyóiratot. Több darabját – pl. A harmadik karó – Magyarországon is sikerrel játszották. Az alábbi szöveg a költő halála előtt írt utolsó verse.

Lajtorja az égbe (Scara la cer)

Egy pókfonál
Lóg a mennyezetről.
Éppen az ágyam fölött.

Minden nap elnézem
Mint ereszkedik lejjebb, lejjebb.
Már létrát is
Küldenek az égbe – mondom

Fentről eresztik alá.

Bár rettenetesen lefogytam
Csak szelleme vagyok annak aki voltam
Azt hiszem a testem
Mégis túlságosan súlyos
E törékeny lajtorjához.

– Ó, lélek, csak utánad.
És lábujjhegyen!

IULIAN TĂNASE

Született 1953-ban, Moinești-en (Bákó megye). 1999-ben elvégezte a bukaresti közgazdasági akadémiát, s marketing képesítést szerzett. 1997-től az Academia Cațavencu c. satirikus hetilap munkatársa. Főbb kötetei: Îngerotica (angyali erotica, 1999); Poeme pentru orice eventualitate (Versek minden eshetőségre, 2000) Iubita fizica (Szerelemfizika, 2002), Sora exacta (A pontos nővér, 2004).

Az odaígért kar (Brațul promis)

Ha mindennek vége, mi marad még?

Az emlékek, ezek a kecses emberevők,
szégyentelenül befolyásolják az időt
uralják az álmokat és a vért,
szédítik a szívet sötét és hús szobákban
ahol a legcsábítóbb zenék zenegnek
amilyet valaha is hallottak.

Mi marad még, ha mindennek vége, marad még valami?

Az emlékek régóta, hogy semmire se jók,
de nem hagyhatod magukra őket
velük kell élned, a végsőig
amiként minden este ugyanazzal a gyógyíthatatlan kórral fekszel.

Ha mindennek vége, marad még valami?

A nők képtelenek voltak e kérdésekre válaszolni
de úgy viselkedtek mintha már jó előre tudták volna
a világ valamennyi kérdésére a választ.
Ezért, amikor már nem tudták maguk mellett elviselni férjeiket,

felgyújtottál az ágyat,
amikor látni se bírták őket, szó nélkül kivájták a szemüket
amikor képtelenek voltak szeretni, szívüket hosszú élű
keskeny pengével szúrták keresztül.

Mi marad meg ha minden véget ér

Amikor a melletted élő asszony felgyújtja az ágyat
hogyan többé ne fekhess mellé
amikor a szemét kiszúrja hogyan többé ne lásson
amikor egy kést dőf a szívébe mert képtelen szeretni téged?

A férfiak az ilyen kérdésekre nem tudtak válaszolni
de úgy viselkedtek mintha tudnák hogyan minden ilyen kérdésre
csak egyetlen válasz létezik
annak ellenére hogyan a férfiaknál többféle vázlat is kéznél volt
nem váltak meg tőlük soha.

Ezért ha egy férfi megcsalta a nőt aki szerette őt
és az nyitott szemmel várt rá az ágyban,
a férfinak le kellett vágnia az egyik karját –
férfiak voltak és levágták odaigért karjukat,
és, rövid időn belül valamennyi férfi félkarú maradt
és minden oly természetesnek tűnt.
Látván a félkarú férfiakat,
a nők tudták, hogyan másodszor már nem csalják meg őket
mert mindkét karja nélkül egy férfi nem lenne férfi,
ők pedig tudták ezt, s a férfiak is tudták, hogyan ők tudják ezt.

De mi marad még ha mindennek vége?

Amikor a félkarú férfiak
érezték, hogyan már nem szeretik asszonyaikat – nem csalták meg
őket.
egyszerűen, levágták a másik karjukat is
mert egy férfi, aki már nem szeret, nem férfi többé
akkor meg mire jó mindkét kar, mire jó akár csak egy is?
Mikor megszabadították magukat a másik karjuktól is
a férfiak lementek a folyóhoz, hogyan minél távolabbra ússzanak.

CORINA UNGUREANU

Márciusi torokfájás (Guturai de martie)

a betegség meleg vackán
ismétlődő mozdulatok
ajtónykorgás
megkönnyebbülés az orrsövény
takonymocsarában – földszínű
zen körök
ámbraelőszoba
sárga és hűvös falak
végül konyhai pihenés megalázva

az ablak kép
a szomszédok magánéletéről
üdítő részletek
majd a gyufa, a víz, a boríték
a villanyháztartási csönd

az első rekesz felvértézése előtt
egy fölös pillanat az idomítás lassú menetében
e közönséges és falánk miazma
áldott fertőtlenítő pólya
sikolyomra amiért nem vagy sehol

MATEI VIȘNIEC

1956-ban született (Rădăuți), jelenleg Párizsban él. Franciául írt művei révén hamar ismertté vált a világban. A rendszerváltásig vidéki tanár volt, Nicolae Manolescu alkotói köréhez tartozott. Költői munkássága mellett kiemelkedő drámaírói tevékenysége, darabjait több mint 30 országban játsszák.

Az erdőn át, nyulak után (Prin pădure, după iepuri)

Mit tehettem volna, hátamra vettem és átalvittem a vízen
közönséges gyerek volt csupán
lábai szutykosak hajában tüskék
taknya csurgott beszéd közben enyhén lihegett
egész nap az erdőben rohangált nyulat kergetett
sündisznóval is játszott
talpához egész csomó száraz levél tapadt
átalvittem a vízen hisz jó ember vagyok
nem tudhattam hogy azt a csöppséget majd megfeszítik
és később hozzá száll minden imánk

IV. Próza

ION LUCA CARAGIALE

Klasszikus román próza-, drámaíró, költő, újságíró. 1852. január 30-án jön világra a Dâmbovița megyei Haimanale községben (ma: I. L. Caragiale). Már fiatalon verseket ír titokban, de irodalmi debüt-jére csak az 1870-es évek elején kerül sor a Ghimpele (A tüske) című folyóiratban. Az 1870-es évek elején, apja kívánságára, írnok a Prahova megyei törvényszéken. 1871-ben, apja halála után, előbb a jászvásári (Iași) színháznál, majd a bukaresti Nemzeti Színháznál sűgó és írnok. 1879-ben először mutatták be színpadi művét, az O noapte furtunoasă (Zűrzavaros éjszaka) című darabot. Ettől kezdve drámaíróként is egyre ismertebb (1880: Conu Leonida față cu reacțiunea / Leonida naccsás úr és a reakció; 1884: O scrisoare pierdută / Az elveszett levél). 1881–1883 között Neamț és Suceava megyék tanfelügyelője, 1885-től a bukaresti Sf. Gheorghe líceumban tanít helyettesként. Ugyanebben az évben bemutatják D’ale carnavalului (Farsang) című színdarabját, és megszületik fia, Mateiu Caragiale, aki később jelentős író lesz. 1893-ban kiadja és vezeti a Moftul român (kb.: A román szeszély) című satirikus folyóiratot. 1900–1901-ben jelenik meg Momente și schițe (Pillanatképek és karcolatok) című rövidpróza-gyűjteménye. 1903-ban Caragiale Berlinben telepszik le, 1912-ben hunyt el szívroham következtében.

A Respublika és a népek (Boborul)

Született századunkban, majd össze is omlott egy olyan különös állam, amit egyetlen lelkiismeretes történésznek sem szabad figyelmen kívül hagynia. Ploiești Köztársaságról szeretnék szólni, mely államként bár alig tizenöt órán át fungált, kétségtelenül a jelenkori történelem egy ragyogó lapját jelenti. Az ifjonti republikát, mely a népből, a nép által és őérette vétetett 1870. augusztus 8-án reggeli kettőkor, még aznap délután négy óra felé megfojtották. Annyi baj legyen! Az országok nagyságát és fontosságát nem kiterjedésük és

tartósságuk dönti el, hanem az a többé-kevésbé példás szerep, amit az egyetemes összefüggésekben játszanak.

Az alkalom nem engedi meg, hogy keretébe foglaljam a szőlőhegyi vidám respublika teljes történetét. Szeretném viszont saját hozzájárulásomat papírra vetni egy majdan megírandó történelemhez; amihez kellő illetékességgel bírok – e respublikának ugyanis polgára lehettem. Szemtanúja voltam felemelkedésének és elbukásának, mégpedig nem holmi szájtátiként, hanem hivatalos minőségben. Mikor a népek lerohanták a rendőrséget, én ott termettem és lefegyvereztem egy szolgálatos segédrendőrt, elhappolván a fogasról a kardját. Amit rögvest a derekamra kötöttem, s szerencsémre éppen akkor haladt el mellettem a Köztársaság Elnöke. Tizenhét éves voltam; elszánt külsőm felkeltette az Elnök érdeklődését – ki is nevezett segédrendőrnek ama fogdmeg helyett, akit lefegyvereztem volt.

Ma, amikor szeretném remélni, elévültek már a monarchiával szembeni vétkeim, büszkén bátorkodok szólni minderről. Igenis, Ploiești Köztársaság rendjének egyik legelszántabb híve voltam. Ó, dicső órák, hogy is feledhetnélek benneteket? Főnököm a rokonszenves és derék policáj, Stan Popescu volt, Giuseppe Garibaldi 1000 fiának egyike – itáliai önkénytes, továbbá az egyik lengyel forradalom önkénytese, esküdt ellensége a tirannusoknak, valamint a nép hűségese testvére. Ilyen főnökkel szíves-örömet tűzbe mész egy nagy eszme érdekében.

Előtte való estén, augusztus 7-én néhány összeesküvő, köztük Stan Popescu is, a hírekre várakozva (hogy honnan? a történelem még nem ismeri rá a feleletet), a Moldova szálló szalonjában kilométeresdit játszott. Hogy mi fán terem a kilométeresdi? Ártalmatlan, távolról sem bonyolult játék – elmesélem. A játékosok, mind-egy, hogy hányan, körbeülnek egy asztalt a szalon valamelyik szögletében. Mindenkinek kihoznak egy-egy messzely bort. Nekiállnak inni. Mihelyt valaki bedöntötte a porcióját, az üres nyakas üveget elhelyezi a szalon hosszában, a fal mellett. A másik üvegcsét aljával az előbbi szájára állítja, s teszik ezt addig, amíg az üvegek sora a tulsó falig nem ér – a kilométerig. Aki elsőnek ér a kilométerhez, megnyeri a játszmát – fogyasztását a többiek állják egyenes arányban ama üvegcsék számával, amelyekkel ki-ki elmaradt a kilométertől. Mondanom se kell, beleváló játékosokkal előfordul, hogy revánsot is játszanak, a játszma pedig gyakran döntetlennel végződik. Azon az estén Stan nagy előnnyel nyerte az első partit.

Éjfél után egy is elmúlt, és éppen új játszmát kezdtek volna, amikor három kimért kopogtatás hangzott fel az ablak felől. Ártatlan

időtöltésükről megfélekezve, a játékosok egytől-egyig komoran felálltak. Ütött a vészharang! A nép szent ügye a tisztesség mezejére szólít. Eljött a cselekvés ideje... Egy emberként nekiindulnak, hallgatagon és elszántan. A szálloda gangjára tódulnak és a marhavásár felé tartanak. Minden irányból özönlenek; tömegbe csődülnek: minél tovább jut ez a derék népség, annyival nő a száma.

Reggel felé, fél 3-kor a távíró a republikánusok kezén; a huzalok leszakítva, ezen felül az épület elfoglalva.

4-kor, a Sorompó utcai tömlöc ajtajai megnyílnak az elővigyázatosságból korábban lesített néhány republikánus előtt.

5-kor, a Szt. Miklós kaszárnnyában lévő zászlóalj megadja magát az Elnöknek.

Fél 6-kor megszerveződik a köztársasági rendőrség, a népséget mint a Respublika polgárőrségét a tűzoltóktól és a gyalogrendőröktől elkobzott kardokkal, vadászpuskákkal, pisztolyokkal és botokkal fegyverezik föl.

6-kor, a benépesített Egyesülés téren – pontosan azon a helyen, ahol ma a Szabadság büszke szobra tör az égnek (Ploiești polgárainak, a hálás Nemzet!) – az Elnök, egy kolbászkészítő konyhaszéken állva, felolvassa a Respublika kikiáltásának ünnepélyes okiratát.

7-kor minden keresztútnál, a 48-as hősi induló dallamára, csapra verik a hordókat.

8-kor, a népség egy része, a rendőrrel és egy cigányzenekarral, a Lipănescu-kertbe vonulunk.

Itt, a fűvön a legősibb köztársaságok krónikaiban sem szereplő majális veszi kezdetét. Sercegnék a levegőt zsíros, forró illatokkal elárasztó flekkenrostélyok, mint valami antik oltárok, amelyeken egy kiválasztott istenhez szóló áldozatok sülnék. Az egyszer megnyitott csatornákat már nem lehet elzárni. A kiürült hordók nagyokat szökkenve gurulnak tova, mint holmi berozsdázott szerkezetek, amelyeket meghaladtak a modern igények, s a helyükre újabb, teli hordókat taszigálnak: olyanok, mint valami, az idő haladó szelleme és a társadalom életbevágó érdekei megkövetelte reformok. Minő derű! Micsoda lendület! Mily lelkesedés!...Ah! mely felemelőek azok a pillanatok, melyekben egy vértanú nép leszaggatja a zsarnokság igáját és béklyóit, és jobbjaival messzire hajítja azokat, gyűlölködés nélkül, felejtván az átkos múltat, sűrűn, ám őszintén fohászkodva a szent Szabadsághoz – és csókot lehel rád. Óh!

Jó pár órát töltöttünk a Lipănescu-kertben. A lelkesedés orkánja mindegyre fokozódott, ami egy váratlan fordulat folytán az egekig

hágott. Az Elnök – méghozzá személyesen! –, nyomában egy segédjével, beállított, hogy megszemlélje a mi népi mulatságunkat és serlegét ürítse az ő népére. A kiváló férfiú néhány szót intézett hozzánk. El volt ragadtatva az ő dicsőséges honpolgáraitól, akik mindig is készek voltak áldozatot hozni a szabadságért. Micsoda fanatizmus tombolt ott; micsoda harci düh! A kupák mind egy szálig a földhöz verődtek, a kucsmák a levegőbe repültek, s szállt a „Hurrá!”, az „Éljen a Respublika!” Az Elnök távoztában magával vitte Stan Popescut, a policájt... Lassan-lassan, az utolsó szál kolbásszal, az utolsó flekkennel és az utolsó kupával elszállingózott a vértanúnépség is... Úgy tűnik, a futó össznépi falatozás számláját a Köztársaság majdani költségvetéséhez csapják.

Hirtelen eszembe jutott, hogy szüleim is vannak, akik várnak rám, és gyorsan hazafelé iszkoltam, az oldalamra kötözött karddal. Néhai anyám igen jó lélek volt, ámde régimódi asszony, maradi szellemű, távol állt attól, hogy belássa a demokratikus formulák politikai fontosságát. Meghallotta, hogy mi történt a városban és reszketve féltett engem, mikor látta, hogy nem érkezek meg ebédre. Szörnyű patáliát csapott – hogy miért keveredtem a naplopók közé, hogy nevetség tárgyává teszem őt a fertályban, hogy úgy látja, siettetni akarom apám halálát, aki súlyos beteg volt; majd szigorúan rám parancsolt, hogy márpedig otthon maradok; mindhiába tiltakoztam, mondván neki, a fegyveremre mutatva, hogy közösségi feladataim vannak; elkobozta a kardomat, amit isten tudja, hová tettem le, cipőmet és kalapomat pedig elzárta a komódba. Egy hétig tartott ekként fogságban, míg csak el nem múlt a veszély. Annyi baj legyen! Mert amíg én odahaza a kardom szégyenteljes sorsa fölött keseregtem, ugyan biza mi történt a Respublika szívében?

Délután fél négy felé, az akkor még csak épülő Bukarest–Ploiești vasútvonal anyagszállító vagonjain beállított egy szörnyűséges vendég. Ugyan ki? Hát a Reakció maga! A Reakció, a maga leggyűlöletesebb és legszörnyűségesebb valójában – egy teljes vadászzászlóalj képében, Gorjan őrnagy vezénylete alatt. Mihelyt szentséges földünkre léptek, nyomban hozzáláttak levadászni a republikánusokat. A Reakció mindenek előtt az Elnököt kereste; aki, egy megmagyarázhatatlan egybeesés folytán, a bucovi sorompónál átlépte a Respublika keleti határát, mialatt a Reakció a nyugati sorompó felől érkezett. Három órányi üldözés után a vadászok közel hatszázat csíptek el a nép fiai közül. A fogda és a fogdává előléptetett négy fogadó zsúfolásig megtelt republikánusokkal. Drága jó anyám! Isten nyugosztalja. Nem volt túlzottan iskolázott

asszony, de politikailag mily előrelátott! Csak az hiányzott, hogy a Reakció lecsapjon rám, karddal a derekamon!

A Reakció durván visszaállította a korábbi állapotokat. Az elnököt a prefektúra lovasai fogták el jókor este, a Buzăuba vezető úton, Lipián túl, mintegy két postányi távolságra Államának keleti határaitól. Amikor a nyomában nyargaló lovasok rákiáltottak: „Megállj!”, ő, aki gyalogos volt, bátran megállt. Amikor pedig nekiszegezték, hogy „Mit kerestél erre felé?”, kurtán-furcsán ennyit mondott: „Sétáltam.” És mivel teljesen mindegy, hogy amikor sétálsz, akkor így sétálsz vagy úgy sétálsz, hát a nyavalyások nem arra kényszerítették, hogy visszafelé sétáljon? Vissza és megint csak vissza! sohse előre! Íme, a Reakció jelszava.

Na és a policáj?... Mi történt Stan Popescuval? A rendőrségi irodába ment, hogy bársonyszékébe ülhessen... Két napja le sem hunyta a szemét. Ugye, a kilométeresdi... majd a rohangálás a népekkel... utána a délelőtti ünnepség a Lipănescu-kertben... a lelkesedés... Elgyötörtnek érezte magát, az irodában pedig kellemes hűvösség honolt. Édes, kellemes bódultság telepedett a tarkójára annyi izgatottság, annyi győzelem után. Emberünk a fejét gondosan az asztal fölött összefont karjaira helyezte és miközben gondolatai az ifjú Respublika felé szálltak, úgy elaludt, akár egy tuskó.

Az Elnök után – akit időközben a sietős lovasok utolértek – a policájt hajkurászták s meg is találták. Gorjan őrnagy az ajtót betaszítva, fogdmegjeivel a rendőrirodába toppant. A policáj, fejét az asztalra ejtve, hortyogott. Az őrnagy négy jókora lépéssel nála terem és tenyerével erősen az asztalra csap. Stan Popescu felriad, szaporán pislog.

– Ki volt az, aki téged ide állított? förmedt rá a kérlelhetetlen reakciós.

– A népek! válaszolta rekedt hangon a republikánus.

Csak ez hiányzott a Reakciónak! Elég volt a népekről hallania, és ettől mindjárt tajtékezni kezdett. Nyakon csípte Stant s meg se állt vele a Kalugyerek fogadójáig!

Így lett vége a mi Respublikánknak! A Reakció ekként szaggatta szét a román liberalizmus leghősiabb lapját!

(Epoca, 1896. november 21.)

DAN CULCER

Az árnyék (Egy amatőr fényképész vége)

Valamikor vásároltam egy fényképezőgépet; se túl drágát, se túlságosan jót, épp egy amatőrnek valót. Szentül hittem, hogy eljött az ideje megőriznem barátaim képét, azokét a helyekét, amiken megfordultam, s nem voltam biztos benne, viszontlátom-e még valaha őket; a saját arcomat, amelyen még nincsenek ott az öregedés jelei, apám tekintetét, egy megrepedt falat, a fertály kölkeinek járdára firkantott krétarajzait, egy kizárólag csak két napig vetített film előadásaira jegyet óhajtók tülekedő sorban állását, egy újszülöttet, anyám kezét, végül pár olyan dolgot, melyek életem sajátos jelzései lehetnének.

Azóta több millió felvételem gyűlt össze, lassanként le kellett mondanom minden más foglalatosságról, pénzemet papírra, filmre, és a kép előhívásához, rögzítéséhez szükséges vegyszerekre költöttem. Azt reméltem, a fényrajzolta papír tartósabb lesz a becserkészett tájaknál, az általam engedélyük nélkül lefényképezett ismeretlen embereknél; úgy véltem, szolgálatot teszek nekik azzal, hogy átmentem őket, és mert az egész világot – mindent, mindent – le akartam fényképezni, és tehetetlenségem, túlságosan rövid életem falába ütköztem. Már az alvással elvesztegetett idő és az állásomban eltöltött órák gondolata miatt is szenvedtem, mert olyasmit voltam kénytelen végezni, ami egyáltalán nem érdekelt, s mindenről kész voltam lemondani: nem alszom, csak a magam dolgát végzem, kószálok a szüntelenül készenlétben álló gépemmel, városokban bolyongok, tehervonatokon utazgatok, hegyeket, falvakat járok, keresztutaknál lézengek, azok kegyelméből élek, akik azt hiszik, vándorfényképész vagyok. De mindannyiszor hazatérek, mert szükségem van egy sötétkamrára, ahol csöndben és lóhalálában előhívhatom a több száz méternyi filmszalagot.

Minden utamba akadótól családi fényképeket koldultam össze, az elfeledett ősök körvonalait. Jókor csoportképek gyűltek össze, amelyeken évfolyamok, népgyűlések résztvevői, rokonság, barátok, gyermekek, unokák feszítettek, egy-egy iskolai kirándulás és vakáció emlékei, esküvői népség zsúfolódtak össze. Gyűjtöttem a

milícia nyilvántartó kartotékjaira szánt igazolványképeket, amelyeken mindenki hasonlít mindenkire az egyenruha alatt, ahol a ruhák idegenül fityegnek a közönséges testen, hogy pár részlet erejéig valamennyire egyéniek legyenek, és e régi képeken látható sárgás vagy barnás, kemény kartonra ragasztott felvételeken található arcok aprók, elveszőek, alig lehet őket megkülönböztetni az egymásra húzott ruhaneműktől, kalapoktól vagy esernyőktől, az égbolt magasságos íve alatt. Szobám zsúfolásig telt dobozokkal, amelyekben katonás rendben sorakoznak egy általam sosem élt élet tanúvallomásai, enyhén meggyűrődött, fehér szegélyű papirosok, amelyekről a régi világ megannyi ódon holmija néz vissza rám.

Még több időre van szükségem, ennél is többre...

Mintha időtlen idők óta dolgoznék, s óvnám a világot az eltűnéstől. Sokak gúnyolódását kellett elviselnem hosszú éveken át; voltak, akik magamra hagytak, mások meg elsirattak, volt aki ütlegelt is. Rengeteget éheztem, keveset aludtam, s azt is csak akkor, ha már estem össze a kialvatlanságtól, ott vetettem magam hanyatt, ahol értem, hol egy árokban, vagy a gyér fényű lámpáktól homályosan megvilágított előhívó kamrácskában, ritkábban egy széken, miközben éppen kenyeret majszoltam, továbbá poros utakon, az aszfalton, kövek között vagy egy tehervagonban, amely üresen tért meg, miután farönköt vagy búzát szállítottak vele.

Napokat aludtam át, egy ismeretlen helységben ébredtem, a vagon berakó hordárok durva taszigálásaira, egy-egy közrendész alaposan meg is rekcumozott, mert azt gyanította, hogy tudatvesztéses csavargó vagyok és minden áron haza szeretett volna zsuppolni engem. Magyarázni kezdtem neki, hogy nekem muszáj fényképeznem, mert nincs egyetlen perc elvesztegetni való időm se, s mindaddig nem lehet szó hazatértemről, ameddig elhasználatlan film van a masinámban, miközben oly sok még az átmenteni való személy, helyszín és tárgy.

Véget nem érő álmomban úgy tűnt, sosem látott világot fényképezek, az ég földre telepített erődítményeit, félelmeket, vágyakat, eszményeket, egymást szerető embereket, gyászmenetek vonulását, özönlő távoli fényeket; álmodtam, hogy lefényképezem, milyen az, amikor semminek nincsen vége, a kezdeteket, a végtelen örömet, az újszülött sivalkodását, a mélységeket. Álmodtam, majd üvöltözve ébredtem, rettegve, hogy hamarabb elpusztulok, mintsem befejezném a művet, hogy nem lesz erőm lenyomni a kioldó gombját, amikor leeresztenek a sírgödörbe, ezek a megismételhetetlen szépségek, ezek a kegyetlen tobzódások és vallatások, a füst, a fényárban úszó ablakok, az ünnepek mind-mind feledésbe

merülnek, elvesznek, semmivé lesznek, szétrohadnak, kihunynak anélkül, hogy valaki is felidézhetné őket. Álmaim kitartóak voltak, akárcsak mély öntudatlanságom, amelybe a fáradtságtól beleszédültem.

Tegnapi álmomban egy ismeretlen városban jártam, keskeny, meredek, csatakos utcában, amelynek jobb oldalán nem túl magas kerítés meredezett, a kerítésen kiskapu, azon túl magas fák zöldje, bozontos koronájuk a szakadékba ájuló fatörzsek csúcsán ringatózott, s penészes, meredek kőlépcsők vezettek le a mélybe. Átvergődtem a lombokon, melyek csapóajtóként zárultak össze mögöttem, s egy elvadult kertben találtam magamat, ahol embernagyságúra nőtt csalánok farkasszájú virágai fehérlettek, miközben iszonyodva, kórusban üvöltöttek; tövükön, a földből tejszerű anyag szivárgott, buzgón levedzett, a keskeny ösvény pedig elaggott, fás torzsák között kígyózott.

Egyszer csak egy magas, fémből-üvegből épült fényképész műhelyben találtam magam, amely ódon volt, miként a világ vagy az emberiség, megomlott, az üvegmennyezet beszakadt, meteoritek lyuggatták, rongyos és kormos, valamikor minden biztonnal fekete függönyökkel, a padlót a tetőn át bevetődő égi lövedékek szaggatták fel, hamis, fordított sztalagmitokat teremtve, amikor is az évezredek során a víz nem épít, hanem pusztít, váj, morzsol, repeszt a laboratóriumi vegyszerekkel való kölcsönhatása révén.

Érzem, valaki figyel valahonnan, fájnak a kezeim és a vállaim, a környéket kémlelem, de a roppant műhely távoli sarkai árnyékba fúlnak, a függönyök nehézkesen lógnak, minden oly zsibbatag, mozdulatlanná dermedt, átható perzsszag terjeng. Tekintetét mereven rámszögezve magas, fehér hajú, szakállas férfi áll mellettem, egyik szeme kisebb a másiknál, enyhén bandzsít, mintha kevesebb fényt óhajtana szemrésein át beereszteni, hogy tisztábban láthasson. Rámutat egy kifakult vászonnal leterített pódiumon álló székre.

Rátelepszem, mintha trónon ülnék; úgy tűnik, az öreg túlontúl távol van tőlem, s megpillantom, amint lehajol, s a fején megigazítja a nyilvános parkokban olykor még látható, kerekas lábú állványra rögzített fényképező dobozokhoz illő fekete rongyot. Nyugalmat színlelek, nem mosolygok, tudom, hogy meg kell őriznem komolyságomat, mert az életem forog kockán, hisz annyi még a tennivalóm, s nem kockáztathatok meg az ünnepélyes feszültség pillanataiban egy illetlen mosolyt.

Roppant csönd telepszik ránk, a szívdobogásom is hallszik, fenyegető süvítést hallani és vakító fény ömlik szét a műhely

sarkaiban. Minden, amit látok, csupa árnyék és csupa fény, lángra lobban a magnézium, mintha az egész világ tüzet fogott volna, fehér füst telepszik ránk, az öreg felegyenesedik, s mielőtt elnyelné a füst köde, felmutatja, győztesen lobogtatva a fekete klisét, és azt kiabálja, hogy „mozdulj már, te részeg disznó, ami vagy!”, és akkor felébredek, szememet elönti a fény, vacogok a hidegtől a városra telepedő késő őszben, csodaszép reggelen.

A parkban egy padon háltam, megkíséreltem lefényképezni az éjszakát; az utcaseprők ébresztettek, seprűik hosszú nyelével ütlegelve engem. Fejemet védtem és a masinámat, összegörnyedtem, kegyelemért esedezve.

Elbújtam egy fékező fülkéjében, s az első vonattal visszatértem városomba; minden filmem elfogyott, s több ezer képet kellett előhívnom.

Elkészítettem az előhíváshoz szükséges vegyszereket, meggyújtottam a vörös lámpát, s kapkodva, sietősen, hogy mihamarabb megtudjam, mi az, ami túlél bennünket e világból, befűztem az első filmet a nagyítógépbe, majd a második, a harmadik következett. Éhes voltam, elgyötört, már koppant le a szemem, vacogtam a laborban, ahol évek óta nem raktam tüzet; a vegyszerek marta ruháim, amelyek az idő teltével, no meg a tehervagonok cementporral, út porával lepett platójából kiálló szegektől elrongyolódtak, érdesek lettek. Ide-oda ráncigáltam a filmet a nagyító üvege alatt, és akkor megpillantottam rajta a liget egy szögletét, egy üres padot, egy vén gesztenyefa repedezett kérgét, majd a kavicsal leszórt földön egy orsóforma árnyat; egy árnyéket, mely nem indult ki sehonnan, nem tartozott senkihez, semmihez, nem hevert el engedelmesen senki lába előtt, hanem önállóan, csúfondárosan feszített, semmivel sem törődve, az út közepén.

Kinagyítottam a képet, előkerestem a legnagyobb fotópapírt, amivel rendelkeztem, és rávetítetve kidolgoztam az árny felnagyított, lehető legélesebb képét. Rögzítőfürdőbe tettem, nagyítóval végigvizsgáltam, de képtelen voltam rájönni, honnan ered és mit ábrázol, netán egy filmhibának köszönhető, vagy az őszi naptól rézsútosan bevilágított gesztenyeág hozta létre.

Félretettem a papírt, egyre jobban kapkodva hívtam elő, majd akasztottam ki száradni a többi képet, s egyre jobban foglalkoztatott a gondolat, valami olyasmivel állok szemben, ami sajnálatosan elkerülte a figyelmemet, amit illett volna ismernem, s akár az életem árán is le kell fényképeznem. Tudtam, hogy e fénykép híján bármely szándékom meddő marad, a világ pedig nem hagyja majd

legyűrni magát, képtelen leszek megmenteni, visszavonhatatlanul és örökre elvész.

Visszatértem abba a hatalmas ligetbe, ahol legutóbbi képeim készültek. Egy folyó mentén terült el, egy városkában, amelynek neve egyáltalán nem mond semmit, s amely fölött hatalmas porfelhő lebegett, a gesztenyefák levelei fehérén fuldokoltak a portól, a gesztenyék faaggastyánok voltak, a kiterjedt ligetben ezernyi pad állt.

Keresni kezdtem azt a bizonyos fát, a padot, kíváncsi voltam, vajon a fa kérgén látható szív nőtt-e azóta valamit; a fehérén szikrázó kövek szétszóródtak-e az idő teltével, de minden a maga helyén, hegyi kőfejtők szállította márványsírkövekre emlékeztettek, elfedték a bogarak elhullott kitingpáncélját, a fészekből kiesett madárfiókák tetemét, az ellapított sörösdugókat, amikkel a gyerekek pitykéztek, eső áztatta cigarettacsikket, a vasárnapi kimenős bakák szorongatta lányok szétköpdöste tökmaghéjat, a kavicsok közti sovány talajba mélyedt cipősarkok nyomát, e sűrűn egymás mellett sorjázó mélyedéseket, kekszről lehántott sztaniolpapírt, egy felfordult rovar tetemet, amit éppen egy veréb készült bekebelezni.

Ezek voltak az egyedüli ismertető jegyek, amelyek nyomán rálelhettem volna ama nyugalmas helyre, ahol az a hetyke orsó-szerűség, az az ártalmatlan árnyék hevert, a csodás árnyékok közül is az egyetlen, a legvégső dolog, ami fényképgyűjteményemből még hiányzott, amelynek nyomán, valaki sorjában és türelemmel, de szenvedéllyel újra teremtheti a világot, újra felépítve romjaiból, némi hamuból és agyagból, fényből, türelemmel, türelemmel, és sok szenvedéllyel.

Napokon át bolyongtam e néptelen ligetben, amelyet gyöngéden borzogatott a szelíd őszi szél, mind görnyedtebben jártam, majd csúszva-mászva, tekintetemet a földre szegezve, fáradtan, kimerülten, rettenetesen elcsigázva, lassúdan, végtelen nagy türelemmel, fehér kavicsok, cigarettacsikket, kibelezett magvak szőnyegén, a pad, a legvénebb fa fáradt és elgyötört szíve felé, ijedten és rettegve attól, hogy nem lesz elég erőm, utolér a vég, netán megadom magam, nyomom vész a vén gesztenyék között, a tengernyi fehér, rettegésben kisápadt falevél között.

Már csak egyetlen beteg, reményvesztett, elgyötört testű tekintet voltam, konok egy lény, akit egyedül már csak a látvány éltet, vonz, gyötör, ostromoz hideg esővel, elkeveri a röggel. És akkor, emberi erőtartalékaim végén, megpillantottam a szívet, a padot és az árnyékot, amelyre ráborultam, hogy egy végső erőfeszítéssel meg-

óvjam a pusztulástól, ott kerestem a sötét földön, mit sem törődve az idővel, majd feltápáskodtam, beállítottam a késő őszi, sárgás, szétfolyó, remegő fényhez illő rekesznyílást, beállítottam az időt és lenyomtam a kioldót, amíg el nem használtam valamennyi nálam lévő, még érintetlen filmszalagot.

Aztán visszatértem városomba, sötét szobámba, előhívtam a fénymarta, teleírt filmeket, kinagyítottam a képeket, az árnyékokat. A felvételek mind élesebbek, egyre jobbak lettek, ezekből lettek a legjobb fotóim, most már tudom, hogy elégedett lehetek, mert földi életem értelme beteljesedett, a világ ott lüktet felvételeim roppant felületein, és immár semmi sem veszhet el, minden újjáteremthető türelemmel és nagy-nagy szenvedéllyel, főként türelemmel, tudtam, hogy ennél szebbet senki sem alkotott, hogy nagy művész vagyok, hogy minden visszaszármaztatható a világnak, hogy ez a világ csak azért létezik, mert még idejében, egyszerűen sikerült megmentenem, s a fényes, egykor fehér papírlapokon ott van az egész titok, utolérhetetlen, tökéletes árnyékok, semmilyen fehérség nem kontúrozza őket, sehol egy fehér pont, amely felszabdálná, beszennyezné az árnyék mélységét, felismertem, mert mindig is tudtam, hogy ez az árnyék a...

VÉGSZÓ

EMIL GÂRLEANU

Született Câmpulungban, 1878-ban – meghalt 1914-ben. Jelentősek prózai és publicisztikai írásai. Az első román filmrendezők egyike. Halála előtt néhány évig a Román Írók Szövetségének elnöke.

Az utazó (Călătorul)

Utazunk! A hangya előbújt a hangyabolyból és minden reggeli szokása szerint nekivágott a világnak... Tapasztalhatta már, hogy ami egyszer a szemén át a fejbe szüremlik, az meg is marad odabent; aki tehát sokat lát, az tud is, s még másoknak is juttathat belőle. Ó, milyen pompás a reggeli utazás, amikor feldereng a hajnal, a fű súlyosan csillog a harmattól, a levegő nyirkos és borzongató, az eget pedig aranyos fényhullám önti el. Meg aztán, reggelente mindent másként látunk, másképpen ítélezünk; gondolataink nem cincálnak szanaszét, s már születésük pillanatában kristálytiszták, pontosak. Ez a magyarázata annak, miért koránkelő a hangya, s miért veszi nyakába a világot éppen pirkadatkor.

Ezen a reggelen kelet felé tartott. Lenyűgözte a nap szépsége, ami az első sugarak égre sziporkázó özönéből is kisejlett, miközben arról sem feledkezett meg, miszerint a menet közbeni ámulás-bámulás nem sok haszonnal jár. Így aztán, a tarlóra érve, mihelyt egy vadász csizmája állta útját, fejébe vette, hogy alaposan szemügyre veszi ezt az emberi lényt. Amilyen merész és eleven teremtség volt, egykettő felkapaszkodott a csizmasarokra tapadt homokszemcséken, s óvatosan megindult a csizmaszár varratán, egyre feljebb. Igyekezett minél előbb búcsút mondani a fénylő bőrmicsodának, mert egy másik vadász csizmájára emlékeztette, mikor is szemtanúja volt annak, miként pusztult el három bolybeli társa a kegyetlen bőrtalp súlya alatt. „Milyen furcsa, morfondírozott magában a hangya, mintha az emberek csak azért öltenék magukra e vastag bőrlábbelit, hogy másoknak ártsanak vele!” Míg ezen rágódott, elérte a vadász poros nadrágszárát. Ezt is sikerült megmásznia, persze, cikcakkban haladva, majd elidőzött a zubbony legelső zsebénél. Belemásson vagy ne másson? A tanulság, amit eddigi barangolásai nyomán s

mások tapasztalatából leszűrt, az volt, hogy igen nehéz külsejükről megítélni az embereket. Egyik nagyanyjától hallotta, hogy amikor egyszer egy ember zsebébe tévedt, a szövetbarlang mélyén néhány hangyatojásra bukkant; nyomban hírül is adta a bolynak az esetet, az egész hangyanemzetség felkerekedett, s miközben a vándor az igazak álmát aludta, a szorgalmas népség egy pillanat alatt büszkén elhordta a tojásokat, mint valami hadisarcot... Hangyánk összeszedte hát minden bátorságát, és fürgén leereszkedett a zseb homályába. Ott aztán, míg ide-oda szaladgált, néhány rézpiculába botlott. Végigjárta, megvizsgálta őket, de azután sem tudta eldönteni, mire lehetnek jók ezek a jószágok. „Ugyan bizony, miihez kezdenék az emberek az olyan dolgokkal, amik semmi hasznót nem hajtanak nekik?” – töprengett. Aztán továbbállt. Feljebb kapaszkodott, egy másik zsebbe. Nézzünk szét ebben is! Alig ért le a mélyére, már fordult is vissza, s amilyen gyorsan csak tudott, iszkolt a napfényre. A dohánylevelekkel tömött zseb valósággal elkábította. No nézd csak, micsoda gyomokat gyűjtögetnek az emberek!” – szögezte le csalódottan a hangya. Nem volt szerencséje. Még feljebb mászott, míg a vadász nyakánál kötött ki. Az ember éppen akkor fölemelte a kezét. A hangya a kabátujj szélére iramodott, onnan pedig egy nagy ökölre lépett, amely egy puska agyán nyugodott. Amíg arra próbált rájönni, mire megy a vadász azzal a különös tárggyal, a puska csöve célba vett egy fürjet. Hirtelen szörnyűséges dörrenés rázta meg a világmindenséget, s a hangyát fojtogató, keserű füstfelhő borította be. A vadász az agyonlőtt madárnál termett, felemelte a földről és a tarisznájára kötözte. A hangya irtózva iszkolt a kabátujjon visszafelé, majd a zubbony túloldalán leereszkedett. Útja a tarisznyán át vezetett. Gyors iramban igyekezett maga mögött tudni a vadász hátsó részét verdeső bőrtáskát, de mire a végére ért, félelme elpárolgott, A tarisznyán megpillantott egy morzsát. Bármennyire sietős volt az útja, ismerte a hangyatörvényt: a talált holmit tilos a sorsára hagyni; különösen, ha az a holmi – elemózsia! „Még szerencse, hogy nem megyek haza üres kézzel” – örvendezett és a morzsához sietett. De ahogy hozzáért, úgy el is eresztette rögtön: a morzsát teljesen átítatta a madár vére. „Brrr! Hát végül is ez az ember?” – borzongott meg a hangya, s amilyen gyorsan csak tőle telt, végigfutott a csizmaszáron. Onnan átlépett egy fűszálra, majd elégedetten lecsutakolta magát egy harmatcseppben.

OVIDIU GENARU

Rajzszeg, négyszögű fejjel (Pioneze cu cap pătrat)

Egy amúgy egész értelmes, hetedikes srác hiába járta be a város írószerboltjait, mert azok a kis, fényesre acélozott bádogdarabkák, melyek hegyes szegben végződnek, valamennyi boltban visszatásítóan egyformák voltak; kerek. Szóval, a fejük volt kerek, ám Gigel nem hagyta magát, s egy vasreszelővel négyszögű fejet rittyentett a rajzszegnek.

Neki ilyen szeg kellett, négyszögű; a kerek fejűeket ki nem állhatta. Már akkor ellenszenvesek voltak neki, amikor először megpillantotta őket.

Másnap, mihelyst az iskolába érkezett, megmutatta osztálytársainak a szokatlan művet. Nagy tolongás támadt körülötte.

Nagy hülye vagy, te, ki hallott ilyet, nekem sose jutott volna eszembe ... És így tovább, mindenki mondott valamit.

Az osztály közvéleménye megoszlott a csodálat és az idegenkedés között; a gyerekek idegesen lármáztak, és két pártra szakadtak. A tanárok nem is tudtak órát tartani a féktelen zajban. Akkor lépett színre az osztályfőnök, akinek a meggyőző erejében senki se kételkedett; Gigelnek jócskán megtéphették a fülét, de a vizsgálat után, öszvér módjára továbbra is csak a magáét hajtogatta.

A fiú tettét ezek után fegyelmezetlenségnek, kihívásnak tekintették. S talán nem is alaptalanul, hiszen ezáltal rést ütött a hagyományos meggyőződésen, hogy a világ valamennyi rajzszegének a feje kötelezően kerek. Tanácsülésre került sor, amelyre a szülőket is meghívták, s ez alkalommal a hagyományos rajzszegekről egyöntetűen a legnagyobb elragadtatás hangján nyilatkoztak; a négyszögű változatot ezzel szemben nyilvánosan megbélyegezték és betiltották. Beteges ötlete miatt alaposan megmosták Gigel fejét, majd napi két óra erejéig a legtapasztaltabb nevelők kezére adták, akik egy hónap múltán kerek perec kijelentették: a srác menthetetlen és eredendően makacs, egyszerűen hallani sem akar másféle rajzszegekről, mint a négyszögűről. Híres mértantudósokat és

pszichológusokat hívtak össze különféle nagy hírű egyetemekről, de Gigel nem és nem, neki akkor is a négyszögű rajzszeget marad a kedvence, ha repülnie kell miatta az iskolából, mert a kerek fejű szeget ki nem állhatja, szívből utálja.

Mellesleg Gigel jól tanult, és soha nem hiányzott az iskolából.

Apja-anyja mindinkább kétségbeestek. Munkahelyükön – az apa egy vasúti raktárban, az anya a csavargyárban dolgozott – rosszindulatú pletykák keltek szárnyra, miszerint ez lesz a vége, ha a szülő nem érti meg a kölykét, mert nem konyít a neveléshez, s ki tudja, még mi minden történik, ha...

A szakbizottság azt javasolta Gigelnek: gondoljon inkább egy óriási méretű, de kerek fejű rajzszegekre a négyszögű helyett. A formát ugyanis minden áron meg kell őrizni.

Még mit nem, tiltakozott a srác, kizárt dolog, hogy kerek legyen.

Repülni fogsz, fenyegetőzött a Bizottság, bár a kicsapáshoz semmilyen törvény adta joga nem volt.

Egy nyavalyás négyszögű bádogocska miatt?

A tudósok hallgattak; miként magyarázzák meg egy gyermeknek azt, amit tulajdonképpen maguk sem tudtak megfogalmazni?

Minekutána a négyszögű rajzszeget, mivel betiltották, még inkább felcsigázta a gyerekek érdeklődését; akár egy drágakő, amely a sötétben is csodásán szikrázik.

Jó útra kell térítenünk, oda kell hatnunk, hogy újra megszerezesse a mi jó öreg rajzszegeinket – hangzott a Bizottság jegyzőkönyvének zárómondata. Könnyű azt mondani!

Az iskola kapujában mindenkit alaposan megmotoztak, és a diákok által árulkodónak nevezett jóakarók süteményt kaptak, valahányszor sikerült leleplezniük egy-egy négyszögű rajzszeget rejtegető nebulót. Az intézkedés eredményesnek bizonyult, s kis idő múlva az osztály, amely imádta az édességet, mintaközösség lett; leszámítva Gigit, akit az eset óta öszvérnek csúfoltak. Állandóan pirosuló fülei megnyúltak, s magányosan gubbasztott egy padban, amelyre társai krétával felírták, hogy „a szemtelenek padja”.

Jóságos lelkére hallgatva, Gigel egy napon felkereste a legelvetemültebb árulkodót, akinek éppen csúnyán begyulladt a füle. Gigel nem volt bosszúálló természet, s nem sokáig tartotta a haragot. Sőt, ahányszor csak alkalma nyílt rá, bizonyosságot tett nagylelkűségéről; társai el is fogadták titokban a segítségét, kivált telefonon keresztül, megoldott számtanpéldák formájában. Most viszont úgy bántak vele, mint egy pestisessel. Hiába, na, féltették a bőrüket.

A nagy árulkodó otthonában Gigelnek majd leesett az álla, mikor egy fiókban, néhány boríték alá rejtve legalább 11 darab négyszögű rajzszegre bukkant! Ez már több a soknál! Úgy tett, mintha mit sem látott volna, pedig de megkeseredett a szája íze, s csak úgy reszketett a felháborodástól. Negyedóra múlva el is búcsúzott, s egész hazaúton a fogát vicsorgatta. Maga sem tudta, miként ért a szobájába... Szóval, ilyenek vagytok? Majd megtanítalak titeket becsületre.... Kinyitotta az ablakot, s egyetlen négyszögű rajzszegét kihajította az éjszakába... Most már mehetsz, mondta magában utálkozva és kiábrándulva, most már saját magamtól hagyok fel a dologgal. Eredj, intett a szeg után, amely ahelyett, hogy lefelé zuhant volna, megindult felfelé, s szállt szállt, amíg be nem fúródott az esti égboltba; különös ragyogással tűnt ki a csillagok kórusából, s még visszaküldött számára egy sugarat, hogy elvezérelje egész életében.

Előre nem látott akadályok (Greutäji nepreväzute)

A Szárnyalás utca három szám alatt lakó Grotovskinak lejárt a személyi igazolványa.

Kellemes megjelenésű, magas, életerős, derék férfi volt, fehér haja rövidre nyírva, akár az úrhajósoké; külseje alapján fiatalabbnak látszott a koránál. Újra rápillantott a dátumra, s megnyugodott; holnap elmegy a megfelelő irodába. Ha az ablak mögött hölgy ül, akkor egy doboz pralinével illik kedveskednie. Képzeletében az irodaablak tökéletesen egybemosódott egy mosolygó tisztviselőnő bájos arcával. Egyszerű kis mozdulat, egy mosoly, köszönöm, uram. Szóval, kellemes benyomást hagy maga után, s az élet megyén tovább.

A személyi igazolvány cseréje egyszerű, időszakos művelet, morfondírozott Grotovski; meg se érzi az ember, nem olyan, mint az oltás vagy egyéb fájdalmas dolgok, és tízévenként kerül csak rá sor. Az igazolvány legelején ott áll a bejegyzés: érvényes... És következik négy számjegy az okmányokban használatos, fekete tintával írva: a határidő éve. Mikor az lejárt, újra meg kell jelennie a hivatalban, s így tovább. Létezünk, helyünk van egy nyilván-tartásban, a világegyetem állampolgárai vagyunk és ez a lényeg. Na meg, az orvosok szerint (kutatásaik legutóbbi eredményei is igazolják) az átöröklés, a szervezet, vagyis a sejt minősége; legyünk

hát derűsek és mértékletesek. Ez van. Élünk és felejtünk, mígnem egy szép napon felébredünk, hogy lejárt az igazolványunk, s minden kezdődik előről. Grotovski úr jól nevelten köp egyet a zsebkendőjébe, mert ugye, mégse köphet a földre.

A kifüggesztett útmutatásoknak megfelelően összegyűjtötte a szükséges iratokat. Jó alkalom volt ez arra, hogy felelevenítsen néhány régi igazságot. Születési éve 1925; egy álom, egy ábránd, egy szerelem. Szerencsésen derűs természete nem hagyta, hogy úrrá legyen rajta a lelkiismeretfurdalás. 50 éves múlt tehát, és makkegészséges. Aprókat csattogtatva ellenőrizte egészséges fog-sorát; sehol egy foghíj, minden a legnagyobb rendben. A prosztata kifogástalanul működik; a reuma messzire elkerülte; fogalma se volt arról, milyen a kórházi jód vagy az orvosi szesz szaga. Tizenöt éves korától dolgozott; hát igen. És boldog, befutott ember lett belőle, s a nőket se vetette ám meg. Ellenkezőleg...

Így hát eljött ez a nap is, s Grotovski polgártárs jelentkezett az irodaablaknál, kezében a szükséges okmányok, zsebében egy doboz praliné; a deszkaablakocska kinyílt, s Grotovski meglepetésében lenyelte az első szavakat, elbizonytalanodott: a szolgálatos őrmester szigorúan összevont szemöldöke olyan embert sejtetett, aki nem rajong túlságosan a nyalánkságokért.

Jöjjön pénteken, szólta ki neki. Péntekig kész lesz.

Előfordul, hogy melléfog az ember, vigasztalta magát Grotovski. Az ilyen tévedések adják meg az élet savát-borsát. Egy kis számítási hiba, semmi több. Péntekig nyugodtan végezte tovább dolgát.

Pénteken, a megszabott időpontban egy tisztviselő nő átnyújtotta neki a vadonatúj személyi igazolványt. Mire ő aláírásával hitelesítette, hogy átvette az okmányt. Meggyőződése: ha akkor történetesen nála a doboz bonbon, a szenvedő arcú nő nem mordul rá, miszerint vigyázzon az igazolványára. Ámbár az is igaz, hogy szigorú szabályok írják elő, mit szokás ilyenkor mondani.

Ez az utolsó, hallotta még a nő hangját. Grotovski úr hátra fordult; valóban, nem állt mögötte senki. A nőre mosolygott, bár az nem érdemelte meg, és egyenesen hazafelé vette útját. Az utcán arra gondolt, hogy mily gyorsan telik az idő, s nemsokára itt van az a nap is, amikor igazolványába nézve megállapíthatja, hogy vészesen közel az érvényességi határidő, és aztán újra... és újra...

Míg a lépcsőket mászta, Grotovski úr lélegzete alig észrevehetően felgyorsult. Azt hiszem, meleg van, s ráadásul siettem is. A hivatali hölgy, a maga sótalan viselkedésével az idegeimre ment – kereste a magyarázatot. A felesége tréfálkozva fogadta:

Lássuk csak... Nézd a kis hamist, új igazolványa van, benőtt a feje lágya. És mikor lesz az érettségi ?

Grotofski átnyújtotta a könyvecskét. A tréfa újra jókedvre hangolta. A hivatali ügyintézés miatti idegessége egycsapásra szertefoszlott, ahogy a cukor olvad el a gyermek szájában.

Itt valami nem stimmel. Nem voltál elég figyelmes. Eredj gyorsan és tisztázd. Nem írták be, hogy mikor jár le. A keltezés, az rendben van, de hiányzik az érvényesség éve. Szedd a lábad, nehogy közben bezárjanak. Nincs joguk rá, hogy ilyesmiért megbírságozzanak. Elmagyarázod nekik, hogy és mint történt...

Ó, ez a rohanás... sóhajtott Grotofski... ez tesz a sírba minket. És nyugtalan lelkiismeretétől űzve, valósággal repült a hivatal felé. Akkor tapasztalta először, hogy a sietség folytán mennyire megnőnek a távolságok, mintha az utak szürke gumiból lennének, nem beszélve az előre nem látott akadályokról; előbb egy nagy rakás vakolat állta útját, majd egy hazafias osztag menetelése, egy emelődaru a gyalogjárón, egy temetési menet, fúvószenekarral, végül a köztisztasági vállalat emberei nyesegették szorgalmasan a fákat, s annyi volt földön a gally, hogy minduntalan beléjük botlott – az ember. Ámde Grotofski acélos akarattal, készen arra, hogy helyrehozzon egy elrontott dolgot, elvergődött az irodaablakig, s kissé rémülten, ámde végtelenül udvariasan előadta a tényállást.

Semmilyen tévedés nem történt, jött a válasz, ötven év után már nem számít.

Grotofski azt hitte, hogy nem jól hallott. *Mi nem számít?*

Semmi, mosolygott rá a tisztviselő. Ez a szokás.

Akkor hát... vesztette el az önuralmát... hát akkor, nem?

Pontosan. És orra előtt becsapódott a deszkaablak.

MIRCEA NEDELCIU

Született 1950-ben Fundulea községben, meghalt 1999-ben Bukarestben. A „nyolcvanasok” és a posztmodernizmus egyik legjelentősebb képviselője a román irodalomban. A bukaresti tudományegyetem román-francia szakát végzi el 1973-ban. Tanár, idegenvezető, később bolti eladó a Cartea Românească kiadó könyvesboltjában. 1988-ban rákos megbetegedést állapítanak meg nála, tíz év múlva meghal. Főbb művei: Aventuri într-o curte interioară (Kalandok egy belső udvarban – rövidpróza, 1979), Efectul de ecou controlat (Ellenőrzött visszhang-effektus – rövid próza, 1981), Amendament la instinctul proprietății (Adalék a birtoklás ösztönéhez – rövidpróza, 1983), Și ieri va fi o zi (Tegnap is nap lesz – rövidpróza, 1989), Povestea poveștilor generației '80 (A 80-as nemzedék meséinek története, 1998), Zmeura de câmpie (Mezei eper – regény, 1984), Tratament fabulatoriu (Mesés kezelés – regény, 1986), Zodia scafandrului (A bűvár jegye – posztumusz, befejezetlen regény, 2000).

Éjfél felé (Ora spre zero)

A Polonă (Lengyel) utcán lépkedek, egy üres húsz literes kannával a bal kezemben és egy fekete táskával, amely a jobb vállamon fityeg. Sötét van, ám ahhoz nem eléggé, hogy megállhassak kisdolgozni. Rejtettebb, kósza tekintetektől óvott hely után nézek. Előttem a néptelen utca. Hátrapillantok a vállam fölött is, sehol senki. Megállok. Jobbra, a két korhadt léckerítés között nyílik ama rövid utcák egyike, amit „zsákutcának”, franciául „impasse”-nak mondanak. Alkalmas helynek tűnik. Közben a kerítésen kék táblácskát pillantok meg. Ezek szerint e vidéki, szűk, kavicsos kirakott útképződmény, ahol a kövek között fűcsomók nőnek, mégis csak egy utca! Slăvești (Dicsérd) utca – áll a lapocskán. Arra gondolok, talán a Dorobanți-ra nyílik. De miért nem láttam meg mostanig? Gyakran megfordulok a Dorobanți-on, a Polonăn annál ritkábban. Talán átépítik a túlsó végénél, vagy más nevet adtak neki, miért is ne?

Na, végre! Felhúszom a villámzárat, s továbbindulok a Polonän, kannát tartó kezemmel dzsekim alsó kapcsát próbálom bepattintani. Jóformán a művelet végére se érek, amikor mintegy húsz méternyire előttem meglátok egy fehér szőrmesapkás fejet kikandikálni egy telefonfülke mögül, vagyis a sötétből. A kucsma alakja – hegyes és füleit az áll alatt fogták össze – nem hagy sok kétséget: csakis egy nőről vagy egy nagyobb gyerekről lehet szó. Eleresztem a kapcsot és higgadtan lépkedek a telefonfülke felé. Az illető egész biztosan meglátott, és illemből takarásban maradt. Meglehet, hogy agresszívnek, ittasnak vagy tudom is én, mifélénék vélt. Mit is higgyen egy olyan alakról, akinek kanna van a kezében és az utcán végzi el a dolgát? Mielőtt még a közelébe érhetnék, felém kiált (kb. 15 lépésről):

– Uram, van egy órája?

Hangja után ítélve fiatal nő. Talán félelmében szólt rám akkora távolságból.

– Van – szólok és megállok.

Elektronikus órám műszerfalának fénye legalább egy éve nem világít. Az utcalámpa égője mögöttem mintegy ötven méterre található. A kannával együtt a szememhez emelem az órát. Ha még pár lépést tettem volna előre, nem tudom leolvasni az óralap számait. A műszer ráadásul negyedórát siet. Ezért aztán a kiírt számsorból (11.51) próbálok 15 percet levonni. A kivonás hirtelenében nem sikerül, emiatt hozzávetőleges időpontot kiáltok oda neki:

– Húsz perc múlva 12!

– Köszönöm!

Folytatom az utamat. Párbeszédünk befejezettnek tűnik, pedig még csak most érek a fülke melletti illetőhöz, egy lépésre tőle készülök elhaladni. Arra gondolok, nem kellene-e mindjárt köszönöm is neki (jó estét vagy kezét csókolom-ot mondani), akár egy ismerősnek. Minél közelebb kerülök, fölfedezem, hogy egyedül van. Sem a fülkében, sem körülötte nem látni senkit. És az egész utca néptelen. Elöl is, hátul is. Csak egy jókora kézitáska fekszik a lábainál, már-már a fülkéhez lapítva.

Elhaladok mellette.

– Ön ismeri a vércsoportokat? – kérdi tőlem.

Épp egy lépéssel jutottam túl rajta. Megállok. Eszembe jut a tréfa, amit néhány milicistának már elsütöttem, akik különböző alkalmakkor arról faggattak, miért nem vezettetem be a személyi igazolványomba a vércsoportomat. Kivétel nélkül valamennyit meggyőztem arról, hogy az enyém egy addig ismeretlen, ötödik

csoport és az Országos Vérközpont vizsgálatokat végez rajtam. Megúsztam a büntetést, ugyanakkor némi büszkeséggel újságoltam barátaimnak kisdéd cselemet. Mivel nem láthattam az asszony arcát, mert most épp a fülke árnyékába húzódott, eszembe villan, hátha egyik ismerősöm ez, aki harangozni hallott a csínyjeimről.

– Igen, ismerem őket – válaszolom.

– Melyek azok? – kérdezi, s hangja középiskolai anatómia tanároméra emlékeztet. – Zéró, A, AB és...?

– És B!

– Hogyhogy? Mintha A-ból 2...

– Pofonegyszerű: zéró – az egy, A – a második, B – a harmadik és AB – a negyedik.

– Szóval így!

– Milyen az ön csoportja? – kérdem.

– A-kettes.

– Micsoda véletlen! Az enyém is A-kettes!

Remélem, ennyiből nyilvánvaló, hogy én vagyok az, akinek kedve van nyújtani a párbeszédet és valamilyen módon udvarolni próbálok!

– És akkor csak az A-kettőtől kaphatok vért?

– Nem, a Zéró-egytől is.

Elhallgat.

– Szüksége lenne...? – próbálkozom.

– Tessék? – szól, és lép egyet előre, hogy jobban hallhasson. Kilép a fülke árnyékából, és hirtelen meglátom, hogy egy rusnya, jelentéktelen, pattanásos és szőrös arcú nőszemély áll előttem, kabátja divatjamúlt és kirojtosodott, s magam sem tudom, miért, elkap a rettegés. Meglehet, hogy bolond, tűnődöm, vagy valami gyógyíthatatlan kór kínozza, s arról szeretne most nekem panaszkodni. Mi közöm nekem egy bármilyen tragédiához is, hirtelenjében, éjfélkor a Polonă utcában? Vagy talán olyan betegsége van, ami a levegőn át terjed, mint a kanyaró, egy bizonyos távolságon belül?

– Mondott valamit? – folytatná.

– Vérátömlesztésre szorul? – kérdezem végül, de az általam mondottak értelme teljesen eltér attól, amit egy szép leányzónak mondtam volna.

– Nem – mondja –, éppen erről beszéltem telefonon, amikor megszakadt... Letelt a három perc.

Nocsak, gondolom, egy eredeti koldusról van szó, aki telefonra kéregeti az egy lejt. Nem vagyok fukar ember, de most valahogy

sajnálom kiadni azt a lejt. Hogy benyúlhassak a zsebembe, le kell tennem a kannát a sáros járdára, s talán nincsen is egy lejesem! És ha tényleg fertőző betegsége van, és az érintésétől megbetegszem?

– Sötét volt és nem tudtam másik érmét betenni – folytatja –, és tudni akartam, mi a helyzet a vércsoportokkal.

– És nem tudja, milyen számot tárcsázott, hogy újra hívja?

– De igen.

– Rendben – mondom –, akkor jó estét!

Sarkon fordulok és távozom. Az első húsz lépés alatt mindegyre hátrafelé fülelek, hallom-e a telefonfülke ajtajának csikorgását. De semmi se hallatszik. Majd folytatom utamat és szeretném elfelejteni a történeteket. Ami nem hagy nyugodni, az a rejtett félelem ama pillanattól, amikor megláttam az arcát. Tulajdonképpen lehet, nem is félelem volt az, hanem valami más. Valami aggódásféle amiatt, nehogy beszennyeződjek, sajnálat és... Nem gondoltam volna, hogy ennyire képmutató lennék. Belépek a tömbház előterébe és gépiesen kinyitom a levélszekrényt. Természetesen üres. Amikor benyomom a lift indítógombját, furcsa mondat villan át az eszemben: „Éjfél üt az óra, éjfél üt az óra!”

A lift tükreben felsejlő arcom pedig egyáltalán nem tetszik nekem.

Hamarost beállt az ősz (Imediat veni toamna)

A pusztító dértől való félelmükben a szőlőtermesztők jóval a beérés előtt leszüretelték a termést. A bor savanyú, gyöngye szesztartalmú és kevés lett. Abban az esztendőben a lakodalmak nehezen leplezték szegényes külsőségeiket. Az emberek már most azon törték a fejüket, miképpen metszik majd a jövő tavasszal a szőlőt. A több termő vessző több bort jelent. A hó hiánya és az egész télen át tartó fagy e reményeket is eloszlatta. Nyár kezdetén az ország arra ébredt, hogy nyakig van a háborúban. A mannát hozó esők már senkit sem rémítettek meg. Nemsokára beköszöntött egy még nyomorúságosabb ősz.

Csakhowy nagyon sok jelenvaló nap végződik álommal. Ébredés után mindig ugyanaz a kérdés: Hát a tegnap mi történt? Mintha semmi se történt volna. Te jó ég, hagytuk elmúlni a tegnapot anélkül, hogy valamit is tettünk volna érte. Remény? Tegnap is nap lesz.

CONSTANTIN NOICA

Született 1909-ben, Vitănești (Teleorman m.) községben, meghalt 1987-ben Păltinișen (Szeben m.) – filozófus, költő, esszéista, író. Régi aromán családból származik. Írói pályafutását 1927-ben kezdte. Az ún. „fiatal vagy '27-es nemzedékhez” tartozó filozófus (1927-ben adta ki a generáció a Criterion című folyóiratot; legmarkánsabb tagjai az 1911-es Emil Cioran, az 1907-es Mircea Eliade és az 1909-es Eugen Ionescu). Politikai meggyőződése, hogy a román felemelkedés útja mindenek előtt a kultúrán át vezet. Németországban Heideggernél tanul, majd hazatérve kényszerlakhelyre ítélik (Câmpulung-Muscel). 1958-ban bebörtönzik, ahonnan 1964-ben szabadul. 1965-ben megtelepszik Bukarestben, magán-szemináriumokat tart. 1975-től Păltinișen (Szebenjuharoson) él, lakása a fiatal filozófusok zarándokhelye (lásd Gabriel Liiceanu Szebenjuharosi napló), ahol a filozófus szigorú programot ír elő nekik, feladatokat ró ki rájuk. Főbb művei: Mathesis sau bucuriile simple (1934), De caelo (1937), Pagini despre sufletul românesc, Jurnal filosofic (1944), Fenomenologia spiritului de GWF Hegel istorisită de Constantin Noica (1964), Douăzeci și șapte de trepte ale realului (1969), Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești (1975), Sentimentul românesc al ființei (1978), De Dignitate Europae (1988), Jurnal de idei (1990), Simple introduceri la bunătatea timpului nostru (1992), Manuscrisele de la Câmpulung (1997) stb.

Az egyszerű örömről (Despre bucuriile simple)

Legyél egyszer vagy légy többször? Ami ma van, ne létezzen többé, vagy ismétlődjék meg újra egyszer, kétszer? A ma és a holnapi nap legyen valami és valami egyéb, vagy legyen egy és egy, egy plusz egy? Megkérdezném: lenni a történelemben vagy lenni az igazságban?

Ami e kétségekben tragikus, az az, hogy eleven, napi viselkedésre vonatkozó kérdéseket tesznek föl. Az az ember, aki a történetiség öntudatával telített, olyan, aki eltékozolja magát, máról holnapra él.

Mit érdekli őt, hogy az élete semmit sem bizonyít? Egyetlen élet sem bizonyított semmit. Éljük lázasan az életünket, hisz senkinek sem tartozunk számadással.

Közben a többi emberre gondolk, ama néhányra, akik azon fáradoztak, hogy életükből bizonytságot és tanulságot faragjanak; akik csöndesen, végletek nélkül éltek, egyszer ma, másnap ismét, ugyanazon a helyen és annyiszor, ahányszor csak lehetőségük nyílt rá.

Igazság? Tulajdonképpen senki se gondol az igazságra. Egyfajta igazság létezik a történelemben is. Viszont arról van szó, hogy mi az, ami elsősorban az igazságé, és hiányzik főként a történelemből: ez a rend eszméje. Arról van szó, hogy ezt a szerteágazó életet – *disiecta membra* – egybefogjuk, és rendeljük alá nagyívű ritmusoknak, szigorú játékszabályoknak. Kezdjük valamit az élettel és ne hagyjuk, hogy magától történjen meg.

Tudom, hogy az élet gazdag. Sokkal több, mint amire szükségünk van. Mily boldogan tudnék élni kevesebbrel is... E gondolatok forrása a „kevesebb” igénye. Eszembe jutott másoktól is megtudakolni: mennyi életre van szükségük? De a kérdések mit sem érnek. Meglepő és mégis érthető tény, hogy az emberek nem tudják, mit kezdjenek a gazdagsággal. Észrevették-e, hogy a betegek, a szegény emberek, a kurta életűek és a kevés életesélyűek tudják, hogy mit akarnak? Megvan a saját céljuk, a saját eszményük, és tudják, melyik Istenben higgyenek. Miközben az élet gazdagjai, az egészséges, az életerős emberek megrekednek a javaik mellett és semmit sem adnak tovább. Az alkotás, a cél, az eszme a szegény emberéi. Ne hagyd magad behódolni az élet gazdagsága előtt. Ne hagyd magad befolyásolni. Ne hidd, hogy a történelem az egyetlen valóság, amiért hagyd tehát magad, hogy megszüljenek, éltesse-nek, meggyilkoljanak... Meg kellene próbálnunk, egyszer, szembe szállni a történelemmel, a sodródással, az alantas élettel. Meglehet, nem is a történelem és az igazság között kell választani, de mindenképpen választani kell a történelem és a rend, a történelem és a geometria közt.

Az élet gazdag, ez rendjén való. Ezért törekszem lerövidíteni. Miért is idomítanám az eszményeket az élethez, hogy a végtelenségig sokszorosítsam, hogy minőségivé tegyem, hogy helyi színezetű dolgokká változtassam – és ne hajtsam végre e másik forradalmat: az életet idomítsam az eszméhez, hogy az eszmének megfelelően alakíthassam?

Egyszerűsítéd az életet. Meríts belőle jókora adagot, sűrítményt, mindeneket – és cselekedj ennek megfelelően. Mi szükséged a többire? Senki nem állítja, hogy az eszmén kívül nem létezik a többlet. De vele vagy nélküle, a világ értelme egy és ugyanaz. Tartós. Mikor elborítana az élet, állj készenlétben az elképzelésekkel. Sose hagyd magad ellepni. Mindig lesz mivel felszínre törj: az eszmékkel.

Eszmék... Mennyire megszelídülnek tőlük a dolgok. Milyen egyszerű lesz minden.

Figyelman kívül hagytam a dolgok egyszerűségét a képzelet okán. A képzelet – szomorú eszköze a lemondásnak a világegyetemben valamiről, ami egyszerű.

Újabb himnuszt kellene költeni az eszmékhez. Valamennyi eszméhez, az olyanokhoz, melyekben az élet tökéletesen újra teremthető, talán még az azonnali céloknál is jobban. A szomorú és a vidám, a vérszegény és a kisportolt, az üres és a hatékony, az ösztönös vagy a szükséges eszmékhez; az eszmékhez és a geometriák összességéhez, amelyek belőlük fakadnak.

Dobjuk be az eszméket, mágneses pólusokként, az élet sűrűjébe, s maguk köré gyűjtenek mindent, ami addig különállást jelentett. Osszuk meg az eszméket hasonlósági központok gyanánt, ugyanabba a rendbe sorolva a valóság hasonló szeleteit. Legyenek világító sávok mindenütt. Létezzenek valóságsávok, nem csak egyetlen, nagyméretű, iszonyatos, nehezen kiszámítható. Szárítsunk...

Igaz, hogy ekként eljárva, első látásra szegényítünk a valóságon. Az is igaz, hogy megmarad egy többlet, hogy az első cselekvésem révén elveszitek valamit, „kevesebb” a beseperni való. Viszont az elveszített való világ helyett az az öröm ér, hogy élhetem az eddig nem létező valamennyi életet. Amiért feladok egy valóságot, cserében valamennyi lehetséges valóság az enyém lehet. Aki csak egyszer akar élni, ám tegye. Ennek dacára létezik egy eszköz, ami által többször élhetünk.

Végül is, mennyire tartósak ezek az „élő” dolgok? Néhány pillanat vagy egy nap az egész. Holnap valami más lesz. A ma elfogyasztott gyümölcsöt soha nem ehetjük meg újra. Valami mást eszünk majd. Ugyanarról a fáról? Dehogy, hanem egy másikról, hiszen a gyümölcsfa is élő. Ebben áll az önök hibája: egyediségre vágytak, de megfélemedtek az örökkévalóságról. Önöknél a dolgok elhasználódnak, kiégnek, elhalnak. Ámde miféle eszme pusztult el máig a világ teremtése óta? Egyetlen egy sem. Az eszmék „az emberek közt járkáló örökkévalóságok”. Kinek a szavajárása ez?

A világ képtelen mérni az örökkévalóságot, mert egyetlen mércéje az élet, ami túlságosan rövid. Nem lelteni benne semmi tartósságot, semmi biztosat. Az eszmék világa viszont biztos és megronthatatlan. Azon a szinten semmi meg nem romlik. A történelem csupa romlás. Valamennyi nagyszerű tett, öröm és esemény helyileg romlik meg. Minden itt van, nem pedig odaát. A Pireneusokon innen és túl. Hogyan értsék meg egymást az emberek? Gondolom, hogy csak hozzávetőlegesen, sose úgy, hogy az egyik lelki élet pillanata egybevágjon a másik lelki élet pillanatával, tökéletes egyezésről szó se lehet. A történelem rabságában tengődő tudomány: a kultúrfilozófia eléggé megmutatta, hogy a korok vagy az emberek között semmiféle egyezés nincsen, és bármiféle közelítés közöttük halvány életkori sajátosságnak tudható be. Elmélyítve a dolgokat korban szemlélő rendszert, azt mondhatjuk, hogy a napnyi időnek is megvan az életkora; ha ez a szomszédnál is működik, úgy értjük egymást. Ha viszont nem, úgy ő sose fogja megtudni, mi megy végbe bennem.

Akkor viszont hogyan érthetünk szót? Én képtelen vagyok belátni, miképpen tetszik másvalakinek egy dolog, én csak arra emlékszem, miképpen tetszett az nekem. Megérttek tehát valami helyiérdekűt, az övét, egy másik helyiérdekűt, az enyém által. Akkor vajon mi azonosak lennénk? De miként? Minden, amit tudok, csupán annyi, hogy valakinek volt egy öröme, ami az én egyik örömömre utalt. Egyébként? Meglehet, ez véletlen egybeesés, lelki életeink kereszteződése, kommunikációja is lehet? Mert az emberek már képtelenek kommunikálni, mivel azt képzelik, hogy a történelem túltelített, mert túl sok teret adnak az irracionális életnek, az egyéninek, az „egyszerinek”, az ostobaságaiknak – ezért ajánlom nekik ezt a derűs, ezt a tudatos főhajtást a lélek Mathesis universalis-a előtt. Mert a mai tudományok még nem leltek rá a maguk „egyetemes tudományára”, egységükre, a többiekkel és önmagukkal való szolidaritásukra – ez pedig nem valami sok. Az élet, mely annyiszor lekörözte a tudományt, megtalálhatja a maga Mathesis-át. Csak le kell mondania alantas formáiról és lásson hozzá a tiszta tettek gyakorlásához. Sajátítsa el az eszméket. Változtassa azokat egyetemes nyelvezetté, megadva az embereknek a lehetőséget, hogy egyik a másikat megértse, mindannyian együttesen egybevágjanak az örökkévalósággal. A helyi örömek helyett tegyük uralkodóvá az általános, egyszerűbb és átfogóbb örömöket. A történelmi tudat helyére, amelyben a sorsé, a sajátos élettartamé és a halálé a döntő szó, állítsuk a matematikai tudatot, amelyben a szabad alkotás, az általánosé és az örökkévalóságé az elsőség. A

született helyébe a teremtettség kerüljön. „Mert te vagy a mi megváltásunk, a teremtettség és nem a született, ki jöttél a mennyekből, az emberek közé és életté lettél.”

*

Várom, hogy a dolgok fölött beesteledjen. Oly fényességes napunk volt és mindent annyira ijesztően élesen látunk, hogy semmit sem értettünk meg. Túlságosan sok a szín. Számlálhatatlanul sok a forma. Szörnyűséges, visszataszító a soklábú Pók – a föld.

Az éjszakát várom. Lassan közelít, a maga „tudományos csöndjével” a dolgok felett. Elmossa a színeket, feloldja a formákat, csak a nagy összefüggéseket, a valóság igazságának körvonalait őrzi meg.

A mindent leegyszerűsítő éjszaka!...Immár megérthetem. Immár látok, mivel sötét van.

Körvonalakat szemlélek, lezárom az alig kivehető dolgok kontúrjait, az egynemű és szinte teljesen fekete térben tájékozódva, kikerekítem a túlságosan éles vaskosságokat; tudok, kezdek tudni, halványan, hozzávetőlegesen, zavarosan annyit, amennyire szükségem van. Az érzékek felszabadulnak a kötöttségekből, már egyetlen szín sem rikító, egyetlen kiáltás sem túl hangos. A szellem szabad, működhet a dialektikája.

Odafent, Platón mennyboltján, azon az égen, amelyről ő azt állította, hogy az emberiség legnagyobb matematika tanára – a csillagok egyenként, egyik a másik után jelennek meg mint tet-szőlegesen felvett pontok a sötétség geometriájában.

TUDOR OCTAVIAN

Született 1939-ben; katonai, építészeti, bölcsészeti tanulmányokat végez. 1968-ban jelenik meg első kötete (Povestiri diferite – Különféle történetek, Eminescu Könyvkiadó, Adrian Marino előszavával). Még bölcsészhallgató, amikor az országos diáklaphoz kerül szerkesztőnek. Később hivatásos újságíró, többek között az Academia Cațavencu c. bukaresti satirikus lap szerkesztője. Számos regényt írt, egy sor satirikus karcolatot, írói publicisztikát foglalt kötetbe. Jelentős művészetkritikai tevékenysége is. Történetek B. Vasile életéből (Intâmplări din viața lui B. Vasile) c. karcolatfűzésre egy egészen hétköznapi ember élethelyzetei elemzéséből azt bizonyítja, hogy amit hőse átél és gondol, az valamilyen módon és bizonyos mértékben a mindannyiunk sorsát képezi le. „A mai világ tele van olyan emberekkel, mint B. Vasile – hangsúlyozza művének elején a szerző –, akikkel mindenféle dolog megesik, de senki nem magyarázza meg nekik azok értelmét és fontosságát. Így aztán megtörténhet, hogy a B. Vasiléhez hasonló emberek izgalmasan éljenek, éppen csak nem vesznek róla tudomást, hogy beijedjenek, anélkül, hogy megértenék, mekkora bajba kerültek. Sőt, talán boldogok is, de nem értik, hogy miért.”

Az abszolút fánk (Gogoasa absolută)

Egészen, de egészen abban a pillanatban, amikor a pompás fánkba harapott volna, amit, akárcsak minden reggel, a Pascal úr sütődéjéből vásárolt az imént, egy szipós utcakölyök rontott elő a tömbházsarok mögül, s a süteményt kiragadta a kezéből. B. Vasile ezen úgy meglepődött, hogy csak állt, ostobán eltátott szájjal az utca közepén és szélütöttként motyogott maga elé: „A fánkom, a fánkocskám...”

A járókelők sietősen kikerülték, nehogy lemaradjanak a buszról. A sütőde ablakocskáján át a nagyúri lakomák esztétikájára törekvő fánkcsütő enyhén zavartan bámult vissza rá. Ahogy mondani szokás, az élet ment tovább, annak dacára, hogy B. Vasile kezéből odalett oly kedves fánkocskája.

De ez az élet vajon még ugyanaz volt, mint az eddigi?

Három esztendeje, hogy a titokzatos Pascal úr – akiről az a hír járja, hogy nem is fánk sütő, hanem saját kérésére nyugalmazott egyetemi tanár – belevágott az üzletbe, B. Vasile a remény és a bizonyosság csöndes megnyugvásával majszolta el minden reggeli fánkját, és erről a legszívesebben senkinek nem beszélt. Végre valahára, valami Romániában is történik. Itt van egy ember, aki nem csal, szigorúan betartja a receptet, frissíti a sütőolajat, mielőtt az még kicsinálná az emberek gyomrát, s aki miután elvette a pénzt, nem átalotta azt mondani: „Köszönöm, holnap is legyen szerencsénk!” Más szóval, létezett valaki, akire számítani lehetett.

Úgy tűnt, hogy üzletét semmi sem tudja megrendíteni. A szeptember 11-i terrortámadás után még a hentes is – pedig amúgy megértő fickó – egyik napról a másikra megdrágította a levescsontot. Mintha az események folytán nem csupán a Wall Street-i tőzsde omlott volna össze, hanem Lehliu mezőváros vágóhídja is, ahonnan a húst beszerezte. Egyedül Pascal úr gyúrta-dagasztotta tovább higgadtan a fánktésztát, személyesen megkóstolva a reggeli süteményt, hogy meggyőződjön: fánkjai kifogástalanok.

B. Vasile néha futni hagyta az első járatot, csak hogy zavartalanul végezhesen az egyetemi tanár ízletes süteményével. Majd az utolsó falat után, lényének titkolt zugában tettekre hangolva indult a munkahelyére. És bizonyos szempontból a dolgok nem is mentek túl rosszul.

Bármennyire is borúlátó lett volna bizonyos időszakokban, bármily sötét színekben mutatkozott meg olykor előtte a jövő, B. Vasile napjainak mindig volt egy szilárd pontja: a fánk. Hát nem megmondta volt Arkhimédész, netalán éppen Spinoza: „Adjatok egy pontot és kimozdítom helyéről a földet!” B. Vasile életében három éve felbukkant ama bizonyos pont: minden zavarossá vált ugyan, kivéve a pillanatot, amelyben a szájához emelte a fánkot és enyhén vaníliás ízeit élvezte.

S akkor jön ez a szipós kölyök!

Oly hirtelen történt minden, hogy tanúi sem akadtak. És mit is mondhatott volna a rendőrségen: hogy egy gyerek elemelte az orra elől a fánkot, mikor már-már beleharapott volna? Az ilyesmivel nem szokás dicsekedni, ha nem akarunk közröhej tárgya lenni. Legjobb némán lenyelni a békát. B. Vasile úgy érezte, hogy egy éppen megszilárdulni készülő rend omlott össze anélkül, hogy rajta kívül valakit is felháborított volna. Apák milliói robotként talpaltak munkahelyükre, sietősen falatozva szendvicsükből, perecükből vagy

a fánkból, mialatt éhségtől korgó hasú gyerkőcök milliói lestek rájuk a házak sarkai mögül, a szennyecsatornából vagy a kapualjak alól, hogy elragadják kezükből a betevő falatot.

Leánykérő muri (Petrecerea de peșit)

A férfiak, ha gyerekfővel tudnák, hogy a lányok melegebben érdeklődnek a fiúk iránt, miként a fiúk őirántuk – dacára ama látszólagos közönynek, amivel a fiúk közeledését fogadják –, fenekestől felfordulna a világ rendje.

B. Vasile azon férfiak egyike, akiknek ifjan alkalmuk volt fölfedezni, hogy szinte minden, ami a nőkkel való kapcsolatukban véletlennek tűnt, valójában megrendezett volt. A mulatság, amire azon a szombaton toppant be, amikor többi szombatjához hasonlóan a diákokthozban unatkozott és az ágyon elnyúlva merőn bámulta a mennyezetet, távolról sem volt az, aminek korábban ígérkezett.

B. Vasile tehát a plafont bámulta, és azon rágódott: majd minden kollégájának volt már barátnője, neki meg senkije, hogy lehet ez? Ha pedig Doru, Gigi, Bibi és Coco nincsenek mellette, elérhető közelségben, vége-hossza nincs hetesezésnek áldozva, tán még sírva is fakad. Ha a lányok sejtenék, hogy a fiúk, még zsenge koruktól, hányszor képesek lennének sírva fakadni miattuk, annak dacára, hogy igyekeznek távolságot tartani és büszkének maradni, a fiú-lány viszonyban nem lenne szükség szemernyi mesterkéltségre sem, s az egész világ másként működne.

„Vaszi te – szólalt meg váratlanul Coco, három hetes lappal a kezében –, miért is ücsörgünk itt az otthonban és csapkodjuk a kártyát, amikor valahol, meglehet, lányok várnak ránk...”

„Miféle lányok?” – kérdezett vissza Vasile, pedig egyedüli volt, aki halálra unta magát, mivel hogy tőle távol állt a hetesezés.

„Elviszlek valakihez – vetette oda Coco –, születésnap tancos bulira. Mi az, tán nem fér rá üresen korgó gyomrunkra egy kis zabálás?”

A bentlakásból kilépve B. Vasile akkora éhséget érzett, hogy sírni volt kedve. Majd megpillantva a dúsan megterített asztalt „nem tudom hogy-nem tudom ki” kisasszonyéknál, a meglepődés és a hála forró, kövér könnycseppje csordult le az arcán.

Miután bemutatták a lánynak, a lány anyjának, apjának, nénjeinek, a nagynéninek és a lány kebelbarátnőjének, B. Vasile nekilátott a

táplálkozásnak. Azt követően, a szombatokról és az életről eddig alkotott, jócskán megszépített felfogással egész éjszaka kizárólag a lány kebelbarátnőjével táncolt. Jobban mondva, nem éppen egész éjszaka, mert éjjel két órakor a lány anyja, apja, nénjei és nagynénjei egy sarokba szorították, odaadták a felöltőjét és úgy leteremtették, mint egy közönséges éhenkórászt, aki a házukba tévedt. „Kotródj innen, te szerencsétlen, és többé meg ne lássunk erre felé!”

B. Vaszi előbb a születésnapját ülő lányra nézett, s látván, mennyire zokog, amitől a mellei csak úgy szökdöstek le-fel a vékony blúz alatt, kézenfogta Cocót és olajra lépett. Az utcán, egy hallgatag félóra után, ami alatt Coco egyfolytában dohogott, Vaszi végül is megtudta az ünnepi tortaszeletelés előtt bekövetkezett incidens valódi okát: a bulit kizárólag azért rendezték, hogy őt, B. Vasilét bemutassák a lánynak, aki már szemet vetett rá egy másik zsúron. A lány anyja, apja, nővérei és nénjei pedig látván, amint szombatonként a szerencsétlen teremtes az ágyon hever, a plafonra meredve, könnybe lábadt szemmel, fogták magukat és elcsalták a fiút. Ő pedig, amilyen érzéketlen fatuskó, akár egy közönséges vendég, akit csak a hasa érdekel, a lány kebelbarátnője körül legyeskedett.

Ma, mintegy negyven évvel a történetek után, különösen szombaton, valahányszor a tévé nem közvetít meccset, B. Vasile megpróbálja felidézni, mintegy kései jóvátételként, a lány vonásait. Ámde, macska rúgja ezt az életet, sehogy se sikerül visszaemlékezni rá. Sőt, a kebelbarátnőt is mélységes homály borítja, pedig annak idején egész este elválaszthatatlanok voltak, mint a hetes mellől az ász.

Boldog gyermekkor (Copilărie fericită)

„Figyelj, Vaszi, téged nem szokott verni az apád?” – faggatták B. Vasilét a szomszédasszonyok, ugyanazzal a kíváncsi és együttérző nyomatékkal, mintha azon ámuldoznának, hogy megint eldugult a vízlefolyó. És amikor B. Vasile nemmel válaszolt, bár a fater olykor el-eldöngette asszonyát, a szomszédok elismerően bólogattak: „Igazán boldog gyerek lehetsz, Vaszika!”

Szó se róla, B. Vasile gyermekora felhőtlen volt. Amikor naponta egyszer kapott enni, s ez szinte mindig bekövetkezett, édesanyja

hozzá hajolt, s mintha csak különbejáratú, senki másra nem tartozó titok ideje jött volna el, a fülébe súgta: „Örvendjél, kisfiam, hiszen másokhoz képest...”

B. Vasile nem igazán tudta összemérni saját sorsát a másokéval, mert még kisfiú volt, és mindent, amit a felnőttektől hallott, cáfolhatatlan igazságként könyvelt el. És mivel senkitől nem hallotta azt, hogy netán boldogtalan lenne, ebből arra következtetett, hogy a világon csupán két emberfajta létezik: akit életfogytiglan bántanak, illetve aki egész életében úszik a boldogságban; ő pedig ez utóbbiakhoz tartozik.

A titkot, hogy miként mérje fel gyorsan az ember, mely oldalon is áll, egy nagy hasú pópa osztotta meg vele, aki minden hónap elején hívatlanul házukba toppant és buzgón megszentelt bármit, a tűzhelyen rotyogó fuszulykától kezdve a kilincsig és a bakancsig, ami éppen a kezeügyébe került.

„Figyelj, hékám – szólt rá a pocakos, megáldva a zsíros kenyeret, amit B. Vasile kelletlenül majszolgatott –, te tán boldogtalan vagy, amikor zsíros kenyeret eszel?”

És mivel B. Vasile válasza a *nem* volt, a pópa leszögezte: ezek szerint boldog életet él. De még ennél is nagyobb boldogság érheti, amennyiben a zsíros kenyeret egyúttal jól befokhagymázza. Mikor aztán megkóstolták az első szelet befokhagymázott, majd zsírral megkent pirítóst, B. Vasile anyukája felujjongott: „Lám csak, mily kevés kell a boldogsághoz!” B. Vasile ebből annyit értett meg, hogy a boldogság egyik alapvető feltétele: a kevés.

„Miért, akiket felvet a pénz, talán boldogabbak?” – motyogta el a szónoki kérdést az apja, valahányszor részegen hazavetődött maradék fizetésével, miután elitta a pénz háromnegyedét. B. Vasile e havonként elismételt bölcs gondolatot is végérvényesen a boldogság fogalmával társította.

B. Vasile gyerekkora tulajdonképpen egy végnélküli, helyi eszmecsere volt a boldogság tárgyában, ebből pedig életfogytiglani következtetéseket szűrhetett le magának. És csöndesen beletörődve, vakon hitte, hogy mihelyt az ember kitette a lábát a fertályból, ahol született és nevelkedett, fölösleges tovább keresnie a boldogságot.

A boldogság olyasvalami, ami elmúlt, de sose voltunk elég érettek ahhoz, hogy megtudjuk: miben is áll tulajdonképpen.

A tolvajlás ösztöne (Darul furatului)

Egy vasúti fülkében élénk diskurzus folyik arról, vajon azok a tolvajok, akiket képtelenség a jó útra téríteni, nem rendelkeznek-e valami sajátos génnel: a tolvajlás ösztönével? Merthogy létezik a részegség iránti elhivatottság és a mértéktelen zabálás szenvedélye, lennie kell holmi élettani magyarázatnak egyesek késztetésére is, hogy megfújjanak mindent, ami a másé.

Az egyik úr elmesélte, hogy főnökének házában több száz, megzenésített hamutartóból álló gyűjtemény található; az illető ugyanis mindegyre zsebre vágott egyet, valahány vendéglőben vagy szállodában megfordult. Ám ha valaki fennakadt e furcsa szenvedélyén, be kellett érnie az alábbi magyarázattal:

„Igazából nem is érdekelnek a hamutartók, csak azért fújom meg őket, nehogy már törülközőt lopjak. Hogy úgy mondjam, a törülközők iránt egyfajta vonzódást érzek. Ám ha lopott törülközővel csípnek el, a dutyiba vinnének. A hamutartóért legtöbb egy seggberúgás jár.”

Látván, hogy a történetet hallgató utasok mekkora jóindulattal, sőt nyílt derűvel itták e szavakat, egy másik uraság azt találta fölemlegetni, hogy gyermekkorában, egy francia nyelvű könyvek kiállításán bibliát lopott. Mikor a kabátja alá rejtett szent könyvvvel együtt lebukott, s a franciák megtudták, hogy azokban az időkben Romániában nem lehetett hozzájutni a szentíráshoz, ráadásként egy egész ölnyi bibliával ajándékozták meg, hadd jusson belőle másoknak is. Azóta mindegyre azon töpreng, miként könyvelje el ezt a tettét. Annál is inkább, mert az azóta átrágott tengersok vallásos könyv egyike sem tért ki arra, miféle büntetés jár a szentírást eltulajdonítókra.

Egy harmadik utas egyenesen úgy vélekedett, hogy minden ember életében létezett olyan pillanat, melyben már-már tolvajjá vált; mindazoknak pedig, akik lelkiismeretét a csórikálás leghalványabb szándéka sem árnyékolta be, öregkorukra hiányérzetük támad. Egy olyan világban, melyben a tolvajlás él és virul, a becsületet úgy tekintik, mint holmi fogyatéket.

„Ön hogyan vélekedik erről?” – szögezte kérdését B. Vasilének az az alak, aki az imént a hiányérzet-elméletet fejtegette. B. Vasile beismerte: maga sem tartozik e tekintetben a szentéletűek közé, hiszen feleségével együtt, 1990-ben egy fűrészfogú kést csent el egy budapesti élelmiszerboltból. Tettét tulajdonképpen bosszúból

követte el, mivel magyarban akkoriban minden jóval olcsóbb volt, mint idehaza.

– A kést a vásárlószekérbe rejtettem, egy reklámfüzet alá. Gondoltam, ha a pénztáros hölgy észreveszi, hát kifizetem. Ha meg nem, akkor egy annyit lecsíptem Magyarország vagyonából, amúgy is túlságosan jól ment akkor nekik. A pénztáron szerencsésen túljutottam, de a boltajtónál utolért a balszerencse.

– Lebuktak? – szisszentek föl szinte egyszerre a korábbi mesélők.

– Azt éppen nem, szólt vigasztalan szomorúsággal a hangjában B. Vasile. – De én már ilyen vagyok, peches ember... A boltajtóban egy alak állt, aki tudatta a vásárlókkal, hogy ne felejtsék el magukkal vinni a cég ajándékát a kuncsaftoknak: személyenként két darab fűrészfogú kést...

Hiábavaló testvér (Fratele degeaba)

Egyik nagybátyja olyan titkot osztott meg B. Vaszival a halálos ágyán, amit tulajdonképpen Vasile apjának kellett volna megvallania, miközben kilehelte a lelkét: B. Vasilénak él egy mostoha-testvére, egy bărăgani faluban. Ahhoz, hogy eldönthessük egy hírről: jó-e avagy rossz, még idejében kell tudomásunkra jutnia. Harminc éves korában, úgy tűnik, egy ilyesféle újság felzaklatta volna. Negyvennél tán még kíváncsivá teszi. Ötven után viszont már tökmindegy volt, hányfelé s hány gyermeket nemzett az apukája, Isten nyugosztalja.

Később egy másik nagybátyja is kiszenvedett, aki szintúgy halálos ágyához hívatta Vaszit, hogy tudassa vele a nagy családi titkot: létezik ám valahol egy másik Vasile is! De ez a nagybácsi se szolgált újabb részletekkel, és kiszenvedett.

Apai részről B. Vaszi hét nagybácsikát mondhatott magáénak, és valamennyit az utolsó pillanatban kapta el az őszinteségi roham. Mihelyst egyikük elszánta magát a távozásra, már üzent is B. Vaszinak, s utolsó leheletével feltárta a titok egy töredékét. Miután az utolsó nagybácsi is eltávozott az árnyékvilágból, B. Vasile annyival lett okosabb, hogy a Bărăganon élő testvére nagyjából vele egyívású, a neve Vasile és traktorista egy állami gazdaságnál, fejéről le nem kerül a szutykos micisapka, az állami gazdaság pedig egy tehetős nagyközségben található. Hogy igazából mi is a helység

neve, azt az utolsó nagybácsi is magával vitte a sírba, elvégre bogaras egy fickó volt, szívesen fitogtatta általános műveltségét, mereven ragaszkodva ahhoz, hogy Vaszit mindenek előtt a déli országrész mezőgazdasági helyzetéről, illetve arról tájékoztassa, miszerint a gyomirtó szerek túlzott használata károsítja a talaj csernozjom-tartalmát. Mikor végre szóba kerülhetett volna a micisapkás mostohatestvér munkahelyének a neve, egy végsőt sóhajtott és kiszenvedett. Maradék erejét, akárcsak egész életét, feláldozta a gyomirtás oltárán.

1987 őszén B. Vaszinak Pogoanele község – a Bărgan egyik legnagyobb faluja – téeszelnökénél akadt dolga, aki éppen irodájába hívatta az állami gazdaság egyik traktoristáját. Az illető holmi papírügyeket intézett a könyvelőségen, az elnök meg harsányan számonkérte tőle, mi az ördögöt tökölődnek annyit a szántással?

„Meddig mind húzzátok-nyúzzátok, te Vaszi?!“ – szívóskodott az elnök.

A traktoros Vasile, fején az olajos portól szutykos micisapkával, nem tűnt többnek ötven évesnél, enyhén pityókos volt, s ha pár szóban kellene véleményt mondani róla, hát... nem irigyeljük a szülőket!

B. Vasile összerezsent. Ez lenne hát a vér szava? A pillanatnyi felismerés egy ilyen helyzetben nem elegendő. Legalább kettő kellene...

Miután a traktoros Vasile becsukta maga után az ajtót, rozspálinka, fokhagyma, eperlikőr, törköly, bő izzadság és gépolaj szagának elegyét hagyva hátra, B. Vaszi az iránt érdeklődött az elnöktől, dolgozik-e egy másik Vasile is az állami gazdaságnál.

„Ezeket a részegen kalapáltakat mind egy szálíg úgy hívják, mint az apjukat, vagyis Vasilénak“ – jött a magabiztos válasz.

„Hála a jó Istennek!“ – könnyebbült meg B. Vasile.

Az elnök megütközött: „Ugyanbiza miért?“

„Azért – magyarázta Vaszi –, mert az én apám Eduard.“

Egy ostobaság (O tâmpenie)

A sors nem Beethoven V. Szimfóniájának akkordjaival avatkozott bele B. Vasile életébe, hanem egy egészen közönséges telefonkönyv révén.

Egykori középiskolai kémiatanárnője, aki annak idején belevaló srácnak könyvelte el Vaszit, azt kötötte a lelkére, hogy mikor majd elvégzi az egyetemet, keresse őt fel, mert egy minden tekintetben neki való állást tartogat a számára. Pontosabban, nem is annyira állásról volt itt szó, annál inkább egy feleségről. Méghozzá a tanárnő unokahúgáról, egy pénzügyi hivatal igazgatójának a lányáról.

Az egykori tanci a Berceni lakótelepen lakott. Igen ám, de mert a telefonkönyvben a neve után mindjárt a Titan lakótelepen élő volt fizikatanárnő neve és címe állt, B. Vasile a Titant vette célba, azzal a szent meggyőződéssel, hogy Berceni felé tart.

A mindennapi szóhasználatban egy ilyen közjátékot hülyeségnek, ostobaságnak hívnak. Máskülönben a tudományosság sem könyveli el másként...

B. Vaszi így hát a 311-es busszal bumlizott, a kémiatancival való találkozáson merengve. Csak akkor ébredt rá tévedésére, amikor a kinyíló panellakás ajtajában a fizikus hölgy fogadta, aki viszont sosem volt elragadtatva a sráctól. Ámde abban a pillanatban, ahogy szorongva és jóképűen állt a küszöbön, a fizikatanárnő egy fuvintás alatt elfelejtkezett arról, hogy B. Vasile volt az osztályban a leggyengébb fizikából; itt és most csakis a szeretett unokahúgához illő potenciális férjet látta meg benne. Rendesnek ítélte, mint amilyen egyébként a lány is volt.

B. Vasile azon egyének egyike, akik az átlagon fölüli értelemmel bírnak. Az élet viszont számtalan olyan helyzetet teremt, amiben akár az átlagon felül értelmes fickók is úgy viselkednek, mint a jóval átlagon aluli intelligenciájúak. Neki most választania kellett egy sértő megjegyzés („Bocsánat, de azt hiszem, elvitettem a házszámot...”) és egy kínos füllentés („Éppen erre jártam, és gondoltam, beszólok...”) között. B. Vasile a kézenfekvő hazugságot választotta, ekként szólván a tanárnőhöz: „Asszonyom, a lakótelepen akadt dolgom, s mi jutott eszembe? Mi lenne, ha beköszönnék a legkedvesebb tanárnőmhöz!”

A fizikus asszonyság, bár már régóta egyáltalán nem hitt a férfiaknak, most könnyekig hatódva hívta fel unokahúgát, hogy bemutassa neki ezt a rendes srácot. Majd a lány apja következett, aki ellenőr volt egy pénzügyi hivatalnál. Addig-addig, hogy ama ostobaság folytán, amit nehezen lehet sorsnak titulálni, B. Vaszi feleséghez, lakáshoz jutott, no meg álláshoz a pénzügyi hivatalnál.

A nyitott kérdés az, hogy miben állt volna egy ennél is nagyobb szerencse, ugyanis e friggyel távolról sem ütötte meg a főnyereményt. Mert a nagy szerencse ott rejtőzött, ugyanabban a

telefonkönyvben, mégpedig három további sorral lejjebb, ahol is egykori román tanárnőjének nevére és címére bukkanhatott volna. Akinek szintén volt egy férjhezadandó unokahúga, csak hogy az apa nem holmi közönséges pénzügyi igazgató vagy ellenőr volt, hanem maga a külkereskedelmi miniszter helyettese.

Az én fürdőszobám (Baia mea)

Élete legjobb tizenöt esztendejében, amikor kollégiumokban, agyonzsúfolt legénytanyákon vagy albérletben volt „elszállásolva” – ahogy a gondnoki tolvajnyelven mondják –, B. Vaszi rákapott arra, hogy „az én utcám”-at, „az én otthonom”-at, „az én főbérlőm”-et, sőt „az én gondnokom”-at emlegessen. Bezzeg, arra sose állt rá a nyelve, hogy azt mondja: „az én fürdőszobám”. Ami természetes is, hiszen amíg odahaza, az anyjáiéknál volt egy saját ágya, külön bejáratú fürdőszobája nem létezett. Ezért aztán kétszeresen is szenvednie illett volna. Ám hogyan szenvedj valami miatt, amiről fogalmad sincsen?

B. Vasile egy pillanatig sem érezte egy olyan fürdőszoba hiányát, amelybe akkor léphet be, és ahol annyit időzhet, amikor és amennyit akar. Nem volt valami eszményi helyzet, de el lehetett viselni, hiszen nagyon sok más emberhez képest, akiknek születésük óta nem hogy egy szobájuk vagy éppen egy fekhelyük, hanem egyáltalán semmilyen saját holmijuk nem volt. B. Vaszi legalább remélhetett, hogy ha valaha megházasodik, véget érhet az egyik helyről a másikra, egyik közös háló emeletes ágyából a másik dupla-ágyára hurcolkodásának kálváriája.

B. Vasile elképzelte, mit érez majd akkor, ha végleges otthonra talál, egy szeretett nő lakosztályában, és mily kellemes lesz kiejteni azt, hogy „a mi nappalink”.

Csak hogy „az én fürdőszobám”-at akkor se emlegette, ha magában beszélt és szabadjára engedhette a képzeletét. Hogyan is járná meg a fejedet egy olyan jótétemény, amiben sosem volt részed? Minden ember szeretne szebben, kényelmesebben élni, de ha megkérdezed tőlük, miben látják ők a boldogságot, akkor gyanítom, hogy a két szobás lakásban élők három szobásban lennének boldogok, a kopár környékű panelházakban született öregek viszont vidéki nagypjuk kertjét idézik fel átszellemülten.

A lánynak, akit B. Vasile feleségül vett, nem csak, hogy tágas, négy szobás lakosztálya volt – amiért aztán Vaszi, bármelyik szobába lépett, bevallatlanul is sokáig betolakodónak érezte magát –, de a lakáshoz két fürdőszoba is tartozott.

„Nem sok ez?” – hüledezett együgyűen B. Vaszi.

„Mi a sok? – ámult férje zavarán az asszony. – Egyik a tiéd, másik az enyém. Ez így természetes, hát nem?”

Mikor aztán életében először egy órácskát sikerült elidőznie a fürdőszobában, B. Vasile zavarban volt és úgy érezte, mintha adósság terhelné, de azt már nem tudta, kinek is tartozik. Mintha egy remegő, felháborodott hang tenne szemrehányást: „Vaszi fiam, képes vagy a kádban üldögelni, miközben a harmadik világban élő sokmillió embernek még egy árva zuhanyra se futja?”

Amikor ifjú neje hazatért a munkából, és megkérdezte Vaszitól, mivel töltötte a napját, és vajon nem unatkozott-e egyedül a lakásban, a férfi összeszedte minden bátorságát és az olyan ember merészségével válaszolt, aki igazat mond, mert nincs veszteni valója:

„Négy órát ücsörögtem a fürdőben.”

„Komolyan? – csodálkozott az asszony. – Hát az is valami? Tudd meg, hogy amikor életemben először lett saját fürdőszobám, én nyolc órán át pancsoltam.”

Egy rendhagyó génusz (Un geniu neconvențional)

B. Vaszinak annyira különleges, istenadta tehetsége volt; s amennyiben minden áron így, vagyis tehetségnek kívánjuk nevezni, akkor minden más, a világ által elismert adottságra valami más elnevezést kellene találnunk.

B. Vasilénak, valahányszor a felesége olajbogyós marhanyelvet talál, a magokat sikerül távolról egyenesen a szemetesvödörbe hajítania, és örökké telibe talál. Ez, eddig nem nagy ügy, elvégre léteznek még konyhák, melyekben férfiak étkeznek, közepestől a kiskeresetűekig, akik azzal szórakoznak, hogy a sarokban álló vödör közepét célozzák meg csonttal vagy kenyérhéjjal. Ámde B. Vaszi mindezt több mint húsz esztendeje gyakorolja. És ami már-már a csodával határos, még egyszer sem vétette el.

Sőt, egyáltalán nem vétett!

A táv nem túlságosan nagy, mindössze négy méternyi, de ha beszorozzuk a húsz évben meglévő hetek számával, mert ennyi alkalommal került az asztalra Vaszi kedvenc fogása, az eredményt pedig beszorozzuk a tányérra kerülő olajbogyók átlagos számával, eltekintve a repetától, akkor is tekintélyes szám: 15 ezer olajbogyó az eredmény. 15 ezer dobás esetén még egy célbadobó világbajnok is elhibázná néhányszor. Megremegne a keze, vagy macskája az eldobott mag után szökne, módosítva annak röppályáját, netán a kelleténél több elfogyasztott sör után két vedret látna az egy helyett, és így tovább...

Igen ám, de húsz esztendeje, mióta B. Vasile rádöbbsent e páratlan tehetségére az olajbogyómag célbajuttatását illetően, mint mondtuk volt, egyszer se dobott mellé. Pedig eseményekből aztán igazán nem volt hiány: prémiummegvonás, a kommunista párt kongresszusai, Ceaușescu bukása, az Öböl-háború, Ion Iliescu harmad- vagy negyedszeri elnökké választása, s mindezek felett a görög, a török és az izraeli olajbogyó-behozatal fellendülése – mindezeknek befolyással kellett volna lenniük a B. Vaszi karjában összpontosult reflexekre.

És mégis, sehol semmi.

Kivéve persze, a feleségéhez fűződő kapcsolatát, aki az ötezredik elhajított bogyómag jubileumán úgy érezte, hogy elborul az elméje.

Elméjének elhatalmasodó, visszafordíthatatlan és kizárólag családi eredetű baját az a logikus és a jóérzésű ember esetében teljesen jogos elgondolás táplálta, miszerint B. Vaszi egyszer mégis csak a vödör mellé talál dobni néhány magot, amelyek bepiszkítják a padló-csempét, a konyhájuk pedig úgy néz majd ki, akár egy disznóól.

B. Vasile neje sehogy sem tudta elképzelni, hogy az ő Vaszijában egy minden szempontból közönséges ember átlagos felépítésű lényében a zsenialitásnak bármilyen csekély lángja is loboghat. Még ha az a láng nem is szokványos, amilyen a tökéletes precizitás az olajbogyó-magok vederbe hajítása terén.

Miközben azt leste, hogy B. Vaszi egyszer mégis csak elhibázza, akkor pedig, végre, végre lesz oka kiborulni, a feleség úgy érezte, hogy hamarosan akár minden ok nélkül is elveszti az esztét.

Hiába kérlelte Vaszit az anyósa, rimámkodtak neki a szomszédok és a barátai, hogy hagyjon fel a magozással, s ne gyötörje tovább asszonyát. B. Vasile válasza mindig ugyanaz volt könyörgésükre: „Mi közötök hozzá? Hiszen alig várja, hogy megbolonduljon!”

B. Vasile álláspontjában azért, amit mindenki cinikusnak, szadistának, kriminálisnak és felelőtlennek tartott, volt némi együgyű

ésszerűség. A feleség ahelyett, hogy bezsongva bámulja az olajbogyó magvainak röptét és idegességében a kezeit tördelje, mint bármelyik, a végsőkre is elszánt asszony, lesve, hogy mikor véti már el végre, bármikor feltehetette volna a vödörre a fedőt. És ezzel végérvényesen kioltja B. Vaszi fura géniuszának mindennemű szikráját.

Trabantvásárlás kiutalással (Cu aprobare pentru Trabant)

A Trabant-lerakat bár csak reggel 7-kor nyitott, a könyvelőségen pedig alig nyolckor indult a munkanap, a gépkocsikiutalás 40 boldog tulajdonosa már éjjel egykor gyülekezett – bűnügyi kifejezéssel élve – a tett színhelyén. Egyesek 5-kor érkeztek, mások 3-kor, néhányan pedig már jókor este letanyáztak. Közéjük tartozott B. Vasile is, akinek 1979. május 11-ének csodálatos reggelén hirtelen átsuhant az agyán, hogy mihelyt a kapuk kitárulnak, az emberek majd eszeveszetten megrohamozzák a pénztárablakot. Minekutána egész éjjeli virrasztása a lelakatolt raktárkapu előtt fölöslegessé válik. A tej- és a vajsorban az emberek, pár faragatlan fickót leszámítva, akiket az egész környék ismer, tiszteletben tartották az érkezési rendet. A hússorban viszont azok száma, akik egész éjszakán át fegyelmezetten topognak a helyükön, hogy aztán hirtelen előre furakodjanak, feje tetejére állítva az addigi rendet, mihelyt a húsos csontot szállító teherautó feltűnik a láthatáron, napról napra növekedett. A vajsor szabályai következképpen nem vonatkoztak a hússorra. Minden egyes üzleti sorállásnak megvolt a maga logikája.

Ebből indult ki B. Vasile, s úgy vélte, hogy a Trabantért sort állók esetében bármiféle logika könnyen értelmét vesztheti. „Jóemberek – fordult a 40 várakozóhoz, akik zsebében kiutalás lapult – az életben legalább egyszer legyünk mi is, amúgy német módra, civilizáltak. A lerakatban éppen 40 gépkocsi található. Megszámoltam, és valamennyien megszámláltuk. Ön például, kedves uram, aki a kerítésre is felkapaszkodott, mennyit számolt össze?” „Kereken 40-et” – vallotta be a férfi, aki néhány órája még nem csinált mást, mint le-fel kúszott a kerítésen és a Trabantokat leltározta.

„Vagyis – szögezte le B. Vaszi –, ami jár nekünk, az itt van, raktáron. Miért tülekedjünk, nyomakodjunk hát, akár az állatok?”

Az emberek értettek a szóból. Amit B. Vaszi mondott, abban több logika volt, mint magában a tejsorban. Legalább egyszer viselkedhetnének civilizáltan, hiszen semmi veszíteni valójuk.

Hét órakor, mihelyt a kapus levette a lakatot és tágra nyitotta a kovácsoltvas kapuszárnyakat, a kiutalások 40 boldog kedvezményezettje csatárláncba fejlődve, tíz-tizenkét lépés erejéig, akár a németek, illedelmesen masírozott előre. Abban a minutumban viszont, amikor a kerítést mászó úr legalább egy mellhossznyi előnyre szert téve, egy csöppet is jobban kilépett, akárha futóversenyen lenne, odalett a német szellem és mindenki veszett vágtaiba kezdett a könyvtár felé.

B. Vaszinak szerencséje volt, hogy 7 óra 4 perckor – ennyit mutatott Ruhla márkájú karórája –, 1979. május 11. csodaszép reggelén, amikor elszabadult az élet-halál futóverseny egy előnyösebb helyért a pénztár előtt, újabb ötlete támadt. Még hozzá a 6 óra 35 percesnél is életrevalóbb. Ez pedig azonnal ki is derült, mihelyt az első befutók üvöltözni kezdtek, a hátulról rájuk rontók osztaga pedig végigtiport rajtuk. Legszerencsétlenebbül az a férfi járt, aki egész éjszaka az autókat számolta. Eszméletlenül hevert egy fapadon, kezében a gyűrött kiutalással.

„Ugyanbiza, miért vagyunk mi, románok, ennyire ostobák?” – kérdezte B. Vaszitól egy apró emberke, aki sorsába törődve a sor legvégén ácsorgott. „Hiszen bármi történjék, mindenkinek jut egy gépkocsi.”

B. Vasile hosszan megnézte magának ezt az alakot, aki nem futott versenyt a többivel, és ennyire bölcs megállapításra jutott az ostobaságról és a megfontolatlanságról. Ekkor vette észre, hogy az illető egyik lába – faláb.

Szónoki kérdések (Întrebări retorice)

„Mi az élet?” – kérdezte a tudományos szocializmus tanára, elnyújtva az é hangot, akár egy ügybuzgó kántor. B. Vasile pedig, aki az egyetemi előadóterem utolsó padsorában ült, amely a naplopók és a visszahúzódók menedéke volt, azonnal válaszolt is neki, megtörve az első sorokban helyet foglaló stréberek nyomasztó és cinkos csöndjét. „Nem lehet tudni. Senki nem tudja, mi az élet!”

A tudszoc tanárának előbb tátva maradt a szája döbbenetében, mint aki nem hisz a saját fülének, hogy vannak nála ostobább emberek is, majd nagy sokára megjegyezte: „Ez egy szónoki kérdés volt, B. Vasile elvtárs. Fölösleges rá válaszolnia!” Valamivel később újabb kérdéseket fogalmazott, például ezt: *Mi az energia?* Vagy: *Mi a világegyetem?* – B. Vaszi pedig elképzelhetetlennek tartotta, hogy egy embert ilyen súlyos kérdések gyötörjenek és a százvalahány stréber közül egy se veszi a fáradságot, megmagyarázni neki, mi az energia, de legalább is a világegyetem, így aztán helyettük is ő válaszolt: mondta, ami éppen keresztülsuhant a fején.

Hogy az energia az maga a Jóisten és a világegyetem is valami hasonló fán terem.

És azután is, hogy a tanári szobába invitálták, ahol szabályosan megtiltották neki, hogy órákon kérdezés nélkül szerepeljen, B. Vasile tovább űzte az eszét minden olyan tanárával, aki szónoki kérdésekkel élt. Ha az előadóterem tele lett volna, meglehet, a dolgok nem fajulnak idáig. De a padsorok, amelyekben a buzgó stréberek szorongtak, valamint az utolsó sor között, mely fölött Vaszi örökké borzas feje strázsált, mintegy tíz széksornyi űr tátongott. Akkora szakadék ez, amit muszáj valamivel áthidalni. B. Vasile nem a tudszoc tanár, Marin Poșcăreanu szónoki kérdéseire reagált, csupán csak kitöltötte ezt az űrt.

– Kedves B. Vasile hallgató elvtárs – intették meg isten tudja hányadszor a tanáriba sereglett oktatók, ultimátumot adván neki, bár megjegyzem, az egyetemi szabályzat sehol nem írta elő pontosan, mi a teendő akkor, ha egy nehezebb felfogású diák megmakacsolja magát és mindegyre válaszolni próbál a szónoki kérdésekre. – Kérjük abbahagyni! Mi nem vagyunk az ön játékszerei!

B. Vaszi mit tehetett volna mást, minthogy visszafogta magát? Pedig egyetlen normális embernek sem kellett volna ökörként túrnie, ha az előtte tátongó üres padsorokba, akár a szemeteskukába, efféle kérdéseket hajítanak: *Mi a lelkiismeret?* *Mi a boldogság?* *Mi az erkölcs?*

– Mekkora tökfek voltak ezek az én szocfilozófia tanáraink! – emlékezett vissza harminc év múltán B. Vasile, amikor minden külső ösztönzés nélkül maga is feltette a kérdéseket, hogy „Mi a lelkiismeret?”, „Mi a boldogság?”, „Miként bírjuk ki a telet lekapcsolt fűtőtestekkel?” és főként: „Milyen az életfogytiglani szex egyetlen asszonnyal?” – Miért kellett engem pellengérre állítaniuk, hogy belém fojtsák a válaszokat, amikor egyszerűen elég lett volna annyit mondaniuk, hogy üljek az első sorba, a többiek közé!

Besúgó a családban (Un turnător în familie)

1964. november 14-ének hajnalán, reggelizés közben B. Vasilét behívták a hadtáp-tisztesképző iskola igazgatói irodájába. Felvételijén 9,14-es eredményt ért el, most viszont azt kívánták hivatalosan a tudtára adni, hogy kizárják az iskolából, mivel az apja törvénytelen hegesztőműhelyt működtet.

„Kedves fiam – jegyezte meg inkább zavartan, mint neheztelve az ezredes –, ha nem hallgatod el, találhattunk volna rá valamilyen megoldást. Igazából nem is az öreged ostobasága miatt repülsz, hanem mert nem mondtál igazat.”

„De az én apámnak nincs is hegesztőműhelye – hebegte B. Vaszi –, hiszen ő könyvelő.”

„Lám-lám, most is mellébeszél – szögezte le az ezredes. – A feljelentés is úgy hangzik, hogy apád bár könyvelő, suttyomban hegesztéssel foglalkozik.”

B. Vasile továbbra is kötötte az ebet a karóhoz, hogy ez nem igaz, s biztosan valaki ártani kíván neki.

„Én akár hinnék is neked. És ha csak hozzánk érkezett volna feljelentés – folytatta az ezredes –, úgy kiküldünk egy embert vizsgálódni. Csakhogy ismeretlen rosszakaród mindenütt jelentett. Nem is egyszer. Olvasd csak a vezérkar napiparancsát: *A dolgozóktól érkezett számos bejelentés nyomán...stb. stb.* Könnyen meglehet, hogy a tettes a családban keresendő.”

Húsz éven át, bárhol jelentkezett felvételre és bármilyen iskolába iratkozott volna, B. Vasile köteles volt részletesen beszámolni a hegesztőműhelyről. Számos razziára is sor került, s a város polgármesteri hivatalától igazolást váltott ki, amelyből az derült ki, hogy az apja egy tojásbegyűjtő központ számfejtő könyvelője, akinek sosem voltak tulajdonában törvénytelen bevételeket biztosító állóeszközök. A feljelentések ennek ellenére nem maradtak el. És mivel B. Vaszi igazgatóit és főnökeit ez a probléma – bevallásuk szerint – meghaladta, őt kérték fel távozásra. A fenébe is, oldja meg már ezt az ügyét a hegesztőműhellyel.

Miközben ide-oda szaladgált, újabb bizonylatokért, miszerint az apja nem volt illegális hegesztő, B. Vasilét elkönyvelték, mint aki „az a pasas a hegesztőműhellyel”. E megjegyzés pedig szabályos megbélyegzéssel ért fel, hiszen egész Romániában nem létezett

olyan hivatal, amely ellenőrizte és visszaverte volna a munkaközösségek vélekedését. Végül, valami miatt mégis jóra fordult minden. Egy káderes megmutatott neki néhány, egyazon kéz által papírra rótt feljelentést. Az a mód, ahogy a leveleket a hatóságok figyelmébe ajánlották, a feljelentés mindegyre felmelegített és tovább görgetett érvelése arra utaltak, hogy a rágalmazó a család valamelyik tagja lehet. De vajon kicsoda – töprengett Vaszi, miközben sorra vette három lakótelepen is szétszóródott családi klánjához tartozó unokatestvéreit, sógorait, nagybátyáit, apa- és anyatársát –, és főképpen: miért?

Később, mihelyt tudomására jutott, hogy a sors másokat is megajándékozott egy-egy családi besúgóval, akik évtizedeken át abban sántikáltak, hogy megrontsák mások életét, a mélybe húzzanak, ne engedjenek kitörni a klánból, végleg felhagyott a ki és a miért kérdésekkel.

Az se érdekelte már, hogy hányan lehetnek, mivel a népszámláláskor minden megvilágosodott előtte. Legalább is az 1970-es adatok alapján, amelyek szerint Romániában 5 712 308 családot számoltak meg.

A várakozás bére (Taxa de aşteptare)

Pontban háromkor, amikor a gyár kitárt kapuján utcára özönlött az első váltás és az egész fertályt ellepték a gépolajfoltos munkaruhások, a gyerekek felsorakozva várakoztak a járdaszélen, tekintetüket a sietős és hangoskodó tömegre szögezve. Mindegyik nap olyan volt, akár az előző, ám a gyerekek lélegzetvisszafojtva várták, mikor bődül el a sziréna, mintha kitartásuk valaha egyszer még elnyerhetné jutalmát. Azzal senki sem törődött, hogy ez miként és mikor következik be, mindentől függetlenül naponta kicsődültek a járdára, izgatta őket az élénk munkássereg. Ha valaki B. Vasilétól megkérdezné, akinek se családtagja, se távoli rokona nem volt a gyári alkalmazottak közt, mivégre ácsorog ott, azt a választ kapná, hogy egy csodára vár. Ötévesen azonban, mert B. Vasile ennyi idős volt, még nem is tudta, mi az a csoda. És arról sem volt fogalma, minek nevezik azt a zaklatott, izgalmi állapotot, mely megelőzi a csodát, ennek ellenére várt reá. Vannak emberek, akik egész életükben abban a hitben élnek, hogy egy szép napon mégis csak történik valami.

A csoda pedig bekövetkezett. De csak egy akkorácska, hogy jókora képzelőerőre és némi belső hevületre volt szükség ahhoz, hogy csodának tekinthesse. Váratlanul B. Vasile mellé lépett egy olajfoltos munkaruha és megkérdezte: „Csak nem rám vársz, hékám? Remek fickó vagy! Itt ez a kis apró a bácsitól. És ahányszor csak itt talállak, mindig kapsz majd tőlem egy piculát, cukorkára.” Úgy is lett, a tenyerébe csúsztatott egy nikkelpénzt, amiért a sarki boltosnál akkora cukorkát kaphat, mint az érme maga.

Ámde a csoda nem csupán három napig tartott, hanem kereken három esztendeig, nap nap után, szünet nélkül, mintegy 850 szem cukorka erejéig, ha tekintetbe vesszük, hogy vasárnap és a hivatalos ünnepnapokon szünetelt a munka, az emberek pedig évente egyszer pihenőszabadságot is kivettek.

Az illető kérésére B. Vasile. „Kérem a bérem! A bérem!” rikkantásokkal fogadta az olajfoltos munkaruhást, majd iszkolt is a pénzzel a sarki üzletbe.

És mert semmi sem látszott fenyegetni a kis B. Vasile és az olajtól szutykos, barátságos idegen közti viszonyt, a fiúcska bármiféle leckénél, otthoni és iskolai eseménynél többre tartotta a pénzszerezés eme pillanatát.

Közben a gyári fertály életében is gyors változások történtek, kivéve a sziréna felbődülésének pillanatát. Így aztán, bár ezt a dolgot is képtelen lett volna szavakba foglalni, B. Vasile azt képzelte, hogy már ő is meglett ember, akárcsak az apja, de azért pontban háromkor továbbra is ott áll a gyárkapu előtt.

Egy napon aztán az ismeretlen nem mutatkozott, s attól kezdve soha többé nem jelent meg. B. Vasile továbbra is fájdalommal vegyes beletörődéssel várakozott rá. Épp a fordítottját érezte annak, mint hajdanán, a csoda bekövetkeztekor. Egy darabig eljárt még a kapuhoz, anélkül, hogy tudta volna, mi fog történni. A cukorkára már nem fájt a foga, a munkások zöme egy másik gyárkapun távozott, ruhájukat immár nem szennyezte a gépolaj, mert többé nem mozdonyt, hanem fürdőkádat fabrikáltak; ámde az érzés, hogy valami – maga se tudta, mi – tartósan megmaradt, állandósult, mindegyre nyugtalanította. Nem fizikai fájdalom volt, csupán egy kellemetlen érzés, valami végzetes lehangoltság. Mellkasának baloldalán nyomást, pontosabban bizonyosságot érzett. Annak a bizonyosságát, hogy mással egész életre szóló csodák is történhetnek, ám az ő életének varázslatai – ha egyáltalán még sor kerül rájuk – parányiak és jelentéktelenek lesznek, mint az olcsó selyemcukrok.

Ötven év múlva (După aproape cincizeci de ani)

A Jászvárosba tartó sebesvonaton B. Vaszi mellé zárkózott útitárs került, aki abban a minutumban, hogy helyet foglalt, egy könyvet vett elő táskájából, s pár percnyi megszakítással, amikor is valószínűleg az illemhelyen akadt dolga, le sem tette a kezéből.

Ama pár perc alatt B. Vasile sietősen belelapozott a könyvbe, amely nem volt más, mint a jászvásári személyiségek lexikona. Gyakran tapasztaljuk, hogy egy apróság olykor pillanatok alatt képes felforgatni az életünket: Vaszi a 169. lapon egy matematikus hölgy fényképére és életrajzára bukkant; az illető 34 könyvet publikált, műegyetemi tanár és nemzetközi tekintély egy olyan szakterületen, melyen jobbra férfiak szoktak jeleskedni. Ráadásul, mint minden nő, a könyvben egy ifjúkori fényképről köszönt vissza, akiben B. Vasile mindjárt R. Catalinára, iskolai szerelmére ismert; vidám és tűzrőlpattant leányzó volt, a jelek szerint színésznőnek, énekesnőnek vagy egyenesen balerinának készült, mert úgy festett a város egyik műkedvelő együttesének előadásain, mint valami nimfa, semmit sem árult el a majdani, akadémiai címmel felruházott tudós nőről.

Mikor útitársa ismét kézbe vette a könyvet, kutakodva és feddően nézett végig Vaszin, mint aki tudja, hogy illetéktelenül turkáltak a dolgai közt. B. Vasile lehunyta a szemét, s próbálta felidézni, mikor és hogyan vált el Catalinától.

És csak egy szikra kellett volna ahhoz, hogy lángra lobbanjon, B. Vaszi mindent megőrző emlékezetében, akár egy moziban, peregni kezdtek mindenféle jelenetek ama esztendőből, amelyben fülíg beleesett Catalinába. Emlékei az elviselhetetlenségig elevenek voltak. Még hajának illatára is emlékezett, sőt, enyhén érdes hangjára is, amely minduntalan ösztönös, harsány, vad nőstényre emlékeztető ideges nevetéssel párosult, amitől a fiúk mindig becsavarodtak, de a lány mit sem törődött velük. B. Vasilénak viszont semmi sem jutott eszébe kapcsolatuk végéről. A film egyszerűen elszakadt annál a pillanattól, amelyben Catalina feléje intett a színpadról, miközben egy Eminescu-vers dramatizált változatában játszott. A továbbiak teljesen köddé váltak: sehol egy nyom, egy villanás, egy kósza kép. Semmi, de semmi...

B. Vasile rádöbbsent, hogy életéből nyomtalanul eltűnt egy esztendő. Ráadásul a nyilvánvaló búbanatból, amit Catalinával való szakí-

tásakor éreznie kellett, fikarcnyi salak sem maradt a lelke mélyén. Az idő kegyetlenül megcsonkolta élményeit. Dühében üvölteni támadt kedve, mert nem sok különbséget látott az ilyesfajta felejtés és a halál között.

„És ha fölkeresném, talán elmondaná, mi is történt...” – töprengett Vaszi.

Mihelyt e kérdést fölvette magának, B. Vasile azonnal megértette, hogy az egész történet akár még ennél is szomorúbban végződhet. Hiszen megeshet, hogy a professzor-asszony sem emlékszik majd vissza egyetlen olyan okra sem, ami miatt szakítaniuk kellett volna. De az se kizárt, hogy egyáltalán nem is emlékszik majd vissza, ki is az a Vaszi.

Érthetetlen (De neînțeleș)

Egy vásári asztalon, amelyről egy öregember régi könyveket árult, B. Vasile megpillantott egy ütött-kopott kötetet: *Darwin élete és munkássága*. Megvásárolta, mert valamikor érdekelte az evolúcionizmus. Az amúgy olcsó könyvnek egyetlen szépséghibája volt: túlságosan vastag. Pontosabban, nem volt vastagabb más könyveknél, ámde Vaszit, aki ekkor a hatvanas éveit taposta, már nem foglalkoztatta annyira a fajfejlődés gondolata, mint húszéves korában. Ezért aztán beírta a tudós életét összefoglaló három oldallal, amitől erősen gondolkodóba esett.

„Mi lenne, ha én is leírnám életem főbb adatait, ahogy azt Darwinnál láttam?” – tűnődött B. Vasile, és azon nyomban munkához látott.

Az egész nem tartott tovább pár percnél, ugyanis születése idejét és néhány fontos eseményt leszámítva – mint az egyetem elvégzése, a házassága, gyerekei születése, nyugdíjazási éve – nem volt mit papírra vetnie. Ami B. Vasile életéből és munkásságából még nyitott kérdés maradt, hogy a maga kurtasága ellenére is teljessé váljon, az a halála éve volt. Mi kerülhetne még a „fontos adatok” sorába? Az az esztendő, amikor is vezető tervezőként átigazolt a ventilátorgyárba? Vagy az a nap, amikor prémium ütötte a markát, amit aztán a fiúkkal elivott a Lendülethez címzett falatozóban? Tán az a pillanat, amikor két istenes pofont adott a pártszervezet titkárának, aki azt terjesztette róla, hogy összeállt egy Lili nevezetű

raktároslánnyal, miatta viszont szakított Getával a szerszám-készítőktől?

B. Vasile összetépte kurtára sikerült önéletrajzát és nekigyürkőzött egy másiknak, egy hosszabbnak. De bármennyit is erőltette az agyát, hogy előjőjenek onnan a legkülönbébb fontos élethelyzetek, nem futotta belőlük egy oldalnál többre. Ráadásul ezek is nagyrészt ökörségek voltak: belépésének éve az ifjúsági szervezetbe (a KISZ-be), az ezüstitakodalmak, az az esztendő, amikor nagyapja megkapta a Négy évtized a Román Kommunista Párt megalakításától érmet, annak dacára, hogy az öreg a Magyar Kommunista Párt harcos illegalistája volt. Minél jobban szívóskodott, hogy egy-egy esemény fontosságát felismerje és papírra vethesse, ezek a maguk idejében jelentőségteljes mozzanatok annál jelentéktelenebbeké zsugorodtak. Felidézhatték őket egy murin, vagy egy régi munkatárssal találkozáskor, az mindjárt rákezdhetette, hogy „te Vaszi, emlékszel-e, amikor megfűjtük azokat a rozsdás vasholmikokat és beadtuk az ócskásnak?” De hogyan illeszthető be mindez az ember saját élettörténetébe, amit az utódaira kíván hagyni?

Próbálta visszaidézni azt a napot, lehetőleg óráról órára, amikor úgy döntött, hogy a szeg- és láncgyárat felcseréli a ventilátor gyárral, amely szélesebb szakmai távlatokkal kecsegtetett. B. Vasziban csak az az órácskányi utazás élt elevenen, amikor autóbusszal a munkába, illetve hazafelé tartott. Összesítve a buszozással töltött holtidőt, B. Vasile hirtelen arra ébredt, hogy nyolc kerek éven át mitsem csinált, mint rázatta magát a 311-es számú járással, s ezalatt egy fogantyúba kapaszkodott.

„Nocsak – morfondírozott Vaszi mentegetőzve, bár senki se kérte rajta számon azt az eltékozolt nyolc esztendőt –, Darwin idejében ugyancsak nem létezett autóbusz. A kocsikázásra pedig még ennél is több ideje rámehetett.”

ROMULUS RUSAN

1935-ben született Gyulafehérváron, építészmérnök. Irodalomkritikusként debütált a kolozsvári Steauában. Kolozsvári és bukaresti lapok szerkesztője, kiadói lektor. Rövid prózai művei, útleírásai, forgatókönyvei a román próza élvonalába emelik. Többszörös írószövetségi díjas (1964, 1982). A rendszerváltás utáni társadalmi aktivitása a politikai meghurcoltak történeteinek feltérképezésére és köztudatba emelésére irányul. Feleségével (Ana Blandiana) az egykori máramarosszigeti börtönben létesített emlékmúzeum megalapítója.

A narancssárga kés (Cuțitul portocaliu)

Nem tudom, miért, de az, amit most átélek, egy füstbe ment nyaralásomra emlékeztet, amikor elveszett a narancssárga késem. Nem lett volna éppen olyan nagy veszteség, hiszen nem volt valami rendkívüli jószág, egy orvos valamely hálás páciense fusizta a gyárban, a doktor pedig nekem ajándékozta. Nyelét áttetsző, narancssárga műanyaggal rakták be, s ez némi eredetiséget kölcsönzött a késnek. Nem volt kimondottan hosszú, de tartósnak ígérkezett, ugyanakkor kecses alakja volt, bár túlságosan rövidnek sem lehetett mondani, ráadásul tökéletesen illeszkedett az ujjak hajlataihoz, s eredménnyel használtam bármely művelethez. Könnyedén faragta a száraz ágat, s egyben a levesbe való hagymát vagy sárgarépát is apróra vághattam vele. Szó ami szó, megkedveltem.

Egy napon aztán sehol sem találtam. Nyaralásunkból alig telt el néhány felhőtlen, pompás nap, amikor a késnek váratlanul nyoma veszett. Tűvé tettem érte a szobát, a konyhát, előbb csak úgy, gépiesen, majd egyre nyugtalanabbul. Kizárt dolog, hogy eltűnt vagy ellopták volna. Minden gyanún felül álló, megbízható emberek láttak vendégül. Gyerekük nem volt, a vendégeskedés se dívott náluk. Ámde hová tűnhetett a kés?

Átkutattunk minden egyes fiókot, benéztünk az asztalok, a szekrények alá, majd a tetejüket is alaposan végigvizsgáltuk, aztán

a táskák, a bőröndök, a zsebek kerültek sorra, de még a könyvespolcokat sem kíméltük. Próbálkoztunk egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, sőt ötször is, egymás után. Eleinte reményteljesen, már-már önhittén láttunk dolognak, képtelenségnek tartottuk, hogy netán a keresett tárgy ne virítana elő valahonnan narancssárgán, a kellő pillanatban, mintha nyelvet öltene ránk, amiért nem kerestük már a kezdet kezdetétől azon a nagyon is nyilvánvaló helyen. Ámde a kés nem került meg, és ez akkor még természetesnek is tűnt, hiszen mit keresett volna éppen ott; vizsgálódásunkat egyben más, képtelenebbnél képtelenebb helyekre terjesztettük ki, például a kertre, ahol uborkát vágunk vele; a gyepszőnyegre (ahová a kirázott asztalterítőről kerülhetett; az ablak alatti bokrokra, amelyek bozótjába a macska egy óvatlan mozdulata sodorhatta le az ablakpárkányról... Olykor túlzásokra is vetemedtünk – például, mikor házigazdánk öregapjának hosszú, elhegyesedő pásztorbotjával végigcsáklyáztuk a szemetesgödröt. Máskor meg egyenesen felsültünk, mint amikor felkértük a szomszédokat, kutatnák át ők is a saját udvarukat, ami egyáltalán nem volt ínyükre, minekutána sokáig görbén néztek ránk. Végül tudomásul vettük a szomorú valóságot, s más foglalatosság után néztünk; gondolataink eközben meglehetősen ködösek voltak, s foghattunk bármibe, mindent csak félszájjal csináltunk. Az olvasgatások, sétáink, eszmecseréink fölött nyomott hangulat lebegett, egészen pontosan valami megnevezhetetlen rögeszme feküdt meg őket. Nyugtalanul és igen keveset aludtunk. Be ugyan nem vallottuk magunknak, de mindez a kés miatt történt.

Márpedig, ahogy ez rendszerint történni szokott, ez az átok se tartott sokáig, s hamarosan már csak én szenvedtem tőle. Kitartóan kutattam tovább, miközben a háziak beletörődtek a helyzetibe, sőt, voltak, akik egyenesen ellenem fordultak. Úgy tűnt nekik – és igazuk volt –, hogy ostobaság elrontani a nyaralást egy nyavalyás acélpenge miatt, ami ráadásul egy húszast is alig ér. Fűzött-e hozzá holmi rendkívüli emlék? Megmászta vele tán az Everestet? Vagy eltávozott volna az élők sorából az, aki nekem ajándékozta? Mert ha nem, úgy ideje abbahagynom a szívóskodást. Azok, akik nemrég még váll-váll mellett kutakodtak velem, egyszeriben csipkelődni kezdtek. Előbb csak kioktatólag, hogy netán megjön az eszem, majd egyre idegesítőbben.

Én viszont nem adhattam fel túl hamar a küzdelmet. Először is, egy napom már ráment (vagy kettő is?), s nem engedhettem meg magamnak, hogy ezt az időt a késsel együtt veszni hagyjam. Másodszor: sehogy sem illett természetemhez az állhatatlanság.

Nem azért, mintha képtelen volnék elviselni a veszteséget, vagy netán fukar lennék, ahogy a többiek vélték; egyszerűen nem tudtam beletörődni semmilyen képtelenségbe, amiről szerre bebizonyosodott, hogy nem is képtelenségek. De nézzük csak meg elvi síkon is a dolgokat: nem elég vajon nekem, hogy sietségemnek és zavartságomnak köszönhetően oly könnyedén fátylat borítok mindarra, ami kikezdhetné a lényem? (Az intrikákra, az irigységre, a belenyugvásra, a képmutatásra, a bosszúra, a ravaszkodásra és a perpatvarra gondolok...) Mondtam volna le a késemről is, veszítsem el a legutolsó fegyveremet, hogy aztán teljesen védtelen maradjak? És éppen most, amikor ráérek és szabadságon vagyok?

Így aztán magányosan folytattam a keresést, a reménykedést és a búslakodást. Magányomat dacos ambíció fűszerezte. Szerettem volna bebizonyítani a többiek előtt, hogy igazam van, s a keresésbe ölt idő és idegmunka egy csöppet se haszontalan. Kibéreltem még egy szobát, ahova bezárkóztam. Ugyanakkor taktikát változtattam. Míg korábban képtelen voltam az érzelmeimen uralkodni, s bármibe fogtam, azt csak félig vagy negyedrészen is alig lehetett a számlámra írni, mert öntudatom maradékát a keresés már-már parttalan rögeszméje töltötte ki, ezúttal úgy döntöttem, hogy „várakozó álláspontra” helyezkedem. Keresésemnek most már nem volt konkrét iránya, eleresztettem magam s vártam, hogy e semmittevésből majd tette serkent az ihletett pillanat. Olvasgattam hát, albumokat nézegettem, zenét hallgattam, keresztretjtvényt fejtettem, de mindezt félig öntudatlanul, hogy aztán váratlanul, anélkül hogy a késre gondolnék, megvilágosodjék előttem egy hely, amit még nem kutattam át. Ilyenkor pedig ugyanilyen váratlanul teljesen újjáéledt bennem a remény (amiből bár egyre kevesebb volt, az is rendületlenül fogyatkozott), s tette készen az illető rejtekhely elé pattantam. A kés, természetesen, nem volt ott.

Vajon, azért nem találtam rá, mert tényleg nem volt ott, vagy nem bukkantam rá, mert figyelmem mindinkább formálisan működött? Ellentmondásos helyzet volt ez, ami idővel mind gépiesebb viselkedésre készítetett. Gyakran kaptam magam azon, hogy gondolatban messzire kalandoztam, s ha váratlanul feltettem magamnak a kérdést, vajon mire is gondoltam egy adott pillanatban, rájöttem, hogy egész egyszerűen semmire; se a kés, se más nem járt már az eszemben. Máskor meg, a hosszú, kimerítő esti séták idején, amikor már hazafelé tartottam, rajtacsíptem magamat, amint tekintetemmel a földet pásztázva keresgéltem – no, de mit?; mert őszintén bevallom, hogy az a valami se a kés, se más nem lehetett. Ha

viszonylag szenvedélymentesen akarnék fogalmazni, azt mondhatnám, hogy lassanként a nemlét előszobájában éreztem magamat.

A felfokozott készenlét ily (zavaros vagy sem, most mindegy) állapota, mint minden csoda, három napig tartott, és rettegettem tőle, hogy egyszer csak véget ér, én pedig vesztésként térek vissza a mindennapi közöny karjai közé, mielőtt megtalálhatnám a kést (bárhogy nézem a dolgokat, e telhetetlen vergődés még mindig jobb volt egy valódi szerencsétlenségnél, amely azzal, hogy ráébreszt az élet valóságos arányaira, kiölte volna belőlem a kés emlékét; mellesleg, nagyon tartottam ettől a lehetséges kimeneteltől).

Szóval azt szeretném mondani, hogy a kés végül is előkerült, és az eseményre, mint ahogy már-már biztos voltam benne, éjszaka került sor. Ráadásul nem egy akármilyen éjszakán, hanem éppen a harmadikon, a legutolsón. Valószínű, a kudarc súlyával a lelkemen, alig hunytam le szememet azon az éjszakán. Már korábban is meglehetősen éberem hanykolódtam, a vélt megvilágosodás érzése egy pillanatra se tárgított tőlem, tekintetemet a sötétbe fúrtam, s az egyetemes homályból, akár egy bűvös szem, egy drágakő vagy maga a világ közepe, felém villant maga a kés... Nagyon is valóságos fénysugarak nagyon is látható erővonalai mentén közeledett felém, s mihelyt a találkozási pontokig jutottam, meg is fejtettem a talányt. A narancssárga nyelű kés előbb a fűben hevert, máskor egy polcocsán hanyódott, majd az ágy alatt húzódott meg mozdulatlanul, közömbösen, ámde nagyon is méltóságteljesen és dölyfösen, s ami a legizgalmasabb az egészben, alig karnyújtásnyira tőlem. Ha az illető hely nem tűnt nagyon távolinak, például a szoba valamely részéről volt szó, akkor felkeltem és ellenőriztem a dolgot. Ha távolabbi hely ötlött az eszembe, egyszerűen feljegyeztem a látomás velejét, hogy másnap utánanézhessenek, mert nem bíztam az éjszaka csalóka emlékezetében. A siker ennek ellenére elkerült.

Ezúttal viszont a valóságban is rábukkantam a késre. Az a legfurább az egészben, hogy épp a legvégső pillanatban, amikor még hittem benne, tehát a harmadik éjszaka vége felé. Nevetségesnek tűnhet, de elmondom, hogy az egyik cipőm mélyén lapult, s azért rejthettem oda, hogy Marta, a bátyám kétéves kislánya nehogy megvágja magát, amikor egyik reggel nálunk vendégeskedett. Hogyan felejtkezhettem meg éppen én erről a mozdulatról, amire egy kislány miatt került sor, aki még csak nem is gyanította, hogy szobánkban egy kés található? (Talán még azt se tudta, mi az a kés...) Memóriánk mélyrétegeiben történnek ilyen látszólagos kihagyások; lefényképezünk egy titkot, amit kizárólag a magunk

számára tennénk félre, s félő, hogy később éppen ezért pont előttünk marad rejtve.

Másnap késő délig aludtam, s amikor felébredtem, magamba fojtottam a feltörni vágyó dicsekvést; egyszerűen újra természetes módon kezdtem élni, hogy győzelmemet csakis gondtalan viselkedésemből lehessen megsejteni. Valamennyien nevetgélünk, s nyaralásunkat a tökéletes összhang jegyében fejeztük be. Majd hazautaztunk, s nemsokára megfeledkeztünk ama három nap kínzó, elcsigázó viszontagságairól, amiket még ha vissza is idéznénk, ma már képtelennek, torznak vagy jelentéktelennek tartanánk.

De vajon teljesen megfeledkeztünk azokról a napokról? Először is nélkülük, banális eseményeik nélkül észben sem tartanám, hogy átéltem azt a szabadságot. Igen, csak látszólag borult rá homály, mert íme, bizonyos meghatározott körülmények között egészen aprólékosan, a fuldokló tragikumig elmenően képes vagyok felidézni. Mint ahogy most is történik velem, amikor elég keresztülmennem egy hasonló eseten, s a legkisebb részleteket bő alaposággal kitergetve, újraélem a letűnt pillanatokat. Mintha ugyanaz a mese ismétlődne meg...

Bocsánatot kérek, amiért szőrszálhasogatóan ennyi mindent összefecsegetem... Szóval, hogy mi lenne az a hasonló helyzet, ami most rám köszöntött? Igen, igen, nem történet, hanem helyzet; és nem is hasonló, hanem azonos. A történet, amelyben testet ölt, természetesen gyökeresen más, és semmi értelme, hogy most elmeséljem, amíg magam se látok benne tisztán és le sincs zárva. Talán egyszer, egy más alkalommal majd ezt is elmondom, ha netán harmadízben is hasonló helyzetbe gabalyodom; olyanba, mely egyelőre, megmagyarázhatatlanul és érthetetlenül csupán a narancssárga kés keresésének és felbukkanásának (emlékezetes, banális, sőt nevetséges) eposzát hívta életre.

MARIN SORESCU

Felhőváros (Oraşul din nori)

Mivel a városunk oly könnyű szegény, ügyesen megül egy felhő peremén. Valahol távol, egy völgy mélyén talán, felhőt dagasztva dohog egy mozdonykazán. Vagy egy vulkán tüsszent és tűzködöt okád, „egészségedre” – egy bábész gyermek elkiáltja magát. Csakhogy itt senki se tudja, mi a nátha, mert a levegő egyenesen szeszből van gyártva. (A szesz tűleveleken buggyan elő, amelyek végére nem jutott fedő.) A behavazott házakon tető helyett sítalp vagyon. Siklasz, siklasz rajta, s ha botlasz egyet, máris ott találsz magad a tüzes kályha mellett. A tűznél, míg az ablakot beledi a hó, karba tett kézzel gubbaszt nagyanyó. Lábánál macska dorombol, és te látod, szőréből mekkora szikrákat csíhol a simogatásod. Azért ragyog úgy belül a ház, mintha köd sose lenne, te pedig szeretnél benne élni egész életedbe. Meg aztán, a fény virágot olvaszt az ablaküvegen, s az elolvadt virágból víz és hal leszen. Mert ahol víz van, ez a törvény, ott se a hal nem hiányozhat, se az örvény. De túl az ablakon szintén csuda a világ nagyon.

Valaki úgy rendezte el, hogy a mesében a dolgok fordítva süljenek el. A sasok totyognak a hóban, mint Péter bátyám, míg a tyúk méteres szárnyakat visel a hátán.

A farkas, a bárány, a nyúl s a többi állat minden fontosabb mesében helyet találnak.

A nyúl például nem ugrik egyenesen fejest a farkas torkába, mintha a teste acélrugóra járna.

Mert minden megeshet ám a gyermekek városában, ahol az is valóság, amit csak kitaláltam. Nyugodtan odébb tolhatod a hegyet, ha nem tetszik, ahol áll, bezzeg másutt egy szék miatt is mindenki rád kiabál. Gumikat csenhetek le a csillagok kerekéről, vagy végigbiciklizhettek velük az utcáson, s titkos híreimet az emberek fülébe súgom. Errefelé a csoda – semmiség, erről mondok éppen itt mesét. Jó tudni, hogy a vonat, ahelyett, hogy egy életem át a síneken járjon, bármerre nekivághat – hegyen, völgyön, árkon!

Milyen jó, hogy nem lettünk nagyok e városban, mely a hangyabolynál nem nagyobb. A felnőttek ugyanis a város körül lovagolnak, óráikon ülve, gombjuk úgy virít, mint az én hátam, nyáron, pirosra sülve. Az ébresztőórák csengője lavinát zúdít hegyről a völgybe, s mindent betemet a hó, körbe-körbe. Pedig hogy szeretnének ők is a városba jönni! De a felnőttekhez képest túl kicsik a kapuk, vagy talán nekik túl nagy a hasuk.

S amíg szegények annyira lefognak, híre-hamva sem lesz kicsiny városunknak.